BIBLJOTEKA PUŁAWSKA

SERJA PRAC SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH
№ 30

BILANS ZIEMIOPŁODÓW

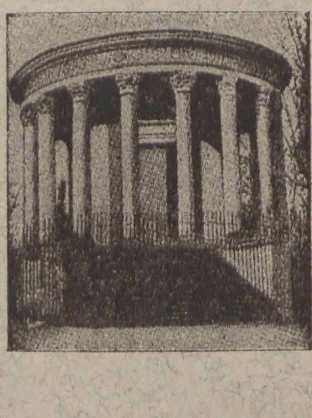
W GOSPODARSTWACH WŁOŚCIAŃSKICH

W LATACH 1926/27, 1927/28 i 1928/29.

NAPISAŁ

INŻ. WŁADYSŁAW NOWICKI

WYDANE Z ZASIŁKIEM PAŃSTWOWYCH
ZAKŁADÓW PRZEMYSŁOWO-ZBOŻOWYCH

WARSZAWA 1934

NAKŁADEM PAŃSTW. INSTYTUTU NAUKOWEGO GOSP. WIEJSK. W PUŁAWACH
SKŁAD GŁÓWNY: KSIĘGARNIA ROLNICZA T. O. R. W WARSZAWIE, UL. MAZOWIECKA 10

WYDZIAŁ EKONOMIKI ROLNEJ

DROBNYCH GOSPODARSTW WIEJSKICH

zaleca następujące książki
z zakresu ekonomiki drobnych gospodarstw:

1. Prof. Dr. *E. Laur* — przetłumaczył Prof. Dr. Witold Staniewicz, **Ekonomika rolnicza ze szczeg. uwzględnieniem gospodarstw włościańskich.** Nakład K. S. Jakubowskiego. Lwów 1928.
2. Prof. Dr. *E. Laur* — przetłumaczył Prof. Dr. Fr. Bujak, **Rachunkowość rolnicza dla gospodarstw włościańskich**. Nakład K. S. Jakubowskiego. Lwów 1926.
3. Prof. Dr. *E. Laur* — przetłumaczył Inż. roln. J. Curzytek. **Wstęp do ekonomiki gospodarstwa wiejskiego.** Nakład Zakładu im. Ossolińskich. Lwów 1927.

BILANS ZIEMIOPŁODÓW
W GOSPODARSTWACH WŁOŚCIAŃSKICH

132

BIBLJOTEKA PUŁAWSKA

SERJA PRAC SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH
№ 30

BILANS ZIEMIOPŁODÓW

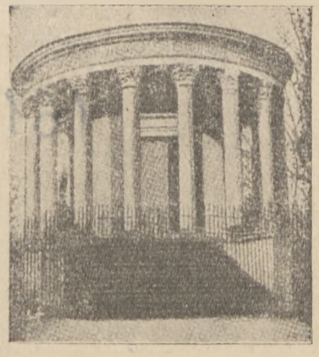
W GOSPODARSTWACH WŁOŚCIAŃSKICH

W LATACH 1926/27, 1927/28 i 1928/29.

NAPISAŁ

INŻ. WŁADYSŁAW NOWICKI

WYDANE Z ZASIŁKIEM PAŃSTWOWYCH
ZAKŁADÓW PRZEMYSŁOWO-ZBOŻOWYCH

WARSZAWA 1934

NAKŁADEM PAŃSTW. INSTYTUTU NAUKOWEGO GOSP. WIEJSK. W PUŁAWACH

SKŁAD GŁÓWNY: KSIĘGARNIA ROLNICZA T. O. R. W WARSZAWIE, UL. MAZOWIECKA 10

Drukarnia L. Nowaka, Warszawa, Warecka 12, tel. 244-99.

SPIS TREŚCI.

B. GŁÓWNIEJSZE ELEMENTY OBROTU ZIEMIOPŁODAMI.

C. ANALIZA BILANSU PRÓBNEGO.

BILANS ZIEMIOPŁODÓW PRÓBNY.

Zestawienia liczbowe próbnego bilansu ziemiopłodów za rok 1928/29.

I. Zestawienia liczbowe próbnego bilansu ziemiopłodów za rok 1927/28.

II. Zestawienia liczbowe próbnego bilansu ziemiopłodów za rok 1926/27.

OD WYDZIAŁU EKONOMIKI ROLNEJ DROBNYCH GOSPODARSTW WIEJSKICH.

Jednem z najtrudniejszych zagadnień naszej polityki zbożowej jest opanowanie obrotu zbożem w gospodarstwach włościańskich, które niejednokrotnie decydują o stanie naszego rynku. Bliższe poznanie tego obrotu jest nieodzownym warunkiem powodzenia polityki zbożowej. Powyższemu celowi służy praca inż. W. Nowickiego, którą Wydział Ekonomiki oddaje w ręce Czytelników.

Jednocześnie Wydział Ekonomiki składa wyrazy gorącej wdzięczności Panu Wiktorowi Przedpełskiemu, Prezesowi Państwowych Zakładów Przemysłowo-Zbożowych, którego życzliwa pomoc umożliwiła druk niniejszego opracowania, oraz wyraża nadzieję, że książka ta będzie pomocną P.Z.P.Z. w ich pracy dla dobra rolnictwa polskiego.

PROF. WITOLD STANIEWICZ
Kierownik Wydziału

OD AUTORA.

Zagadnienie bilansu ziemiopłodów w polskiej literaturze i publicystyce ekonomicznej poruszane było stosunkowo rzadko. Przyczyną tego jest nietyle brak zainteresowania tym tematem, ile niemożliwość oparcia się na ścisłym materjale faktycznym. Nie było bowiem dotąd żadnych dochodzeń statystycznych, któreby stawiały sobie za cel zobrazowanie liczbowe obrotu ziemiopłodami.

Zapoczątkowane przed sześciu laty przez Wydział Ekonomiki Drobnych Gospodarstw Instytutu Puławskiego prowadzenie rachunkowości rolniczej dla celów naukowo-badawczych, w pierwszym rzędzie dla badań nad opłacalnością gospodarstw włościańskich, dało możność uzyskania ubocznie także materjału statystycznego, dotyczącego bilansu ziemiopłodów. Ten właśnie materjał stał się głównie podstawą niniejszej pracy.

Wszakże zakres pracy nie ogranicza się jedynie do zanalizowania wspomnianego materjału. Autor uważał za wskazane poruszyć także szereg zagadnień o charakterze ogólnym jak i metodycznym, pozostających w związku z omawianym tematem.

Tak w szczególności w części wstępnej omówione są: istota zagadnienia obrotu ziemiopłodami (rozdział I), źródła i sposoby dochodzeń statystycznych (rozdział II), oraz charakterystyka materjałów rachunkowych Wydziału Ekonomiki (rozdziały III i IV). Nadto we wstępie poruszone zostały pewne specjalne zagadnienia metodyczne, dotyczące statystyki rolnej (rozdział V o klasyfikacji obszarowej gospodarstw rolnych) ze względu na ich użyteczność w dalszym ciągu pracy.

Następnie omówione są podstawy strukturalne obrotu ziemiopłodami w gospodarstwach włościańskich, w szczególności podana charakterystyka ogólna ważniejszych pozycyj przychodów i rozchodów. W rozdziale dotyczącym produkcji uwzględnione zostały zasady rejonowania, zastosowane następnie przy statystycznem opracowaniu bilansu ziemiopłodów.

W dalszym ciągu pracy omówione są wyniki dochodzeń statystycznych nad bilansem ziemiopłodów w gospodarstwach prowadzących rachunkowość (zestawienia liczbowe są umieszczone na samym końcu). Analizę obrotu ziemiopłodami w gospodarstwach zbadanych przeprowadzono oddzielnie dla każdej pozycji bilansowej, pozatem uwzględniono także ogólną charakterystykę obrotu ziemiopłodami, aktywność bilansu, zjawiska konjunkturalne i t. p.

Dział ten bezpośrednio nie zawiera żadnych wniosków uogólniających w stosunku do masy gospodarstw, gdyż wobec niedostatecznych warunków reprezentatywności gospodarstw zbadanych przeciętne wyniki nie dają odpowiednich podstaw do uogólniania. Tem niemniej dążeniem autora było dać Czytelnikowi możność, opierając się na podanych wynikach i charakterystyce materjału, wyrobienia przybliżonego poglądu na zjawiska masowe. Dlatego też przy analizie bilansu ziemiopłodów gospodarstw zbadanych autor starał się położyć główny nacisk na liczbowe ujęcie tendencji kształtowania się poszczególnych pozycyj bilansowych. Ten sposób lepiej oddaje właściwości strukturalne rozpatrywanych zagadnień, jak i ich rozwój dynamiczny, niż same tylko przytaczanie średnich i analizowanie zbiorowości próbnej. W tym celu autor w szerokim zakresie posługiwał się graficzną metodą ujmowania zjawisk, w szczególności określając tą drogą tendencje kształtowania się poszczególnych pozycyj bilansowych w gospodarstwach różnej wielkości oraz w wyodrębnionych rejonach produkcji.

Następny dział pracy niniejszej zawiera szacowanie bilansu ziemiopłodów gospodarstw włościańskich w Polsce oraz obrotu zbożowego ogólno-rolniczego, nadto omawia niektóre aktualne zagadnienia polityki gospodarczej w tej dziedzinie.

W końcu pracy dołączono zestawienia liczbowe bilansu pięciu ziemiopłodów gospodarstw zbadanych za lata 1926/27, 1927/28 i 1928/29. Zestawienia te mogą służyć jako podstawowy materjał statystyczno-informacyjny w zakresie obrotu ziemiopłodami w gospodarstwach włościańskich.

Wyżej wymieniony układ pracy powstał w wyniku dążenia autora do możliwie wszechstronnego poruszenia ważniejszych zagadnień metodycznych, statystyczno-rolniczych i polityki gospodarczej, które wiążą się z obrotem ziemiopłodami. Tem niemniej praca niniejsza nie pretenduje do wyczerpania całego zagadnienia bilansu ziemiopłodów, nie może przeto zadośćuczynić wszystkim wymaganiom badaczy naukowych czy polityków gospodarczych. Pozatem

omawia warunki okresu minionego, chociaż niezbyt odległego, lecz zgoła odmiennego od współczesnej rzeczywistości. Dlatego też na wiele kwestyj aktualnych praca niniejsza nie daje żadnej odpowiedzi.

Dostarczenie odpowiedzi na te pytania wymagałoby znacznego rozszerzenia i zaktualizowania metod dochodzeń statystycznych — wszakże niewątpliwe jest, że wykorzystanie wszystkich możliwości dla gruntowniejszego poznania istoty zagadnienia obrotu ziemiopłodami w całej jego różnorodności byłoby pożyteczne zarówno dla nauki, jak i polityki gospodarczej.

Praca niniejsza, aczkolwiek wydana w początku roku 1934, była napisana jeszcze w roku 1932. W tymże czasie niektóre rozdziały tej pracy, przeważnie z zakresu aktualnej polityki zbożowej, były przez autora drukowane w całości lub z małemi zmianami jako oddzielne artykuły w „Spółdzielczym Przeglądzie Naukowym“ i „Czasopiśmie Spółdzielni Rolniczych“.

* * *

Przy opracowaniu tej książki autor korzystał z cennych rad Kolegów swych z Wydziału Ekonomiki dr. Wiktora Bronikowskiego, inż. Franciszka Dziedzica oraz dr. Mieczysława Sowińskiego, za co wyraża Im na tem miejscu serdeczne podziękowanie.

A. WSTĘP.

I. ZAGADNIENIE OBROTU ZIEMIOPŁODAMI W ROLNICTWIE.

a) Określenie pojęcia obrotu ziemiopłodami.

Obrót ziemiopłodami w gospodarstwach rolnych może być pojmowany dwojako: 1) jako całkowity bilans ziemiopłodów w ciągu roku gospodarczego, przez określenie ilości przychodów t. j. zbiorów i innych wpływów oraz ich rozchodów, t. j. podziału według przeznaczenia w gospodarstwie, lub nazewnątrz; 2) jako właściwa sprzedaż; ostatnie określenie jest węższe, gdyż dotyczy tylko części ziemiopłodów, będących w obrocie, aczkolwiek samo w sobie obejmuje również bardzo szeroki zakres zagadnień.

Przedmiotem naszych rozważań będzie obrót ziemiopłodami w znaczeniu pierwszem, t. j. szerszem, obejmującem całkowity bilans ziemiopłodów w gospodarstwach drobnej własności ziemskiej w Polsce.

b) Realizacja [1]) zbiorów jest wynikiem całokształtu stosunków gospodarczych.

Realizacja produkcji rolnej w różnych krajach dokonuje się rozmaicie. Rolnictwo krajów zamorskich realizuje swe zbiory w przeważającej mierze w formie sprzedaży. Zagadnienie obrotu ziemiopłodami ma tu zakres względnie wąski i jednostronny, dotyczy przytem płodów mało zastępujących sie wzajemnie (np. pszenica, kukurydza). W konsekwencji tego cała organizacja produkcji rolnej w tych

---

[1]) Termin ten należy rozumieć w znaczeniu najszerszem, t. j. jako całkowite zużytkowanie rozporządzalnej ilości ziemiopłodów.

krajach jest nastawiona głównie na sprzedaż masowo wytwarzanego produktu. Nierentowność produkcji powoduje w tych warunkach ograniczenie jej w szerokim stopniu, względnie nawet zaniechanie na rozległych terenach [1]).

Inaczej dzieje się w krajach europejskich, w szczególności w krajach z przewagą ludności rolniczej. Produkcja tu nosi jakby charakter przymusowy, t. zn. że liczna ludność rolnicza nie może zaniechać, ani zbyt ograniczać produkcji, nawet wobec całkowitej jej nieopłacalności. Większość drobnych rolników nie stosuje ściśle kapitalistycznych zasad gospodarowania, stąd też nieopłacalność produkcji rolnej może istnieć długie lata.

Ukształtowanie własności ziemskiej oraz ogólne warunki ekonomiczne i przyrodnicze w Polsce powodują, że zagadnienie produkcji ziemiopłodów oraz ich rozdziału w gospodarstwach włościańskich obejmuje bardzo szeroki zakres zjawisk.

W szczególności obrót ziemiopłodami ma następujące cechy:

1. Produkcja roślin jest różnostronna, gdyż wszystkie ważniejsze rośliny uprawne strefy umiarkowanej mogą być stosowane w szerokich granicach.

2. W użytkowaniu poszczególnych zbóż występuje duże wzajemne zastępowanie. Zboża pastewne — jęczmień i owies spożywane są też przez ludność w postaci mąki i kasz, zboża chlebowe — żyto i pszenica spasane są przez inwentarz. Stąd daleko idąca współzależność rozdziału wszystkich zbóż.

3. Realizacja zbiorów każdego płodu nosi charakter różnorodny, t. zn. ma miejsce zarówno spożycie własne, przetwarzanie, jak i sprzedaż.

4. Spożycie domowe pochłania znaczną część własnej produkcji wobec małego areału ziemi użytkowanej przez drobnych rolników.

---

[1]) Jako charakterystykę nastrojów zamorskich producentów można przytoczyć następującą informację, podana przez Spółdzielczy Przegląd Naukowy (grudzień 1931):

„Producenci pszenicy w St. Zjednocz. przedstawili Państwowemu Urzędowi Rolnemu (Federal Farm Board) plan, przy pomocy którego udałoby się zredukować produkcję pszenicy i jednocześnie uwolnić P. Urząd Rolny od nagromadzonych zapasów. Farmerzy proponują, ażeby Urząd Rolny sprzedał im swe zapasy pszenicy po tej samej cenie i na tych samych warunkach kredytowych, które otrzymały Niemcy i Chiny. Będąc w posiadaniu tej pszenicy farmerzy zrezygnowaliby zupełnie z zasiewów pszenicy w r. 1932, a sprzedając w jesieni 1932 przechowane zapasy, jako zbiory tego roku, uregulowaliby Urzędowi Rolnemu należność, zgarniając dla siebie zysk, spodziewany na skutek zużytkowania obecnych wielkich rezerw".

5. Niska stopa życiowa ludności rolniczej powoduje, że spożycie wytworów własnej produkcji jest bardzo elastyczne.

6. Przetwarzanie i spożycie zbóż pozostaje w silnej zależności z przetwarzaniem i spożyciem innych roślin, w pierwszym rzędzie ziemniaków.

7. Gospodarstwa włościańskie mogą w dość szerokich granicach dostosowywać realizację urodzaju do każdorazowych zbiorów i bieżącej sytuacji ekonomicznej. Jednakże wpływ wysokości zbiorów, jak i kształtowania się cen nie uwydatnia się równomiernie na każdym z elementów rozdziału ziemiopłodów, lecz szczególnie silnie na niektórych z nich.

Jak z powyższego wynika, zagadnienie obrotu ziemiopłodami w gospodarstwach włościańskich w Polsce obejmuje całokształt organizacji produkcji i realizacji zbiorów, tem samem wkracza w ważniejsze dziedziny polityki gospodarczej.

c) Zależność pomiędzy organizacją produkcji a jej realizacją.

W rolnictwie, ze względu na specjalny charakter wytwórczości, więcej niż w innych gałęziach produkcji występuje zależność pomiędzy organizacją produkcji a jej realizacją. Realizacja zbiorów dokonuje się z reguły już całkowicie w ciągu następnego roku gospodarczego, co w znacznym stopniu przyczynia się do równowagi pomiędzy produkcją a spożyciem. Jednakże idealnej równowagi pod tym względem niema, i być nie może.

Organizacja produkcji w rolnictwie odbywa się przeważnie samorzutnie, przytem w stadjach rozwojowych zbliżonych do gospodarstwa naturalnego zakres i kierunek produkcji jest uwarunkowany potrzebami własnemi, w miarę przechodzenia do gospodarstwa pieniężnego coraz większego znaczenia w planowaniu produkcji nabiera rynek.

Możność przetwarzania we własnem gospodarstwie płodów rolnych przy daleko posuniętej ich wzajemnej zamienności użytkowej powoduje, że w współczesnych warunkach rynek wywiera swój wpływ na kształtowanie się produkcji roślinnej nawet w gospodarstwach pod tym względem samowystarczalnych.

Kształtowanie produkcji w sposób samorzutny pod wpływem czynników naturalnych nie może być uważane za wyraz bezwzględnej

doskonałości. Poszczególny rolnik organizuje swą produkcję na podstawie subjektywnej oceny przypuszczalnych możliwości jej realizacji, opierając się przytem na obserwacji ściśle lokalnej. Ma on siłą rzeczy ograniczoną zdolność przewidywania widoków realizacji zbiorów, w szczególności sprzedaży nawet na rynku wewnętrznym, nie mówiąc o rynkach ościennych. Dlatego czynniki kierownicze w życiu gospodarczem winny mu planowanie produkcji ułatwić, a niekiedy nawet narzucić zgóry.

Objęcie planem gospodarczym uprawy poszczególnych roślin jest możliwe nawet na najrozleglejszych obszarach, aczkolwiek wiadomem jest, że organizacja produkcji w rolnictwie jest trudniejsza, niż w innych gałęziach, zarówno z powodu istnienia olbrzymiej rzeszy gospodarstw rolnych, jak i z powodu niemożliwości przewidywania wysokości zbioru, ilościowo niezależnego od zakreślonych ram produkcji[1]).

Planowanie produkcji może być wykonane dwoma zasadniczo różnemi sposobami: 1) odpowiednią polityką cen, 2) reglamentacją produkcji; ten ostatni sposób planowania produkcji był stosowany w szeregu krajów dla zwiększenia produkcji. Możliwe jest również planowanie produkcji za pomocą tych obydwóch środków (np. praktyka monopolu zbożowego szwajcarskiego w czasie wojny).

Opinja, jaka panuje odnośnie planowania produkcji na terenie międzynarodowym, nie jest jednolita. Międzynarodowa konferencja zbożowa w Rzymie w r. 1931 wyraziła przekonanie, że „zmniejszenie produkcji pszenicy może nastąpić jedynie na drodze normalnej ewolucji na skutek samodzielnej decyzji rolników, powziętej pod wpływem niskich cen. Zmniejszenie obszaru upraw na drodze przymusowej konferencja uznała za niemożliwe do przeprowadzenia“ (Rolnik-Ekonomista Nr. 9/31). Natomiast wśród zamorskich producentów przeważają inne tendencje. Przykładem tego jest działalność Federal Farm Board U. S. A., który ma za zadanie m. in. reglamentację produkcji. Ta rozbieżność jest wyrazem odmiennych form ustrojowych rolnictwa europejskiego i zaoceanicznego, gdyż pierwsze koncentruje się przeważnie w krajach agrarnych o nadmiernie rozdrobnionej produkcji, przedstawiając tem samem bądź co bądź wielkie trudności przy jej

[1]) Wpływ tego ostatniego czynnika na trudności w organizowaniu produkcji w zasadzie dałoby się usunąć drogą np. stosowania ubezpieczeń wzajemnych od nieurodzaju i skutków nadmiernego urodzaju, co przy istnieniu trwałej międzynarodowej współpracy gospodarczej byłoby zupełnie możliwe.

planowaniu, w tem ostatniem natomiast planowanie produkcji w drodze wzajemnego porozumienia może być dokonane stosunkowo łatwo.

W Polsce planowanie produkcji, w rozumieniu ustalenia jej zakresu, obejmuje tylko uprawę dwóch roślin — buraków cukrowych i tytoniu, przytem środkiem interwencyjnym jest tu polityka ceny w połączeniu z reglamentacją, gdyż rolnik ma zagwarantowaną sprzedaż całego zbioru. Produkcja innych płodów dokonuje się samorzutnie, w dużej mierze pod wpływem sytuacji rynkowej, o czem była wzmianka wyżej.

W tych warunkach w odniesieniu do zbóż, ziemniaków i pozostałych roślin organizacja obrotu (ściślej biorąc rozdziału) wynika zawsze z organizacji produkcji nieuregulowanej. To znaczy, po zbiorach poszczególne gospodarstwa normują obrót wewnętrzny zbóż, opierając się na ilościach zbóż koniecznych do spożycia własnego i do spasania, resztę zaś traktują jako nadwyżkę sprzedażną.

Czynniki kierownicze w polityce gospodarczej ustosunkowują się do sprawy obrotu ziemiopłodami w podobny sposób, t. j. stają wobec dokonanego faktu produkcji i zamierzonego jej rozdziału, wszakże przyjmując na siebie trud oddziaływania na możliwie racjonalny rozdział produkcji. Planowanie rozdziału produkcji w tych warunkach jest utrudnione, gdyż wysokość produkcji nosi charakter przypadkowy, zarówno z przyczyn natury wyższej, jak i z braku planowości w samej produkcji.

Stosowanie zasad racjonalnej polityki gospodarczej wymagałoby wręcz innego postępowania: mając widoki na taką lub inną realizację przypuszczalnych zbiorów należałoby odpowiednio organizować produkcję (t. j. analogicznie do racjonalnych zasad postępowania poszczególnego rolnika przy planowaniu produkcji). Podobne planowanie wymaga przewidywania na długi okres naprzód maximum okoliczności ubocznych, które mogą wpływać także na inny układ podziału zbóż. Jest to narazie być może trudne jeszcze do zrealizowania, jednak w niedalekiej przyszłości prawdopodobnie będzie miało większe zastosowanie[1]).

---

1) Prof. Stanisław Wojciechowski w dziele swem „Organizacja zbytu produktów rolniczych" przytacza następujące zdanie: „Zjednoczenie rolników do planowania produkcji jest również niezbędne, jak zjednoczenie dla sprzedaży produktów." (str. 161). „Potrzebny jest narodowy program produkcji rolniczej, obliczony na wiele lat naprzód, stopniowo i częściowo realizowany w okręgach odpowiednio do ich przyrodniczych i ekonomicznych warunków." (str. 162).

Ani trudność przewidywania, ani brak pewności co do jego dokładności nie osłabia wszakże twierdzenia, że organizacja produkcji w rolnictwie powinna wypływać z organizacji rozdziału, a nie odwrotnie.

Od okresu planowania produkcji do okresu zbioru, t. j. stwierdzenia ogólnych widoków realizacji, upływa różny przeciąg czasu. Dla zbóż ozimych wynosi to około 8—10 miesięcy, dla zbóż jarych, roślin pastewnych i ziemniaków około 6—9 miesięcy. Zatem przy regulacji obrotu planowa polityka gospodarcza miałaby do czynienia z przewidywaniem na okres do 2 lat naprzód.

Niewątpliwie, że jest to okres dość odległy, ażeby z całą dokładnością przewidzieć można było, jakie wówczas będą widoki na realizację tego lub innego urodzaju. Jednakże pewnem jest, że ogólne wytyczne mogą być ustalone, i że ustalenie ich może być pożyteczne[1]).

Gospodarstwa włościańskie cechuje większa stosunkowo elastyczność w odniesieniu do kierunku i rozmiarów produkcji, jak i do sposobu realizacji zbiorów. Z jednej strony przyczynia się to do samorzutnego dostosowania się wzajemnego realizacji i produkcji, z drugiej strony ułatwia regulowanie produkcji i jej podziału przy pomocy środków polityki gospodarczej.

d) Cel i znaczenie statystyki obrotów dla bieżącej polityki gospodarczej.

Konieczność dostosowania jakości i ilości produkcji do możliwości jej realizacji przemawia za planowem i racjonalnem organizowaniem całego obrotu ziemiopłodami.

Planowanie produkcji wymaga posiadania danych o możliwości realizacji zbiorów w danym czasie[2]). Ta ostatnia możliwość wynika

---

[1]) Dla przykładu należy przytoczyć, że pierwsza międzynarodowa konferencja w Rzymie w sprawie pszenicy w roku 1927 zalecała ni mniej ni więcej tylko zwiększenie produkcji pszenicy zarówno na drodze rozszerzenia obszaru upraw, jak i podniesienia wydajności z jednostki powierzchni. Podobnież w Polsce w tymże okresie zaczęto realizować hasło zwiększenia wydajności z 1 ha. Działo się to wszystko już w przededniu spadku cen na zboże, kiedy dla wielu ekonomistów zniżkowa konjunktura w rolnictwie stawała się jasną.

[2]) Najdokładniejsza statystyka musi być zawodną w określeniu np. nadwyżek ziemiopłodów w tym wypadku, gdy stanowią one nieznaczną część ogólnego zbioru. W tych warunkach dopuszczalny błąd w obliczeniach o kilka procent nietylko że nie wykaże wielkości nadwyżek, lecz wogóle może wywołać fałszywy sąd o ich istnieniu. Okoliczność ta jednak nie pomniejsza znaczenia, jakie dla bieżącej polityki gospodarczej posiada statystyka realizacji zbiorów.

zarówno z pojemności rynku miejskiego, jak i wysokości spożycia własnego, ludzkiego i zwierzęcego. Aczkolwiek ilości spożycia miejskiego są zmienne, jednak nie na tyle, ażeby zmiany te mogły zaważyć na kierunku polityki gospodarczej. Tem niemniej wskutek przyczyn ubocznych możliwości sprzedaży zbóż włościańskich na rynek wewnętrzny są zmienne.

Ilości zbóż przetwarzanych powinny mieć swoją naturalną granicę, uwarunkowaną stanem inwentarza żywego, dostosowanym do potrzeb własnych, spożycia miejskiego i eksportu.

Jak wiadomo, naruszenie równowagi pomiędzy produkcją i jej rozdziałem powoduje powikłania, chociażby w rodzaju obserwowanych w ostatnich latach: I stadjum — nadmierna ilość ziemiopłodów do rozdziału obniża ich cenę, II stadjum — niska cena ziemiopłodów powoduje nadmierne ich spasanie i powiększenie stanu inwentarza żywego, co w konsekwencji prowadzi do kryzysu hodowlanego.

S t a t y s t y k a o b r o t u ma to znaczenie dla bieżącej polityki gospodarczej, że ustala najpierw strukturalne podstawy obrotu w określonym czasie, następnie daje możliwość śledzenia oraz przewidywania dynamiki obrotu.

Pozatem istnieją jeszcze inne okoliczności w rozdziale zbóż, szkodliwe z punktu widzenia poszczególnego rolnika, jak i gospodarstwa narodowego, wymagające interwencji czynników powołanych (np. nierównomierna podaż, bezplanowe spasanie, nieuregulowane spożycie własne, sprzedaż przez gospodarstwa zaledwie samowystarczalne i t. p.).

Ilościowe określenie produkcji i jej rozdziału może mieć szerokie zastosowanie także i u podstaw życia gospodarczego, głównie dla celów rejestracyjnych, fiskalnych i kredytowych. W pierwszej mierze chodzi tu o określenie możliwości produkcji i rozdziału w gospodarstwach indywidualnych.

Dość powszechne są narzekania na zbyt rygorystyczne stanowisko władz skarbowych przy odwołaniach od wymiarów podatkowych. Stanowisko urzędów skarbowych jest oparte głównie o możliwości produkcyjne, wynikające z areału użytkowanego i domniemanej wydajności, co jednak nie zawsze może być dostatecznie wystarczające. Wydaje się bowiem za więcej racjonalne przyjęcie orjentacyjnie przy ustalaniu ogólnych wytycznych dla polityki podatkowej także i możliwości realizacji zbiorów, gdyż dochodowość gospodarstw w większym stopniu jest zależna od warunków realizacji zbiorów,

w danym okresie, niż od absolutnej wysokości produkcji. Statystyka obrotów może więc przyczynić się do większej elastyczności systemu podatkowego.

Akcja kredytowa pod zastaw zboża również wymaga dokładnej statystyki obrotów, gdyż chodzi o ustalenie optymalnych nadwyżek sprzedażnych u kredytobiorców w danym roku.

To, że wiele gospodarstw korzystających z tej formy kredytu często narusza zastaw, nie zawsze pochodzi wyłącznie z niesumienności i złej woli rolników, lecz także i z tego powodu, że instytucje kredytowe zbyt wysoko określały ich ewentualne nadwyżki sprzedażne.

e) Dane mogące służyć do ustalenia statystyki obrotów.

Danych cyfrowych, dotyczących obrotu zbożowego, dotychczas nie było. Główny Urząd Statystyczny określa corocznie ilościowo produkcję rolną na podstawie rejestracji, opartej na szacunku. Uzyskane stąd dane o zbiorach zbliżone sa do rzeczywistości, nie roszczą sobie jednak pretensji do bezwzględnej ścisłości.

Dane ilościowe o realizacji zbiorów w większym zakresie nie są wcale zbierane. Dokonywane jest jedynie corocznie obliczenie zapasów na 31/XII i 31/III, posiadanych przez gospodarstwa rolne powyżej 50 ha, młyny, kupców zbożowych i t. p. Obliczenia te nie mają na celu określenia właściwych zapasów (t. j. pozostałości po zrealizowaniu całorocznem zbiorów), lecz są dokonywane dla ustalenia ilości zboża będącego w obrocie w oznaczonych dniach. Jest to więc próba stwierdzenia ilości niezrealizowanych pozostałości zboża za okres pięciomiesięczny i ośmiomiesięczny.

Nie trzeba wcale dowodzić, że podobne obliczenia nie dają nawet przybliżonego pojęcia o dokonywanym obrocie, to też Główny Urząd Statystyczny traktuje te dane z wielką rezerwą, nie ogłaszając nawet wyników swych dochodzeń.

Badania te pomijają zupełnie ilość zbóż będących w posiadaniu gospodarstw poniżej 50 ha.

Instytut Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen zbiera począwszy od roku 1930/31 przy współudziale Rady Naczelnej Organizacyj Ziemiańskich cztery razy do roku dane o stanie „zapasów", t. j. ilości niezrealizowanych zbiorów w pewnych okresach w gospodarstwach większej własności ziemskiej. (z terenu woj. poznańskiego są także dane dla gospodarstw poniżej 50 ha). Dane te

nie obejmują wszystkich gospodarstw folwarcznych, tem niemniej stanowią poważny materjał informacyjny. Okresy w których posiadane zboże ulega rejestracji są następujące: 1 lipca, 15 września, 1 lutego i 15 kwietnia.

Metoda powyższego dochodzenia statystycznego jest następująca: rolnicy deklarują stan posiadanego zboża w oznaczonym dniu, przytem ustalają szacunkowo, ile z tej ilości przeznacza się na zużycie we własnem gospodarstwie, ile zaś na sprzedaż. Następnie dokonuje się obliczenie stosunku procentowego tych ilości do ogólnego zbioru w danym roku.

Posiadanie danych o ilościach zbóż, niezrealizowanych z ostatniego zbioru w pewnych okresach, jest użyteczne w głównej mierze dla ustalenia ilości nadwyżek wywozowych.

Jeśli chodzi o wszelkie inne zamierzenia polityki gospodarczej w dziedzinie organizacji obrotu wewnętrznego, to tu posiadanie danych o pozostałościach w jakichbądź okresach jest niewystarczające, natomiast jedynem źródłem dającem możność wnioskowania o tendencji, jakiej ulega rozdział ziemiopłodów oraz o zmianach sezonowych i konjunkturalnych jest zbadanie całorocznego bilansu zbożowego, t. j. oparcie się na wynikach rachunkowości rolniczej.

Biura rachunkowe większej własności ziemskiej, istniejące przy Izbach Rolniczych i Towarzystwach Rolniczych, posiadają sporą ilość materjału informacyjnego w zakresie całorocznego obrotu zbożowego. Jednakże zagadnienie obrotu ziemiopłodami w wiekszej własności ma znacznie węższe znaczenie, niż w drobnych gospodarstwach. Możliwość stosowania zmian w dokonywanym podziale zbóż w krótkim czasie i bez większych strat jest w gospodarstwach folwarcznych daleko mniejsza, samo zaś zagadnienie obrotu sprowadza się do ustalenia stosunku ilości zboża przeznaczonego na sprzedaż do pojemności rynku.

Wydział Ekonomiki Drobnych Gospodarstw Instytutu Puławskiego, prowadząc rachunkowość rolniczą w gospodarstwach włościańskich, uzyskuje corocznie obfity materjał informacyjny, dotyczący najważniejszych zagadnień z życia ekonomicznego wsi. Materjał ten w formie konkretnych zestawień i wniosków jest publikowany w specjalnem sprawozdaniu Wydziału Ekonomiki pod tytułem „Badania nad opłacalnością gospodarstw włościańskich".

Opracowanie wspomnianych materjałów, jak to wskazuje tytuł publikacji, dokonuje się z punktu widzenia opłacalności badanych

gospodarstw, a więc wyraża się w formie pieniężnej udział kapitałów czynnych w produkcji, oraz obliczenie nakładów i dochodowości, obliczenie natomiast ilościowe obrotów wewnętrznych naturaljami nie bywa przy tem uwzględnione [1]).

Jednakże materjał zbierany corocznie dla badań nad opłacalnością zawiera także wszelkie dane dotyczące całkowitego obrotu ziemiopłodami. Systematyczne opracowanie tych danych, w związku z obecną sytuacją w rolnictwie i koniecznością zapoczątkowania racjonalnej polityki zbożowej, staje się bardzo aktualnem.

Reasumując powyższe, wydaje się słusznem dokonywanie dochodzeń statystycznych, ilustrujących obrót ziemiopłodami w gospodarstwach rolnych, na następujących zasadach:

1) Licząc się z trudnościami i kosztami należy zgóry zrezygnować z wszelkich dochodzeń statystycznych opartych na poznaniu całej zbiorowości gospodarstw, ograniczając się do zbadania tylko ich części.

2) Wobec odmiennych warunków obrotu ziemiopłodami i jego znaczenia w gospodarstwach większej własności i drobnych, zagadnienie obrotu w tychże powinno być traktowane oddzielnie.

3) Zakres i metoda zbierania danych liczbowych powinna być dostosowana do możliwości wyzyskania ich dla szerokich celów praktycznych bieżącej polityki gospodarczej. Innemi słowy nie jest wystarczające ograniczenie się jedynie do stwierdzenia ilości ziemiopłodów niezrealizowanych w pewnym określonym czasie, jak to dokonuje G. U. St. i Instytut Badania Konjunktur w stosunku do większej własności ziemskiej, lecz należy dążyć do ustalenia całkowitego obrotu w formie bilansu ziemiopłodów. Dałoby to możliwość przedewszystkiem stwierdzenia stałych tendencyj w rozdziale ziemiopłodów, jak również ustalenia wszelkich zmian i odchyleń powstałych pod wpływem czynników ubocznych.

4) Do opracowania bilansu ziemiopłodów powinny być wykorzystane w pierwszym rzędzie materjały Wydziału Ekonomiki Rolnej Drobnych Gospodarstw Instytutu Puławskiego, oparte na wynikach rachunkowości.

---

[1]) Przyjęty w Wydziale Ekonomiki system zamknięć rachunkowych nie uwzględnia także tych wartości obrotów wewnątrz gospodarstwa, których wysokość nie wpływa na obliczenie ogólnej dochodowości (np. wartość ziarna siewnego, spasionego przez inwentarz i t. p.).

II. METODYKA OPRACOWANIA BILANSU ZIEMIOPŁODÓW.

a) Jak należy rozumieć bilans ziemiopłodów.

Bilans ziemiopłodów w poszczególnych gospodarstwach, lub w grupie gospodarstw ma na celu ujmowanie liczbowo wszystkich obrotów, dokonanych danym ziemiopłodem w stanie surowym lub przetworzonym w ciągu roku, uwzględniając tem samem remanenty na początku jak i na końcu roku, przychody z omłotów-zbiorów, z dokupna i z innych źródeł, rozchody na siew-sadzenie, na spożycie własne i inwentarza, na sprzedaż oraz pozostałe różne rozchody[1]).

Samo tylko określenie remanentów, przychodów i rozchodów surowego ziarna nie daje jeszcze obrazu o całkowitym bilansie zbóż w gospodarstwach rolnych z następujących względów: zboże oddawane do młyna powraca do gospodarstwa w postaci mąki, kaszy, otrąb, ospy i t. p., jest tem samem czynne w bilansie zbóż jako spożycie własne i inwentarza. Jednakże te przetwory bywają także dokupywane i odsprzedawane, przeto dla scharakteryzowania właściwej ilości przetworów zbożowych spożywanych i przerabianych w gospodarstwie, t. j. dla określenia pojemności gospodarstw na powyższe przetwory, należy uwzględnić zarówno dokupno jak odsprzedaż, nie objęte bilansem surowego ziarna. Podobnie rzecz się ma z dokupnem pieczywa.

Pozatem w dokupnie ziemiopłodów należy wyróżnić dokupno ziarna siewnego (sadzeniaków), ziemiopłodów na paszę dla inwentarza i dla potrzeb spożywczych rodziny, gdyż każdy z wymienionych rodzajów dokupna ma dla określenia bilansu ziemiopłodów zgoła inne znaczenie.

---

[1]) Bardziej szczegółowa niż to wyżej podano specyfikacja przychodów i rozchodów, t. j. dalsze wyodrębnienie pozycyj określonych jako „różne" wydaje się zbytecznem wobec bardzo małych ilości ziemiopłodów, przypadających w tych pozycjach.

Ze względu na różnice, zachodzące w sposobie użytkowania każdego z ziemiopłodów, pozycje rozchodowe dla nich będą kształtować się inaczej. Np. spasanie pszenicy występuje w małym stopniu, nie zachodzi więc potrzeba wyszczególniania rodzaju żywionego nią inwentarza, odwrotnie ma się z owsem, jęczmieniem, także z żytem i ziemniakami.

Podobnież zachodzi konieczność wyszczególnienia osobno ilości zbóż przerabianych na spożycie domowe i inwentarza dla jęczmienia, także żyta i pszenicy, lecz zbyteczne jest to dla owsa.

Bilans poszczególnych indywidualnych gospodarstw aczkolwiek różni się pod względem absolutnej wysokości produkcji i jej rozdziału, w głównych zarysach kształtuje sie pod wpływem jednakowych czynników, działających w pewnych rejonach ekonomiczno-przyrodniczych.

Bilans ogólny w tych rejonach, rozumiany jako suma bilansów indywidualnych, posiada swoiste cechy, będące wynikiem właściwości lokalnych danego rejonu. Dla określenia bilansu ogólnego jest niezbędne wyodrębnienie rejonów produkcyjnych (patrz strony 62—70).

Każdy bilans ziemiopłodów może być określany tylko w odniesieniu do konkretnego roku gospodarczego, lub lat podobnych, gdyż układ bilansu jest w dużej mierze zależny od wysokości zbiorów, konjunktury i t. p. zmiennych czynników.

b) Bilans ilościowy a bilans wartościowy.

Bilans może być wyrażony zarówno ilościowo (w miarach masy), jak i wartościowo (w miarach wartości pieniężnej). Każdy z tych rodzajów wyrażania bilansu służy innym celom.

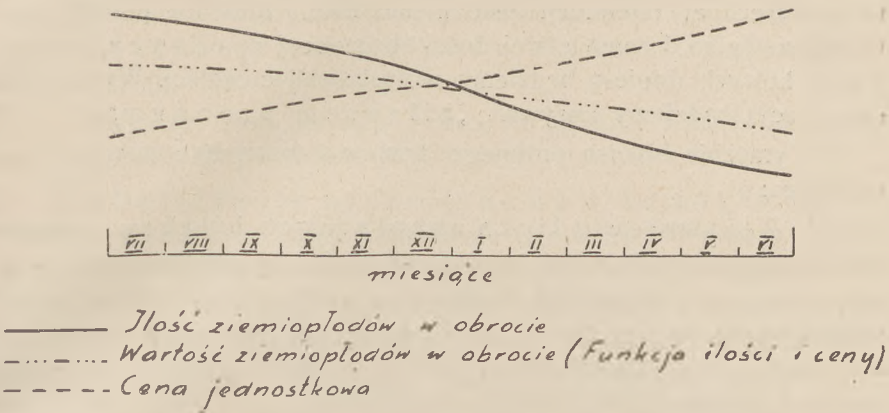
Bilans ilościowy kładzie wagę zagadnienia na naturalną ewolucję obrotu we wszelkich jego okresach i stadjach, natomiast bilans wartościowy daje ocenę porównawczą wyników realizacji z punktu widzenia dochodowości, zmian kapitałów i t. p.

Wychodząc z metodycznej strony opracowania bilansu, to ostatnie pojmowanie bilansu jest dalej idące, gdyż opiera się na ilościowem, pozatem uwzględnia także cenę ziemiopłodów. Jednakże zarówno w odniesieniu do stanu z dowolnego okresu, jak i w odniesieniu do całorocznego bilansu, wartościowe ujmowanie bilansu jest względne, gdyż cena płodów w ciągu roku nie jest stała.

Szematycznie można to przedstawić w sposób podany obok (na str. 13).

Prawie wszystkie pozycje ilościowe naturalnego obrotu, w szczególności główniejsze z nich, wykazują wielką czułość na sezonowość, t. j. różnią się natężeniem swem w różnych porach roku. Skutkiem tego bilans całoroczny wartościowy musi być zważony, t. j. powinien składać się z sumy bilansów z takich okresów, w granicach których sezonowość nie odgrywa większej roli.

Szemat I. Współzależność ilości ziemiopłodów w obrocie, ceny jednostkowej oraz wartości ziemiopłodów.

Szemat II. Bilans całoroczny sumaryczny ilościowy i wartościowy.

Wyszczególnienie	Przychody					Rozchody						
	Remanent	Zbiór	Dokupno	Różne	Razem	Siew	Spożycie domowe	Dla inwentarza	Sprzedaż	Różne	Razem	Remanent
ilościowo w q												
wartościowo w zł. (ilość q × przeciętna cena)												

Aktywność bilansu ilościowego nie jest zatem równoznaczna i nie pokrywa się z aktywnością bilansu wartościowego. Inaczej mówiąc, bilans wartościowy może być ujemny przy dodatnim bilansie ilościowym, i odwrotnie.

Niniejsze badanie obrotów ziemiopłodami ujmuje zagadnienie z punktu widzenia ilościowego.

c) Różne sposoby wyrażania liczbowego bilansu ziemiopłodów.

Bilans ziemiopłodów w indywidualnem gospodarstwie najprościej może być wyrażony w liczbach absolutnych. Również byłby wyrażony

w liczbach absolutnych ogólny bilans ziemiopłodów w całym kraju, gdyby drogą powszechnej rejestracji udało się go ustalić.

Jednakże z wielu względów ustalenie ogólnego bilansu, opartego na powszechnej rejestracji jest niemożliwe. Musimy przeto ograniczyć się tylko do niewielkiej ilości obserwacyj próbnych, na podstawie których dopiero będziemy wnioskowali o całości. Wyniki tych obserwacyj będziemy nazywali „bilansem próbnym".

Wyrażenie bilansu próbnego liczbowo może być dokonane następująco:

1) Zestawienie liczb absolutnych bilansu poszczególnych gospodarstw. Jest to najprostsza forma podania wyników bilansu; przejrzystość układu uzyskuje się, umieszczając dane z każdego gospodarstwa według pewnej zgóry przyjętej kolejności, np. według wielkości obszaru gospodarstw, według wielkości obrotu i t. p. Zestawienie liczb absolutnych, będąc podstawowym surowym materjałem najlepiej nadaje się do opracowywania różnych zagadnień, bezpośrednio jednak nie daje możności uogólniania spostrzeżeń i wyciągania szerszych wniosków.

2) Obliczenia przeciętne na jedno gospodarstwo. Powstaje ono przez podzielenie ogólnych sum bilansu przez ogólną ilość obserwowanych gospodarstw. Daje to obraz, jak się kształtuje obrót ziemiopłodami w przeciętnem z obserwowanych gospodarstw. Wyniki stąd uzyskane są obarczone takim błędem, jakim podlega średnia arytmetyczna zwykła. Ponieważ ogólna ilość ziemiopłodów, będących w obrocie w gospodarstwach różnej wielkości i typów waha się w bardzo szerokich granicach, przeciętna tego rodzaju zależna jest w dużej mierze od przypadkowości doboru gospodarstw próbnych.

Przeciętne na 1 gospodarstwo mogą być także obliczone według innej nieco zasady. Niektóre gospodarstwa nie stosują uprawy poszczególnych płodów, nie mają tem samem obrotów, można więc te gospodarstwa wykluczyć ze zbiorowości próbnej, skutkiem tego przy tych samych sumach ogólnych bilansu i zmniejszonych ilościach obserwacyj przeciętne wyniki będą wyższe niż poprzednio.

Każdy z dwóch wymienionych wyżej rodzajów obliczenia przeciętnych zbiorowości próbnej na jedno gospodarstwo można scharakteryzować następująco:

a) Przy pierwszym rodzaju obliczeń — przeciętny bilans z ogółu gospodarstw, stanowiących zbiorowość próbną może służyć do wyrobienia sądu o ogólnym bilansie ziemiopłodów

drobnych gospodarstw w kraju (np. dla celów statystycznych, naukowych, polityki gospodarczej i t. p.).

b) Przy drugim rodzaju obliczeń — przeciętny bilans tylko z gospodarstw, mających obroty pozwala wyrobić sąd o bilansie w indywidualnych gospodarstwach (np. dla celów rejestracyjnych, fiskalnych i t. p.).

Powyższe dwie metody różnią się głównie tem, że stosowane być mogą dla innych celów praktycznych.

3) Obliczenia przeciętne na 1 ha użytków rolnych. Powstają one przez podzielenie ogólnych sum pozycyj bilansu przez ogólną sumę obszarów użytków rolnych wszystkich gospodarstw próbnych. Jest to więc średnia arytmetyczna ważona. Bilans przeciętny w takiem ujęciu powinien dawać obraz, jak się kształtuje obrót na dowolnie obranym terenie, t. j. w gminie, powiecie, województwie, całem państwie i t. p., przy założeniu, że gospodarstwa próbne odpowiadają warunkom reprezentatywności i wiadomy jest obszar użytków rolnych. Skala rozpiętości wyników w gospodarstwach różnej wielkości i różnego typu nie waha się tu w takim stopniu, jak w obliczeniach przeciętnych na gospodarstwo; stąd też te dane z większą dozą prawdopodobieństwa mogą być uogólniane i przenoszone na ogół gospodarstw. Obliczenia przeciętnego bilansu na 1 ha mogą być dokonane zarówno w odniesieniu do całej zbiorowości próbnej, jak i tylko w odniesieniu do gospodarstw próbnych, mających obrót. Charakter podobnych obliczeń i możność zastosowania dla różnych celów praktycznych są analogiczne do podanych wyżej przy omawianiu przeciętnych na jedno gospodarstwo.

Można stosować jeszcze inne sposoby wyrażania bilansu ziemiopłodów w stosunku do jednostek przestrzeni, mianowicie w przeliczeniu na 1 ha gruntów ornych, na 1 ha obsiewów i t. p. Wszystkie te sposoby w istocie swej mało się różnią od podanego wyżej, gdyż pomiędzy ilością użytków rolnych, a ilością gruntów ornych czy też obsiewów w warunkach regjonalnych istnieje stały określony stosunek. Zatem wyrażenie liczbowe bilansu ziemiopłodów w przeliczeniu na dowolne jednostki przestrzeni może być dokonane z podstawowych obliczeń na 1 ha użytków rolnych drogą zwykłego przerachowania.

Przyjęcie natomiast za podstawę obliczeń bilansu ziemiopłodów nie obszaru gruntów ornych lub obsiewów, lecz obszaru użytków rolnych wydaje się być uzasadnione tem, że wszystkie inne wielkości ekonomiczne, wiążące się pośrednio lub bezpośrednio z obrotem

ziemiopłodami (składniki kapitałowe, stosunki dochodowe i t. p.) są wyrażane przeważnie w tej właśnie formie. Zatem uzyskuje się wzajemną ogólną porównywalność szeregu danych statystycznych.

4) Procentowe obliczenie bilansu ziemiopłodów. Znaczenie tych obliczeń jest zgoła inne, niż poprzednich. Odnoszą się one oczywiście tylko do gospodarstw mających obroty w danym roku, i mają na celu wykazanie wzajemnego stosunku różnych pozycyj przychodowych i rozchodowych.

Najracjonalniejszem wydaje się wykazywanie stosunku procentowego od ogólnej sumy obrotu, nie zaś od ilości omłotów-zbiorów. Stosunek procentowy wykazuje dużą skalę wahań zarówno w indywidualnych gospodarstwach, jak w grupach gospodarstw w zależności od różnic w wielkości i typie gospodarstw.

Żaden z powyżej przytoczonych sposobów wykazywania bilansu nie jest sam w sobie wystarczający dla wszechstronnego określenia obrotów w zbiorowości próbnej. Pojęcie o tem może dać jedynie dokładna analiza wszystkich tych sposobów.

d) O sezonowości obrotu.

Powyższe ujęcie liczbowe bilansu wykazuje całoroczny obrót ziemiopłodów w poszczególnych gospodarstwach lub grupach gospodarstw jako sumę wszystkich obrotów dokonanych w różnych okresach roku. Daje więc ilościowe przedstawienie obrotu rocznego, nic nie mówiące o wpływie, jaki sezonowość wywiera na układ bilansu.

Wszakże wiemy, że natężenie przychodów, bądź rozchodów ziemiopłodów w ciagu roku jest niejednakowe, co jest wynikiem warunków przyrodniczych (zbiór, siew), ekonomiczno - przyrodniczych (spasanie) i ściślej ekonomicznych[1]) (sprzedaż, dokupno, spożycie własne).

O ile wpływ czynników przyrodniczych na układ bilansu ziemiopłodów w ciągu roku pozostaje poza sferą możliwości oddziaływania ludzkiego, o tyle czynniki ekonomiczne, kształtujące układ bilansu

---

[1]) Oddziaływanie wyłącznie tylko warunków ekonomicznych byłoby trudno ustalić.

w czasie, mogą stanowić przedmiot zainteresowań polityki gospodarczej. Przedewszystkiem będzie to dotyczyło sprzedaży i dokupna, spasania ziemiopłodów przez inwentarz, także spożycia domowego. W wyniku układu tych główniejszych pozycyj rozchodowych kształtują się rozmaicie zapasy - pozostałości z końca roku gospodarczego.

Z powyższego wynika, że bilans ziemiopłodów nie może ograniczać się do ilościowego przedstawienia sum obrotowych, lecz w odniesieniu do ważniejszych pozycyj, mogących mieć znaczenie dla polityki gospodarczej, winien ujmować kształtowanie się obrotu w czasie.

e) Wyniki rachunkowości rolnej, jako podstawa opracowania bilansu [1]).

Bilans ziemiopłodów, pojmowany w powyższem ujęciu, powinien być oparty na szczegółowym obrachunku obrotu, dokonywanym w gospodarstwie systematycznie przez cały rok.

Poprzestanie na szacunkowych danych, uzyskanych drogą jednorazowej rejestracji, daje znacznie mniejszy zakres obserwacyj, nie gwarantuje przytem dostatecznej dokładności.

P r o w a d z e n i e z a p i s k ó w r a c h u n k o w y c h, dotyczących obrotu ziemiopłodami może być pomyślane w ramach całkowitej (buchalteryjnej) rachunkowości rolniczej, jak i niezależnie od niej. Wszakże badanie obrotu na podstawie danych rachunkowości rolniczej jest pożądane z tych względów, że daje możność poszukiwania zależności pomiędzy obrotem ziemiopłodami a innemi wynikami gospodarczemi zbiorowości próbnej.

Poznanie zbiorowości próbnej nie może być celem samym w sobie, gdyż chodzi przedewszystkiem o uogólnienie naszych spostrzeżeń.

Możność przeniesienia wyników obserwacyj, w danym wypadku ustalenie ogólnego bilansu ziemiopłodów, zależne jest od spełnienia szeregu warunków, jakim powinna odpowiadać zbiorowość próbna

---

[1]) Ujemną stroną wszelkich opracowań opartych na rachunkowości jest znaczne opóźnienie wyników. Zaktualizowanie danych o obrocie ziemiopłodami (ewent. wielu innych) przy uzupełnieniu strony tecznicznej prowadzenia rachunkowości jest zupełnie możliwe. Pozwoliłoby to na uzyskanie w pewnych okresach danych prowizorycznych z przed ostatnich dwóch - trzech miesięcy.

pod względem liczebności swej, rozmieszczenia w przestrzeni oraz cech indywidualnych gospodarstw badanych (typowości)[1].

III. CHARAKTERYSTYKA DANYCH, KTÓRE POSŁUŻYŁY DO UŁOŻENIA BILANSU PRÓBNEGO.

a) Ogólne informacje o gospodarstwach zbadanych.

Za podstawę do opracowania obrotów ziemiopłodami posłużyły głównie materjały rachunkowe z gospodarstw, prowadzących zapiski w latach 1927/28 i 1928/29 [2]). Okres tych dwóch lat pod względem produkcji rolnej i zbytu przedstawia się dość jednolicie, skutkiem czego kształtowanie się bilansu ziemiopłodów dokonywało się w warunkach zbliżonych.

Dane dla roku 1927/28 pochodzą z 804 gospodarstw, zaś dla roku 1928/29 z 855 gospodarstw, przytem z liczby gospodarstw, które prowadziły rachunki w pierwszym roku około 50% prowadziło rachunki w roku następnym.

W i e l k o ś ć powyższych gospodarstw waha się w granicach od 2 do 50 hektarów, przytem są one podzielone na sześć grup (2—3 ha, 3—5 ha, 5—10 ha, 10—15 ha, 15—30 ha, 30—50 ha). Ilość gospodarstw różnej wielkości w stosunku procentowym przedstawia się następująco:

---

[1]) Zagadnienie reprezentatywności zbiorowości próbnej było przedmiotem specjalnych opracowań w Wydziale Ekonomiki, które zostały ogłoszone drukiem w wydawnictwach Wydziału przez dr. M. Sowińskiego p. t. „Rolnictwo włościańskie w zarysie statystyczno-terytorjalnym", oraz „Reprezentatywność zbiorowości próbnej gospodarstw włościańskich objętych badaniem opłacalności".

Praca niniejsza omawia powyższe zagadnienia w znacznie węższym zakresie, przytem głównie pod kątem widzenia charakterystyki tych cech zbiorowości próbnej, które mają znaczenie dla bilansu ziemiopłodów.

[2]) Większa część niniejszego opracowania jest oparta na danych z r. 1928/29, wyniki zaś roku poprzedniego miały głównie znaczenie porównawcze. Natomiast rozdział o warunkach sprzedaży ziemiopłodów jest oparty wyłącznie na danych z r. 1927/28.

Pozatem w nieco mniejszym zakresie zostało opracowane zestawienie bilansu za rok 1926/27.

Zestawienia bilansu za lata 1926/27 i 1927/28 są porównywalne z zestawieniami z r. 1928/29 jedynie jako przeciętne z całej zbiorowości próbnej, gdyż podział rejonowy dla nich nie był dokonywany.

Województwa	Rok	% gospodarstw w grupach wielkości ha							Ogólnie	
		2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	Razem	1927/28 %	19 8/29 %
Zachodnie	1927/28	1,7	3,3	13.2	26,4	40,5	14,9	100,0	15,0	—
	1928/29	1,9	3,1	14,2	24,7	44,4	11,7	100,0	—	19,0
Centralne	1927/28	1,0	8,5	34,8	25,3	24,6	5,8	100,0	36,5	—
	1928/29	1,1	7,7	35,1	28,4	20,7	7,0	100,0	—	33,3
Południowe	1927/28	3,9	24,3	40,8	18,8	11,0	1,2	100,0	31,7	—
	1928/29	5,9	24,7	46,8	15,3	6,9	0,4	100,0	—	27.5
Wschodnie	1927/28	—	2,2	14,1	26,7	43,0	14,0	100,0	16,8	—
	1928/29	—	4,0	15,1	23.7	48,0	9,3	100,0	—	20,2
Ogółem	1927/28	1,9	11,7	30,0	23,6	25,7	7,1	100,0	100,0	—
	1928/29	2,3	10,8	30,3	23,2	26.9	6,5	100,0	—	100,0

Ogólnie biorąc, procentowy stosunek gospodarstw różnych grup wielkości był w obydwu latach bardzo zbliżony, aczkolwiek w poszczególnych dzielnicach zachodziły nieznaczne wahania.

Niezbyt jednolite ustosunkowanie ilości gospodarstw różnych grup w latach 1927/28 i 1928/29, szczególnie w grupach mniej licznych, niewątpliwie mogło przyczynić się do powstawania odchyleń przy porównywaniu poszczególnych pozycyj obrotowych, jednakże w odniesieniu do całej ilości zbadanych gospodarstw możliwość porównywania obrotów z dwóch wymienionych lat nie budzi większych wątpliwości.

Niewątpliwie, że wszystkie okoliczności, wypływające z liczebności gospodarstw prowadzących rachunkowość, ich rozmieszczenia i rodzaju (typu), mają doniosłe znaczenie przy ustalaniu, w jakim stopniu wyniki zbiorowości próbnej odpowiadają zbiorowości powszechnej.

Przy wszelkiego rodzaju badaniach statystycznych ideałem jest, ażeby zbiorowość próbna była jakby m o d e l e m zbiorowości powszechnej. W odniesieniu do badań ekonomiczno-rolniczych oznacza to, że gospodarstwa badane określonego pod względem swej organizacji typu powinny występować w takim samym ilościowym stosunku i w takiem rozmieszczeniu, jak to jest w rzeczywistości. Przeciętne wyniki z takiej zbiorowości próbnej będą w zupełności odpowiadały przeciętnym dla zbiorowości powszechnej.

W praktyce badań statystycznych podobny stan rzeczy nigdy nie może mieć miejsca. Zbiorowość próbna przy najdalej posuniętej selekcji (w znaczeniu usuwania spostrzeżeń niemogących służyć do

uogólnienia), zawsze kształtuje się pod wpływem pewnych ubocznych czynników, odchylając się mniej lub więcej od prawdziwego odbicia zbiorowości powszechnej.

Podobnież ma się rzecz z doborem gospodarstw prowadzących rachunkowość. Sprawa przeto reprezentatywności (w szerszem znaczeniu) zbiorowości próbnej wymaga specjalnego omówienia[1]).

Pod reprezentatywnością zbiorowości próbnej rozumiemy całokształt warunków, określających zbiorowość próbną ilościowo i jakościowo. Na tę reprezentatywność składa się:

a) liczebność zbiorowości próbnej,
b) rozmieszczenie w przestrzeni (w masie),
c) typowość, t. j. zgodność cech zbiorowości próbnej i masy.

Przyjęcie pod uwagę tych wszystkich warunków daje możność określenia reprezentatywności całkowitej. Zaniechanie któregokolwiek z nich daje pojęcie tylko o częściowej reprezentacji. Tak np. zaniechanie warunku „a" pomija kwestję prawdopodobieństwa statystycznego; zaniechanie warunku „b" pomija kwestję przypadkowości lub sztuczności doboru zbiorowości próbnej (może to mieć

---

[1]) Przy braku idealnej reprezentacji gospodarstw próbnych szczególnie wielkiego znaczenia nabiera umiejętne posługiwanie się przeciętnemi wynikami. Tak w szczególności w naszej zbiorowości próbnej praktyka statystyczna może nie brać pod uwagę nieproporcjonalnej w stosunku do masy ilości gospodarstw różnej wielkości, byleby ilość gospodarstw w każdej grupie była dostatecznie liczna.

W tych warunkach okoliczność, że gospodarstwa różnej wielkości występują w zbiorowości próbnej w stosunku dość dowolnym, nie przeszkadza do stwierdzenia metodą opisaną niżej (str. 47) i przy zastosowaniu szacunkowego ważenia, przeciętnych wyników w masie, aczkolwiek średnie wyniki zbiorowości próbnej nie będą odpowiadać średnim wynikom w masie.

Zresztą dążenie do uzyskania „uniwersalnych" średnich wyników w masie w większości wypadków wobec różnorodności warunków nie byłoby uzasadnione. Trudno jest wyobrazić sobie przeciętny obrót w Polsce, przeciętny dochód rolniczy i t. p. Jeżeli w zestawieniach liczbowych z całej zbiorowości próbnej w Polsce podaje się przeciętne, to czyni się to więcej dla zilustrowania metod poznania, niż dla uogólnienia rozpatrywanych zjawisk.

To też przeciętne dla różnych wyników z całej Polski, podane w zestawieniach statystycznych, jak i przytoczone w tekście niniejszej pracy bynajmniej nie mają na celu umożliwienia czytelnikowi bezpośredniego uogólnienia rozpatrywanych zjawisk. Przeciętne te wskazują jedynie na przybliżone granice, dookoła których kształtują się istotne wielkości danej cechy. Oznaczenie wielkości cechy w pewnych określonych warunkach pozostawia się w tym wypadku samemu czytelnikowi, do czego ma być pomocną charakterystyka materjału statystycznego, t. j. zbiorowości próbnej.

miejsce nawet przy zachowaniu jej typowości); zaniechanie warunku „c” pomija różnice jakościowe zbiorowości próbnej i masy.

W niniejszej pracy będziemy rozpatrywali reprezentatywność zbiorowości próbnej tylko w grubem przybliżeniu, gdyż nawet ten sposób ujęcia jest zupełnie wystarczający do wykazania stopnia użyteczności zbiorowości próbnej dla badań nad bilansem ziemiopłodów.

b) Liczebność gospodarstw zbadanych.

Na pierwszy rzut oka wydaje się, że pewność uogólnienia wyników, otrzymanych drogą statystyczną z badań zjawisk ekonomiczno-rolniczych jest tem większa, im ilość gospodarstw badanych jest więcej zbliżona do ilości wszystkich gospodarstw w masie. W rzeczywistości tak nie jest, gdyż pod względem główniejszych swych cech gospodarstwa poszczególnych rejonów są do siebie zbliżone, co powoduje, że znaczna część wielkości ekonomicznych, wyrażonych w liczbie, będzie wykazywała wysoki stopień ustabilizowania, t. j. małą zmienność cech. Inaczej mówiąc, rozszerzenie zakresu obserwacyj na wielkie masy gospodarstw przysporzyłoby tylko trudu, nie dając zgoła możności powiększenia stopnia dokładności wyników, a tem samem byłoby zbędne.

Nie znaczy to wszakże, ażeby nie zachodziła konieczność dostatecznej reprezentacji ilościowej zbiorowości próbnej. Przeciwnie, istnieje pewna określona granica, przy której liczebność zbiorowości próbnej może być uznana za wystarczającą do charakterystyki zbiorowości powszechnej.

Dla każdego rodzaju zjawisk ekonomicznych granica ta będzie inna. Wynika to ze stopnia ustabilizowania danej wielkości ekonomicznej. Tak naprzykład, skala wahań w obliczeniach ilości zbiorów na 1 ha będzie mniejsza, niż w obliczeniach wydatków na spożycie osobiste rodziny włościańskiej i t. p.

Ogólnie biorąc, im pewna wielkość ekonomiczna wykazuje mniejszą zmienność cech, tem mniejsza ilościowo zbiorowość próbna jest wystarczająca dla uogólnienia wniosku, i odwrotnie.

Nie można przeto mówić o wystarczalności ilościowej zbiorowości próbnej wogóle, lecz należy tę wystarczalność odnieść do pewnych wielkości ekonomicznych.

Wielkościami, w odniesieniu do których interesuje nas stopień

reprezentatywności zbiorowości próbnej, są w danym wypadku poszczególne pozycje obrotowe, wyrażone różnymi sposobami.

Niewątpliwie, że średnie wyniki z gospodarstw próbnych odrębnych grup i rejonów będą wykazywały inną, przytem mniejszą zmienność cech, niż z całej nieróżniczkowanej zbiorowości próbnej. Dlatego też liczebność obserwacji próbnych powinna być odnoszona do oddzielnych rejonów produkcyjnych i do grup produkcyjnych (wielkości gospodarstw). Inaczej mówiąc, ustalenie liczebności zbiorowości próbnej w odniesieniu do wszystkich gospodarstw badanych niezawsze będzie miarodajne dla charakterystyki zbiorowości próbnej, gdyż odchylenia średnich wyników będą uwarunkowane nietylko liczebnością obserwacyj, lecz także właściwościami pewnych grup i rejonów produkcyjnych, w zależności od tego, jak te grupy i rejony będą reprezentowane w zbiorowości próbnej.

Widzimy więc, że zagadnienie reprezentatywności ilościowej zbiorowości próbnej, jeżeli chodzi o bilans ziemiopłodów w gospodarstwach rolnych, jest wielce skomplikowane. Mamy bowiem do czynienia z większą ilością kształtujących się odmiennie pozycyj obrotowych, wykazujących różny stopień zmienności cech w każdym z odrębnych rejonów produkcyjnych i w każdej grupie wielkości gospodarstw.

Ustalenie niezbędnej ilości obserwacyj dla uzyskania minimalnych błędów średnich jedynie tylko w grubem przybliżeniu da się określić zapomocą statystyki matematycznej. Tak naprzykład, gdybyśmy przyjęli współczynniki zmienności cech v'[1]), którychkolwiek pozycyj obrotowych $V_1 = \pm 50$ i $V_2 = \pm 100$, zaś dopuszczalny błąd średni σ_A[2]) w granicach od 5 do 10% A,[3]) to dla uzyskania pożądanej

[1]) Według wzoru: $V = \frac{\sigma . 100}{A}$, gdzie σ jest odchylenie średnie średniej arytmetycznej A.

[2]) Według wzoru uproszczonego: $\sigma_A = \frac{\sigma}{\sqrt{n}}$. Wobec tego, że zbiorowość powszechna jest wielkością znaną, właściwszem byłoby stosowanie wzoru prof. J. Spławy-Neymana: $\sigma_A = \sqrt{\frac{N-n}{N(n-1)}}\,\sigma$. Wyniki obliczeń według obydwuch tych wzorów przy dużej zbiorowości powszechnej N są bardzo zbliżone.

[3]) Przy ilościowem określaniu obrotu pewne odchylenia in plus lub in minus musimy uznać za niemające istotnego znaczenia, gdyż leżą one w granicach błędów dopuszczalnych przy mierzeniu, ważeniu, szacowaniu i t. p. kalkulacjach, oraz w związku ze stratami na wadze. Praktyka statystyczna wykazuje, że dopuszczalne odchylenia przy obliczaniu obrotu są dość duże, gdyż leżą one w granicach 5—10% rzeczywistych wielkości. Nawet przekroczenie tej górnej granicy błędów niezawsze daje się uchwycić, dokładność natomiast większa od dolnej granicy nie da się właściwie stwierdzić przy najlepiej prowadzonej rachunkowości.

dokładności oznaczeń należałoby posiadać od 25 do 300 obserwacyj dla każdego odrębnego rejonu i grupy wielkości gospodarstw. Zatem cała zbiorowość próbna, ażeby odpowiadała wymaganiom stawianym przez statystykę matematyczną, musiałaby obejmować znaczną ilość gospodarstw (od kilku do kilkudziesięciu tysięcy).

Jest to maksymalna granica ilości obserwacyj próbnych. Minimalna granica jest daleko mniejsza, gdyż jak stwierdziliśmy, w odniesieniu do niektórych wielkości ekonomicznych zarówno w grupach wielkości gospodarstw, jak i rejonach produkcyjnych większe różnice nie występują.

Jednakże stwierdzenie tej dolnej granicy ilości obserwacyj próbnych również nie może być dokonane zapomocą statystyki matematycznej, gdyż właściwości rejonów i grup wielkości gospodarstw nie dadzą się porównywać według ścisłych zasad matematycznych[1]).

c) Rozmieszczenie gospodarstw zbadanych.

Elementarne zasady statystyki wymagają równomierności rozmieszczenia zbiorowości próbnej w całej masie. Jednakże masa gospodarstw rolnych nie jest jednolita, lecz składa się z gospodarstw różnego rodzaju.

---

[1]) Praktyka dochodzeń statystycznych nie może stawiać takich wymagań jakie stawia teorja statystyki.

Statystyk-praktyk w zagadnieniach ekonomicznych występuje jakby w roli rzeczoznawcy. Z masy wiadomych mu liczb i faktów musi wybrać istotne, wyróżnić ich właściwą wagę, i na podstawie tego całość zagadnienia ująć syntetycznie.

Statystyk-praktyk zmuszony jest przeważnie posługiwać się zbiorowością próbną, nieodpowiadającą kardynalnym warunkom reprezentatywności, stawianym przez statystyka-teoretyka.

Znajomość praw matematyczno-statystycznych może być pomocną statystykowi-praktykowi w analizie masy i zbiorowości próbnej, jednakże syntezy zjawisk może on dokonać głównie na podstawie znajomości praw ekonomicznych i życia gospodarczego. Inaczej mówiąc, dla statystyka-praktyka znajomość praw ekonomicznych ma większe znaczenie, niż znajomość współzależności matematycznej, gdyż ta ostatnia ma rację bytu w środowisku izolowanem od wpływów ubocznych. Na rzeczywistość gospodarczą natomiast wywierają wpływ okoliczności, niedające się ująć wzorem matematycznym.

Kryterja przeto matematyczno-statystyczne stawiane zbiorowości próbnej mają znaczenie przy analizie materjału, natomiast synteza obserwowanych zjawisk musi ograniczyć się do opinji statystyka-rzeczoznawcy.

Aby całkowicie zadośćuczynić wymaganiom równomierności rozmieszczenia zbiorowości próbnej, każdy rodzaj gospodarstw powinien być reprezentowany w odpowiednim stosunku. Najprostszem i najpowszechniejszem, aczkolwiek niezawsze dostatecznie uzasadnionem, jest różniczkowanie rodzaju gospodarstw na podstawie ich obszaru.

Rozmieszczenie gospodarstw zbiorowości próbnej można przeto rozpatrywać jako skupienie gospodarstw różnych grup wielkości na pewnym terenie[1]).

Ilość gospodarstw zbadanych.

Rok 1927/28							Województwa [2])	Rok 1928/29						
Wielkość gospodarstw ha								Wielkość gospodarstw ha						
2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50		2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
2	4	16	32	49	18	121	Zachodnie	3	5	23	40	72	19	162
3	25	102	74	72	17	293	Centralne	3	22	100	81	59	20	285
10	62	104	48	28	3	255	Południowe	14	58	110	36	16	1	235
—	3	19	36	58	19	135	Wschodnie	—	7	26	41	82	16	173
15	94	241	190	207	57	804	Polska	20	92	259	198	230	56	855

Ilość gospodarstw zbadanych różnej wielkości nie odpowiada ilości gospodarstw tejże wielkości w poszczególnych dzielnicach.

W odniesieniu do całej Polski przedstawia to następujące zestawienie:

[1]) W danym wypadku może to być rozpatrywane jedynie w odniesieniu do większych jednostek terytorjalnych, jak np. całego obszaru państwa, grup województw lub województw, gdyż w jednostkach mniejszych (powiatach) występuje zbyt mała ilość gospodarstw.

[2]) Ilość gospodarstw zbadanych różnej wielkości w poszczególnych województwach patrz sprawozdanie „Badania nad opłacalnością w r. 1927/28" cz. I str. 29 oraz „Badania nad opłacalnością r. 1928/29" cz. I str. 35.

Wielkość gospodarstw ha

	2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
	%	%	%	%	%	%	%
Polska (Spis 1921 r.)	17,9	29,3	34,5		18,3 [1])		100,0
Gospodarstwa zbadane:							
r. 1927/28	1,9	11,7	30,0	23,6	25,7	7,1	100,0
r. 1928/29	2,3	10,8	30,3	23,2	26,9	6,5	100,0

Stosunek procentowy gospodarstw zbadanych do ogółu gospodarstw w Polsce zbliżony jest tylko w najliczniejszej grupie od 5—10 ha, w pozostałych natomiast grupach zachodzi stosunek odwrotności, t. j. zbadano stosunkowo znacznie większą ilość gospodarstw większych, a mniejszą małych, niż ich jest w rzeczywistości.

Nie pozostaje to oczywiście bez wpływu na układ bilansu próbnego. Ogólne przeciętne ilości ziemiopłodów w obrocie gospodarstw zbadanych są inne, niż w masie gospodarstw.

W jakim stopniu gospodarstwa większe przeważają w zbiorowości próbnej można stwierdzić na podstawie porównania stosunku obszarów, zajętych przez poszczególne grupy gospodarstw, przyjmując ogólny obszar 2—50 ha = 100.

Obszary użytkowane przez gospodarstwa różnej wielkości (grupy wielkości ha).

	2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
	%	%	%	%	%	%	%
Polska (Spis 1921 r.)	6,4	28,0	26,5		39,5		100,0
Gospodarstwa zbadane:							
r. 1927/28	0,5	3,3	16,8	21,2	40,5	17,7	100,0
					79,4		

[1]) Dane Głównego Urzędu Statystycznego z roku 1921 o ilości gospodarstw wiejskich uwzględniają inny podział na grupy (10—20 ha i 20—50 ha).

d) Typowość i przeciętność gospodarstw zbadanych.

Typowość gospodarstw należy rozumieć jako wspólność pewnych cech danego gospodarstwa i całej masy gospodarstw[1]).

Typowość można rozpatrywać z różnych punktów widzenia, np. przyrodniczego, geograficznego (położenie), historycznego, socjalnego, ekonomicznego i t. d. Każdy punkt widzenia będzie wymagał, oczywiście, innych cech do oceny typowości.

Nie wszystkie cechy mają w masie gospodarstw jednakowy stopień częstotliwości. Niektóre cechy poszczególnych gospodarstw są tak rzadkie, że jakby zatracają charakter wspólności z masą, stając się przypadkowemi (np. gospodarstwa włościańskie nie rodzinne, bez inwentarza żywego i t. p.). Inne znów cechy aczkolwiek nie powszechne, są natyle częste, że wspólność ich z masą jest oczywista, (np. stosowanie pracy najemnej, nawozów sztucznych i t. p.).

Częstotliwość występowania pewnych cech w masie gospodarstw można przedstawić szematycznie w sposób następujący:

	Częstotliwość występowania cechy	Przeciętnie w stosunku procentowym do całej masy gospodarstw
cecha „a" poszczególnego gospodarstwa występuje w masie gospodarstw	zawsze	100%
	bardzo często . . .	około 99,9%
	często	„ 75%
	przeciętnie . . .	„ 50%
	rzadko	„ 25%
	bardzo rzadko . .	„ 0,1%
	nigdy	0%

[1]) Typowość należy rozpatrywać nie w odniesieniu do całości gospodarstwa, lecz tylko w odniesieniu do pewnych jego cech (t. j. czynników przyrodniczych, lub wielkości ekonomicznych), na podstawie odchylenia tych cech od domniemanych lub stwierdzonych przeciętnych warunków, charakterystycznych dla ogółu gospodarstw.

Dla praktyki badań statystycznych stwierdzenie tej prostej zasady ma doniosłe znaczenie, gdyż do badań pewnych wielkości ekonomicznych dopuszcza gospodarstwa skądinąd nietypowe. Np. gospodarstwo mające nietypowe budynki (nadmiar lub brak), może mieć typową produkcję zbóż, spożycie własne i t. d., niema przeto podstaw do odrzucenia go przy badaniu bilansu zbożowego.

Porównywanie jakichkolwiekbądź przeciętnych danych z całej zbiorowości próbnej z przeciętnemi z Polski nie zawsze może być wystarczające dla charakterystyki zbiorowości próbnej, gdyż różnica przeciętnych obszarów gospodarstw może niekiedy całkowicie przesądzać o nieporównywalności.

Gdybyśmy ocenę zbiorowości próbnej oparli na porównaniu dajmy na to pewnej określonej grupy wielkości gospodarstw, wówczas różnice przeciętnych danych, jakieby występowały, świadczyłyby o istotnej odrębności cech gospodarstw próbnych.

Teoretycznie biorąc, tylko w jednym z przewidzianych szematem wypadków występowanie cechy „a“ jest absolutnie nie typowe dla zbiorowości powszechnej t. j. gdy ta cecha jest zupełnie nieznana. We wszystkich innych wypadkach cecha „a“ jest mniej lub więcej typowa. Jednak w praktyce dochodzeń statystycznych niezbędnem jest uznanie za nietypowe tych cech, które przez swą małą liczebność zatracają charakter wspólności z masą, na podstawie przyjęcia pewnego kryterjum. Najprostszem kryterjum, aczkolwiek niezawsze wystarczającem, jest uznanie pewnej cechy za typową przy występowaniu jej conajmniej w większości gospodarstw, t. j. w ilości większej niż 50%.

Widzimy więc, że pojęcie wspólności cech — typowości, o ile chodzi o częstotliwość występowania, niezawsze jest dostatecznie ścisłe, gdyż opierając się na subjektywnej ocenie, zawiera w sobie wiele dowolności.

Niezależnie od częstotliwości cech mogą one wykazywać różny stopień natężenia. Chcąc ustalić typowość, jako wspólność natężenia cech, musimy stworzyć pojęcie przeciętności natężenia cech.

Przeciętność natężenia pewnych cech gospodarstw rolnych należy rozumieć jako średnią ze wszystkich wielkości danej cechy w masie gospodarstw (średnia arytmetyczna sumy liczb wyrażających wielkości cech), lub jako najczęściej spotykaną wielkość danej cechy (t. zw. wartość najczęstsza).

Reasumując przytoczone, o wspólności cech, t. j. ich typowości w obydwóch zbiorowościach stanowi:

I. Porównanie częstotliwości występowania cech,

II. Porównanie przeciętnego natężenia cech.

Przy badaniach nad bilansem ziemiopłodów, jako kryterja typowości gospodarstw rolnych należy uważać te cechy, które warunkują kształtowanie się obrotu. W szczególności są to następujące cechy:

1. Ustosunkowanie użytków rolnych warunkuje ogólny system gospodarowania. Wpływa więc na wszystkie czynniki związane z układem bilansu ziemiopłodów.

2. Ustosunkowanie obszaru upraw warunkuje ogólną produkcję ziemiopłodów w gospodarstwie, jest przeto podstawowym czynnikiem przy określaniu bilansu.

3. Poziom kultury rolnej łącznie z jakością gleby warunkuje wysokość zbioru z jednostki powierzchni, decyduje przeto narówni z obszarem upraw o ogólnej produkcji.

4. Stan inwentarza żywego warunkuje wysokość zapotrzebowania na pasze, oraz możność odpowiedniego nawożenia gleby.

5. Stan rodzinny i stosunki robotniczo-rolne warunkują wysokość spożycia domowego.

Wszystkie wyodrębnione cechy występują powszechnie w gospodarstwach rolnych, czyli że pod względem ich częstotliwości zbiorowość generalna i próbna przedstawiają się zupełnie jednolicie [1]).

Przeciętne natężenie cech jednak może być zupełnie różne, i ta okoliczność będzie zatem decydowała o typowości zbiorowości próbnej [2]).

Przechodzimy zkolei do szczegółowszego rozpatrzenia wspomnianych cech:

a) Stosunek powierzchni gruntów ornych i innych użytków do ogólnej powierzchni gruntów w gospodarstwach zbadanych w porównaniu z gospodarstwami w całej Polsce wykazuje następujące zestawienie:

---

[1]) Można byłoby wyodrębnić jeszcze szereg innych czynników, wpływających na układ bilansu ziemiopłodów, jak ogólne warunki ekonomiczne (np. położenie względem rynku zbytu, stosunki kredytowe i t. p.), jednakże wpływ ich jest znacznie mniejszy oraz trudny do uchwycenia, pozatem niektóre z tych czynników niekiedy mogą działać na układ obrotu ziemiopłodów w przeciwnych kierunkach (np. omówiony w dalszych rozdziałach wpływ cen na kształtowanie się zapasów, ilości sprzedażnych, spasania, spożycia własnego).

Gdybyśmy dla oceny typowości wzięli cechę niewystępującą powszechnie, np. sposób wynagrodzenia za przemiał w gotówce lub w naturze, wówczas częstotliwość występowania danej cechy decydowałaby już o typowości. W tym wypadku porównanie przeciętnego natężenia cech miałoby charakter wtórny, dodatkowy.

[2]) Wszystkie obliczenia porównawcze zbiorowości próbnej i masy są o tyle niewspółmierne, że pierwsze obejmują gospodarstwa rolne, użytkujące od 2 do 50 ha, te ostatnie zaś od 0 do 50 ha. Stopień niewspółmierności zależy zatem od ilości gospodarstw, użytkujących obszar gruntu od 0 do 2 ha.

Z pośród tej ostatniej kategorji gospodarstw znaczną część stanowią niewątpliwie rolnicy, których główne źródło utrzymania płynie z ziemi. Nie brak będzie wszakże takich użytkowników ziemi, dla których jest ona dodatkowem źródłem utrzymania, a więc niebędących właściwie rolnikami, i niestanowiących przeto dla nas bezpośredniego zainteresowania.

Niestety nie jesteśmy w stanie określić bliżej, jaka część rolników znajduje się między użytkownikami gruntów od 0 do 2 ha, a zatem jakie znaczenie może mieć wzmiankowana wyżej niewspółmierność gospodarstw zbiorowości próbnej i masy. Niewąpliwie jednak, że ta niewspółmierność występuje najsilniej w województwach południowych i w tych częściach województw centralnych, które mają znaczny odsetek gospodarstw karłowatych.

W poszczególnych województwach ilość stosunkowa gruntów ornych, wykazywana przez Wydział Ekonomiki odbiega od wykazywanej przez Główny Urząd Statystyczny, przytem jest wyższa od tej ostatniej przeciętnie o 6%. Również zachodzą różnice w ilości stosunkowej łąk i pastwisk dla całej Polski, określanej przez G. U. St. wyżej.

Wobec tego, że: 1) jak powszechnie wiadomo, najmniejsze gospodarstwa mają stosunkowo więcej gruntu ornego (potwierdza się to także na gospodarstwach prowadzących rachunkowość), 2) Wydział Ekonomiki opiera swe badania na gospodarstwach większych od przeciętnie występujących, można było oczekiwać, że procentowy stosunek gruntów ornych wykazywany przez G. U. St. będzie większy od wykazywanego przez Wydział Ekonomiki. Tymczasem, jak widzimy, dzieje się odwrotnie.

Przyczyny takiej rozbieżności wyników częściowo mogą być wytłómaczone lepszem położeniem gospodarstw prowadzących rachunkowość, wyższym poziomem gospodarczym i kulturalnym (o czem niżej). Pozatem dane o powierzchni użytków, zarejestrowane przez Główny Urząd Statystyczny opierają się głównie na zeznaniach ludności

Ogólna powierzchnia użytków rolnych = 100 ha.

Wyszczególnienie	Województwa — grunty orne																Polska				Razem % użytków rolnych w ogólnym obszarze
	Pomorze	Poznań	Śląsk	Łódź	Warszawa	Białystok	Lublin	Kielce	Kraków	Lwów	Stanisławów	Tarnopol	Wołyń	Polesie	Nowogródek	Wilno	Grunty orne	inne użytki: łąki	pastwiska	sady i ogrody	
Dane Wydziału Ekonomiki	87	86	78	87	86	76	79	86	84	79	78	89	77	58	70	68	80,9	11,8	4,4	2,7	91,5
Dane Gł. U. St., rejestr. 1929	84	87	76	83	83	74	78	86	78	80	66	88	75	53	68	63	76,1	13,9	7,7	2,3	89,2
różnica w %	+3,8	−1,7	+2,2	+4,8	+3,5	+3,8	+0,9	+0,5	+7,5	−2,1	+17,6	+0,4	+2,8	+8,0	+2,8	+8,0	+6,3	−15,2	−40,0	+16,7	+2,7

u władz gminnych, w mniejszej mierze na rzeczywistych dokumentach pomiarowych. Niższy przeto procent gruntów ornych, a wyższy pastwisk może pochodzić zarówno z pewnych tendencyj do ukrycia istotnego stanu rzeczy, jak i poprostu z braku dokładnych wiadomości o obszarze posiadanych gruntów.

b) Ustosunkowania obszaru upraw w gospodarstwach drobnych, wykazywane przez Główny Urząd Statystyczny i Wydział Ekonomiki, różnią się dość znacznie między sobą w odniesieniu do pszenicy i żyta, w mniejszym stopniu w odniesieniu do owsa i ziemniaków.

Obszar upraw w procentach obszaru gruntów ornych[1]).

	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies	Ziemniaki
Według danych G. U. St.[2]).					
E. Szturm de Sztrem. Zasiewy i zbiory w 1927/28	6,6	31,6	6,4	11,5	14,4
J. Łagoda. Zasiewy i zbiory w r. 1928/29[3]) . .	7,4	34,0	6,9	12,4	15,1
Średnia . . .	7,0	32,8	6,6	12,0	14,7
Według danych Wydziału Ekonomiki:					
Badania nad opłacaln. gosp. włośc. w r. 1928/29	11,4	28,9	6,2	13,4	13,6
Badania nad opłacaln. gosp. włośc. w r. 1929/30	10,6	29,7	6,4	13,6	13.4
Średnia . . .	11,0	29,3	6,3	13,5	13.5
Różnica w % . .	+4,0	—3,5	—0,3	+1,5	—1,2

Co jest przyczyną, że gospodarstwa prowadzące rachunkowość wykazują wyższy % upraw pszenicy (niższy % żyta), nie jest należycie wyjaśnione; w każdym razie można próbować to wyjaśnić w sposób następujący:

[1]) Wydział Ekonomiki podaje zbiory w odniesieniu do danego roku gospodarczego, zasiewy zaś w odniesieniu do roku poprzedniego, G. U. St. podaje zarówno zasiewy, jak i zbiory w odniesieniu do danego roku.

[2]) Obliczenia własne przez wprowadzenie poprawki na mniejszą własność i ugór.

[3]) Obliczenia własne przez wprowadzenie poprawki na ugór.

1) Pomiędzy gospodarstwami prowadzącemi rachunkowość znajduje się pewna ilość, stojących na wyższym szczeblu kultury rolnej, niż ogół gospodarstw, stosujących przeto w szerszym zakresie uprawę pszenicy.

2) Część gospodarstw, prowadzących rachunkowość, nawet nieróżniąca się pod względem kultury rolnej, wcześniej niż ogół gospodarstw dostosowała się do powszechnego dążenia zwiększenia upraw pszenicy. To wyjaśnienie posiada wiele cech prawdopodobieństwa, albowiem w późniejszych latach G. U. St. rejestruje ciągły, aczkolwiek nieznaczny wzrost upraw pszenicy w gospodarstwach włościańskich.

3) Wreszcie można przypuszczać, że rozmieszczenie gospodarstw badanych było cokolwiek gęściejsze w rejonach intensywniejszych upraw pszenicy.

Ustalenie, które z powyższych przyczyn działały w większym stopniu, które zaś w mniejszym, nasuwa trudności z tego względu, że niema dostatecznie pewnego miernika liczbowego do uchwycenia tych przyczyn. Pozatem każda z dwóch pierwszych przyczyn mogła działać jednocześnie z trzecią.

Pozostałe płody, t. j. owies, szczególnie zaś ziemniaki i jęczmień, wykazują zbliżony procent upraw w gospodarstwach zbadanych w porównaniu z ogółem gospodarstw.

c) Poziom kultury rolnej w gospodarstwach zbadanych w całej Polsce, zarówno jakość gleby są zbyt mało uchwytne, ażeby móc sądzić o tem z dostateczną pewnością. Niema podstaw do przypuszczenia, że prowadzący rachunkowość gospodarują na lepszych glebach, wszakże łatwo można dopuścić domniemanie, że poziom kultury jest u nich wyższy, i że wydajność z jednostki powierzchni jest tem samem większa[1]). Pod tym względem można przyjąć pewną wyższość gospodarstw badanych.

d) Stan inwentarza żywego w gospodarstwach zbadanych w porównaniu do ogółu gospodarstw przedstawia następujące zestawienie:

---

[1]) Przeciwwagą tego poglądu jest stwierdzony fakt, że zbyt wielkie oddawanie się pracy społecznej i wogóle czynnościom pobocznym powoduje zaniedbanie gospodarstwa w całości, lub pewnych jego działów.

	Konie			Bydło		
	na 1 gospodarstwo	na 100 ha użytków rolnych	na 1 konia wypada ha użytków rolnych	na 1 gospodarstwo	na 100 ha użytków rolnych	na 1 sztukę wypada ha użytków roln.
Polska, według danych G. U. St. Wyniki średnie dwóch rejestracyj 30.XI.1927 i 30.VI.1929[1])	1,63	18,36	5,45	3,68	41,36	2,42
Gospodarstwa zbadane. Wyniki średnie za lata 1927/28 i 1928/29.	1,95	15,09	6,62	6,18	51,23	1,92

Ogólnie biorąc, gospodarstwa zbadane posiadają większą ilość koni i bydła.

Ilość koni w gospodarstwach zbadanych w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych jest cokolwiek mniejsza. Pochodzi to z powodu przewagi ilościowej większych gospodarstw i mniejszej stosunkowo ilości koni w tych ostatnich na jednostkę powierzchni. Z tych samych względów wypada większy obszar użytków w przeliczeniu na jednego konia.

Ilość bydła w gospodarstwach zbadanych zarówno w przeliczeniu na 1 gospodarstwo, jak i na 100 ha jest większa. Z tego, że gospodarstwa zbadane wykazują na jednostkę przestrzeni więcej bydła (wówczas gdy, jako przeciętnie większe od masy, powinny wykazywać mniej) wynika, że działają tu uboczne czynniki — w pierwszym rzędzie wyższy poziom gospodarstw zbadanych.

Dostatecznie wiarogodnych danych porównawczych co do ilości trzody chlewnej nie posiadamy.

Z pewną dowolnością można przyjąć, że ilość inwentarza żywego w gospodarstwach zbadanych jest większa niż przeciętnie.

e) S t a n   r o d z i n n y   i   s t o s u n k i   r o b o t n i c z o - r o l n e stanowią kryterjum typowości trudne do ustalenia z dostateczną do-

---

[1]) Obliczenia własne na podstawie danych G. U. St. Praca M. Zaremby „Rejestracja zwierząt gospodarskich w 1930 r. Kwartalnik Statystyczny 1931. T. VIII. Z. 2.

kładnością[1]). Według danych Wydziału Ekonomiki za lata 1926/27, 1927/28 i 1928/29[2]) przeciętna ilość osób dorosłych na jedno gospodarstwo wynosi 5,6. W liczbie tej zawarta jest ilość osób dorosłych należących do rodziny i stałych najemników, jak również ilość dzieci poniżej lat 14, przeliczona w stosunku 0,6 : 1.

Wobec powszechnie występującego faktu, że gospodarstwa większe mają na utrzymaniu więcej osób, wiedząc z drugiej strony, że pośród gospodarstw zbadanych przeważają większe od przeciętnie występujących, należy sądzić, że ilość osób na 1 gospodarstwo w Polsce jest w rzeczywistości mniejsza od przeciętnej ustalonej dla gospodarstw zbadanych.

Reasumując powyższe można stwierdzić, że wszystkie uwzględnione cechy określają zbiorowość próbną, jako mającą cokolwiek wyższy poziom gospodarczy, niż ogół rolników w Polsce.

Zbiorowość próbna opiera się na jednostkach, mających większe szanse wejścia do rachunkowości, głównie z następujących względów: 1) większa inteligencja kierowników gospodarstw, 2) większy obszar gospodarstwa, 3) wyższy poziom gospodarczy. Odczuwanie potrzeby prowadzenia rachunkowości, jak i korzyści z jej prowadzenia większe są stosunkowo właśnie w tych wszystkich wypadkach.

Powyższe czynniki składają się jakby na naturalny dobór gospodarstw próbnych. Występuje to dość wyraźnie, gdyż zbiorowość próbna w latach 1926/31 (w każdym roku przeważała ilość

---

[1]) Wyniki Spisu Powszechnego z r. 1921 (T. XXXI, tabl. XVII a, str. 70) nie zawierają danych, któreby mogły posłużyć do ustalenia ilości osób, przypadających na 1 gospodarstwo. Pośrednio wszakże, opierając się na tym materjale można wyprowadzić pewne przybliżone liczby. Ilość osób samodzielnych czynnych i biernych w zawodzie rolniczym, należących do kategorji własności ziemskiej od 2 do 50 ha, można określić na około 7.000.000 osób. Ilość służby stałej, zatrudnionej w gospodarstwach włościańskich wynosi około 500.000 osób. Ilość pomagających członków rodzin (łącznie z dziećmi przeliczonemi w stosunku 0,6 : 1) wynosi około 3.000.000 osób. Razem kategorja gospodarstw wielkości od 2 do 50 ha wykazywałaby około 11 miljonów osób należących do własnych rodzin i najemników, stale przebywających w gospodarstwie. W przeliczeniu na 1 gospodarstwo (2.123.000 gospodarstw) wynosi to około 5,16 osób.

Liczba powyższa wyprowadzona szacunkowo nie różni się zbytnio od średnich wyników uzyskanych z gospodarstw zbadanych, szczególnie zaś zbliżona jest do wielkości, jakie wykazują gospodarstwa w grupach 3—5 ha i 5—10 ha (4,9 osób i 5,2 osób).

[2]) Badania nad opłacalnością gospodarstw włościańskich w 1928/29, t. II. str. 48.

gospodarstw biorących udział w latach poprzednich) wykazuje znaczne podobieństwo pewnych charakterystycznych cech (przeciętny obszar użytkowany, stosunek proporcjonalny gospodarstw różnej wielkości, ustosunkowanie użytków, użytkowanie roli, przeciętna ilość krów i koni i t. p.).

Zatem zbiorowość próbna stanowi zespół gospodarstw nie przypadkowy, t. j. daleki od warunków losowości, przytem dość jednolity, t. j. o ustabilizowanych pewnych cechach.

e) Niejednakowy charakter zbiorowości próbnej i masy w gospodarstwach najmniejszych i największych.

W poprzednich rozdziałach wskazaliśmy na dwa czynniki, wpływające na powstawanie różnic pomiędzy zbiorowością próbną i masą, w szczególności na przewagę gospodarstw większych i wyższy poziom gospodarczy całej zbiorowości próbnej.

Istnieje jeszcze trzeci czynnik — niejednakowy charakter zbiorowości próbnej i masy w gospodarstwach największych i najmniejszych. Wpływ tego ostatniego czynnika wymaga szerszego omówienia.

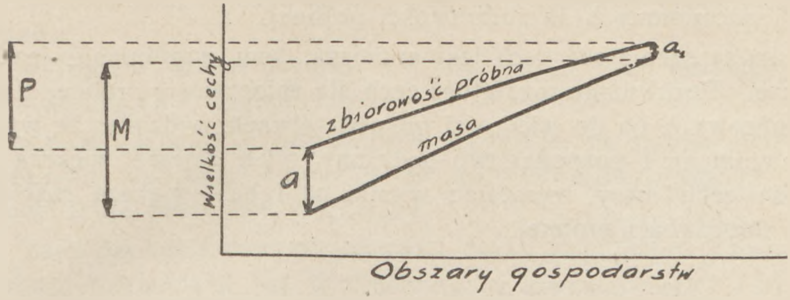
Do prowadzenia rachunkowości zgłaszają się naogół rolnicy światlejsi, więcej uspołecznieni i wyrobieni życiowo. Poziom intelektualny rolnika prowadzącego rachunkowość różni się zatem od poziomu rolników w masie.

W związku z tem większość cech gospodarstw, szczególnie zaś te które wiążą się ściśle z indywidualnością rolnika, będą wykazywały w gospodarstwach próbnych i w masie rozbieżność.

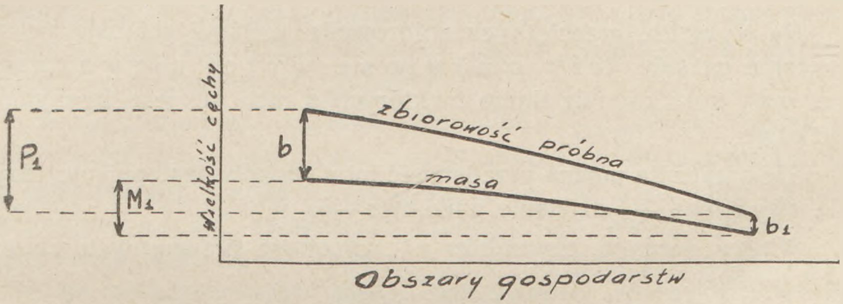
Ta rozbieżność cech pozostających w związku z indywidualnością rolnika w zbiorowości próbnej i w masie przejawia się szczególnie silnie w gospodarstwach najmniejszych, gdzie masa często pogrążona jest w ciemnocie i nędzy. W gospodarstwach większych masy wyższa zamożność podnosi kulturę rolnika, a tem samem zbliża go do typu rolników zgłaszających się do prowadzenia rachunkowości.

Rozbieżność w występowaniu ważniejszych cech, jaka zachodzi pomiędzy zbiorowością próbną i masą, można przedstawić w sposób następujący:

Szemat I. Wielkości ekonomiczne (cechy) zwiększające się w miarę wzrostu obszaru gospodarstw.

Szemat II. Wielkości ekonomiczne (cechy) malejące w miarę wzrostu obszaru gospodarstw.

Różnica zbiorowości próbnej i masy:

w gospodarstwach najmniejszych a, b.

„ „ największych a_1, b_1.

Różnica najmniejszych i największych gospodarstw:

w zbiorowości próbnej P, P_1.

w masie M, M_1.

Ponieważ rozpiętość cech zbiorowości próbnej z masą w gospodarstwach mniejszych jest stosunkowo większa ($a > a_1$, oraz $b > b_1$), przeto w zależności od tendencji, jakiej ulega dana cecha w miarę wzrostu obszarów (wzrost — szemat I, lub zmniejszenie — szemat II), będzie kształtowała się różnica wielkości cechy w gospodarstwach najmniejszych i największych zarówno zbiorowości próbnej P lub P_1, jak i masy M lub M_1. Jak wynika z powyższych szematów dla cech zwiększających się w miarę wzrostu gospodarstw $M > P$, t. j. rozpiętość cech masy jest większą od rozpiętości cech zbiorowości próbnej. Podobnież dla cech zmniejszających się $P_1 > M_1$, t. j. rozpiętość cech zbiorowości próbnej jest większa.

Dla praktyki statystycznej powyższe wywody mają swoje znaczenie.

Rozpiętość wielkości cech w gospodarstwach największych i najmniejszych w dużej mierze przesądza o możności uogólniania obserwacyj poczynionych na zbiorowości próbnej.

Im ta rozpiętość cech jest mniejsza, tem uogólnianie jest łatwiejsze. Porównując rozpiętość cech dla zbiorowości próbnej i masy w krańcowych co do wielkości gospodarstwach, widzimy, że wyrażając wyniki na 1 gospodarstwo będziemy mieli zawsze większą rozpiętość cech masy, wyrażając wyniki na 1 ha — większą rozpiętość cech zbiorowości próbnej.

* * *

Na wyższość przeciętnych zbiorowości próbnej składają się sumarycznie własnie **trzy omówione wyżej najważniejsze czynniki**, działanie niektórych z nich nie jest bynajmniej zwyżkowe.

Szematycznie można przedstawić to w sposób następujący: (działanie zwyżkowe +, działanie zniżkowe —).

Wpływ różnych czynników na wysokość przeciętnych zbiorowości próbnej:

	dla liczb bezwzględnych na 1 gospodarstwo	dla liczb względnych na 1 ha
a) przewaga gospodarstw większych . . .	+	— [1]
b) wyższy poziom gospodarczy	+	+
c) mniejsza różnica zbiorowości próbnej i masy z powodu przewagi gospodarstw większych	—	—
Sumarycznie	+	+ lub —

Działanie czynników „a" i „b" jest najwięcej istotne, działanie czynnika „c" jest wtórne i mniej znaczące.

Gdyby nie działał czynnik „a" — zwyżka przeciętnych in plus w liczbach absolutnych zmalałaby, w liczbach względnych wzrosłaby.

---

[1]) Przy średnich arytmetycznych ważonych wpływ przewagi gospodarstw większych jest większy niż przy średnich arytmetycznych zwykłych. Stwierdzono również dla wielu cech, że różnice między obydwoma rodzajami średnich wynoszą około 10 — 15%.

Gdyby nie działał czynnik „b", zwyżka in plus w liczbach absolutnych zmalałaby, w liczbach względnych działałyby tytko czynniki in minus.

Gdyby nie działał czynnik „c", zwyżka in plus wzrosłaby dla liczb absolutnych i względnych.

Wpływ każdego z powyższych czynników na stopień przewagi przeciętnych zbiorowości próbnej jest mało uchwytny, jedynie tylko w przybliżeniu może być szacowany.

Jeżeli np. będziemy rozpatrywali takie zagadnienia, wyrażone w liczbach względnych, jak 1) zasobność w inwentarz żywy i 2) wysokość zbiorów któregokolwiek płodu, to łatwo się przekonać, że w pierwszym wypadku można spodziewać się najwyższego wpływu czynnika „a", w drugim wypadku czynnika „b". Przy rozpatrywaniu np. kupna nawozów wpływ czynnika „b" z pewnością kilkakrotnie przewyższy wpływ innych czynników.

Niewspółmierność przeciętnych zbiorowości próbnej i masy nie przesądza jednak o nieporównywalności wyników rachunkowości z ogółem gospodarstw. Celem rachunkowości nie jest bynajmniej dawanie przeciętnych z całej zbiorowości próbnej, lecz zobrazowanie możliwie wszechstronnie ważniejszych jej cech, ażeby na podstawie tego drogą szczegółowej analizy i szacunku, stworzyć jaknajwięcej dokładny obraz masy.

W każdym natomiast wypadku posługiwania się przeciętnemi zbiorowości próbnej w celu uogólnienia spostrzeżeń na masę niezbędnem jest wyeliminowanie z tych przeciętnych wpływu przewagi gospodarstw większych i wyższego poziomu gospodarczego, opierając to na następujących przesłankach:

Stopień wpływu gospodarstw większych na wysokość przeciętnych daje się wyprowadzić z tendencji kształtowania się cech w gospodarstwach różnej wielkości, nie jest przytem proporcjonalny do obszaru, nie stanowi też jakiegobądź stosunku stałego, lecz dla każdej wielkości ekonomicznej jest inny.

Stopień wyższości poziomu gospodarczego daje się zaobserwować przez porównanie pewnych konkretnych cech zbiorowości próbnej i masy, np. wydajności, zbiorów, stanu inwentarza żywego i t. p.

Dla wyeliminowania z przeciętnych wyników wyrażonych na 1 gospodarstwo wpływu tych dwuch omówionych wyżej czyn-

ników należy je obniżyć w tym stosunku, w jakim one domniemanie przewyższają ogół gospodarstw.

Dla wyników wyrażonych na 1 ha należy w tym celu przeciętne podwyższyć do poziomu gospodarstw masy (zważyć je strukturą agrarną), następnie zaś obniżyć w takim stopniu, w jakim cechuje je wyższy poziom gospodarczy.

IV. ZASADY OBLICZANIA OGÓLNEGO BILANSU ZIEMIOPŁODÓW (DLA MASY GOSPODARSTW).

a) Możność uogólniania wyników zbiorowości próbnej.

W związku z liczebnością, rozmieszczeniem i typowością gospodarstw zbadanych powstaje pytanie, jak dalece wszystkie omówione okoliczności wpływają na odchylenie średnich wyników zbiorowości próbnej od średnich faktycznie stwierdzonych, lub domniemanych dla całej Polski.

Możliwość znalezienia jakiejś ścisłej matematycznej zależności pomiędzy cechami, charakteryzującemi zbiorowość próbną, wobec różnorodności występujących zjawisk — wydaje się wątpliwą. Musimy poprzestać na stwierdzeniu stopnia użyteczności liczb, uzyskanych z gospodarstw zbadanych dla celów stawianych zwykle statystyce utylitarnej. Stwierdzenie użyteczności tych liczb będzie oparte w głównej mierze na subjektywnem wyczuciu rzeczywistości, t. j. znajomości głównych cech charakterystycznych zbiorowości próbnej, jak i gospodarstw włościańskich w masie.

Charakterystyka średnich wyników zbiorowości próbnej w streszczeniu będzie następująca:

1. Przewaga gospodarstw zbadanych większych nadaje bilansowi próbnemu cechy właściwe grupom gospodarstw większych (większa produkcja — większe spasanie, spożycie, sprzedaż[1]). W rzeczywistości ogólny bilans ziemiopłodów ujawnia tendencje, więcej charakterystyczne dla grup gospodarstw mniejszych.

---

[1]) W danym wypadku mowa jest o absolutnych ilościach ziemiopłodów, będących w obrocie. W przeliczeniu natomiast na 1 ha użytków rolnych ilość zbóż w obrocie wraz ze wzrostem gospodarstw wykazuje tendencję malejącą.

Dlatego też dla ustalenia ogólnego bilansu ziemiopłodów w Polsce niezbędne jest odpowiednie zważenie wyników z poszczególnych grup wielkości gospodarstw w każdym rejonie produkcyjnym. Innemi słowy, okoliczność, że w zbiorowości próbnej zasada reprezentatywności nie jest w zupełności stosowana utrudnia tylko, lecz nie uniemożliwia wyrobienia sądu o całości.

2. W ukształtowaniu produkcji ziemiopłodów gospodarstwa badane różnią się od masy gospodarstw (w przybliżeniu szacunkowo dla liczb absolutnych):

a) w związku z wyższem ustosunkowaniem obszaru gruntów ornych in plus (przeciętnie około 6%),

b) w związku z różnem ustosunkowaniem poszczególnych upraw, t. j. dla pszenicy in plus, dla żyta in minus (około 3,5—4%),

c) w związku z domniemanym wyższym poziomem kultury rolnej in plus (w granicach od 10 do 40%).

3. W ukształtowaniu główniejszych elementów rozdziału produkcji (spożycie własne, spasanie, sprzedaż) gospodarstwa badane różnią się od masy gospodarstw:

a) w związku z większą ilością inwentarza żywego in plus (w granicach od 10 do 30%),

b) w związku z większą ilością osób stołujących się in plus (w granicach od 10 do 15%),

c) w związku z większą ilością obrotu — w odniesieniu do sprzedaży in plus (w granicach od 10 do 20%).

Powyższa charakterystyka odnosi się do średnich wyników w odniesieniu do całej Polski. Ocena krytyczna średnich wyników wyprowadzonych dla poszczególnych rejonów produkcyjnych (dzielnic lub województw), względnie dla grup produkcyjnych (wielkości gospodarstw), wobec innego ustosunkowania liczebności, rozmieszczenia i typowości mogłaby wypaść cokolwiek inaczej.

b) Właściwy sposób obliczania bilansu ogólnego.

Gdyby zbiorowość próbna była jakby modelem zbiorowości powszechnej, wówczas dla obliczenia bilansu ogólnego wystarczyłoby

przemnożyć średnie wyniki bilansu próbnego, przypadające na jednostkę powierzchni, przez obszar użytków rolnych na danym terenie. Ponieważ jednak tak nie jest, obliczenie bilansu ogólnego powinno być dokonane drogą pośrednią. Zbiorowość próbna ma służyć do określenia *stosunku wzajemnego pozycyj bilansu* oraz *tendencji zmian w czasie*, jakie wykazywać mogą te pozycje. Natomiast ilościowe oznaczenie bilansu ogólnego dla masy gospodarstw powinno być szacowane na podstawie ustosunkowania poszczególnych pozycyj bilansu próbnego do produkcji, *opierając się na określeniu zbiorów przez statystykę urzędową*.

Zasady, na których powinno być oparte ułożenie bilansu ogólnego, wymagają omówienia.

Jak to poprzednio było zaznaczone, bilans ziemiopłodów w rzeczywistości kształtuje się pod wpływem ogólnych warunków przyrodniczo-ekonomicznych *w sposób podobny* dla gospodarstw zbliżonych do siebie typem (w braku podziału na typy gospodarstw poprzestajemy na podziale według obszaru), położonych w pewnym rejonie.

Również w podobnych warunkach ekonomiczno-przyrodniczych, działających *w przeciągu lat*, obrót ziemiopłodów kształtuje się *jednakowo*. O ile jednak powstaje zasadnicza zmiana warunków, np. inny urodzaj, inne ceny, głębokie zmiany w pogłowiu inwentarza żywego i t. p., wówczas obrót pod wpływem tych czynników zaczyna kształtować się inaczej. Bilans próbny systematycznie z roku na rok obliczany, niewątpliwie ujawni te różnice, aczkolwiek ze względu na inne warunki „przeciętności", natężenie tych zmian w masie będzie inne. Chcąc przeto zmiany te dla masy wyrazić liczbowo—niezbędnem jest wyniki próbne przeszacować (zważyć).

Mniejszych wahań w urodzajach w kolejnych po sobie latach bilans próbny może nie ujawnić. Jednakże *celem bilansu próbnego nie może być określenie ilościowe produkcji w masie*, do tego powinny służyć inne, niewątpliwie dokładniejsze metody statystyczne. Celem bilansu próbnego *jest wykazanie przedewszystkiem tych tendencyj, jakim corocznie ulega rozdział w masie*. Zadanie to spełnia bilans próbny w sposób doskonalszy, niż określenie ilościowe produkcji, gdyż już przy dość małych różnicach w produkcji widoczne są duże różnice rozdziału. Np. zwiększenie zbioru pewnego płodu o 5% może posta-

wić gospodarstwo wobec konieczności zwiększenia spożycia, spasania lub sprzedaży jego w znacznie większych granicach[1]).

Oczywiście, podobnie rzecz się ma, gdy do rozdziału jest mniejsza ilość danego płodu, niż normalnie.

Ogólnie biorąc, niedostateczna dokładność wyników bilansu próbnego dla określenia ilościowego produkcji, a zatem i całego obrotu w masie, wprawdzie pomniejsza rolę tego bilansu, lecz bynajmniej go nie dyskwalifikuje, gdyż pomimo wszystko bilans próbny daje możność ustalenia ilości obrotu w masie, wychodząc od produkcji, ustalonej każdą inną metodą.

d) O liczbach szacowanych.

W obliczeniu bilansu ogólnego, obok wielkości ustalonych drogą statystyczną, szereg wielkości ustala się z braku wszelkich danych zwykłą metodą szacunkową.

Liczby szacowane z istoty rzeczy obarczone są błędem niedającym się ani przewidzieć, ani ująć liczbowo.

Tem nie mniej użyteczność liczb szacowanych, tam gdzie niema żadnych innych, jest wielka, gdyż dają one przybliżone pojęcie o pewnych zjawiskach. Obrazowo można powiedzieć, że o ile liczby uzyskane drogą statystyczną z zachowaniem wszelkich warunków reprezentatywności są jakby fotografją danego zjawiska, o tyle liczby szacowane są jakby szkicem zakreślającym zaledwie kontury. Szczególną właściwością liczb szacowanych jest to, że one najsilniej uwypuklają te części ogólnego obrazu, które są najłatwiejsze do ujawnienia przez swą kontrastowość, t. j. rzadkość form odrębnych, lub typowość — t. j. częstotliwość form powszechnych.

---

[1]) W pozycjach rozchodowych większe zmiany mogą nastąpić przy małych stosunkowo zmianach w produkcji i warunków otaczających. Odnosi się to zarówno do zbiorowości próbnej jak i do masy.

Niedostateczne warunki reprezentatywności zbiorowości próbnej nie przesądzają o niewspółmierności obliczeń pozycyj rozchodowych bilansu próbnego i ogólnego w czasie. Zmiana warunków bowiem wpływa na zbiorowość próbną i na masę mniej lub więcej jednakowo nietylko pod względem kierunku oddziaływania, lecz i pod względem jego siły.

Natomiast gdy zbiorowość próbna różni się znacznie od masy zakresem uprawy któregobądź płodu, jak to widzimy w naszych badaniach w odniesieniu do pszenicy, pozycje obrotowe stają się mało współmierne.

Nieufność „z zasady“ do liczb szacowanych w dziedzinie zjawisk ekonomicznych pozbawiona jest głębszych podstaw. Miarą wiarogodności liczb szacowanych jest stopień zaufania do znajomości danego zjawiska przez osobę, będącą wykładnikiem pewnych wiadomości o danem zjawisku. Nieufność więc do znajomości zjawiska przez osobę szacującego nie podważa w niczem samego szacowania, jako metody określania ilościowego pewnych zjawisk.

W życiu codziennem na każdym niemal kroku wiadomości o wielu faktach opieramy na cudzem i własnem szacowaniu, bynajmniej nie lekceważąc tego sposobu liczbowego określania zjawisk. Przygodnie spotkany w obcej miejscowości przechodzień, pytany o odległość ze stacji kolejowej do pobliskiej wsi, określa ją tak: „może 8, a może 12 km.“ W tem pozornie dowolnem szacowaniu jest dużo prawdy statystycznej, gdyż określa ono granice przybliżone tej odległości, jaką mamy przebyć. Nie łudzimy się więc, że cel naszej podróży jest oddalony zaledwie o 3 km., i nie obawiamy się, że będziemy szli kilka godzin.

Liczby szacunkowe mają więc uznanie w życiu codziennem, t.j. w obserwacji faktów nas otaczających, mogą też być namiastką liczb określonych drogą statystyczną w obserwacji zjawisk ekonomicznych.

V. O KLASYFIKACJI GOSPODARSTW ROLNYCH W ZBIOROWOŚCI PRÓBNEJ I W MASIE.

a) Obszar gospodarstw rolnych, jako miara ich klasyfikacji.

Gospodarstwa rolne w masie pod względem różnych cech przyrodniczych i ekonomicznych stanowią zespół bardzo niejednolity.

Dokonanie klasyfikacji wszystkich istniejących gospodarstw według główniejszych z tych cech wymagałoby olbrzymiej pracy, a przedewszystkiem przeprowadzenia bardzo dokładnego spisu rolnego, co w rzeczywistości nieprędko może być urzeczywistnione.

W przeważających wypadkach masowa klasyfikacja gospodarstw może polegać jedynie na stwierdzeniu cech najłatwiej stosunkowo dostrzegalnych, dających się ustalić drogą zwykłej rejestracji, w sposób niewymagający wnikania w szczegóły, t. j. analizowania istotnych cech gospodarstwa. Tym sposobem klasyfikacji gospodarstw jest podział ich na grupy według wielkości.

Klasyfikacja gospodarstw na podstawie obszaru opiera się poniekąd na kryterjum ekonomicznem, gdyż określa zasobność gospodarstwa w podstawowy składnik kapitału zakładowego — w ziemię. Lecz wobec pominięcia w zupełności cech bonitacyjnych i położenia, jak również nieokreślenia zasobności w pozostałe składniki kapitałowe, samo określenie ilości ziemi użytkowanej w rzeczywistości niewiele mówi o istotnych cechach gospodarstwa.

Należy jednak zaznaczyć, że aczkolwiek obszar gospodarstwa nie stanowi bezwzględnej cechy, warunkującej jego organizację, tem niemniej w dużej mierze narzuca gospodarstwu pewne cechy.

Tak naprzykład, pomijając wszelkie gospodarstwa, będące w specjalnych warunkach, każdej kategorji wielkości gospodarstw można wyznaczyć zgrubsza a priori ten kierunek gospodarczy, do jakiego ono będzie ciążyć. Im gospodarstwo mniejsze, tem więcej będzie oparte na hodowli, im większe tem więcej roślinne, w szczególności zbożowe i t. p. (oczywiście, że zbyt daleko idące wnioskowanie o organizacji gospodarstw w związku z ich obszarem byłoby ryzykowne).

Wielkość gospodarstw wywiera swój wpływ także i na kształtowanie się obrotu ziemiopłodami. Ilościowo cały obrót jest uwarunkowany produkcją własną, która w masie gospodarstw pozostaje w dużej zależności od obszaru. Wpływ obszaru na ilościowy stan produkcji indywidualnej, pomijając okoliczności wyjątkowe jest dominujący, co w dużej mierze usprawiedliwiałoby przyjęcie obszaru za podstawę klasyfikacji.

Wpływ obszaru gospodarstw na rozdział produkcji jest daleko mniejszy, gdyż tu główną rolę odgrywają czynniki, wynikające z organizacji gospodarstwa. (Np. z dwóch gospodarstw o jednakowej ilościowo produkcji jedno—hodowlane więcej spasa, drugie—zbożowe więcej sprzedaje). Dlatego też z punktu widzenia charakterystyki rozdziału stosowniejsze byłyby inne kryterja klasyfikacyjne, w szczególności takie, któreby określały kierunek gospodarstwa (roślinny, zwierzęcy), oraz stopień ekspansji rynkowej.

Jednak w każdym wypadku wszelkie obliczenia ilościowe obrotu w odniesieniu do masy gospodarstw wymagają klasyfikacji według obszaru. Innemi słowy obszar gospodarstw jest miarą klasyfikowania niezawsze wystarczającą, lecz zawsze niezbędną.

b) Przedziały klasowe i ich charakterystyka.

Zastosowanie podziału gospodarstw na grupy według wielkości wymaga przyjęcia odpowiednich przedziałów klasowych.

Istnieją różne rodzaje klasyfikowania drobnych gospodarstw na podstawie ich obszaru, w danym wypadku interesować nas będzie klasyfikacja, przyjęta przez statystykę urzędową i Wydział Ekonomiki Drobnych Gospodarstw.

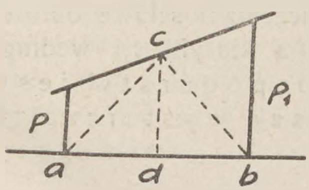
Klasyfikacja G. U. St. ha	Klasyfikacja Wydziału Ekonomiki ha
0,0 — 0,5	—
0,5 — 1	—
1 — 2	—
2 — 3	2 — 3
3 — 4	3 — 5
4 — 5	5 — 10
5 — 10	10 — 15
10 — 20	15 — 30
20 — 50	30 — 50

Klasyfikacja G. U. St., wychodząc z obowiązku powszechnej rejestracji, obejmuje wszystkie gospodarstwa, począwszy od najmniejszych. Klasyfikacja Wydziału Ekonomiki rozpoczyna się od gospodarstw powyżej 2 hektarów, pomijając zupełnie gospodarstwa mniejsze. Górną granicę drobnej własności zakreślają obydwa powyższe systemy jednakowo na 50 ha.

Granice zewnętrzne przedziałów klasowych zakreślone są nie na podstawie uzasadnienia ekonomicznego, lecz poprostu przez grupowanie obszarów, wyrażonych w zaokrąglonych liczbach, przytem w miarę wzrostu gospodarstw przedziały są zwiększane.

Istotną różnicą obydwóch wspomnianych systemów klasyfikacji jest inny podział w wyższych grupach, począwszy od 10 ha.

Najwłaściwszą klasyfikacją byłaby taka, w której byłoby możliwe ułożenie obszarów w granicach każdego przedziału klasowego w szereg równomiernie rosnący. W tych warunkach w każdym z idealnych przedziałów klasowych w i e l o b o k l i c z e b n o ś c i przedstawiałby figurę symetryczną. Szematycznie można to przedstawić w sposób następujący:

a — b granica przedziału klasowego,
P — P_1 obszary równomiernie wzrastające,
c — d linja określająca wielkość obszaru przeciętnego w przedziale (warjant klasowy),
△ a c b wielobok liczebności gospodarstw idealnie symetryczny.

Przy istnieniu powyższych warunków nazwaliśmy przedział klasowy idealnym z tego względu, że obejmuje on pewną liczebność gospodarstw, których średni obszar leży w połowie przedziału klasowego, t. zn. jest przeciętny dla całej grupy gospodarstw.

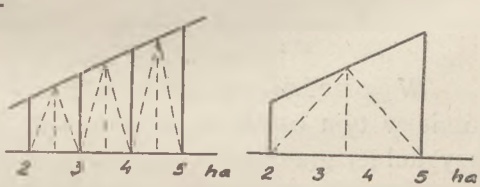
Zobaczymy następnie, w jakim stopniu przedziały klasowe stosowane w statystyce urzędowej i naukowej odpowiadają tym warunkom.

1) Grupy gospodarstw o przedziale jednohektarowym (2—3, 3—4, 4—5 ha).

Z podzielenia ilości obszarów, przypadających w każdej grupie gospodarstw przez ilość gospodarstw (dane według spisu 1921 r.[1]), Rocznik Statystyczny 1925/26) wynika, że dla przedziałów jednohektarowych rzeczywisty średni obszar prawie w zupełności pokrywa się z warjantem klasowym. Odnosi się to w równej mierze do każdego przedziału zosobna, jak i do połączonych przedziałów w dowolnych najwięcej spotykanych kombinacjach. Z tego wynika, że zarówno w każdej grupie, jak i w połączeniach grup ułożenie obszarów w szereg równomiernie rosnący jest możliwe, i tem samem wieloboki liczebności grup oddzielnych i połączonych przedstawiają sobą figury symetryczne.

Przedział klasowy ha	Warjant klasowy ha	Rzeczywisty średni obszar ha
2—3	2,5	2,5
3—4	3,5	3,5
4—5	4,5	4,5
Suma 2—5	3,5	3,4
Suma 2—4	3,0	3,0
Suma 3—2	4,0	3,9

Wieloboki liczebności

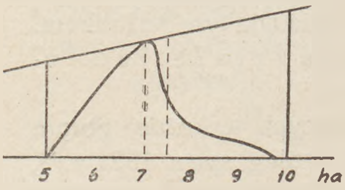
Symetryczność przeto wieloboku liczebności dla grup gospodarstw o przedziale jednohektarowym jest praktycznie biorąc zupełnie dostateczna.

Okoliczność powyższa ma doniosłe znaczenie dla praktyki statystycznej, gdyż średnia dla wielkości środkowej (i warjantu klasowego) będzie jednocześnie

[1]) Rejestracja dokonana w późniejszych latach ujawniła, że w posiadaniu drobnej własności jest prawie o 15% większy obszar, niż to było objęte spisem 1921 r. Z tych względów niżej umieszczone obliczenia średnich obszarów w przedziałach klasowych nie odpowiadają ściśle rzeczywistości.

średnią dla wszystkich gospodarstw objętych danym przedziałem klasowym.

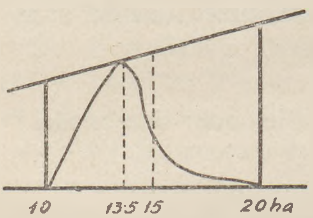
2. W grupie gospodarstw 5—10 ha rzeczywisty średni obszar (7,03 ha) jest cokolwiek mniejszy od warjantu klasowego (7,50 ha). W związku z tem wielobok liczebności układa się mniej symetrycznie, niż w poprzednich trzech grupach. Szematycznie przedstawia to obok umieszczony wykres.

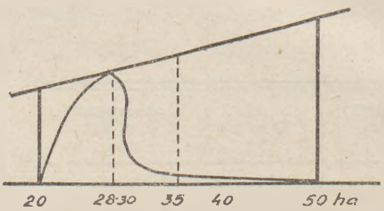

3. Grupy gospodarstw 10—20 ha i 20—50 ha wykazują znaczne różnice pomiędzy średniemi obszarami, a warjantami klasowemi.

Grupy gospodarstw:	Warjant klasowy:	Rrzeczywisty średni obszar:
10—20 ha	15,0	13,5
20—50 ha	35,0	28,0

Tem samem charakteryzuje je znaczna niesymetryczność wieloboku liczebności.

W przedziałach klasowych 10—20 ha i 20—50 ha, szczególnie w tym ostatnim, prawie cała masa gospodarstw grupuje się przy dolnej granicy przedziału.

Z powyższych rozważań można wyprowadzić następujące wnioski:

1. Przedziały klasowe jednohektarowe od 2 do 5 ha są w zupełności odpowiednie dla praktyki statystycznej.

2. Przedział klasowy 5—10 ha z pewnemi zastrzeżeniami również może być uznany za wystarczający.

3. Przedział klasowy 10—20 ha jest sztuczny. Chcąc zadośćuczynić wymaganiom, stawianym idealnym przedziałom klasowym, należałoby obniżyć górną granicę przedziału klasowego, przyjmując go w granicach 10—17 ha lub 10—18 ha[1]).

[1]) Dokładne ustalenie optymalnych przedziałów klasowych wymagałoby specjalnych badań, jednakże uważaliśmy za wskazane podać przybliżone granice tych przedziałów, gdyż to wiąże się z niniejszą pracą.

4. Wniosek poprzedni jeszcze w większym stopniu odnosi się do przedziału klasowego 20—50 ha. Wskazane byłoby przyjęcie tego przedziału w granicach $\pm$ 18—35 ha.

O ile przyjmiemy, że gospodarstwom pewnej określonej wielkości właściwe są pewne cechy, wówczas należy stwierdzić, że stosowany przez statystykę urzędową podział na grupy może niekiedy budzić pewne zastrzeżenia. Np. przeciętne wyniki, określone dla grupy 20—50 ha powinny być równoznaczne z wynikami charakterystycznemi dla gospodarstwa o obszarze 35 ha. W rzeczywistości charakteryzują one gospodarstwa 28-hektarowe.

Z tych względów przy wszelkich obliczeniach ilościowych ogólnych wyników niezbędnem jest przyjęcie odpowiednich poprawek.

Na podstawie wyprowadzonych wniosków podział gospodarstw na grupy więcej zbliżony do idealnego powinien być mniej więcej następujący:

Przedział klasowy	Ilość ha w przedziale
2 — 3 ha	1
3 — 5 „	2
5 — 10 „	5
10 — 17 „	7
17 — 33 „	16
33 — 50 „	17

Z powyższego wynika, że podział gospodarstw na grupy, przyjęty przez Wydział Ekonomiki Drobnych Gospodarstw za wzorem prof. Laura, więcej odpowiada ustosunkowaniu własności ziemskiej w Polsce, niż podział statystyki urzędowej [1]).

c) Zastosowanie klasyfikacji obszarowej gospodarstw w praktyce statystycznej.

Z rozważań przytoczonych wyżej wynika, że wszelka klasyfikacja powinna ustalić, jak kształtują się poszczególne wielkości ekonomiczne w zależności od obszaru gospodarstw.

---

[1]) Nie jest to bynajmniej wynikiem specjalnych dążeń Wydziału Ekonomiki do zastosowania najwłaściwszych przedziałów klasowych, lecz poprostu rzeczą przypadku.

Dlatego też niezbędnem jest ustalenie pewnych metod, mogących ułatwić posługiwanie się tym powszechnie przyjętym sposobem klasyfikacji gospodarstw według ich obszaru.

Pojęcie „grupa gospodarstw“ może być zastąpione pojęciem „przeciętne gospodarstwo w grupie gospodarstw“. Wynika to z istoty klasyfikacji obszarowej, dzielącej pewną różnorodną zbiorowość gospodarstw na mniejsze zespoły, więcej jednolite pod względem swego charakteru. W odniesieniu do grup gospodarstw stanowiących idealne przedziały klasowe — nie budzi to żadnych wątpliwości. Średni obszar gospodarstw tych grup jest jednocześnie warjantem klasowym lub zbliżonym do niego. Gorzej jest z ustaleniem przeciętnego gospodarstwa w przedziałach klasowych sztucznych. Tutaj warjant klasowy w żadnym wypadku nie charakteryzuje przeciętnego gospodarstwa w grupie. Za „przeciętne gospodarstwo w grupie“ należy przyjąć z pewnem zastrzeżeniem rzeczywisty średni obszar.

Dane przeciętne dla roku 1928/29.

Grupa gospodarstw	Warjant klasowy	Obszar gospodarstw probnych ha
2–3 ha	2,5	2,48
3–5 „	4,0	4,00
5–10 „	7,5	7,71
10—15 „	12,5	12,27
15—30 „	22,5	20,27
30—50 „	40,0	37,02
2—50 „	26,0	12,99

Bilans próbny, jak i inne wszelkie dane oparte na wynikach rachunkowości, określony jest w odniesieniu do powyższych przeciętnych gospodarstw w grupie, t. j. do sześciu przeciętnych gospodarstw próbnych różnej wielkości (zestawienie obok).

Wyniki w powyższych sześciu przeciętnych próbnych gospodarstwach mogą służyć jako wskaźniki tendencji kształtowania się różnych wielkości ekonomicznych w zależności od obszaru gospodarstw, dając podstawę do szeregu obliczeń dotyczących bilansu próbnego, jak i ogólnego.

W granicach wielkości gospodarstw 2—50 ha ustaliliśmy 6 gospodarstw próbnych różnej wielkości, do których odnoszą się wszelkie wyniki zbiorowości próbnej. Chcąc wiedzieć, jak kształtują się te wyniki w innych gospodarstwach od 2 do 50 ha, nie mających swej reprezentacji w liczbie sześciu próbnych, musielibyśmy poszukiwać ich drogą interpolacji statystycznej. W szczególności przy przyjęciu przedziałów jednohektarowych poszukiwanie na drodze interpolacji dotyczyłoby jeszcze 42 gospodarstw.

Ustalenie pewnych wielkości ekonomicznych dla dowolnych (w granicach 2 — 50 ha) wielkości gospodarstw może być dokonane przez ułożenie tych wielkości dla sześciu gospodarstw próbnych w układzie linji spółrzędnych. Na osi odciętych umieszczamy skalę obszarów w przedziałach jednohektarowych, na osi rzędnych interesujące nas wielkości ekonomiczne.

Na osi odciętych znajduje się sześć stałych punktów, określających obszar gospodarstw próbnych. Wielkości ekonomiczne, odnoszące się do tych gospodarstw, ustalone uprzednio na drodze statystycznej, uwidocznia się na wykresie na osi rzędnych.

Punkty, wyznaczające te wielkości (nazwijmy je wskaźnikowemi) łączymy linją, która w zależności od rodzaju badanej wielkości będzie miała kierunek poziomy, opadający, wznoszący się i t. p. Gdzieś w pobliżu tej linji (nazwijmy ją wskaźnikową) będą znajdowały się te wszystkie punkty, które określają ilościowo daną wielkość dla dowolnego gospodarstwa w przyjętych granicach obszaru. Wystarczy w tym celu z punktu określającego na osi odciętych dany obszar wystawić prostopadłą do linji wskaźnikowej. Miejsce przecięcia określi ilościowo na skali osi rzędnych właściwą wielkość ekonomiczną dla gospodarstwa danej wielkości.

Linja wskaźnikowa, przechodząc przez sześć punktów wskaźnikowych, może przybierać różny kierunek. Jeżeli jest ona idealnie prosta, wówczas niewątpliwie wszystkie punkty określające daną wielkość ekonomiczną leżą na niej. W praktyce statystycznej będziemy przyjmowali, że punkty poszukiwane leżą na linji wskaźnikowej nawet wówczas, gdy nie jest ona idealnie prosta, jeżeli tylko ta linja wyraźnie wskazuje na tendencję do równomierności zmiany danej wielkości ekonomicznej w związku ze wzrostem obszaru. O ile linja wskaźnikowa wyznacza tendencję nierównomierną, wówczas określenie poszukiwanych punktów będzie cokolwiek dowolniejsze, lecz bynajmniej nie pozbawione pewnego uzasadnienia.

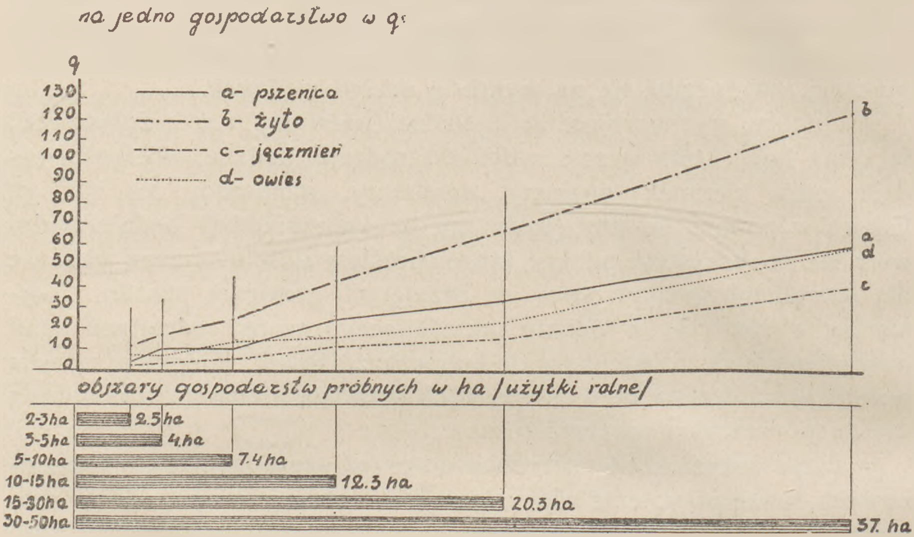
Jako ilustrację powyżej opisanej metody umieszczamy niżej wykresy przedstawiające ogólną ilość obrotu na 1 gospodarstwo i na 1 ha w gospodarstwach zbadanych w roku 1928/29.

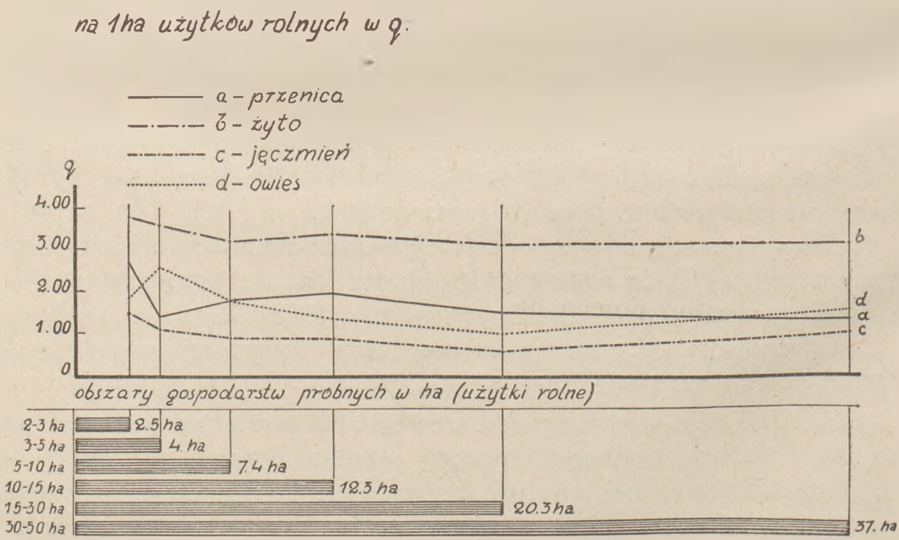
Interpolacja statystyczna na podstawie powyższej metody graficznej polega na ustaleniu:

1. Jaki jest wzrost (zmniejszenie) wielkości ekonomicznych na osi współrzędnych, równomierny czy nierównomierny, t. j. jaką jest linja wskaźnikowa, prostolinijna, czy krzywa. W pierwszym wypadku mielibyśmy do czynienia z jednolitością warunków, działających

w danym rejonie, w drugim natomiast działałyby jakieś uboczne przyczyny, powodujące odchylenia w gospodarstwach pewnej wielkości (np. wadliwe określenie rejonu rolniczego, t. j. podłoża, na którem rozwijają się obserwowane zjawiska, niedostateczny stopień reprezentatywności i t. p.).

Ilość obrotu zbożem w gospodarstwach zbadanych w roku 1928/26.

2. Jakie różnice w porównaniu ze sobą wykazują różne wielkości ekonomiczne (w danym wypadku ilości obrotów pięciu ziemiopłodów) w gospodarstwach dowolnej wielkości. Miernikiem powyższych różnic jest nachylenie punktów leżących na linjach wskaźnikowych do osi odciętych, t. j. wielkość t. zw. kątów wskaźnikowych, przy tem wielkości ekonomiczne pozostają do siebie w takim stosunku, jak sinusy powyższych kątów[1]).

Określenie współzależności pewnych wielkości ekonomicznych, (ilości obrotów, produkcji, obsiewów różnych płodów i t. p.) jest pomocne szczególnie w tym wypadku, kiedy stopień reprezentatywności tych wielkości jest różny. Wówczas istnienie współzależności pozwala przyjąć w praktyce statystycznej wyniki pewnej zbiorowości ilościowo niedostatecznej, nawiązując do zbiorowości, mającej dostateczną reprezentatywność.

Metoda graficzna ma jednakże głównie to znaczenie, że w dużej mierze ułatwia korzystanie z gospodarstw próbnych, niezupełnie odpowiadających strukturze agrarnej na danym terenie, gdyż daje możność interpolacji statystycznej w odniesieniu do masy gospodarstw przez ustalenie wagi gospodarstw dowolnych obszarów w masie.

Pozatem posługiwanie się tą metodą nie wymaga opierania się na przeciętnych z całej zbiorowości próbnej, przeto kwestja reprezentatywności gospodarstw różnych grup wielkości traci na swem znaczeniu. Uogólnienie wyników zbiorowości próbnej staje się łatwiejszem bez uciekania się do skomplikowanych metod statystycznych i kalkulacyjnych.

d) Metoda graficzna przy zastosowaniu przedziałów jednohektarowych.

Z samej istoty metody graficznego przedstawiania różnych wielkości ekonomicznych posługując się kilku gospodarstwami „wskaźni-

---

[1]) Dla objaśnienia, jak układa się zależność kątowa podajemy następujący przykład:

w gospodarstwie NN przy ustosunkowaniu obsiewów 5 ziemiopł. 2:40:4:8:16
stosunek sinusów kątów wskaźnik. wynosi (okrągło) 2:36:4:8:16

Ogólnie biorąc, jedynie przy mniejszych kątach wskaźnikowych ustosunkowania wzajemne kątów można przyjąć za proporcjonalne do właściwych wielkości ekonomicznych, przy większych natomiast kątach różnica jest już na tyle znaczna że przy interpolacji należy wychodzić ze współzależności sinusów.

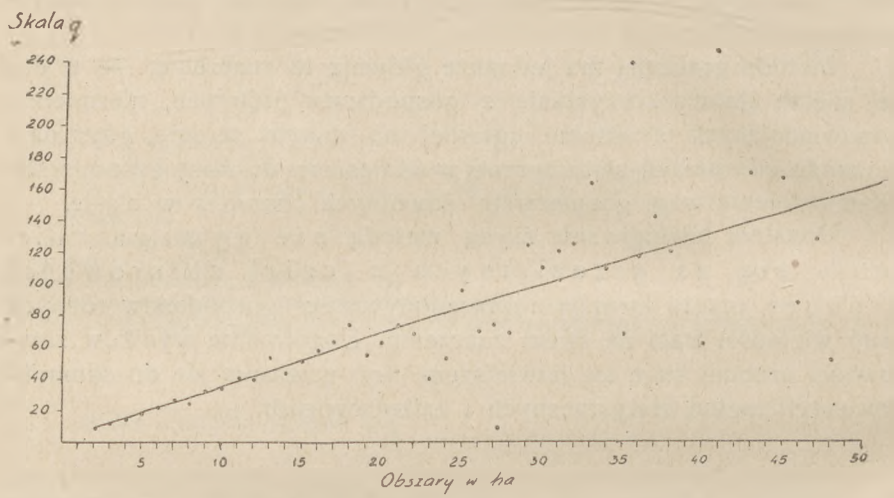
kowemi“ wynika, że użyteczność tej metody polega głównie na możliwości odczytywania danej wielkości bezpośrednio na skali, bądź na interpolowaniu tej wielkości na podstawie pewnej ujawnionej tendencji.

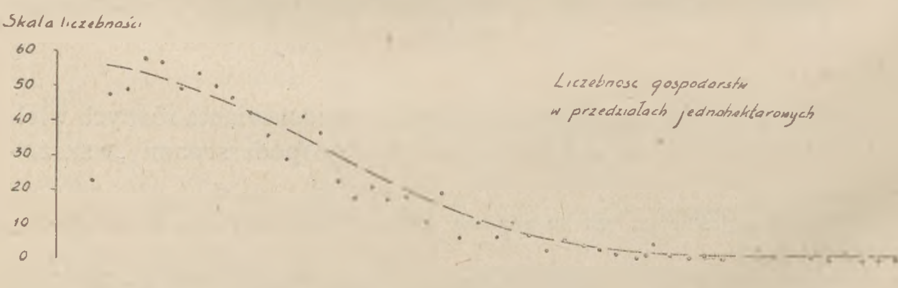
W ten sposób nasuwa się słuszne pytanie, czy istotnie poszukiwane wielkości ekonomiczne ułożą się na linji wskaźnikowej, lub w pobliżu niej?

W celu doświadczalnego stwierdzenia tego rozdzielamy całą zbiorowość próbną na przedziały jednohektarowe i przeprowadzamy obliczenia ilości obrotu żytem na 1 gospodarstwo w każdym przedziale.

Wyniki przedstawia umieszczony niżej wykres.

Ilość żyta w obrocie na 1 gospodarstwo w q (r. 1928/29) przeciętnie w każdym przedziale jednohektarowym.

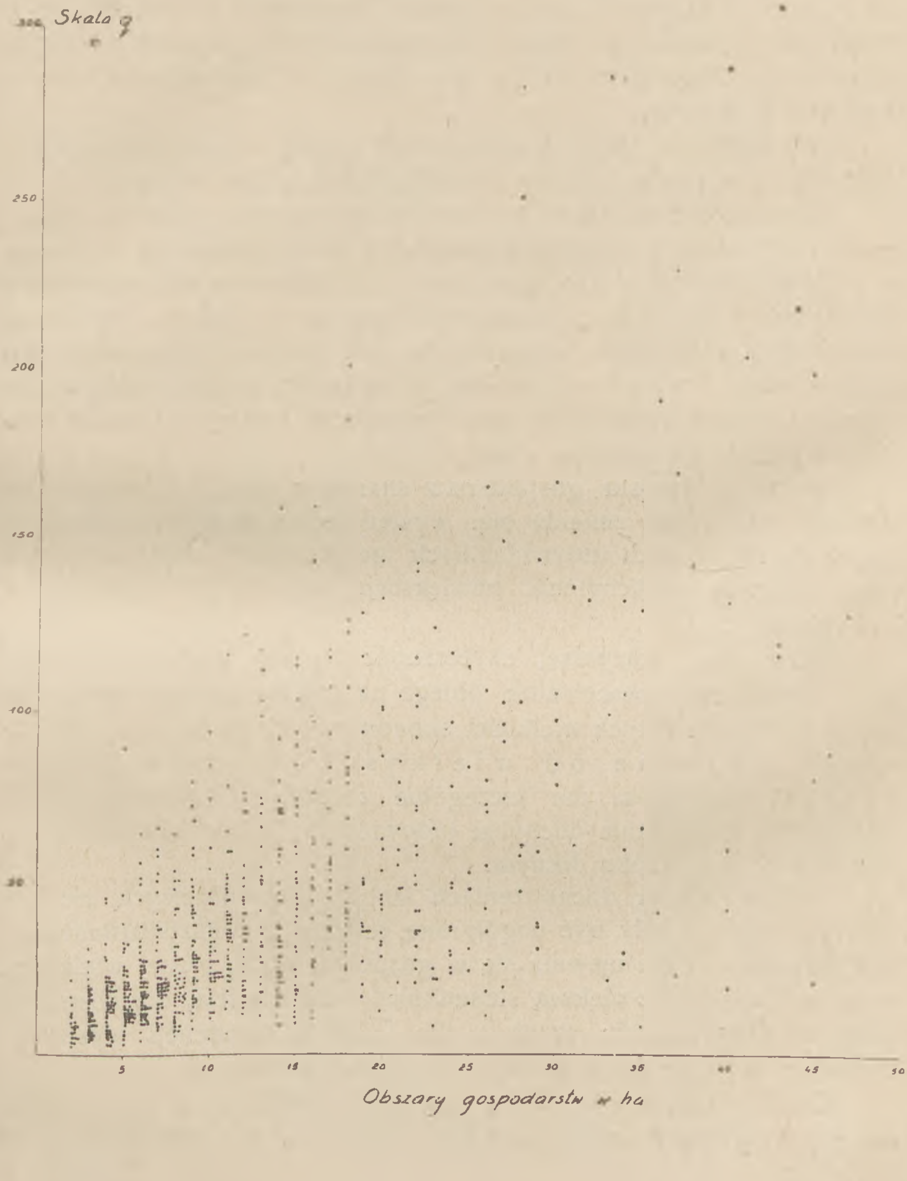

Lewa strona wykresu, odpowiadająca gospodarstwom o obszarze 2—20 ha przedstawia tendencję dość wyraźnie zaznaczoną, szczególnie w niższych grupach. Natomiast prawa strona wykresu daje tendencję rozproszoną. Wynika to poprostu z niedostatecznej ilości

gospodarstw, przypadających na każdy przedział klasowy w tym ostatnim wypadku.

Ilość żyta w obrocie w każdem ze zbadanych gospodarstw (r. 1928/29) w układzie przedziałów jednohektarowych.

Należy podkreślić, że tendencja kształtowania się ilości obrotu w zależności od obszaru gospodarstw jest w lewej części wykresu wyraźną, pomimo bardzo znacznej różnorodności w lokalnych warunkach różnych dzielnic, jak i niewielkiej stosunkowo ilości gospodarstw, jaka przypada na każdy przedział (po 30-50).

Inaczej mówiąc, obszar gospodarstw zadecydował tu najwięcej, zaś różnice wynikające pod wpływem pozostałych czynników (t. j. warunków regjonalnych i ściśle indywidualnych), schodzą w danym wypadku na drugi plan, jakby nie biorąc udziału w kształtowaniu tendencji ilościowej.

Potwierdza to także przedstawiony wyżej wykres, określający ilość obrotu żytem w każdem poszczególnem gospodarstwie.

Zagęszczenie punktów w lewej dolnej części wykresu, odpowiada tej tendencji, jaką obserwowaliśmy na poprzednim wykresie.

Odchylenia od miejsc zagęszczonych (częstsze w województwach zachodnich w górę i w północno-wschodnich w dół) są wynikiem odmiennych warunków regjonalnych, jak i różnic organizacyjnych gospodarstw. Przytem odchylenia in minus są bardzo małe w porównaniu z odchyleniami in plus (minimum niezbędnej ilości żyta jest wielkością stosunkowo stałą).

W miarę wzrostu gospodarstw charakter rozsiania punktów na wykresie stopniowo zmienia się: występuje znaczniejsze rozproszenie, skala różnic cech indywidualnych gospodarstw staje się bardzo dużą, przytem te odchylenia powiększają się nietylko in plus, lecz i in minus.

Reasumując powyższe, użyteczność metody graficznej przyjętej w niniejszem opracowaniu polega na możliwości określenia tendencyj ilościowych tych wielkości ekonomicznych, które są *uzależnione głównie od wielkości obszaru gospodarstw*. Metoda ta ma szczególne znaczenie w gospodarstwach mniejszych, gdzie skala odchyleń indywidualnych cech jest mniejsza, szczególnie w kierunku dolnym.

Przy wszelkich dochodzeniach statystyczno-rolniczych, niedość ścisłych, ażeby mogły być uogólnione, tendencja w kształtowaniu się pewnych cech, jaka ujawnia się w gospodarstwach różnej wielkości, może być ustalona z większą stosunkowo dokładnością, niż absolutna wielkość danych cech; przytem dla ustalenia tendencji wystarczy zbadanie nielicznej stosunkowo zbiorowości próbnej.

Okoliczność, że określenie tendencji opiera się z konieczności na gospodarstwach niedostatecznie typowych, nie przekreśla uży-

teczności samego określania tendencji, gdyż rozpiętość oznaczenia wielu cech w gospodarstwach różnej wielkości znacznie przewyższa istotne czy domniemane różnice, wynikające z nietypowości gospodarstw próbnych.

B. GŁÓWNIEJSZE ELEMENTY OBROTU ZIEMIOPŁODAMI.

PRZYCHODY.

I. REMANENTY—ZAPASY.

a) Określenia pojęcia „remanenty" i „zapasy".

Jako „remanenty" określane są te ilości ziemiopłodów, które znajdują się w gospodarstwie w chwili rozpoczęcia i zakończenia roku rachunkowego. Określenie powyższe ma przeto znaczenie wyłącznie rachunkowe, buchalteryjne.

Jako „zapasy" określamy te ilości ziemiopłodów, które zostają w gospodarstwie rolnem w końcu roku gospodarczego po całkowicie dokonanej realizacji zbiorów danego roku. Z temi ilościami gospodarstwo rolne rozpoczyna realizację zbiorów roku następnego. Tak pojmowane zapasy nie są więc określeniem buchalteryjnem, lecz ekonomicznem.

Istnienie zapasów może nas interesować jako zjawisko ekonomiczne z punktu widzenia naruszenia równowagi bilansu ziemiopłodów, gdyż przy równowadze bilansu zapasy nie istnieją[1]), Jednakże tylko rzeczywista równowaga bilansu powoduje przechodzenie na rok następny bez zapasów. Pozatem może istnieć równowaga bilansu pozorna, t. j. osiągnięta drogą dokupna części ziemiopłodów; w tym ostatnim wypadku charakter bilansu jest bierny, gdyż równowaga została uzyskana przez doprowadzenie brakujących ilości

[1]) O idealnej równowadze, oczywista rzecz, nie może być mowy, jednak istnienie drobnych (kilogramowych) ilości ziemiopłodów, które przy rozpoczęciu nowej realizacji znajdują się w śpichrzach, komorach, piwnicach i t. p. nie odgrywa w danym wypadku większej roli.

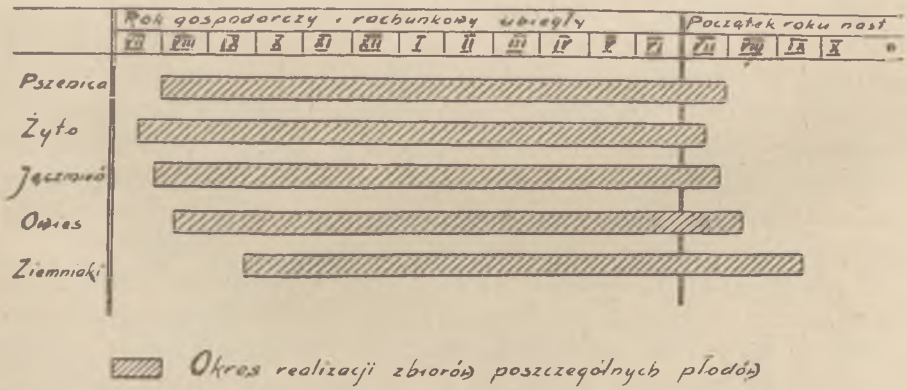
z zewnątrz. Cała przeto kwestja zapasów, jako zjawiska ekonomicznego, *dotyczy gospodarstw nie mających równowagi czynnego bilansu w ubiegłym roku*[1]). Z punktu widzenia interesów poszczególnych rolników, jak i gospodarstwa narodowego, istnienie zapasów może być dodatnie i ujemne, a to w związku z tem, jak się przedstawiają widoki realizacji nowego zbioru.

Spotykamy się często z określeniem jako „zapasy“ ilości posiadanych ziemiopłodów w pewnych ustalonych okresach. Jednakże naszem zdaniem to ostatnie określenie tylko wówczas jest odpowiednie, kiedy okres liczenia zapasów zbiega się z okresem rozpoczynania realizacji nowych zbiorów. W każdym innym wypadku ilości posiadanych ziemiopłodów w pewnym określonym dniu będą stanowiły remanenty rachunkowe, bez właściwego ekonomicznego znaczenia, gdyż *realizacja zbiorów jeszcze trwa*, sposób realizacji jak i stopień równowagi bilansu nie może być przeto przesądzony.

Dlatego też mówiąc o ilościach ziemiopłodów, jakie znajdują się w gospodarstwie rolnem w okresie czynnej realizacji danego roku, właściwszem jest zamiast określenia „zapasy“ używać innego, np. „remanenty“, lub „ilości niezrealizowane“.

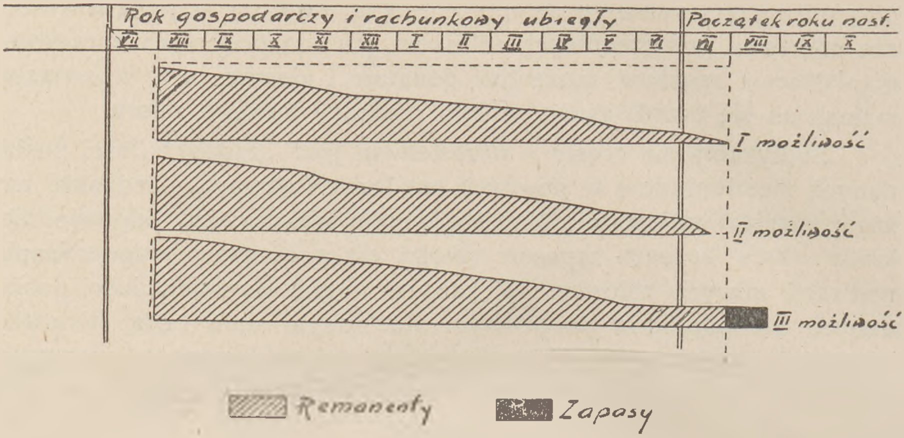
Pojęcia zapasów i remanentów wyjaśniają najlepiej następujące szematy:

Szemat I. Porównanie okresu realizacji zbiorów z rokiem rachunkowym i gospodarczym.

1) Inaczej mówiąc, istnienie zapasów świadczy o czynnym bilansie, ale tylko w tym wypadku, gdy nie było przychodów z zewnątrz.

Szemat II. Warunki istnienia remanentów i zapasów dowolnego płodu, którego okres realizacji trwa od 1.VIII do 31.VII.

I możliwość: remanent z 1.VIII został zużyty w ciągu okresu realizacji — zapasów nie było.

II możliwość: remanent z 1.VIII był niewystarczający w ciągu okresu realizacji — zapasów nie było.

III możliwość: remanent z 1.VIII nie został zużyty w ciągu okresu realizacji — powstały zapasy.

Dla celów bieżącej polityki gospodarczej statystyka remanentów i zapasów ma zgoła inne znaczenie. Statystyka remanentów służy głównie doraźnym celom polityki handlowej, szczególnie eksportowej. W tym zakresie prowadzona ona jest zarówno przez G. U. St.[1]), jak i Instytut Badania Konjunktur. Ogólnie biorąc, wyniki statystyki remanentów mogą w dużym stopniu mieć charakter przypadkowy ze względu na zmienność sytuacji gospodarczej w różnych okresach (ograniczenie lub zwiększenie pojemności rynkowej w zależności od konjunktury, kierunek polityki gospodarczej i t. p.). Z tych względów statystyka remanentów, mając doniosłe znaczenie dla aktualnych zagadnień polityki eksportowej, mniejsze ma znaczenie dla celów ogólnej polityki rolnej, jeżeli chodzi o okres dłuższy, t. j. kilkuletni.

Statystyka zapasów, aczkolwiek dotyczy tylko nieznacznego ułamka bilansu całorocznego ziemiopłodów, może jednakże służyć jako uzupełnienie danych do ogólnej polityki rolniczej, gdyż warunki powstawania zapasów wiążą się ściśle z ogólnem położeniem rolnictwa, cenami, stosunkami kredytowemi i t. p.

[1]) Od roku 1932 zaniechana.

Pozatem ze względu na właściwości swego charakteru statystyka remanentów jest użyteczna przedewszystkiem dla wielkich eksporterów zbożowych, t. j. większej własności ziemskiej, zaś statystyka zapasów raczej ma większe znaczenie dla drobnej własności ziemskiej[1]).

b) Zapasy a równowaga bilansu czynnego.

Istnienie nadmiernych zapasów świadczy o aktywności bilansu jak również o braku równowagi bilansu (w znaczeniu ekonomicznem, nie rachunkowem).

Stwierdzenie równowagi bilansu wymaga ustalenia ilości zapasów ziemiopłodów na przednówku zarówno danego roku, jak i ubiegłego, gdyż tylko porównanie tych ilości daje obraz równowagi bilansu. Ilustruje to następujący przykład przy założeniu, że wszystkie warunki realizacji są niezmienne.

Ilość zapasów w q: w poprzednim roku	w danym roku	Równowaga bilansu.
10	—	zapasy znikły, równowaga bilansu przywrócona,
10	10	zapas przechodzi z roku na rok, równowaga bilansu zachowana,
—	10	powstaje zapas, równowaga bilansu naruszona,
10	20	powiększa się zapas, równowaga bilansu naruszona.

Zarówno w indywidualnych gospodarstwach, jak i w masie naruszenie równowagi bilansu, tj. powstawanie nadmiernych zapasów może następować po sobie w dowolnej kolejności, i ta właśnie okoliczność przedstawia znaczenie z punktu widzenia polityki gospodarczej.

Brak równowagi bilansu czynnego w stosunku do całego obrotu dotyczy bardzo małych ilości ziemiopłodów i może być zaraz po nowych zbiorach skompensowany mniejszym w stosunku do roku poprzedniego urodzajem. Natomiast w wypadku pomyślniejszych zbiorów obecność zapasów całkowicie narusza tę równowagę, powiększa ciasnotę na rynkach ziemiopłodów, oddziaływując zniżkowo na ceny.

Wahania wysokości zbiorów dotyczą znacznie większych ilości ziemiopłodów, niż wahania zapasów, jednakże te ostatnie przy realizacji zbiorów mogą niekiedy odegrać rolę „języczka u wagi". Przytoczymy przykład dla podkreślenia, jakie może mieć znaczenie powstanie nadmiaru ziemiopłodów do realizacji w tym szczególnym wypadku, kiedy wysoki urodzaj zbiegnie się z posiadaniem zapasów.

[1]) Użyteczność posiadania statystyki sezonowości obrotu w gospodarstwach drobnych, pod niektórem względami zbliżonej do statystyki remanentów, omówiona jest na innem miejscu (patrz str. 16 — 17).

	Zbiór roku poprzedniego = 100			Realizacja zbiorów poprzedniego roku = 100			
	Zbiór danego roku zwiększył się o %	Pozatem istnieją zapasy %	Razem nadwyżka do realizacji %	przy pozycjach rozdziału			
				siew = 10	spasanie = 20	sprzedaż = 30	spożycie = 40
				nadwyżka powiększa poszczególne pozycje[1]) %			
I możliwość	10	2	12	—	60	40	30
II możliwość	15	5	20	—	100	66	50

Z przytoczonych wyżej rozważań wynika, że brak równowagi bilansu czynnego może być zaraz przy realizacji nowych zbiorów wyrównany, jak i pogłębiony. Z tych względów każdorazowe określenie ilościowe nietylko produkcji, lecz i zapasów jest niezbędnym warunkiem racjonalnej polityki obrotu ziemiopłodami.

c) Sposób liczenia zapasów.

Powyżej określiliśmy jako zapasy tylko te ilości ziemiopłodów, które znajdują się w gospodarstwie po dokonaniu realizacji zbiorów ubiegłego roku, t. j. przed rozpoczęciem realizacji zbiorów roku danego. Ilości ziemiopłodów, posiadane w każdym innym czasie, będą stosownie do uprzednio przyjętej terminologji remanentami.

Okres rozpoczęcia realizacji nowych zbiorów dla poszczególnych płodów przypada na różne terminy, chcąc przeto określić ilości zapasów w zbiorowości próbnej, należałoby bądź dokonywać obliczeń tych ilości we właściwym dla każdego płodu, t. j. w innym czasie, bądź obliczać ilości realizowane w okresie od 1.VII do nowych zbiorów, a następnie odejmować te ilości od remanentów na 1.VII.

Biorąc pod uwagę zarówno brak tych obliczeń, jak i trudności związane z ich uzyskaniem, w praktyce statystycznej można określać zapasy szacunkowo, opierając się na następujących założeniach:

Ilości zrealizowane w którymkolwiek okresie roku nie są proporcjonalne do długości trwania okresu, gdyż w grę wchodzi sezonowość, t. j. nierówne natężenie realizacji w różnych porach roku. Ogólnie biorąc natężenie realizacji w okresie od 1.VII do nowych zbiorów można uważać za silniejsze tylko w odniesieniu do spożycia domowego zbóż chlebowych i ziemniaków (rodzina więcej pracuje, więcej

[1]) Przyjęto, że cała nadwyżka przyczynia się do powiększenia tylko jednej z wymienionych pozycyj.

też je, pomijając te wypadki, kiedy jest ogólny niedobór). W odniesieniu do wszystkich innych pozycyj rozdziału, głównie zaś sprzedaży i spasania, natężenie realizacji ilościowo jest w tym okresie słabsze.

Szacowanie zapasów sprowadza się zatem: 1) do wyszacowania ilości zrealizowanych ziemiopłodów w kilku tygodniach letnich, 2) do odjęcia tych ilości od stanu remanentów z dnia 1.VII.

Wyżej zaznaczyliśmy, że z punktu widzenia równowagi bilansu ważnym jest nie absolutny stan zapasów, lecz zmiany w stanie zapasów w porównaniu z rokiem ubiegłym, t. j. inaczej mówiąc do obliczeń różnicy zapasów mają służyć nie remanenty, lecz zmiany stanu remanentów.

Przyrost-ubytek remanentów przeciętnie na 1 gospodarstwo można rozpatrywać w odniesieniu tylko do tych gospodarstw, które faktycznie miały remanenty, co ilustrowałoby warunki dotyczące indywidualnych gospodarstw, oraz w odniesieniu do całej zbiorowości próbnej, co charakteryzowałoby masę gospodarstw. Jednak na przyrost-ubytek remanentów w masie może wpłynąć także przyrost-ubytek ilości gospodarstw posiadających remanenty.

d) Ogólne warunki powstawania zapasów na przednówku w gospodarstwach włościańskich.

Powstawanie zapasów nie może być uważane za wyłączny objaw zwyczajowego tworzenia przez rolników rezerw zbożowych na wypadek nieurodzaju. W dzisiejszych warunkach ilość zapasów w znacznym stopniu zależną jest nietylko od tego, jakim był rok ubiegły pod względem ilości i jakości produkcji, lecz także od warunków realizowania produkcji.

Przy większych urodzajach, a niezmiennych warunkach realizacji, można z reguły spodziewać się większych zapasów, przy mniejszych urodzajach — mniejszych zapasów. Jednakże ilość zapasów zależy także od szeregu innych czynników, a przedewszystkiem od cen. Niewątpliwie bowiem, że dobra konjunktura na zboże i wysokie ceny wpływają na zmniejszenie zapasów, i odwrotnie. Zbyt niskie ceny działają jednak wprost przeciwnie, gdyż powodują zmniejszenie stanu zapasów na przednówku na skutek spasania ziemiopłodów przez inwentarz. Pozatem na stan zapasów ma wpływ stosunek cen płodów rolnych do cen inwentarza żywego oraz stan ilościowy pogłowia inwentarza.

Należy również podkreślić działanie na stan zapasów przyczyn ubocznych i odległych, jak np. stopień zadłużenia w początku ubiegłego roku gospodarczego, gdyż silne zadłużenie często zmusza rolnika do odsprzedania zaraz po zbiorach po niskiej cenie ilości większych, niżby to było normalnie.

Część zapasów posiadanych przez drobnych rolników na przednówku należy przyjąć niekiedy, jako pochodzącą z dokupna, szczególnie żyta w gospodarstwach karłowatych (2—3 ha) i poczęści drobnych (3—5 ha) oraz owsa w tych ostatnich.

Widzimy więc, że na stan zapasów na przednówku działa szereg najrozmaitszych czynników i to w różny sposób, bądź to w kierunku ich zwiększania, bądź przeciwnie.

Ponieważ stan zapasów jest wynikiem całorocznej realizacji zbiorów, warunki powstawania tych zapasów są jakby ilustracją całego obrotu ziemiopłodami w rolnictwie. Już z pobieżnie nakreślonego obrazu tych warunków wynika, że obrót ziemiopłodami obejmuje szeroki zakres skomplikowanych zagadnień, i że regulacja całego obrotu, a więc i regulacja zapasów, nie jest rzeczą łatwą.

II. PRODUKCJA.

a) Rejony produkcji zbóż i ziemniaków.[1]

Główniejsze warunki przyrodniczo-ekonomiczne, które wpływają na kształtowanie się bilansu ziemiopłodów nie są jednolite na terenie całej Polski, lecz wykazują znaczne odchylenia w różnych jej dzielnicach. Stąd podkreślaliśmy niejednokrotnie konieczność rozpatrywania bilansu ziemiopłodów w odniesieniu do pewnych rejonów rolniczych. Pozatem należy zaznaczyć, że o ile bilans przychodów, ściślej biorąc główniejsza jego część — produkcja własna — w obrębie każdego rejonu przyrodniczo-ekonomicznego ma cechy mniejwięcej ustalone, o tyle

[1]) Zagadnienie rejonów rolniczych w Polsce stanowi ważny a dotychczas jeszcze nierozwiązany problem w nauce ekonomiki gospodarstw wiejskich. W niedługim czasie zostanie wydana przez Wydział Ekonomiki źródłowa praca inż. Franciszka Dziedzica pod tytułem: „Rejony ekonomiczno-rolnicze Polski". Praca ta rozpatruje całokształt warunków przyrodniczo-ekonomicznych rolnictwa w Polsce, dając podstawy do ustalania rejonów rolniczych.

rozdział produkcji w granicach tegoż rejonu nie wykazuje tych powszechnych cech stałości, przeciwnie, jest głównie uwarunkowany czynnikami zmiennemi, jak urodzaj, konjunktura i t. p.

Nie rozporządzamy jeszcze taką metodą, którąby nam pozwoliła przyjąć pewne kryterja do rejonowania na podstawie sposobu realizacji produkcji. Dlatego też musimy poprzestać na rejonowaniu, opartem na ilościach ziemiopłodów do realizacji, uzasadniając tem, że produkcja własna stanowi większą część ilości ziemiopłodów będących w obrocie.

Tak więc za podstawę do rejonowania obrotu ziemiopłodami posłużyć mają rejony produkcji tych ziemiopłodów.

Produkcja roślinna w gospodarstwach indywidualnych, jak i w masie kształtuje się ilościowo głównie pod wpływem dwóch czynników: obszaru zajętego pod uprawę i wydajności.

Przestrzeń upraw jest uwarunkowana systemem względnie kierunkiem gospodarstw, i w dużej mierze pozostaje w zależności od ogólnych warunków przyrodniczych i ekonomicznych na danym terenie. Wydajność jest w ścisłym związku z właściwościami klimatu, gleby i kulturą rolniczą. Zarówno więc przestrzeń upraw, jak i wydajność są uwarunkowane głównie właściwościami danego rejonu rolniczego.

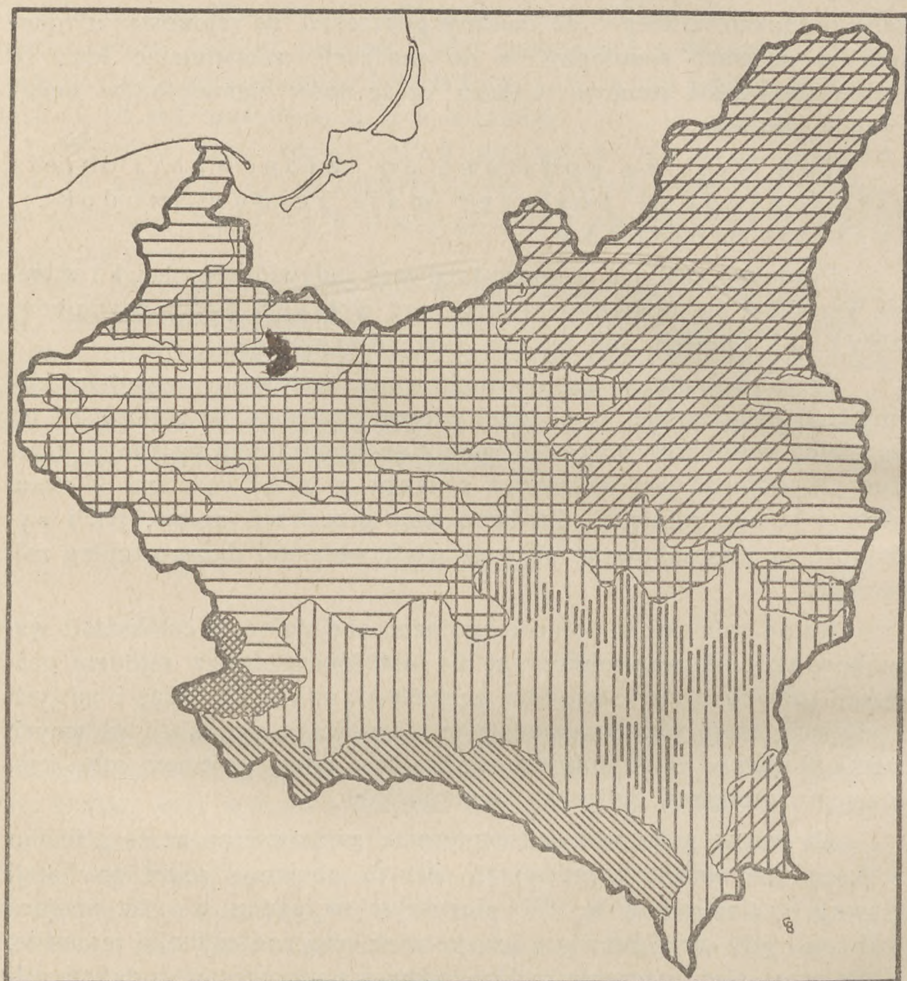
Rejon rolniczy w pojęciu ogólnem, obejmującem całokształt warunków ekonomiczno-rolniczych, nie jest identyczny z rejonem produkcji głównych ziemiopłodów, aczkolwiek opiera się także i na tych kryterjach, które stanowią podstawę rejonowania produkcji głównych ziemiopłodów. Rejon rolniczy ogólny jest zatem pojęciem szerszem, niż rejon produkcji głównych ziemiopłodów.

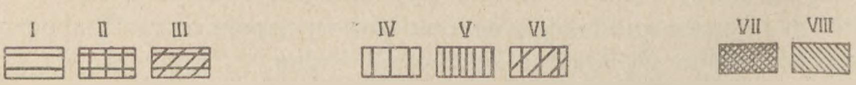
Na mapie natomiast, jak i w terenie, zajmować on może zarówno większą, jak mniejszą przestrzeń, niż to obejmuje rejon produkcji głównych ziemiopłodów. W pierwszym wypadku ma to miejsce wówczas, gdy wchodzą w grę jakiekolwiek uboczne czynniki jednolite, które przez swe znaczenie ogólne odsuwają różnice w produkcji rolniczej na dalszy plan. W drugim wypadku jest odwrotnie, t. j. w jednolitych rejonach produkcji ziemiopłodów występują czynniki uboczne tak różne, że to wymaga zróżnicowania terenu.

Na podstawie danych, jakie posiada Główny Urząd Statystyczny odnośnie przestrzeni upraw w gospodarstwach drobnej własności w roku 1929/30 możemy wyodrębnić 8 rodzajów najczęściej spotykanego

ustosunkowania wzajemnego obsiewów pięciu ziemiopłodów. Umiejscowienie tych rodzajów ustosunkowania obsiewów ilustruje załączona niżej mapa.

Rejony obsiewów pięciu ziemiopłodów.

(nazwy i cechy rejonów obsiewów na następnej stronie)

Rejony obsiewów pięciu ziemiopłodów.

		Numeracja rejonów obsiewów	Na 100 ha obsiewów przypada na poszczególne płody hektarów [1])				
			Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies	Ziemniaki
Wielki rejon żytni							
Podrejony obsiewów	właściwy żytni	I	3	50	4	8	18
	żytnio-pszenny	II	8	45	5	8	15
	żytni i zbóż pastewnych	III	3	40	8	14	15
Wielki rejon pszenny							
Podrejony obsiewów	pszenno-żytni	IV	16	28	10	15	16
	właściwy pszenny . .	V	22	24	10	14	14
	pszenno-jęczmienny . .	VI	20	24	15	3	12
Rejony lokalne							
	żyta, owsa i ziemniaków	VII	3	38	3	18	30
	owsa	VIII	6	15	6	40	20

Grupy powiatów I, II i III, obejmujące około $^2/_3$ obszaru całej Polski, charakteryzuje silna przewaga uprawy żyta, grupy powiatów IV, V i VI, obejmujące większą część województw południowych i przyległe do nich obszary dwóch województw centralnych i wołyńskiego, charakteryzuje znaczna stosunkowo uprawa pszenicy. Pozatem grupy powiatów VII i VIII stanowią strefy lokalne, tak silnie różniące się od dwóch głównych podstawowych, że wymagają odrębnego ich traktowania.

W granicach wielkich rejonów obsiewów żyta i pszenicy ustosunkowanie obsiewów nie jest jednolite, wymaga przeto dalszego podziału. W rejonie obsiewów żyta I grupa powiatów obejmuje obszar, gdzie przewaga obsiewów żyta jest najdalej posunięta (około 50% obszaru obsiewów); grupę tę charakteryzuje również mały odsetek upraw pszenicy i zbóż pastewnych. II grupa powiatów różni się od I tylko większą uprawą pszenicy kosztem żyta, jest więc w zasadzie do niej bardzo zbliżona. III grupa różni się od dwóch poprzednich, gdyż obok żyta występuje tu silnie także uprawa zbóż pastewnych.

[1]) Ustosunkowanie jest przeciętnem (w znaczeniu wartości najczęstszej) dla danej grupy powiatów. Pozatem w obrębie każdej grupy powiatów niektóre z nich wykazują niekiedy odchylenia.

W rejonie obsiewów pszenicy widzimy grupy powiatów IV i V, różniące się stopniem stosowania upraw pszenicy, pozatem zupełnie podobne co do ukształtowania innych obsiewów, oraz grupę VI, zupełnie odmienną od dwóch poprzednich, gdyż o bardzo małej uprawie owsa i stosunkowo małej ziemniaków.

Dla każdej z wymienionych grup powiatów, opierając się na danych statystyki urzędowej, możemy ustalić różne stopnie wydajności.

Wyodrębnienie różnic wydajności polega na ustaleniu wysokości zbiorów, charakterystycznych dla różnych terenów regjonalnych. Idzie tu nie o absolutne przeciętne wydajności, lecz o względne ich stopniowanie, t. j. o określenie granic wysokości zbiorów w danym regjonie. Dla każdego z rejonów obsiewów ze względu na jego właściwości, t. j. wagę (znaczenie) poszczególnych płodów, miarodajnym jest zbiór jednego, dwóch, a nawet trzech płodów. W szczególności w grupie powiatów I, stanowiącej podrejon obsiewów „właściwy żytni“, zakres upraw żyta jest tak duży (50%), że nadaje piętno całej produkcji zbożowej, zatem o stopniu jej wydajności samo żyto decyduje już w zupełności.

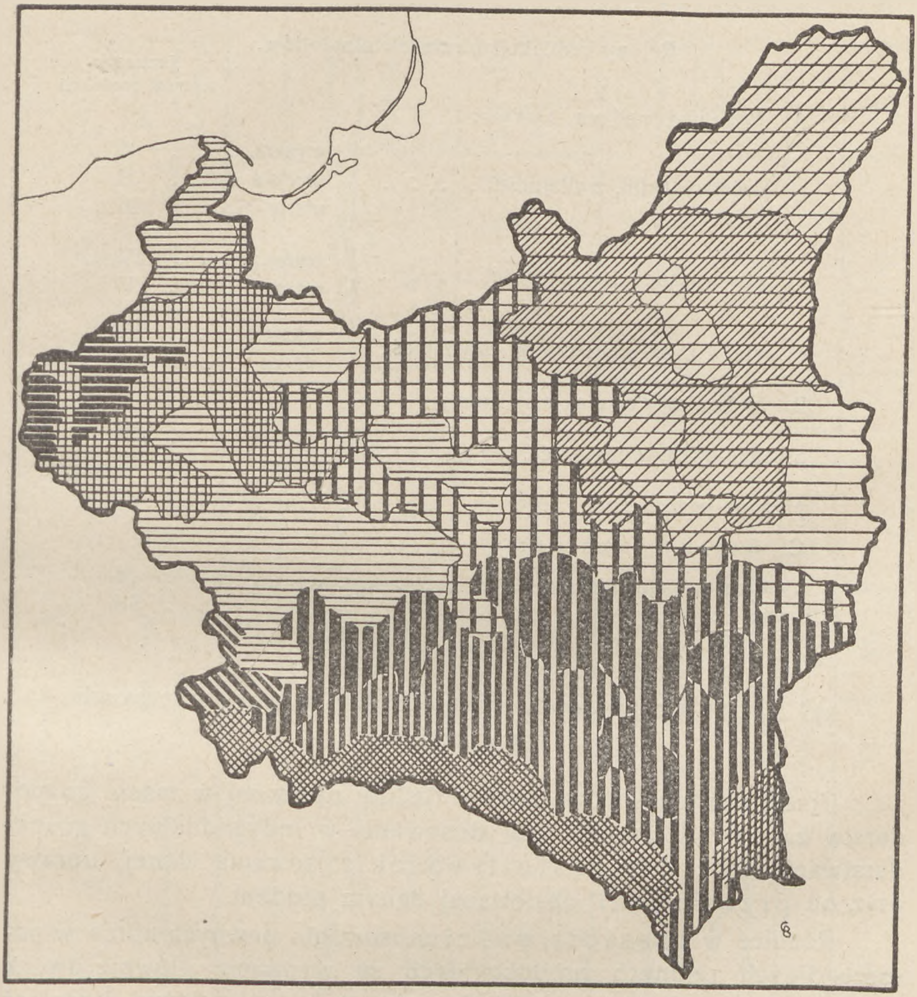
W podrejonach obsiewów mieszanych żytnio-pszennych i żytnio-pastewnych podstawę do stopniowania wydajności stanowią także i inne płody, t. j. pszenica, bądź zboża pastewne. W podrejonach o wydajności jednolitej stopniowanie jej jest, oczywista rzecz, zbędne.

Rejony lokalne wymagają nieco odmiennego traktowania. Jednolitość wewnętrzna w nich nie występuje w takim stopniu, jak w pozostałych, jednakże ze względu na małą wagę rejonów lokalnych w ogólnym bilansie całej Polski różnice te zarówno w obsiewach (rejon górski), jak i w wydajności mogą być pominięte, przyjmując te rejony za jednostki regjonalne nie wymagające dalszego podziału.

W ostatecznym wyniku z rejonów obsiewów drogą naturalnego wyodrębnienia rejonów o różnej wydajności wykrystalizowują się rejony produkcji ziemiopłodów. Jedynie w odniesieniu do rejonu obsiewów „wielkiego pszennego“ wyodrębnienie produkcji nasuwa pewne trudności: w części podrejonu obsiewów „właściwego pszennego“ przy większej uprawie pszenicy występuje niższy stopień wydajności, zatem na obszarach o większej uprawie pszenicy produkcja jej w gospodarstwach indywidualnych dorównuje ilościowo produkcji na obszarach o mniejszej uprawie, niema więc podstaw do wydzielania na tych obszarach odrębnych rejonów produkcji. W ostateczności cały rejon obsiewów „wielki pszenny“ dzieli się na dwa kompleksy, różniące się ilością produkcji w gospodarstwach indywidualnych, tworząc

dwa rejony produkcji VIII i IX. Właściwie biorąc, pięć powiatów z rejonu VIII (Lublin, Krasnystaw, Hrubieszów, Włodzimierz i Horochów), jako mające większy obszar upraw pszenicy i wyższą wy-

Rejony produkcji pięciu ziemiopłodów.

(Nazwy i cechy rejonów produkcji na następnej stronie).

dajność, należałoby wyodrębnić w osobny rejon produkcji. Zaniechano tego chcąc uniknąć zbytniego drobienia rejonów.

Przejście od rejonów obsiewów poprzez stopnie wydajności do rejonów produkcji przedstawia szemat na str. 69.

Rejony produkcji pięciu ziemiopłodów.

		Numeracja rejonów produkcji
A. Wielki rejon żytni:		
a) właściwy żytni, wydajność	wyższa . . .	I
	średnia . . .	II
	niższa . . .	III
b) żytnio-pszenny, wydajność	wyższa . . .	IV
	niższa . . .	V
c) żytni i zbóż pastewnych, wydajność	wyższa . . .	VI
	niższa . . .	VII
B. Wielki rejon pszenny:		
pszenno-żytni, wydajność	wyższa . . .	VIII
	niższa . . .	IX
pszenno-jęczmienny		X
C. Rejony lokalne:		
żyta, owsa i ziemniaków		XI
owsa		XII

b) Zakres upraw pięciu ziemiopłodów w gospodarstwach włościańskich.

Przestrzeń obsiewów każdej rośliny uprawnej w masie gospodarstw zależy od zakresu jej stosowania w indywidualnych gospodarstwach, t. j. od częstotliwości stosowania danej uprawy oraz od przestrzeni obsiewanej danym płodem.

Różnice w częstotliwości stosowania pewnych upraw w poszczególnych rejonach produkcyjnych są wynikiem głównie dwóch następujących przyczyn, z których pierwsza jest niezależna, druga zaś zależna od osoby gospodarza:

1) Niektóre gospodarstwa znajdują się w odrębnych warunkach lokalnych fizjograficznych, klimatycznych bądź ekonomicznych, niż cała masa gospodarstw danego rejonu, stąd możliwość stosowania upraw nietypowych, lub niemożliwość stosowania typowych w zakresie zbliżonym do całego rejonu.

Rejony obsiewów													
Wielki rejon żytni							Wielki rejon pszenny					Rejony lokalne	
I. Właściwy żytni			II. Żytnio-pszenny		III. Żytni i zbóż pastewnych		VI. Pszenno-żytni		V. Właściwy pszenny		VI. Pszenno-jęczmienny	VII. Żyta, owsa i ziemniaków	VIII. Owsa
Stopnie wydajności (q z 1 ha)													
Wydajność żyta			Wydajność: żyta 1) pszenicy 2)		Wydajność: żyta 1) jęczmienia 2) owsa 3)		Wydajność: pszenicy 1) żyta 2)		Wydajność: pszenicy 1) żyta 2)		Wydajność: pszenicy 1) jęczmienia 2) jednolita		
wyższa	średnia	niższa	wyższa	niższa	wyższa	niższa	wyższa	niższa	wyższa	niższa			
15—18	11—14	9—10	1) 15—19	10—14	1) 10—14	6—9	1) 14—17	10—13	1) 14—16	10—13	1) 11—13		
			2) 16—21	11—15	2) 10—14	6—9	2) 13—17	10—12	2) 13—17	10—12	2) 12—14		
					3) 10—14	6—9							
Rejony produkcji													
Wielki rejon żytni							Wielki rejon pszenny					Rejony lokalne	
Podrejon właściwy żytni			Podrejon żytnio-pszenny		Podrejon żytni i zbóż pastewnych		Podrejon pszenno-żytni				Podrejon pszenno-jęczmienny	Żyta owsa i ziemniaków	Owsa
Właściwe rejony (grupy powiatów)													
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII		IX		X	XI	XII

2) Niektóre gospodarstwa cechuje inna organizacja (względnie inny poziom kultury rolnej), niż całej masy gospodarstw.

Zagadnienie częstotliwości upraw w odniesieniu do każdego płodu ma niejednakową wagę, ze względu na znaczenie danego płodu w organizacji gospodarstwa. Częstotliwość upraw ziemniaków w Polsce jest jakby „bezwarunkowa", t. j. prawie że powszechna, gdyż ziemniak jest podstawą pożywienia ludności wiejskiej oraz inwentarza żywego. Dlatego też o ile gospodarstwo włościańskie nie wykazuje uprawy ziemniaków w polu, to jednak uprawia je w ogrodzie warzywnym. Znaczna jest również częstotliwość stosowania upraw żyta, aczkolwiek kompensuje ją w niektórych rejonach uprawa pszenicy.

W odniesieniu do pszenicy, owsa i jęczmienia można mówić o częstotliwości „warunkowej", gdyż w gospodarstwach indywidualnych stosowanie uprawy każdego z tych płodów przy ich dużej zamienności użytkowej (t. j. pszenicy z żytem, zbóż pastewnych wzajemnie) ma różny stopień rozpowszechnienia.

Częstotliwość stosowania upraw zarówno bezwarunkowa jak i warunkowa w masie gospodarstw danego rejonu wykazuje znaczne ustabilizowanie (w czasie i w przestrzeni), gdyż gdyby było inaczej— przestrzenie upraw poszczególnych płodów nie mogłyby utrzymywać się stale na dość zbliżonym poziomie.

Przestrzeń upraw każdego płodu w indywidualnych gospodarstwach wykazuje w dowolnym roku dużą rozmaitość. Tem niemniej przestrzeń upraw w masie gospodarstw wykazuje duży stopień ustabilizowania. Pochodzi to z tych względów, że ustosunkowanie upraw każdego płodu w rejonie jednolitym pod względem cech przyrodniczych, przy ogólnych warunkach niezmiennych, kształtuje się pod wpływem przyczyn występujących powszechnie.

Jednakże w granicach każdego rejonu produkcyjnego na zakres i ilość produkcji gospodarstw indywidualnych wpływa oczywiście obszar tych gospodarstw. Podobnież na masową produkcję danego rejonu wpływa struktura agrarna.

c) Warunki istnienia opłacalności produkcji ziemiopłodów.

Opłacalność wszelkiego wytwarzania, a zatem i produkcji ziemiopłodów, określa się przez porównanie jednostkowych kosztów produkcji z jednostkowemi cenami wytworu.

Jednak koszt jednostkowy wszelkiej produkcji roślinnej ma tę właściwość, że będąc w ostateczności zależnym od ilościowego wyniku zbiorów, w małym tylko stopniu podlega wpływom świadomej działalności poszczególnego rolnika w odniesieniu do jego gospodarstwa, jak i zorganizowanego rolnictwa w odniesieniu do całej produkcji.

Jeśli nawet przyjmiemy, że ceny płodów rolnych będą mogły podlegać wpływom zorganizowanego rolnictwa, to i w tym wypadku, biorąc pod uwagę niemożliwość całkowitego oddziaływania na koszty, ustalenie zgóry pożądanej opłacalności staje się w rolnictwie niemożliwe.

Rolnik zatem, w przeciwieństwie do przemysłowca, nie może sobie naprzód wykalkulować warunków opłacalności, jedynie może z pewnem przybliżeniem stwierdzić opłacalność lub deficyt w odniesieniu do okresu ubiegłego.

Ogólnie biorąc, opłacalność powstaje gdy koszty produkcji jednostkowe niższe są od cen jednostkowych. W tym wypadku, gdy cała produkcja zostaje sprzedana po jednakowej cenie, miernik opłacalności przy znanych kosztach produkcji jest tylko jeden — jest nim cena sprzedażna danego płodu. Inaczej zupełnie jest przy różnostronnej realizacji zbiorów, t. j. gdy część produkcji jest spożywana w domu, część spasana przez inwentarz roboczy, inna znów przez inwentarz dochodowy, reszta zaś zostaje sprzedana w różnych okresach roku po różnych cenach. Wówczas dla każdego z płodów istnieje po kilka mierników opłacalności produkcji. Cena sprzedażna jest miernikiem tylko dla tej części produkcji, która faktycznie uległa sprzedaży, niema natomiast żadnych podstaw do przyjmowania tej ceny za miernik opłacalności, jeżeli dany produkt, np. żyto w całości lub w części zostało spasione przez inwentarz, gdyż w tym ostatnim wypadku o opłacalności produkcji żyta decyduje nietyle cena żyta, ile cena przetworu.

Ustalenie mierników opłacalności dla części produkcji, która ulega spożyciu domowemu jest stosunkowo najmniej uchwytne.

Przy planowaniu produkcji w pierwszym rzędzie brane są pod uwagę potrzeby własne domowe i gospodarcze, przytem w bardzo częstych wypadkach zdarza się tak, że wobec istnienia intensywnych upraw, szczególnie w okolicach podmiejskich, taniej wypada rolnikowi kupić gotowy chleb i pastewne przetwory mączne, niż uprawiać zboże na potrzeby domowe i gospodarcze. Jednakże na przeszkodzie takiemu kupieckiemu rozumowaniu rolnika stoją odwieczne zwyczaje ludności rolniczej. Decydują tu zatem czynniki uboczne — pozagospodarcze.

Te pozagospodarcze czynniki decydują o produkcji ziemiopłodów na własne potrzeby zawsze w tym wypadku, gdy koszt wytwarzania ziemiopłodów jest wyższy niż ich cena. W odniesieniu do lat 1927—1929 nie widzieliśmy jeszcze podobnego stanu rzeczy, lecz lata późniejsze dały tego wymowny dowód.

Rolnik, pomimo, że mu rachunkowo produkcja nie opłaca się nawet dla własnych potrzeb, jednakże zaprzestać tej produkcji nie może, i nie zaprzestanie jej. Nieopłacalność zatem produkcji rolnej, szczególnie części idącej na spożycie własne, może istnieć nawet długie lata.

Wytłómaczenie tego napozór niezrozumiałego zjawiska daje analiza pojęcia kosztów produkcji.

Na koszta produkcji składa się: 1) wszelki nakład gospodarczy przy produkcji, a więc faktyczne wydatki w gotówce, pracy i natuturaljach, utrzymanie budynków, maszyn i narzędzi, pozatem ubezpienie i podatki, oraz 2) umowne oprocentowanie kapitałów czynnych w produkcji i ziemi. Te dwie ostatnie pozycje, t. j. oprocentowanie kapitałów i ziemi o tyle znajdują swe uzasadnienie, o ile gospodarstwu rolnemu nadajemy cechy przedsiębiorstwa ściśle kapitalistycznego, t. j. obliczonego w pierwszym rzędzie na zysk. Tak też jest istotnie w okresie sprzyjającej konjunktury w rolnictwie. Wówczas drobny rolnik mało czem różni się od każdego innego przedsiębiorcy, i całą swą produkcję w miarę swych umiejętności organizuje pod kątem widzenia opłacalności, przynajmniej ma ku temu dążenie. W okresie natomiast złej konjunktury działalność produkcyjna drobnego rolnika nie opiera się na pobudkach ściśle kapitalistycznych z wielu względów natury zarówno materjalnej, jak duchowej. Stąd też nieuzyskanie procentu od włożonych kapitałów, t. j. w zrozumieniu rolnika świadomość braku dochodu lub straty nie powoduje zwinięcia gospodarstwa, ani zaprzestania produkcji [1]).

---

[1]) W każdej gałęzi wytwórczości koszty produkcji składają się z sumy faktycznie poniesionych i domniemanych kosztów (oprocentowania kapitałów), które zostały zużyte na wyprodukowanie jednostki wytworu.

Jednak pomiędzy kosztami produkcji w przemyśle, a w rolnictwie zupełnej analogji niema. W przemyśle przedsiębiorstwo wykazując niższe koszty produkcji tem samem ma przewagę nad innemi o większych kosztach, gdyż przy równych cenach korzysta z różnicy kosztów jak z premji. Zmniejszenie kosztów jest tu w głównej mierze wynikiem daleko posuniętej racjonalizacji produkcji i jest jakby nagrodą za sprężyste funkcjonowanie aparatu produkcyjnego. W rolnictwie jest całkiem inaczej. Jeżeli wyeliminujemy marnotrawstwo i zaprowadzimy jaknajdalej idącą racjo-

Zważywszy, że udział umownego oprocentowania kapitałów i ziemi w normalnie liczonych kosztach produkcji wynosi w szerokich granicach około 20—40% ogólnej sumy kosztów produkcji, przy spadku opłacalności t. j. cen od 20 do 40% zaczyna się pierwszy etap cofania się drobnego rolnika od kapitalistycznego pojmowania produkcji.

Drugi etap dalszego cofania się drobnego rolnika na tej drodze jest znacznie rozleglejszy, gdyż wyraża się w dążeniu do maksymalnej samowystarczalności w szerszem znaczeniu, t. j. do ograniczenia nawożenia kupnego, zmniejszenia pracy najemnej, używania prymitywniejszych narzędzi do uprawy i lichszego ziarna do siewu, wreszcie liczenia sobie niżej własnej pracy. Widzimy, że droga ta jest długa, i długie lata rolnik, o ile nie jest zadłużony i nie zalega z podatkami, może borykać się z trudnościami, nim dojdzie do ostatecznego kresu swej wytrzymałości.

Praktycznie rzecz biorąc, takiego kryzysu, przy którym rolnikowi już nie opłacałoby się siać żyta na własne potrzeby — nie będzie, zatem drobny rolnik przetrzyma najgorsze, jakie można sobie wyobrazić czasy, ale jedynie dlatego, że *ta część produkcji, która idzie na potrzeby własne, nie ma u niego żadnej miary opłacalności w pojęciu kapitalistycznem.*

III. DOKUPNO.

Dokupno ziemiopłodów w gospodarstwie włościańskiem ma różne znaczenie w zależności od struktury i organizacji danego gospodarstwa. Głównem kryterjum, które charakteryzuje dokupno, jest stosunek jego do aktywności bilansu ziemiopłodów.

Dokupno przy bilansie ujemnym.

Bilans ujemny siłą rzeczy wymaga doprowadzenia brakujących ilości ziemiopłodów z zewnątrz, czy to w formie dokupna gotówko-

---

nalizację, to i wówczas wysokość kosztów produkcji pozostaje zależną od czynników niezależnych od woli człowieka — od urodzaju.

Z tych wszystkich względów często wysuwane przez rolników żądania użycia kosztów produkcji, jako podstawy wyznaczania minimalnej ceny produktów rolnych, praktycznie rzecz biorąc są zupełnie nie realne, gdyż sprowadzałyby się do istnienia różnych cen rynkowych tego samego produktu.

Oczywistem jest, że użyteczność obliczania kosztów produkcji w rolnictwie dla orjentacji w całokształcie procesu wytwórczości nie może budzić żadnych wątpliwości.

wego, czy też w formie wymiany towarowej lub wynagrodzenia za robociznę i t. p. Ogólnie biorąc, taki stan rzeczy istnieje, gdy produkcja własna nie wystarcza na pokrycie zapotrzebowania własnego.

Należy odróżniać dwa zasadniczo różne warunki istnienia bilansu ujemnego:

1) Kiedy ujemny bilans ziemiopłodów powstaje z niedoboru ziemiopłodów, będącego wynikiem niedostatku obszaru użytkowanej ziemi przy niskiej intensywności produkcji rolnej. Niedobór ziemiopłodów w tym wypadku bywa pokrywany dokupnem ze źródeł zarobkowych lub z przychodów innych gałęzi produkcji, przeważnie hodowlanej. Organizacja takiego typu gospodarstw często jest wadliwa skutkiem wadliwości samej struktury tych gospodarstw.

2) Kiedy ujemny bilans ziemiopłodów powstaje z niedoboru ziemiopłodów, będącego wynikiem intensywnego stosowania innych upraw, przynoszących gospodarstwu dochód. Organizację takiego typu gospodarstw pomimo ujemnego bilansu ziemiopłodów nie można uważać za wadliwą.

Dokupno w gospodarstwach zbliżonych do samowystarczalności ziemiopłodów.

Dokupno to jest wynikiem uprzednich sprzedaży ziemiopłodów nie stanowiących właściwych nadwyżek sprzedażnych, a zatem mających w zasadzie inne przeznaczenie w realizacji zbiorów, t. j. na spożycie, utrzymanie inwentarza i t. p.

Okoliczności, które powodują podobnego rodzaju dokupno pochodzą z tych wszystkich warunków, które składają się na kształtowanie się sprzedaży (patrz rozdział o sprzedaży).

Pozatem działają tu także wszystkie czynniki, które wpływają na dokupno przy bilansie czynnym.

Dokupno przy bilansie dodatnim.

Nawet w gospodarstwach mających czynny bilans dokupno z reguły ma miejsce. Zachodzi to z tych powodów, że gospodarstwo dość często zmuszone bywa do posługiwania się ziarnem siewnem

doprowadzanem z zewnątrz. Pozatem gospodarstwo mając nadwyżki surowego produktu, może odczuwać brak przetworów mącznych pastewnych, względnie korzystać z kupnego pieczywa.

Kwestję czynności bilansu przy dokupnie komplikuje zamienność użytkowa zbóż chlebowych i pastewnych między sobą, a także w mniejszym stopniu wszystkich zbóż łącznie. Praktycznie biorąc wyraża się ona tem, że aczkolwiek posiadanie nadwyżek żyta lub pszenicy nie wyklucza braku owsa lub jęczmienia, tem niemniej do pewnego stopnia może brak ten łagodzić. W odniesieniu do żyta i pszenicy z jednej strony, owsa i jęczmienia z drugiej strony, to wzajemne łagodzenie braków jest oczywiście dużo większe.

Zatem zarówno aktywność bilansu jak i dokupno można rozpatrywać w odniesieniu do danego płodu, jak i całej produkcji zbożowej.

IV. PRZYCHODY „RÓŻNE“.

Do „różnych“ należą przychody z pożyczek i zwrotu pożyczek udzielonych, zamiany, zarobku, dzierżawy, darowizny, wynajmu maszyn i t. p.

Przychody z pożyczek i zwrotu pożyczek, a także i z zamiany są dość rozpowszechnione w masie gospodarstw, aczkolwiek ilościowo nie przedstawiają większych pozycyj. Przychody za odrobek głównie zdarzają się w gospodarstwach najmniejszych. Pozostałe kategorje przychodów, jak dzierżawa, darowizna, wynajem maszyn (i inwentarza żywego) noszą przeważnie charakter sporadyczny.

Ogólnie biorąc, przychody „różne“ stanowią nieznaczną część sumy wszystkich przychodów, nie mają przeto większego znaczenia w bilansie ziemiopłodów.

Najwięcej przychodów „różnych“ wykazuje obrót żytem, pozostałe zboża mniej więcej jednakowo, najmniej ziemniaki. Jest to zupełnie zrozumiałe, zważywszy największe rozpowszechnienie uprawy żyta oraz zwyczajowe używanie tego płodu, jako miernika wartości.

Podkreślić należy, że w miarę zmniejszania się obrotu pieniężnego w związku z kryzysem, większego dążenia do samowystarczalności gospodarczej i cofania się do wymiany naturalnej, można oczekiwać, że przychody „różne“ będą miały tendencję do wzrostu.

V. SIEW.

Ilość ziarna, przeznaczanego w gospodarstwie corocznie na siew waha się w zależności od obszaru, który przeznacza się na uprawę danego płodu. Większe wahania w obszarze uprawnym w krótkim okresie czasu mogą być obserwowane tylko w każdem gospodarstwie z osobna, natomiast gospodarstwa w masie, aczkolwiek różnią się między sobą pod tym względem w zależności od wielkości, położenia i szeregu innych czynników, jednakże w każdym rejonie produkcyjnym wykazują corocznie zbliżony obszar upraw[1]). Podobnież wysokość norm wysiewu na jednostkę powierzchni utrzymuje się przeważnie niezmienną.

Gęstość wysiewu z roku na rok może różnić się w zależności od zmiany ogólnych warunków klimatycznych: złe jakościowo wyniki poprzedniego zbioru mogą wpływać na zwiększenie ilości ziarna w danym roku. Przy mniejszym urodzaju ubiegłego roku powstać może konieczność oszczędzania na ziarnie siewnem. Ceny zbóż również mogą wpływać na kształtowanie ilości ziarna siewnego. Oczywista rzecz, że wszystkie wymienione okoliczności nie mają charakteru czynników normujących ilość wysiewu, lecz stanowią jedynie o większej lub mniejszej oszczędności ziarna siewnego.

W granicach jednolitych rejonów produkcyjnych normy wysiewu zależne są także od obszaru gospodarstw, gdyż w gospodarstwach większych w zwiazku z posiadaniem siewników normy wysiewów są niższe.

Największe jednak różnice w granicach jednolitych rejonów produkcyjnych może wykazywać wysiew w zależności od poziomu kultury rolnej.

VI. SPOŻYCIE DOMOWE.

a) Stosunek ilości ziarna przeznaczanego na domowe spożycie do ilości przetworów spożywanych.

Spożycie domowe zbóż dokonuje się po przerobieniu ich na mąkę, kaszę i t. p. To przerobienie może odbywać się własnemi

---

1) Wyjątek stanowi część rejonu pszenno-żytniego (patrz str. 66 i następne).

środkami (t.j. na żarnach we własnem gospodarstwie, czy u sąsiada), jak i we młynie. Ostatni sposób jest o wiele więcej rozpowszechniony.

Jednakże przy mieleniu zbóż czy to własnemi środkami, czy też we młynie powstają produkty uboczne, nie będące artykułem spożywczym ludzkim, lecz służące za paszę dla inwentarza — otręby i łuskowiny. Stosunek ilościowy pomiędzy ziarnem mielonem, jego przetworami a produktami ubocznemi jest bardzo luźny i zależy od wielu przyczyn, w szczególności od właściwości ziarna, właściwości technicznych urządzeń młynarskich, wreszcie od zarządzeń polityki gospodarczej, regulującej przemiał. Zatem w określeniu udziału spożycia domowego w bilansie ziemiopłodów zachodzi przedewszystkiem ta trudność, że produkt surowy idący na spożycie domowe, t. j. na przemiał, tylko w części bywa istotnie spożywany przez ludzi, gdyż reszta idzie dla inwentarza.

Drugą okolicznością, utrudniającą ustalenie stosunku pomiędzy ilością mielonego ziarna a spożyciem ludzkiem jest to, że w młynach rozpowszechnione jest stosowanie wymiany przy mieleniu.

Wymiana w młynie bywa dwojakiego rodzaju:

1) wymiana techniczna, gdy przywożone ziarno wymienia się na mąkę i otręby w ilości, odpowiadającej ilości i jakości surowca. (Rolnik otrzymuje z wymiany tyle samo i takiego samego produktu, gdyby i nie stosował wymiany). Wymiana zatem polega tylko na tem, że rolnik nie czeka na przemiał swego ziarna, lecz dostaje gotowy produkt po potrąceniu pewnej części na rozkurz, ewentualnie kosztu przemiału, o ile tego ostatniego nie uiszcza w gotówce.

2) wymiana handlowa polega na tem, że rolnik wzamian za dany produkt otrzymuje przetwory tego samego rodzaju i gatunku, lecz w ilości nieodpowiadającej właściwemu stosunkowi ilości ziarna do ilości poszczególnych przetworów, bądź otrzymuje przetwory całkiem innego zboża. Jest to w istocie rzeczy kupno bezgotówkowe, t. j rolnik sprzedaje w młynie swoje zboże, otrzymując dowolne przetwory. (Przykłady wymiany handlowej są następujące: 1) Rolnik przywozi 100 kg pszenicy, w rozrachunku powinien otrzymać 65 kg maki, 35 kg otrąb, 5 kg idzie na rozkurz, opłata w gotówce. Natomiast rolnik nie potrzebuje 35 kg otrąb, lecz mniejszą ilość, układa się więc z młynarzem na zamianę nadmiaru otrąb na produkt pożądany. 2) Rolnik przywozi 100 kg żyta, po-

trzebuje oprócz mąki żytniej i otrąb także kaszy jęczmiennej, układa się na zamianę części mąki lub otrąb na kaszę).

Zarówno wymiana techniczna jak i handlowa są bardzo rozpowszechnione w młynarstwie, gdyż dają wiele dogodności rolnikom i spory dochód młynarzowi. Wymiana ta jednak nosi cechy prymitywne, gdyż przeważnie nie opiera się na normach dokładnie ustalonych, co zresztą jest trudne do stosowania wobec różnorodności surowca i przetworu.

Trzecią trudnością ustalenia wzajemnego stosunku ziarna do przetworów są różne sposoby wynagradzania za mielenie, w gotówce i w naturze. Ogólnie biorąc, pierwszy sposób przeważa w środkowej Polsce, drugi zaś w zachodniej i wschodniej.

b) Elastyczność spożycia domowego.

Elastyczność spożycia domowego w rodzinie włościańskiej w znaczeniu jakościowem zależy od zamienności produktów chlebowych i kaszanych. Wobec łatwości zastępowania przetworów zbożowych także ziemniakami i warzywami, granice zamienności jakościowej w zakresie pokarmów skrobiowych są bardzo znaczne.

Elastyczność spożycia w znaczeniu ilościowem zależy głównie od zasobności w zboża chlebowe i ziemniaki w danym roku. Jednakże ta ostatnia elastyczność ma swoisty charakter, gdyż jest ona wybitnie jednostronna, t. j. spożycie ma tendencję do spadku w razie nieurodzaju, drożyzny zboża i t. p. (znane powszechnie zaciskanie pasa), natomiast ma mniejszą skłonność do rozszerzenia w wypadkach sprzyjających większemu spożyciu. Jest to zupełnie zrozumiałe, gdyż organizm ludzki nie może wchłonąć ponad pewną określoną ilość pokarmów skrobiowych, nawet przy braku innych składników.

Zwiększenie skali spożycia na wsi nastąpić może głównie drogą wzrostu spożycia białka i tłuszczu zwierzęcego oraz cukru, przytem zwiększenie spożycia tych ostatnich składników pociągnie za sobą zmniejszenie spożycia pokarmów skrobiowych, w pierwszym rzędzie zbóż chlebowych i ziemniaków.

VI. SPASANIE.

a) Struktura spasania.

Struktura spasania zależy od tego, jaką rolę w organizacji gospodarstwa wiejskiego zajmuje chów inwentarza. Możemy odróżnić dwa główne, zasadniczo różne cele chowu zwierząt:

1) Inwentarz jest chowany dla zaspokojenia własnych potrzeb gospodarczych. Dotyczy to głównie inwentarza roboczego, a także bydła i trzody chlewnej w tych wypadkach, gdy inwentarz jest przeznaczony przedewszystkiem dla własnych potrzeb, a także dla otrzymania nawozu, przerabiania słomy i odpadków kuchennych. Na rynek idą jedynie braki, zbędny przychówek, drobne przypadkowe nadwyżki wytwórcze.

2) Inwentarz lub przetwory hodowlane przeznacza się dla rynku, zatem rynek jest celem hodowli.

Podział powyższy niezawsze jest łatwy do odgraniczenia, gdyż niema gospodarstw w których hodowla należałaby całkowicie do pierwszego lub drugiego typu. Tem niemniej jeżeli chodzi o stosunek hodowli do bilansu ziemiopłodów, cel hodowli inwentarza, a zatem jego przeznaczenie stanowi istotną cechę, gdyż w zależności od tego kształtuje się spasanie.

Pierwszemu typowi hodowli odpowiada spasanie bytowe, gdyż pasza idzie głównie na podtrzymanie wegetacji zwierzęcia, po wyrośnięciu zwierzęcia spasanie nie ma na celu przyrostu masy, lub zwiększenia ilości przetworu. Drugiemu typowi hodowli odpowiada spasanie właściwe przetwórcze, zatem przeznaczone na rynek.

Istnieją szerokie możliwości przechodzenia od jednego typu hodowli do drugiego, przytem mogą być one wywołane powstawaniem naturalnych warunków dla przetwórstwa hodowlanego, t. j. rynkiem, jak i ubocznemi czynnikami. Tak w szczególności spasanie przetwórcze może być wywołane nietylko konjunkturą na wytwory hodowli, lecz i niemożliwością realizacji płodów w inny sposób.

Przetwórstwo hodowlane, ażeby było oparte na mocnych podstawach, wymaga wielkiego i pewnego rynku, pozatem dwóch innych podstawowych warunków, dających przewagę w walce konkurencyjnej: taniej pracy i tanich pasz. Ustrój agrarny Polski z jej przeludnieniem rolniczem i rozdrobnieniem własności ziemskiej daje niewyczerpane źródło wolnych rąk roboczych na wsi. Warunki naturalne sprzyjają

istnieniu tanich pasz treściwych i objętościowych. Polska zatem jest predysponowana do przetwórstwa hodowlanego, ma pod tym względem naturalną trwałą przewagę w stosunku do wielu krajów pośrednio lub bezpośrednio konkurencyjnych, dotychczas przodujących w dziedzinie hodowlanej. W odpowiednich warunkach Polska może stać się ośrodkiem intensywnej produkcji hodowlanej, opierając się na rynkach zagranicznych, mając jako jeden ze środków walki konkurencyjnej o wiele niższe koszta wytwarzania. Obawy rywalizacji ze strony krajów o ekstensywnych warunkach gospodarczych można oczekiwać tylko na niektórych odcinkach (bydło stepowe mięsne), większość natomiast dziedzin przetwórstwa hodowlanego (trzoda, drób) są na dłuższą metę raczej niedostępne tym warunkom ze względu na właściwości ustroju rolnego danych krajów, w pierwszym rzędzie Z. S. S. R.

Zatem możliwości dla naszej hodowli istniały i istnieją nadal, czego wyrazem jest postęp bekoniarstwa, lecz dziś możliwości te są bardzo ograniczone wobec stosowania w polityce gospodarczej niemal całego świata zasady zamkniętych drzwi. Pomimo to, że wszelkie dążenia eksportowe wytworów hodowlanych wydawać się mogą spóźnione, można oczekiwać, że w wielu krajach nie mających warunków naturalnych może po paru latach prób nastąpić zwrot, i wówczas Polska na drodze wzajemnych ustępstw będzie mogła wkroczyć ze swym produktem hodowlanym w znacznie szerszym zakresie, niż obecnie.

Wielką rolę zatem muszą odegrać nasze placówki zagraniczne, ażeby zawczasu sygnalizować pojawienie się symptomatów trudności przetwórstwa hodowlanego w tych krajach, które mogą stać się terenem naszej przyszłej ekspansji. Jest to niezbędne w tym celu, ażebyśmy mogli tam wkroczyć przed innymi ewentualnymi konkurentami.

b) Elastyczność spasania.

Elastycznośc spasania wyraża się w znacznej rozpiętości ilości i różnorodności pasz, używanych rok rocznie w gospodarstwie. Elastyczność spasania jest wynikiem ogólnej organizacji rolnictwa, bezpośrednio natomiast pozostaje w zależności od dwóch czynników: zamienności użytkowej pasz i przypadkowości spasania przetwórczego.

Zamienność użytkowa pasz odgrywa wogóle doniosłą rolę w kształtowaniu się obrotu ziemiopłodami, szczególnie przeto

ważnem jest scharakteryzowanie tego zjawiska pod kątem widzenia jego celowości.

Zasada zamienności może wyrażać się tem, że w normowaniu dawek pasz przyjmuje się pod uwagę ich właściwości odżywcze, ilości rozporządzalne oraz ich cenę. Tak pojmowana zamienność pasz ma swe źródło w racjonalnie prowadzonej hodowli. Jednakże w odniesieniu do obrotu ważniejszych ziemiopłodów w masie gospodarstw mamy do czynienia z substytucją, polegającą na zupełnie dowolnem wzajemnem zastępowaniu pasz. Tego rodzaju zamienność pochodzi: 1) ze złej organizacji gospodarstwa polowego, a zatem i wadliwej struktury obrotu ziemiopłodów, co wyraża się istnieniem nadmiaru jednych płodów, brakiem innych, 2) z wadliwie prowadzonej hodowli, gdyż dopuszczającej dowolność pasz, 3) z braku w szerokich masach ludności umiejętności żywienia i normowania pasz. Zatem do tego rodzaju zamienności należy ustosunkować się negatywnie, nie wchodząc narazie w to, że w dzisiejszych warunkach gospodarczych i kulturalno-rolniczych jest ona złem koniecznem.

Ogólnie biorąc, w warunkach regjonalnych pasze roślinne mają zbliżone własności odżywcze, ilości i rodzaj posiadanych pasz, jak i inwentarza są mniej więcej jednakowe, w rezultacie powinnoby było powstać kilka, najwyżej kilkanaście sposobów żywienia każdego rodzaju inwentarza. Tymczasem nie będziemy daleko od prawdy, gdy stwierdzimy, że jeżeli chodzi o rodzaj pasz i ich przyrządzanie, to sposobów żywienia w jednolitych nawet warunkach regjonalnych jest niezliczona ilość. Z tych sposobów tylko część jest ekonomicznie i gospodarczo uzasadniona, pozostałe są zupełnie niecelowe, gdyż sprowadzają się poprostu do zadawania zwierzętom wszystkiego, co w gospodarstwie jest zbędne.

Racjonalne pasienie jest zagadnieniem organizacji gospodarstw, jednak w dziedzinie żywienia zwierząt oświata rolnicza ma więcej do zdziałania, niż w dziedzinie uprawy polowej, gdyż metody uprawy są dostatecznie widoczne, dają zatem dużą możność porównywania wyników, żywienie zaś inwentarza pozostaje tajemnicą stajni, obory, bądź chlewu[1]).

---

[1]) Komisja racjonalizacji żywienia zwierząt przy Polskiem Towarzystwie Zootechnicznem prowadziła studja z zakresu użyteczności różnych sposobów żywienia przy opasaniu przetwórczem. Byłoby wskazane rozszerzenie zakresu podobnego rodzaju prac także i na spasanie bytowe.

Oczywiste jest, że zbyt daleko idące wnioski co do normalizacji żywienia w warunkach regjonalnych nie byłyby uzasadnione.

Przypadkowość spasania przetwórczego jest drugim czynnikiem powodującym elastyczność spasania. Przetwórstwo nie jest w tym wypadku oparte na jakiejkolwiek konjunkturze hodowlanej, lecz powstaje żywiołowo i doraźnie, jako wyraz posiadania nadmiaru ziemiopłodów do realizacji.

Ta przypadkowość spasania przetwórczego zajmuje ważne miejsce w organizacji obrotu ziemiopłodami, gdyż w konsekwencji może decydować o załamaniu się całej konjunktury hodowlanej.

Ogólnie zatem biorąc, elastyczność spasania stosowana w dużej skali jest szkodliwa, gdyż może prowadzić do naruszenia równowagi różnych kierunków wytwórczości, natomiast w małej skali w odniesieniu do gospodarstw indywidualnych może ułatwiać „zamykanie“ bilansu ziemiopłodów drogą przerobu niezrealizowanych nadwyżek.

Jako ilustrację przekraczania normalnych przyrodzonych praw zamienności pasz różnego rodzaju można przytoczyć masowe spasanie produktów w zasadzie niepastewnych, np. zbóż chlebowych. W warunkach sprzyjających spasanie żyta przybiera duże rozmiary[1]). O ile to spasanie idzie na przetworzenie produktu droższego, niż żyto w danym czasie, można je gospodarczo usprawiedliwić, kiedy natomiast żyto idzie na wytworzenie taniego żywca, spasanie takie nie wytrzymuje już żadnej kalkulacji.

VIII. SPRZEDAŻ.

a) Organizacja zbytu jest jednem z ważniejszych zagadnień.

Organizacja zbytu produktów rolnych ma niemniejsze znaczenie, niż organizacja produkcji. O ile, ogólnie biorąc, każdy rolnik w większości wypadków jest mniej lub więcej dokładnie obeznany z procesem wytwarzania, o tyle zagadnienie zbytu jest dla niego zupełnie obce. Jak dotychczas rolnik przeważnie nie zadawał sobie trudu, by interesować się kwestją sprzedaży, wystarczała mu świadomość, że w ten czy inny sposób dotrze do nabywcy.

---

[1]) Ogólnie biorąc, na ilość spasanego żyta wpływa stosunek ceny żyta do innych roślin pastewnych, stosunek ceny żyta do artykułów hodowlanych, brak lub nadmiar podstawowego artykułu pastewnego — ziemniaków, pozatem te wszystkie czynniki, które oddziaływują na przebieg realizacji zbiorów: ogólne położenie finansowe rolnictwa, warunki zbytu i t. p.

Dopiero z chwilą, gdy wytwarza się trudność zbytu, staje się jasne, że sztuką gospodarowania jest nietylko dobrze i tanio wytwarzać, lecz także wiedzieć, ile i czego należy wyprodukować, i jak swój produkt sprzedać. Okazuje się przytem, że dobrze sprzedać jest niewątpliwie trudniej, niż dobrze i tanio wyprodukować, a przy złej sprzedaży i z dobrego produkowania niewiele korzyści.

Rutyna, tak pomocna rolnikowi w produkcji, nie wystarcza zupełnie dla zorganizowania sprzedaży, niewiele też może zdziałać zdolność i zapobiegliwość przy sprzedaży poszczególnego rolnika.

Niezbędne jest w tym wypadku planowe działanie zrzeszeń rolniczych oraz poparcie ze strony czynników kierujących życiem gospodarczem.

b) Rynek lokalny, jako główny ośrodek zainteresowania drobnego rolnika.

Drobnego rolnika z jego różnorodnym produktem zbożowym, dostarczanym nierównomiernie i w niewielkich ilościach, interesuje w głównej mierze r y n e k w e w n ę t r z n y. W eksportowaniu zbóż zagranicę nie bierze jego zboże udziału, skutkiem czego premjowanie wywozu przynosi mu tylko pośrednią korzyść.

Należy wszakże zaznaczyć, że jednego rynku wewnętrznego w ścisłem tego słowa znaczeniu niema[1]), jest natomiast pewna ilość rynków lokalnych, różnych co do swej wielkości i znaczenia, ogniskujących się dokoła wielkich miast i ośrodków przemysłowych, małych miast i miasteczek, osad i t. p. Organizacja tych rynków jest częstokroć zupełnie do siebie niepodobna.

Jakież jest stanowisko drobnego rolnika na rynku lokalnym?

Słaby finansowo, mając terminy płatności, jest on zdany na łaskę i niełaskę losu. Idzie luzem i biernie poddaje się warunkom, jakie mu zostają narzucone przez nabywcę. Widzimy więc na rynku wewnętrznym z jednej strony miljony gospodarzy, działających dosłownie każdy na własną rękę, z drugiej strony rzesze nabywców hurtowych i detalicznych, pośredników, przygodnych kupców i t. p.,

---

[1]) Jako rynek wewnętrzny w pojęciu ogólnem należy rozumieć zespół rynków lokalnych, łącznie ze zbożem, będącem w większej ilości na składzie w młynach, śpichrzach, stertach, mogące być każdej chwili uruchomione do dyspozycji nabywcy.

nię tworzących wprawdzie żadnej jednolitej organizacji, lecz porozumiewających się mimo to między sobą bardzo łatwo, wyznaczających ceny, ustalających podział skupu i t. p.

c) Ogniwa pośredniczące na drodze produktu od rolnika do właściwego nabywcy.

Produkt surowy na rynku lokalnym odbywa mniej lub więcej dłuższą drogę, zanim dostanie się do właściwego swego nabywcy.

Przy zbożach chlebowych przejście ziarna do młyna decyduje o dokonaniu procesu wymiany z punktu widzenia bezpośrednich interesów rolnika. Dalsza natomiast cena przetworu (mąki) nie jest już wyłącznie zależną od ceny zboża, lecz podlega swoim odrębnym prawom.

Różnica przeto między ceną zboża, uzyskaną przez rolnika, a ceną zboża przy przemiale teoretycznie stanowi o wynagrodzeniu, jakie rolnik zapłacił za usługi transportu i pośrednictwa. Cena zboża chlebowego w młynie lokalnym jest zatem tą ostateczną ceną, która ze względu na jej ewolucje powinna interesować rolnika. (Podobnież można powiedzieć o cenie na rynku centralnym, t. j. giełdowej, lecz to zagadnienie w znacznie mniejszym stopniu dotyczy drobnych rolników).

Ogniwa pośredniczące, jakie łączą rolnika z młynem, mogą wcale nie istnieć, lub też mogą przybierać różne formy, naprzykład:

1) rolnik — konsument z pominięciem młyna,
2) rolnik — młyn bezpośrednio,
3) rolnik — pośrednik — młyn,
4) rolnik — pośrednik — hurtownik — młyn i t. p.

Aczkolwiek szemat powyższy jest naogół prosty, jednak w rzeczywistości stosunki są wielce skomplikowane, gdyż znaczenie łańcucha ogniw bywa różne. Fakt istnienia 2—3 ogniw na drodze produktu od rolnika do młyna sam w sobie nie jest złym, o ile pośrednicy ci za swe usługi nie pobierają zbyt wielkiego wynagrodzenia.

Tylko w przybliżeniu można osądzić, jaką ilościowo rolę odgrywają różne formy dostawy zbóż do młynów lokalnych (w znaczeniu sprzedaży, nie zaś przemiału na cele własne).

Według danych zawartych w sprawozdaniach Komisji Ankietowej 1928 r. T. VII Młynarstwo, dostawcami zboża do młynów byli:

Dostawcy	w Królestwie Małopolsce i Kresach Wschod.	w Warszawie	w Wielkopolsce i na Pomorzu
Rolnicy bezpośrednio	8—10%	2— 3%	5— 7%
Organizacje roln.-handlowe . .	1— 2%	60—63%	50—55%
Kupcy	88—90%	33—37%	40—45%

Nie wiemy dokładnie, jaka ilość zboża, dostarczonego bezpośrednio do młyna pochodzi od drobnych rolników, z pewnością jednak nie stanowi ona dużych pozycyj. Ilość zboża włościańskiego, dostarczonego za pośrednictwem organizacyj rolniczo-handlowych jest również niewielka, gdyż liczby odnoszące się do rynku centralnego i województw zachodnich obejmują w znacznej mierze większą własność.

Reasumując powyższe, zboże sprzedawane przez drobnych rolników w przeważającej swej masie przychodzi do młyna odbywszy mniej lub więcej długą drogę przez pośredników lokalnych i kupców zbożowych.

d) Konieczność uregulowania zbytu na rynku lokalnym.

W ostatnich czasach wiele zaczęło się mówić o konieczności uregulowania handlu ziemiopłodami na rynku lokalnym. Żadne jednak dokładnie ustalone projekty ogólne w tym kierunku nie są wysuwane, gdyż brak zupełnie danych do tego.

Znajomość organizacji handlu wewnętrznego jest dziedziną wiedzy w małym stopniu opartą na faktach konkretnych, polegającą głównie na wyczuciu intuicyjnem. Mnogość i różnorodność zjawisk, które powodują modyfikacje i odchylenia od ogólnego szablonu jest tak duża, że w obecnej przynajmniej chwili trudno o syntetyczne ujęcie zagadnienia.

Powstaje pytanie, czy można wobec tego w zakresie organizacji rynku wewnętrznego przejść od haseł do czynu?

Dotychczasowa organizacja sprzedaży na ryku lokalnym jest wynikiem zarówno przyczyn o g ó l n y c h, powszechnie występujących na rozległych terenach, jak i przyczyn ściśle m i e j s c o w y c h. O ile regulowanie życia gospodarczego w szerszych ramach należy do zadań ogólno-państwowych, o tyle w ramach lokalnych należy do czynników miejscowych. Temi czynnikami w dziedzinie organizacji rynku w pierwszym rzędzie są spółdzielnie kredytowe

i rolniczo-handlowe, zrzeszenia zawodowe rolników, pozatem organy samorządu ziemskiego [1]).

Reforma organizacji zbytu na rynku lokalnym nie jest rzeczą łatwą, jednak leżącą w granicach realnej możliwości. Nie chodzi tu oczywiście o osiągnięcie takich wyników, jakichby można oczekiwać w społeczeństwach oświeconych i zamożnych. Chodzi jedynie o usunięcie najwięcej rażących anomalij. Reorganizacja zbytu na rynku lokalnym nie może być dokonana wysiłkiem jednego człowieka, wszakże często jednego człowieka wystarczy, ażeby dać inicjatywę i pobudzić innych do czynu.

Zbliżenie się bezpośrednie poszczególnego rolnika do spożywcy nie jest bynajmniej ideałem, do którego należy dążyć. Rolnik nie może poświęcać zbyt wiele czasu na przebywanie na targu, lub szukanie nabywcy. Niecelowem byłoby np. jeżdżenie z produktem z jednego targu na drugi, co niejednokrotnie ma miejsce.

Idealnym byłby taki stan rzeczy, ażeby rolnik przy sprzedaży wyręczał się pośrednikiem spółdzielczym czy też prywatnym, lecz ażeby to pośrednictwo nie kosztowało go zbyt drogo. Pośrednictwo powinnoby spełnić w sposób możliwie najracjonalniejszy wszystkie najważniejsze funkcje sprzedaży, a więc zbieranie produktu, sortowanie, transport, magazynowanie i konserwację, finansowanie zbytu łącznie z ryzykiem handlowem i wreszcie właściwą sprzedaż konsumentowi (przetwórcy) [2]).

---

[1]) W ostatnich czasach coraz silniej zaczyna przejawiać się działalność czynników lokalnych w kierunku regulowania obrotu ziemiopłodami. Tak w szczególności godną zanotowania jest akcja zbożowa, prowadzona przez Związek Międzykomunalny dla popierania rolnictwa w powiecie drohiczyńskim wojew. poleskiego, która stała się bodźcem do zapoczątkowania podobnej działalności w szeregu innych powiatów kresowych. Podobnież Powiatowy Związek Osadników w Równem przejawia żywą inicjatywę w kierunku organizowania obrotu ziemiopłodami. Kilka spółdzielni rolniczo-handlowych (między innemi w Kutnie, Nasielsku, Grajewie, Wołkowysku, Wysokiem-Mazowieckiem) stale prowadzą na swoim terenie intensywny handel ziemiopłodami.

[2]) „Zysk pośrednika prywatnego, czy spółdzielczego, zdobyty w walce konkurencyjnej z innymi, w przeciwieństwie do zysku z monopolu, nie oznacza zniżenia ceny dla rolnika, lub zwiększania jej dla konsumenta, lecz wynika z większej sprawności i inteligencji w wykonywaniu funkcji zbytu. Pośrednictwo z konieczności powoduje wzrost ceny, ale dobrze zorganizowane i sprawnie funkcjonujące będzie powodować mniejszy wzrost, niż brak jakiegokolwiek systemu — chaos. Bezpośredni zbyt nie eliminuje żadnych z tych funkcyj, które są konieczne w współczesnych warunkach produkcji i konsumcji, tylko oddaje wykonywanie ich w ręce producentów albo konsumentów" (prof. St. Wojciechowski, Organizacja zbytu produktów rolniczych, str. 88).

e) Konieczność poznania właściwości danego rynku lokalnego.

Wszelka reorganizacja zbytu wymaga w pierwszym rzędzie dokładnego poznania obecnego stanu rzeczy. Szczególnie następujące okoliczności mają zasadnicze znaczenie.

Charakterystyka rynku.

a) ogólna pojemność lokalnego rynku. Wskaźnikiem pojemności jest: 1) ilość ludności miejskiej, 2) ilość zbóż nabywanych przez kupców i młyny na wywóz. Pojemność rynku lokalnego nie jest niezmienną w czasie, gdyż różne okoliczności mogą ją zwiększać lub zmniejszać.

b) faktyczny zasiąg rynku. Znajomość, jakie rejony przyległe (gminy wiejskie) biorą udział w zaopatrzeniu rynku ma pierwszorzędne znaczenie w określaniu rynku lokalnego. Chodzi tu o dokładne określenie produkcji tych rejonów oraz ilości nadwyżek sprzedażnych.

c) zmienność lub niezmienność zasięgu rynku. Okoliczność ta pozostaje w związku w pierwszym rzędzie ze stanem dróg, skutkiem czego w pewnych okresach roku niektóre rejony nie są czynne na rynku. Pozatem obecność w pobliżu drugiego rynku zbytu również może powodować zmienność podaży na danym rynku.

d) umiejscowienie rynku lokalnego. Ważną jest rzeczą, czy rynek lokalny ogranicza się do zjazdu w pewnem ustalonem miejscu (na placu targowym) w dni oznaczone, czy też zakupy dokonują się także loco gospodarstwo. Istnieją różne inne odmiany umiejscowienia handlu zbożem na rynku lokalnym, np. handel przydrożny, handel uboczny (trudnią się nim szynkarze i karczmarze) i t. p. Handel podobny w dużej mierze dezorganizuje rynek lokalny, walka jednak z tem leży w granicach możliwości.

Charakterystyka rolnika jako sprzedawcy.

Kryterja do określenia charakterystyki rolnika jako sprzedawcy w masie są: 1) struktura agrarna, 2) warunki produkcji, 3) warunki kulturalno-społeczne, 4) warunki kredytowe. Pierwsze dwa czynniki decydują w głównej mierze o ilościach nadwyżek sprzedawanych w pewnym rejonie, dwa ostatnie o potrzebie wyręczania się rolnika pośrednikiem i o kosztach pośrednictwa obciążających rolnika.

1) ogniwa pośredniczące pomiędzy rolnikiem a właściwym nabywcą na rynku lokalnym. Rola pośrednika lokalnego, stopień użyteczności usług, jakie on oddaje rolnikowi, i czy rolnik nie ma możności ominięcia go. Wysokość kosztu pośrednictwa w porównaniu do ogólnych kosztów handlowych w danych warunkach. Występowanie przymusowego pośrednictwa przy sprzedaży płodów rolnych, i przyczyny tego (brak wyrobienia społecznego i handlowego u rolników, zależność finansowa od pośrednika i t. p.).

2) ogniwa pośredniczące pomiędzy rolnikiem a rynkiem centralnym. Rola hurtownika. Na czem polega siła hurtownika, bądź zrzeszonych kupców zbożowych (zasobność w kapitał obrotowy, monopolistyczne traktowanie rynku, wyrobienie handlowe, wiedza fachowa i t. p.).

3) warunki sprzedaży i technika wymiany. Zwyczaje przy sprzedaży płodów rolnych. Sprzedaż na miarę, czy na wagę, zaliczkowanie zboża przed żniwami i t. p.

W powyższy sposób niezbędne jest ustalenie całokształtu zjawisk związanych z rynkiem lokalnym, stwierdzenie przytem co jest szczególnie wadliwe z punktu widzenia interesów rolnika, oraz jakie są możliwości poprawy.

Oczywistem jest, że podstawowe przyczyny złej organizacji rynku, jak niski stan oświaty u rolników, słabe zaopatrzenie w kredyt, niekorzystna konjunktura i t. p. są prawie całkowicie poza sferą możliwości doraźnego interwenjowania. Chodzi głównie, jak to już wyżej zaznaczono, o drugorzędne, lecz tem niemniej ważne przyczyny wadliwej organizacji sprzedaży.

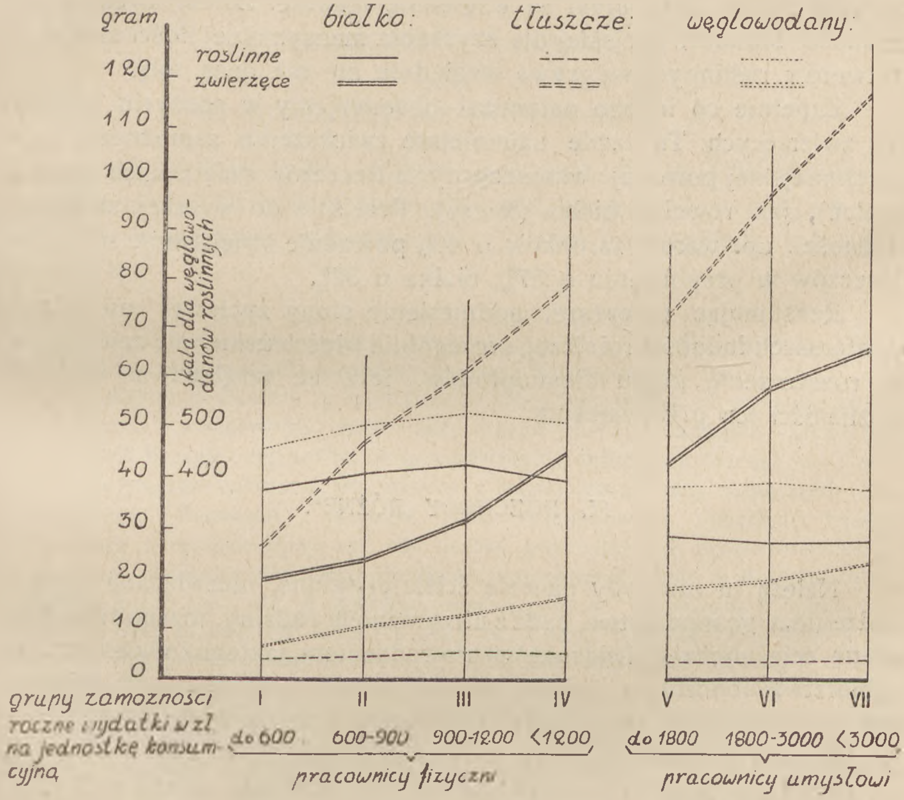
f) Stopa życiowa miast a zbyt ziemiopłodów.

Pojemność rynku wewnętrznego na płody rolne zależy głównie od tego, jak odżywia się ludność miejska. W grubszych zarysach to odżywianie się ludności miejskiej bywa dwojakie: 1) odżywianie się ubogich, niedostateczne, oparte na węglowodanach głównie w chlebie i ziemniakach, przy minimalnej ilości białka i tłuszczu; 2) odżywianie się zamożnych, dostateczne, oparte na węglowodanach w pokarmach mącznych i w cukrze, przy znacznej ilości białka i tłuszczów.

Pomiędzy temi głównemi rodzajami odżywiania się istnieje szereg pośrednich, wszakże znaczniejsza część ludności miejskiej odżywia się według norm ubogich i zaledwie bardzo nieliczna według norm zamożnych. Zatem możliwości zwiększenia spożycia miejskiego przy powiększaniu zamożności ogólnej są bardzo duże.

Niżej umieszczony wykres, sporządzony na podstawie obliczeń Głównego Urzędu Statystycznego[1]), przedstawia zależność, jaka zachodzi pomiędzy zamożnością ludności miejskiej, a ilością spożywanych przez nią wytworów gospodarstwa wiejskiego.

Spożycie głównych składników pokarmowych (w gramach) przez ludność miejską o różnym stopniu zamożności w przeliczeniu na jednostkę konsumcyjną.

[1]) Statystyka Polski wydawana przez G. U. St., Tom XI zeszyt I: „Budżety rodzin robotniczych“, wyniki ankiety przeprowadzonej w Warszawie, Łodzi, Zagłębiu Dąbrowskiem i na Górnym Śląsku, w roku 1927, Warszawa 1930, str. 16 i 17;

Edward Otrębski: „Wyniki badania budżetów domowych pracowników umysłowych przeprowadzonego w maju 1932“ Statystyka Pracy, Wydawnictwo G.U.St. Rocznik XI 1932, zeszyt 4.

Powyższy wykres wskazuje na istnienie pewnych okoliczności, mających znaczenie dla obrotów ziemiopłodami. Mianowicie w odżywianiu zarówno ubogich jak zamożnych łączna ilość węglowodanów zawartych w chlebie, ziemniakach i nawet w cukrze nie wzrasta nieustannie wraz ze wzrostem zamożności, natomiast po osiągnięciu pewnego maksymum ustala się mniej więcej, bądź nawet spada. Podobnie jest z białkiem roślinnem i tłuszczami roślinnemi, które zresztą w odżywianiu się ludności odgrywają mniejszą rolę.

Inaczej mówiąc, nawet przy bardzo nieznacznym wzroście zamożności następuje nasycenie spożycia składnikami pokarmowemi pochodzenia roślinnego, zaś osiągnięcie punktu szczytowego spożycia nie jest trudne, gdyż braki są względnie nieduże. Zatem kwestja zamożności ludności miejskiej dla uzyskania maksymalnej ilości spożycia wytworów roślinnych odgrywa względnie nie tak dużą rolę.

Zupełnie co innego natomiast obserwujemy w spożyciu artykułów zwierzęcych. Tu każde najmniejsze zwiększenie zamożności ludności miejskiej powoduje wzrost spożycia tłuszczów zwierzęcych (masła, smalcu), jak również białka (mięsa). Przejście do wyższej skali zamożności, np. wzrost zarobków o 40% powoduje zwiększenie spożycia tłuszczów w przybliżeniu o 37%, białka o 32%.

Reasumując powyższe, podniesienie stopy życiowej miast leży w interesach ludności rolniczej, szczególnie włościańskiej nie ze względu na rozszerzenie zbytu ziemiopłodów, lecz ze względu na większe możliwości ich przetwarzania.

IX. ROZCHODY „RÓŻNE".

Należą tu rozchody na cele ściśle prywatne, niezwiązane z prowadzeniem gospodarstwa, bądź z utrzymaniem rodziny, rozchody na tak zwane cele uboczne, związane z prowadzeniem jakiegokolwiek przedsiębiorstwa ubocznego, świadczenia w naturze dla robotników rolnych (oprócz stołowania robotników, które jest zawarte w rozchodach na gospodarstwo domowe), oraz cały szereg innych drobnych pozycyj, jak udzielanie pożyczek, zwrot pożyczek, zamiana, dzierżawa i t. p.

Rozchody „różne", podobnie jak i przychody „różne", nie odgrywają większej roli w bilansie ziemiopłodów, gdyż stanowią tylko nieznaczną część ogólnego obrotu ziemiopłodami.

C. ANALIZA BILANSU PRÓBNEGO [1]).

PRZYCHODY.

I. REMANENTY — ZAPASY.

a) Zmiany stanu remanentów.

Bilans próbny roku 1928/29 wykazuje, że w odniesieniu do wszystkich płodów ilość remanentów pod koniec roku wzrosła w porównaniu z okresem początkowym. Wzrost ten niekiedy był dość znaczny [2]).

---

[1]) Dział ten omawia wyniki rachunkowości z r. 1928/29, z wyjątkiem jednego rozdziału o warunkach sprzedaży, opartego na danych z r. 1927/28.

[2]) Należy podkreślić, że na obliczenie ilości remanentów w gospodarstwach prowadzących rachunkowość może mieć wpływ sposób zamykania rachunków. Bezpośrednie liczenie remanentów w gospodarstwie, aczkolwiek szacunkowe i niezawsze dostatecznie dokładne, ma miejsce z reguły jedynie przy rozpoczęciu roku rachunkowego. Natomiast z końcem roku rachunkowego remanenty będące w śpichrzach w zasadzie mogą być nie liczone, gdyż ilość ich będzie wiadoma ze stanu całego obrotu. Stąd większe możliwości popełnienia błędu w liczeniu remanentów w końcu roku, niż w początku. Inaczej mówiąc, gospodarstwo mogło rozchodować część produktu w drobnych pozycjach i faktu tego nie uwidocznić w rachunkach, stąd powstać mógł rachunkowy remanent, niezupełnie zgodny z rzeczywistym stanem rzeczy.

Wypadki podobne oczywiście mogły mieć miejsce, aczkolwiek nie należy sądzić, ażeby znaczne zwiększenie stanu remanentów przypisać można było wyłącznie temu. Przeciwnie, wiele okoliczności przemawia za tem, że w gospodarstwach zbadanych istotnie nastąpiło znaczne zwiększenie końcowych remanentów.

Rozporządzamy materjałem za lata poprzedzające 1926/27 i 1927/28. W tych obydwu latach, aczkolwiek sposób prowadzenia zapisków i ich kontroli był ten sam, podobnego zwiększenia końcowych remanentów nie obserwujemy. To skłania nas do przypuszczenia, że zwiększenie końcowych remanentów w roku gospodarczym 1928/29 było wynikiem całokształtu stosunków, jakie wytworzyły się w końcowych okresach pomyślnej konjunktury w rolnictwie.

Jakiejkolwiek bądź zależności zmian stanu remanentów od przynależności do grup wielkości gospodarstw, bądź rejonów produkcyjnych, nie da się wcale zaobserwować. Najprawdopodobniej zwyżka stanu remanentów była spowodowana szeregiem czynników, oddziaływujących na gospodarstwa indywidualnie, t. j. niezależnie od położenia i wielkości. Wydaje się, że temi czynnikami mogły być w pierwszej mierze większe pojemności bilansu naskutek lepszego urodzaju w danym roku, oraz dobra konjunktura, nie przynaglająca do nadmiernej wyprzedaży. W każdym razie zbyt mało mamy danych ku temu, ażeby zjawisko rozpatrywane należycie objaśnić.

b) Częstotliwość posiadania remanentów.

Zestawienia liczbowe bilansu próbnego wykazują przeciętne ilości posiadanych remanentów w odniesieniu do wszystkich zbadanych gospodarstw. Jednakże nie wszystkie gospodarstwa w rzeczywistości miały remanenty na początku, względnie na końcu roku.

Ilość gospodarstw, w których wykazano remanenty, w całej zbiorowości próbnej była następująca:

Ziemiopłody	Gospodarstwa posiadające remanenty				częstotliwość upraw	
	na początku roku		na końcu roku			
	ilość	%	ilość	%	ilość	%
Pszenica	273	32	360	42	711	83
Żyto.	505	59	622	72	851	99
Jęczmień	219	24	352	41	697	81
Owies	256	30	389	45	795	93
Ziemniaki	584	68	696	81	855	100

Częstotliwość posiadania remanentów każdego płodu zależną jest w pierwszym rzędzie od częstotliwości uprawy danego płodu, jednak stopień tej zależności różni się znacznie.

c) Szacowanie zapasów przednówkowych (patrz str. 60—61).

Szacowanie to może być dokonane po odliczeniu od ilości zarejestrowanych remanentów takich ilości ziemiopłodów, jakie są

niezbędne dla celów spożywczych i gospodarczych w okresie od rozpoczęcia roku rachunkowego do realizacji nowych zbiorów. Dla każdego ziemiopłodu ilości te będą kształtowały się w zależności od warunków lokalnych, składu rodziny i wielkości gospodarstwa. Żaden przeto ogólny szemat przy szacowaniu zapasów przednówkowych nie może być stosowany, można wszakże próbować określać te ilości dla najwięcej przeciętnych warunków. Naprzykład, ilość zbóż chlebowych, niezbędną w tym okresie przejściowym dla rodziny 4—5 osób w gospodarstwie, należącem do niższych grup wielkości, szacujemy następująco (w kg):

	Pszenica	Żyto
Północno-wschodnia część Polski	—	80
Zachodnia i środkowa Polska	20	100
Południowa i południowo-wschodnia Polska .	40	70

Oczywiście, że powyższe obliczenie tylko wówczas byłoby zbliżone do istotnego spożycia zbóż chlebowych, o ile gospodarstwo nie posiadałoby na innych kontach rachunkowych, t. j. w remanentach gospodarstwa domowego mąki, kaszy i t. p. Co się tyczy zapasów zbóż pastewnych — jęczmienia i owsa, to wobec zmniejszonego zapotrzebowania na nie w okresie letnim, ilości te są nieznaczne i trudno uchwytne. Zapasy ziemniaków najmniej nadają się do ustalenia, gdyż na długo przed okresem kopania i rozpoczęciem realizacji nowych zbiorów gospodarstwo jest w stanie uzupełniać swe braki tego płodu przez powszechnie stosowane „podbieranie". Dlatego poprzestajemy na szacowaniu ilości spożywanych zbóż chlebowych.

Porównanie przytoczonych wyżej szacunkowych ilości płodów zużywanych w gospodarstwie w okresie przejściowym od początku roku rachunkowego do rozpoczęcia realizacji nowych zbiorów z zestawieniem ilości posiadanych remanentów (uwzględniając także remanenty z roku poprzedniego) daje możność sądzenia o zapasach przednówkowych.

Ponieważ natężenie spożycia zbóż chlebowych w okresie żniw jest większe niż normalnie w ciągu roku, możemy przyjąć, że ilość zboża, jaka potrzebna jest na okres przejściowy powinna wynosić n i e m n i e j n i ż $^1/_{10}$ c z ę ś ć c a ł o r o c z n e g o s p o ż y c i a d o m o w e g o. Przy takim remanencie ilość zapasów danego płodu równałaby się zeru.

W badanej zbiorowości próbnej widzimy jednak, że po odjęciu $^1/_{10}$ spożycia całorocznego od remanentu końcowego p o z o s t a j ą

j e s z c z e d o ś ć z n a c z n e z a p a s y. Zapasy te, przewyższające własne potrzeby, szczególnie silnie występują w gospodarstwach większych.

d) Użyteczność obliczania zapasów w zbiorowości próbnej dla ogólnego bilansu ziemiopłodów.

Wszelkie dane o ilości zapasów łącznie z danemi o ilości produkcji są użyteczne dla ustalenia stopnia równowagi bilansu ziemiopłodów, gdyż wspomniane ilości w sumie dają tę masę ziemiopłodów która jest przedmiotem realizacji.

Gdyby badania obrotu były zaktualizowane, t. j. prowadzone w ciągu okresu realizacji danego roku, wówczas posiadanie tych danych byłoby szczególnie interesujące z punktu widzenia bieżącej polityki gospodarczej. Przy bilansie ziemiopłodów opracowywanym w odniesieniu do lat ubiegłych, obliczanie masy obrotowej może być użyteczne jedynie dla poznania ogólnych warunków realizacji.

Czy jednakże dane o ilości produkcji i zapasów w zbiorowości próbnej mogą być wykorzystane dla tego celu?

Jeżeli chodzi o ilościowe określenie produkcji, podobnie i zapasów, to wobec niezawsze dostatecznych warunków reprezentatywności (w pojęciu szerszem, o czem była mowa na str. 38 — 39), zbiorowość próbna nie jest odpowiednia do tego celu. Jednakże w odniesieniu do każdego roku, lub szeregu lat, bilans próbny może wskazywać ogólną tendencję, jakiej ulegały obroty w zależności od ilości zbiorów i posiadanych zapasów.

II. PRODUKCJA.

a) Częstotliwość upraw.

Każdy rejon produkcji charakteryzuje się odpowiednim stosunkiem upraw, jak i częstotliwością upraw.

Warunki fizjograficzno-klimatyczne są niewątpliwie najwięcej decydującym tu czynnikiem.

Częstotliwość upraw każdego płodu waha się w różnej skali: ziemniaki i żyto są stosowane powszechnie, lub prawie powszechnie, inne płody mają różny stopień rozpowszechnienia.

Ogólnie biorąc, różne stopnie częstotliwości upraw w zbiorowości próbnej pokrywają się z wyodrębnionemi rejonami[1]), t. j. z ustosunkowaniem przestrzeni upraw. Tak w szczególności, w podrejonie właściwym żytnim (a) obserwujemy mniejszą częstotliwość upraw pszenicy, niż w podrejonie żytnio-pszennym (b); w podrejonie żytnim i zbóż pastewnych (c) obserwujemy znaczną częstotliwość upraw tych ostatnich. Wielki rejon pszenny (B) charakteryzuje się najwyższą częstotliwością upraw pszenicy, rejon X najwyższą częstliwością upraw jęczmienia i najniższą owsa. Podobnie w rejonach lokalnych częstotliwość upraw jest charakterystyczna dla ich właściwości produkcyjnych.

Dla bilansu ziemiopłodów produkcyjność jest decydującym czynnikiem, lecz nie wyłącznym, gdyż częstotliwość obrotu każdego płodu jest inna (większa), niż częstotliwość upraw[2]). Jednakże w tej częstotliwości obrotu przejawiają się oczywiście główniejsze właściwości rejonów produkcji. Przytaczamy niżej zestawienie częstotliwości upraw w poszczególnych rejonach, dając dla porównania częstotliwość obrotu.

Częstotliwość stosowania upraw i posiadania obrotu zbóż i ziemniaków w poszczególnych rejonach.

Rejony produkcji	Na 100 gospodarstw zbiorowości próbnej									
	stosowało uprawę	posiadało obrót	stosowało uprawę	posiadało obrót	stosowało uprawę	posiadało obrót	stosowało uprawę	posiadało obrót	stosowało uprawę	posiadało obrót
	pszenicy		żyta		jęczmienia		owsa		ziemniaków	
I	81	87			90	94	100	100		
II	71	80			66	74	95	97		
III	25	50			75	75	100	100		
IV	94	97			86	95	85	92		
V	88	90			76	90	93	98		
VI	59	64	100	100	87	97	92	92	100	100
VII	47	58			92	94	93	99		
VIII	100	100			89	98	95	100		
IX	95	100			85	94	96	96		
X	100	100			94	100	42	50		
XI	72	77			50	68	100	100		
XII	80	83	93	95	78	85	97	100		

[1]) Oznaczenie rejonów produkcji patrz na str. 67—69.

[2]) Składają się na to przy braku własnej produkcji takie pozycje, jak remanenty z ubiegłego roku, dokupno, wymiana, pożyczki, przychody różne i t. p.

Częstotliwość upraw poszczególnych płodów w gospodarstwach prowadzących rachunkowość, obliczona dla całej Polski za okres trzech lat 1926/29, wykazuje stopniowe zmniejszenie procentowego stosunku upraw w odniesieniu do pszenicy oraz stan niezmienny w odniesieniu do pozostałych płodów:

	pszenica	żyto	jęczmień	owies	ziemniaki
rok 1926/27	91	99	84	93	100
„ 1927/28	89	99	82	93	100
„ 1928/29	82	99	81	93	100

Wyniki zbiorowości próbnej, obliczone tylko z gospodarstw stosujących uprawy, przedstawiają przeciętne zbiory w gospodarstwach indywidualnych, podobnie jak wyniki z ogółu gospodarstw próbnych odpowiadają zbiorom w masie. Pomiędzy średniemi obliczeniami zbiorów w ujęciu indywidualnem i masowem zawsze będzie zachodziła różnica, pogłębiająca się znacznie w miarę tego, jak częstotliwość upraw danego płodu będzie odbiegała od powszechności. Dla zbiorów ziemniaków i żyta przy ich powszechnej częstotliwości przeciętne wyniki obliczeń w ujęciu indywidualnem i masowem bedą zupełnie zbliżone. Inaczej jest natomiast z innemi uprawami, gdzie przy uzyskaniu nawet wysokich indywidualnych zbiorów, przeciętna masowa produkcja okazać się może zupełnie nikłą.

b) Udział produkcji własnej w obrocie.

W obrocie zbóż i ziemniaków produkcja własna zajmuje dominujące stanowisko, nie spadając przeważnie poniżej 85% i nie podnosząc się wyżej 95% całego obrotu. W niższych grupach wielkości gospodarstw obserwujemy naogół mniejszy udział produkcji — poniżej 90%, w wyższych grupach udział ten przekracza 93—94%. Pozatem w różnych częściach Polski udział produkcji własnej w obrocie kształtuje się cokolwiek odmiennie.

Własna produkcja p s z e n i c y w wielkim rejonie żytnim (A) stanowi przeciętnie 92—93% całego obrotu. W rejonie pszennym (B) ilość ta spada poniżej 90%. Przyczyną tego jest głównie stosunkowo duża ilość remanentów na początku roku.

Własna produkcja ż y t a w rejonie żytnim wynosi powyżej 90%, z wyjątkiem ziem wschodnich, gdzie jest cokolwiek mniejsza. W innych rejonach przeważnie powyżej 90%.

Jęczmień i owies naogół tak jak żyto.

Ziemniaki wykazują największy udział własnej produkcji w obrocie (około 95—96%) z tych względów, że ilość remanentów i dokupna jest nieduża, sam zaś produkt mało nadaje się do wymiany towarowej poza gospodarstwem (t. j. zamiany, wynagrodzenia za pracę i t. p.).

Liczby przeciętne z całej Polski wykazują, że udział produkcji własnej w obrocie w r. 1928/29 jest bardzo zbliżony do lat poprzednich 1926/27 i 1927/28.

c) Ilościowe określenie produkcji w zbiorowości próbnej.

Bilans próbny daje wyobrażenie o główniejszych cechach produkcji pięciu najważniejszych roślin uprawnych w gospodarstwach włościańskich. Najistotniejszem, co daje się z całą wyrazistością zauważyć, jest różnorodność tych cech.

Pomimo niewystarczającej reprezentatywności zbiorowości próbnej (patrz str. 38 — 39), jak również przypadkowości wielu danych, ogólny obraz warunków produkcji jest dostatecznie jasny.

Opierając się na przytoczonych niżej zestawieniach liczbowych możemy rozpatrywać produkcyjność każdego płodu w układzie rejonów produkcji, jak i w układzie grup wielkości gospodarstw.

Zbyt mała ilość gospodarstw próbnych nie zawsze daje możność rozpatrywania produkcji według poszczególnych rejonów i grup wielkości gospodarstw, często przeto zmuszeni jesteśmy do czynienia obserwacyj w każdym z wyżej wymienionych układów jedynie w odniesieniu do całej zbiorowości próbnej. Jeżeli chodzi o rejony produkcji, to najlepszą reprezentację liczbową (w znaczeniu absolutnem) posiada oczywiście cały obszar Polski; jednakże różnorodność warunków powoduje to, że średnie wyniki, bez względu na stopień ich ustabilizowania, nie odpowiadają ani warunkom przeciętnym, gdyż te są do pomyślenia jedynie jako abstrakcyjne wielkości liczbowe, ani którymkolwiek z warunków najczęstszych.

Podobnie jest z grupami wielkości gospodarstw. Pomijając niewspółmierność ich z istotną strukturą agrarną Polski [1]), niektóre z tych grup występują w tak małej ilości, że trudno opierać na nich

---

[1]) Chodzi tu nietyle o brak reprezentacji ściśle proporcjonalnej, ile o niedostateczną ilość obserwacyj gospodarstw mniejszych.

jakiekolwiek bądź wywody. Jedynie najliczniejsze grupy 5—10 ha, 10—15 ha i 15—30 ha dają cokolwiek lepszą możliwość prześledzenia ich produkcyjności we wszystkich rejonach.

Przechodzimy zkolei do rozpatrzenia tendencyj, jakim ulega produkcyjność poszczególnych płodów w każdym z rejonów w zależności od wielkości gospodarstw.

Żyto. Zbiór na 1 ha użytków rolnych w q.

Rejony produkcji[1])	Grupy wielkości gospodarstw ha						
	2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
I	—	—	7,66	5,16	5.30	4,09	5,13
II	3,60	5,78	4,10	4,34	3,57	3,69	3,93
III	—	—	—	—	1,20	0,21	0,84
a	3,61	5,78	4,31	4,51	4,04	3,54	4,11
IV	7,52	4,92	5,08	4,31	4,75	3,82	4,46
V	1,71	2,95	3,35	2,69	1,88	4,26	2,40
b	4,61	3,61	4,30	3,38	3,56	3,86	3,66
VI	—	3,31	2,03	2,01	1,66	2.10	1,86
VII	—	—	1,92	1,35	1,32	0,45	1,32
c	—	3,31	1,97	1,67	1,48	1,42	1,57
A	4,38	4,73	3,62	3,35	3,03	3,27	3,22
VIII	3,48	3,21	2.40	2,25	2,09	2,55	2,38
IX	2,49	2,55	2.39	2,66	2,62	0,73	2,35
X	4,53	2,43	2,40	2,81	2,22	—	2.51
B	3,13	2,72	2,38	2,48	2,35	1,77	2,37
XI C	4,98	5,14	3,89	3,50	2,43	—	3,70
XII D	1,52	1,96	1,87	2,04	2,57	—	2,10
Polska rok 1928/29	*3,43*	*3,28*	*2,96*	*3,06*	*2,93*	*3,03*	*2,99*
1926/27	*3.05*	*2,65*	*2,50*	*2,88*	*2,45*	*2,22*	*2,52*
1927/28	*2,82*	*2,85*	*2,62*	*2,60*	*2,59*	*2,68*	*2,63*

Przeciętna ilość zbiorów żyta na 1 ha użytków dla całej zbiorowości próbnej wykazuje pewną stałą tendencję. Charakteryzuje ją dość raptowny spadek ilości zbiorów od najniższych grup wielkości gospodarstw do średnich, i potem łagodny wzrost w miarę przejścia do wyższych grup wielkości. Podobną tendencję obserwujemy także w roku poprzednim 1927/28, aczkolwiek ilościowo zbiór żyta pozostaje w tyle.

1) Oznaczenie rejonów produkcji patrz na str. 67—69.

Dane z roku 1926/27 nie wykazują tej wyraźnej tendencji, ilościowo jednak są zbliżone do wyżej omówionych wyników z lat następnych. Prawdopodobnie zaważyła tu przeszło dwukrotnie mniejsza ilość obserwacyj.

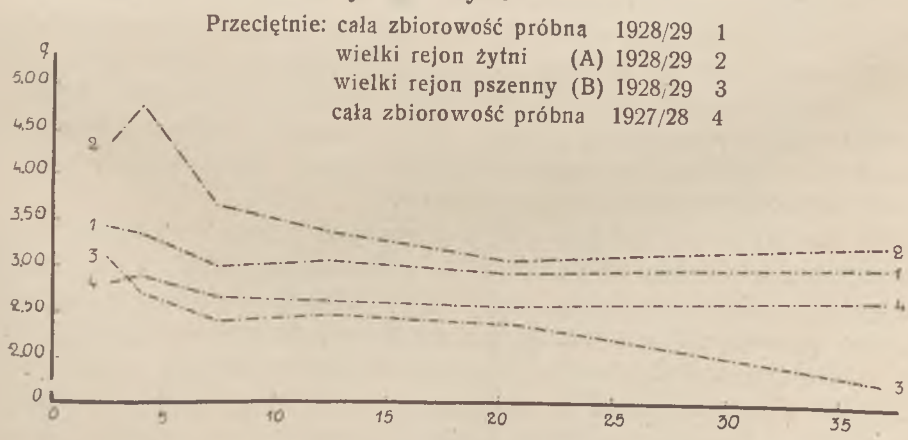
Jeżeli chodzi o określenie ilościowe zbiorów żyta dla różnych grup wielkości gospodarstw w poszczególnych rejonach, to tu w większości wypadków nie możemy doszukać się wyraźnej tendencji. Dwa większe kompleksy — wielki rejon żytni (A) i rejon pszenny (B), zasadniczo różniące się stopniem produkcyjności tego płodu, wykazują szczególnie w niższych i średnich grupach wielkości gospodarstw tendencję zbliżoną do przeciętnych wyników z całej zbiorowości próbnej.

We wszystkich rejonach produkcji, różniących się tylko stopniem wydajności (patrz szemat na str. 69), odpowiednio do tego też wypadła produkcyjność żyta. Wyjątek zaszedł tylko dwukrotnie w rejonie pszennym.

Skala produkcyjności żyta waha się w różnych rejonach w bardzo szerokich granicach. W najliczniejszych grupach o pewniejszych i wiarogodniejszych wynikach zbiór żyta na 1 ha użytków rolnych waha się od 1,30 do 7,60 q.

Należy przytem zaznaczyć, że produkcyjność żyta w rejonie żytnim w wielu wypadkach jest niższa, niż w rejonie pszennym. Jest to zupełnie zrozumiałe, gdyż w pierwszym wypadku pomimo większej przestrzeni uprawnej zbiór jest mniejszy w związku z mniejszą wydajnością.

Żyto: Zbiór na 1 ha użytków rolnych.

Obszar gospodarstw próbnych w ha.

Pszenica. Zbiór na 1 ha użytków rolnych w q.

Rejony produkcji	Grupa wielkości gospodarstw ha						
	2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
I	—	—	0,76	3,15	0,95	1,30	1,41
II	—	0,73	0,94	1,16	0,59	1,00	0,88
III	—	—	—	—	0,02	—	0,01
a	—	0,13	0,93	1,58	0,68	0,99	0,97
IV	2,27	—	2,46	2,25	2,18	2,94	2,42
V	1,83	2,96	1,59	1,09	1,16	2,86	1,28
b	2,05	1,31	2,00	1,57	1,75	2,93	1,97
VI	—	0,05	0,12	0,25	0,29	0,25	0,25
VII	—	—	0,06	0,14	0,16	0,06	0,14
c	—	0,05	0,08	0,19	0,22	0,17	0,19
A	1,59	0,77	1,09	1,24	0,97	1,68	1,17
VIII	4,04	2,81	3,30	2,60	2,31	1,87	2,65
IX	1,88	1,79	1,76	1,05	1,91	0,08	1,48
X	5,33	2,06	1,05	2,45	1,46	—	1,71
B	3,07	2,08	2,22	1,83	2,04	1,10	1 97
XI C	2,14	0,29	0,96	0,27	1,54	—	0,61
XII D	0,72	0,58	1,29	0,81	0,90	—	0,98
Polska rok 1928/29	*2,63*	*1,54*	*1,61*	*1,34*	*1,10*	*1,59*	*1,35*
1926/27	*1,70*	*1,21*	*1,38*	*1,41*	*1,21*	*0,76*	*1,19*
1927/28	*2,05*	*1,85*	*1,47*	*1,48*	*1,29*	*1,33*	*1,39*

Zbiór pszenicy, jako produktu w znacznej mierze zlokalizowanego, wykazuje duże odrębności. W tych rejonach, gdzie pszenica jest mniej rozpowszechniona, zbiory jej są ilościowo małe; szczególnie przeto interesujące są zbiory w rejonach, gdzie pszenica jest jednym z dominujących płodów, t. zn. rejony pszenne i żytnio-pszenne.

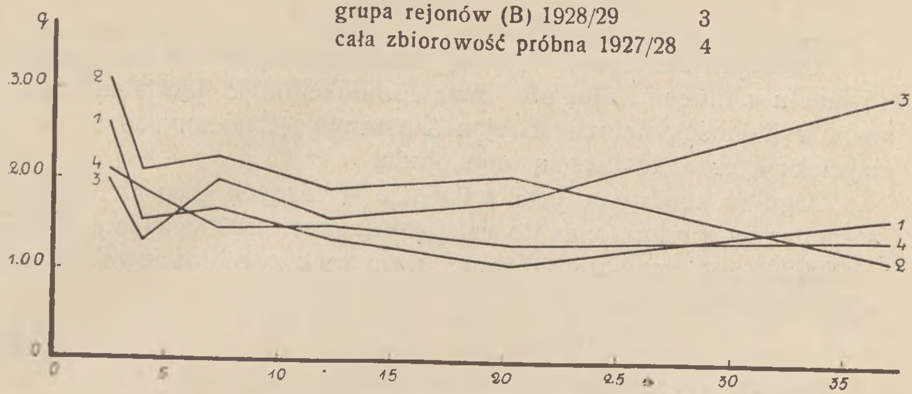
Dwa kompleksy rejonów wysuwają się na czoło: podrejon żytnio-pszenny (b) i rejon wielki pszenny (B), o tendencji jednak w różnych grupach wielkości gospodarstw niedość jasno określonej, zapewne ilość obserwacyj jest tu niedostateczna.

Przeciętne wyniki dla całej zbiorowości próbnej wykazują wyraźniejszą tendencję, zbliżoną swym układem do układu żyta. Niezupełnie podobną tendencję, lecz bardzo zbliżoną, wykazują przeciętne zbiory pszenicy dla wszystkich zbadanych gospodarstw w roku 1927/28.

Granica wahań zbiorów pszenicy dla poszczególnych części Polski jest bardzo znaczna, co wskazuje na duże odrębności w rejonach produkcji. Pozatem wysokość zbiorów kształtuje się naogół odpowiednio do produkcyjności rejonów.

P s z e n i c a. Zbiór na 1 ha użytków rolnych.

Przeciętnie: cała zbiorowość próbna 1928/29 1
grupa rejonów (b) 1928/29 2
grupa rejonów (B) 1928/29 3
cała zbiorowość próbna 1927/28 4

Obszar gospodarstw próbnych w ha.

J ę c z m i e ń. Zbiór na 1 ha użytków rolnych w q.

Rejony produkcji			Grupy wielkości gospodarstw ha						
			2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
I			—	—	0,83	1,70	1,24	1,86	1,42
II			2,54	0,07	0,44	0,74	0,41	0,84	0,58
III			—	—	—	—	0,13	0,02	0,09
	a		2,54	0,07	0,47	0,95	0,68	1,00	0,77
IV			3,54	1,87	1,05	1,24	1,13	1,56	1,27
V			2,44	1,50	0,60	0,49	0,42	1,10	0,52
	b		2,99	1,61	0,85	0,81	0,84	0,52	0,98
V			—	1,42	0,54	0,43	0,47	0,14	0,43
VII			—	—	0,33	0,31	0,27	0,19	0,27
	c		—	1,42	0,42	0,37	0,35	0,16	0,35
		A	2,88	0,74	0,59	0,75	0,64	1,06	0,74
VIII			1,24	0,76	1,54	1,13	1,07	1,24	1,22
IX			0,48	1,22	1,01	1,41	1,27	1,28	1,18
X			2,91	2,38	1,90	2,34	2,16	—	2,15
		B	1,12	1,15	1,24	1,31	1,27	1,26	1,25
XI		C	—	0,15	0,35	0,29	—	—	0,26
XII		D	1,39	1,16	0,93	0,31	0,79	—	0,74
Polska rok 1928/29			*1,47*	*1,00*	*0,90*	*0,86*	*0,71*	*1,09*	*0,85*
1926/27			*1,07*	*0,96*	*0,78*	*0,64*	*0,58*	*0,52*	*0,63*
1927/28			*1,30*	*0,92*	*0,65*	*0,64*	*0,49*	*0,92*	*0,66*

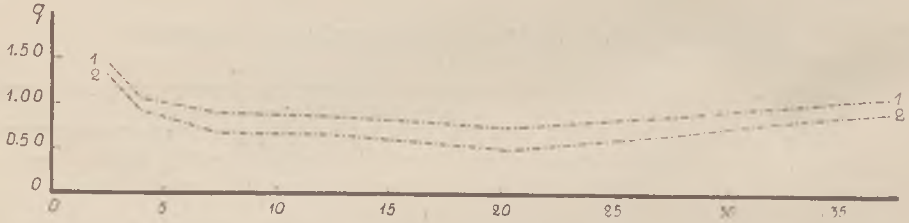
Różnorodność warunków produkcji jęczmienia występuje dość wyraźnie, aczkolwiek trudno jest ustalić, co jest wynikiem istotnych różnic warunków, co zaś jest spowodowane właściwościami materjału.

Podrejon zbóż pastewnych (c) w rejonie żytnim wykazuje w porównaniu z innemi rejonami małą produkcyjność jęczmienia (zbyt mała wydajność), natomiast rejon X pszenno-jęczmienny odznacza się największą produkcyjnością tego płodu.

Ogólna tendencja, jaka występuje w różnych grupach wielkości gospodarstw w odniesieniu do całej zbiorowości próbnej za lata 1927/28 i 1928/29 jest zupełnie zbliżona, poza większym ilościowo zbiorem w tym ostatnim roku.

Jęczmień: Zbiór na ha użytków rolnych.

Przeciętnie: cała zbiorowość próbna 1928/29 1
cała zbiorowość próbna 1927/28 2

Obszar gospodarstw próbnych w ha.

Na zbiory owsa nie zawsze wpływa przynależność do grup wielkości gospodarstw lub rejonów produkcji. Przyczyną tego, podobnie jak i przy jęczmieniu, może być zarówno istotna różnorodność warunków, jak i niedostateczna ilość obserwacyj. Jednakże ilościowej znacznej różnicy w produkcyjności nie obserwujemy, gdyż prawie cała Polska z wyjątkiem północno-wschodnich części i rejonu X pszenno-jęczmiennego wykazuje zbliżoną produkcyjność tego płodu.

Maksymalną produkcyjność owsa wykazują rejony lokalne, t. j. zagłębie węglowe (XI) i górski (XII) w związku z największem rozpowszechnieniem uprawy tego płodu.

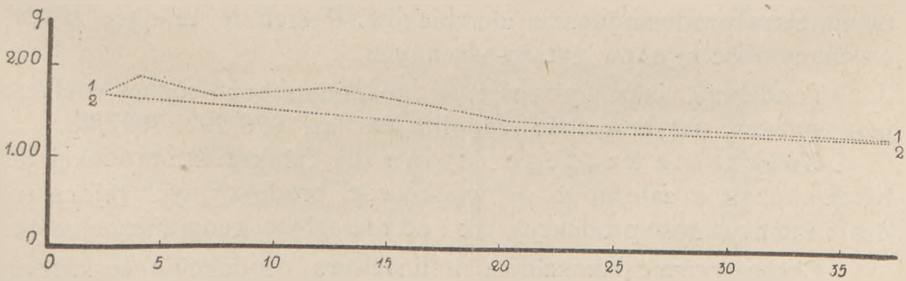
Przeciętne dla całej zbiorowości próbnej za lata 1927/28 i 1928/29 wykazują dla różnych grup wielkości gospodarstw tendencję zbliżoną, różniącą się swym charkaterem od tendencji dla innych zbóż (opadanie produkcyjności w miarę wzrostu gospodarstw).

Owies. Zbiór na 1 ha użytków rolnych w q.

Rejony produkcji			Grupy wielkości gospodarstw ha						
			2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
I			—	—	1,15	1,29	1,29	2,08	1,42
II			0,93	1,90	1,53	1,75	1,26	1,48	1,48
III			—	—	—	—	0,83	0,14	0,58
	a		0,93	1,90	1,51	1,65	1,25	1,51	1,44
IV			—	0,73	1,76	2,42	1,98	1,02	1,74
V			2,52	1,98	1,21	1,31	1,27	1,90	1,32
	b		1,26	1,57	1,52	1,77	1,67	1,11	1,57
VI			—	1,31	1,05	1,32	0,97	1,24	1,09
VII			—	—	0,47	0,77	0,62	1,06	0,68
	c		—	1,31	0,72	1,02	0,77	1,16	0,86
		A	1,19	1,70	1,28	1,54	1,28	1,27	1,33
VIII			3,24	2,51	1,96	2,09	1,93	1,94	20,3
IX			1,60	1,65	2,08	1,84	2,74	1,56	2,03
X			—	0,56	0,78	0,98	0,40	—	0,63
		B	1,74	1,83	1,96	1,93	2,13	1,78	1,95
XI		C	2,19	3,30	3,07	3,57	3,95	—	3,41
XII		D	2,89	1,93	1,98	3,73	2,88	—	2,73
Polska rok 1928/29			*1,67*	*1,89*	*1,69*	*1,81*	*1,41*	*1,35*	*3,56*
1926/27			*1,60*	*1,98*	*1,67*	*1,53*	*1,20*	*1,03*	1,35
1927/28			*1,68*	?	*1,59*	*1,51*	*1,34*	*0,99*	*1,41*

Owies: Zbiór na 1 ha użytków rolnych.

Przeciętnie: cała zbiorowość próbna 1928/29 1
cała zbiorowość próbna 1927/28 2

Obszar gospodarstw próbnych w ha.

Ziemniaki. Zbiór z 1 ha użytków rolnych w q.

Rejony produkcji	Grupy wielkości gospodarstw ha						
	2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
I	—	—	19,76	21,04	18,57	17,79	18,93
II	34,69	24,79	19,83	17,63	15,62	12,79	16,48
III	—	—	—	—	9,56	1,07	6,48
a	34,69	24,78	19,82	18,35	16,30	13,02	16,69
IV	41,14	16,78	17,20	14,11	14,78	8,81	13,29
V	37,49	19,59	16,43	14,93	9,86	9,28	12,24
b	39,31	18,67	16,85	14,58	12,73	8,86	12,87
VI	—	21,15	12,73	12,29	8,78	9,12	10,12
VII	—	—	6,82	6,59	5,58	4,86	5,83
c	—	21,15	9,38	9,23	6,92	7,36	7,78
A	38,27	22,42	15,72	14,57	11,85	10,10	12,67
VIII	29,06	18,02	17,39	18,17	11,98	11,87	15,81
IX	23,17	20,80	16,63	14,09	14,19	9,85	15,67
X	18,68	24,75	16,84	11,29	19,11	—	17,38
B	23,89	20,24	16,89	15,89	13,70	11,00	15,83
XI C	18,55	29,75	21,02	18,69	15,56	—	20,22
XII D	24,19	17,79	16,02	16,24	11,94	—	15,28
Polska rok 1928/29	*26,83*	*21,04*	*16,43*	*15,17*	*12,06*	*10,26*	*13,62*
1926/27	*25,88*	*18,26*	*13,47*	*11,93*	*9,88*	*7,55*	*10,85*
1927/28	*22,64*	*19,83*	*16,51*	*14,84*	*12,02*	*9,78*	*13,22*

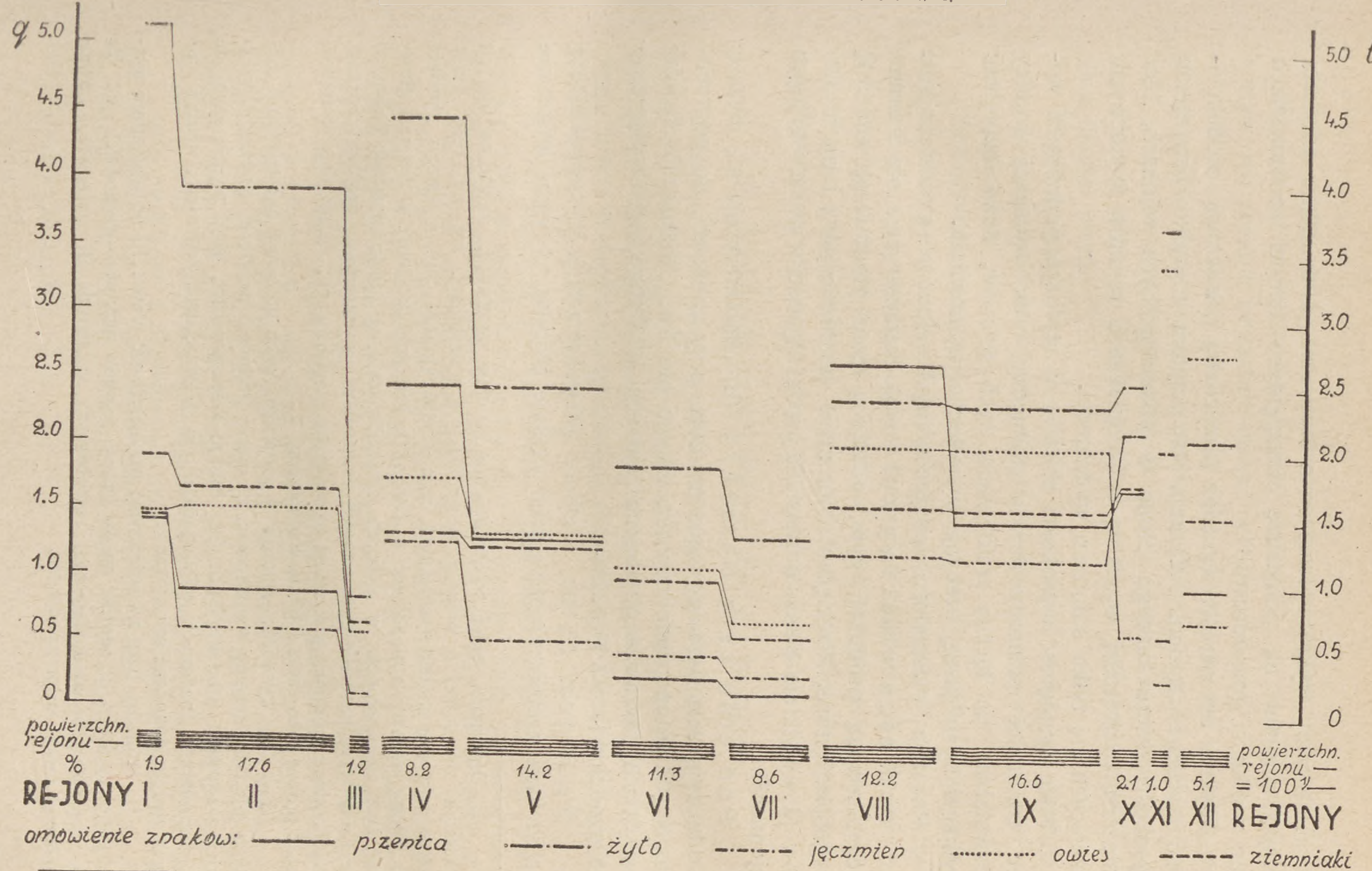
Pod względem produkcyjności ziemniaków Polskę można podzielić dość wyraźnie na trzy części. Najwyższą produkcyjność wykazuje podrejon właściwy żytni (a) (bez części wschodniej) oraz rejony południowe. Rejony północno-wschodnie natomiast odznaczają się najmniejszą produkcyjnością ziemniaków. Pośrednie miejsce zajmuje produkcyjność rejonów żytnio-pszennych.

Tendencja, jaka występuje w gospodarstwach różnej wielkości jest wyraźna, przytem dość jednolita dla lat 1928/29 i 1927/28.

Znaczenie każdego rejonu dla całokształtu produkcji jest bardzo różne w zależności od właściwości produkcyjnych rejonu (rodzaj i intensywność produkcji), jak i od rozległości geograficznej rejonu.

Chcąc wyrazić jakościową i ilościową produkcyjność każdego rejonu, korzystne jest posługiwanie się metodą graficzną, przedstawioną obok na str. 105 (metodą tą będziemy posługiwali się dla zilustrowania także szeregu innych pozycyj bilansu ziemiopłodów).

Zbiór na 1 ha użytków rolnych w poszczególnych rejonach.
Skala dla zbóż w q, skala dla ziemniaków w t.

[1] Procentowy stosunek powierzchni poszczególnych rejonów obliczono na podstawie obszarów gruntów ornych w gospodarstwach 0 — 50 ha według danych G. U. St.

Powyższy wykres przedstawia tendencje produkcyjne poszczególnych rejonów na podstawie przeciętnych danych ze wszystkich grup wielkości gospodarstw[1]).

Wykres ten określa wyraźnie jakościową i ilościową produkcyjność każdego rejonu. Ważnem jest przytem nietylko oznaczenie wysokości zbioru każdego płodu w poszczególnych rejonach, lecz i stopień rozpiętości wyników w kompleksach rejonów podobnych, różniących się tylko stopniem wydajności.

Mała rozpiętość wysokości zbiorów w rejonach podobnych wobec trudności przeprowadzenia pomiędzy nimi wyraźnej granicy pozwalałaby na łączne traktowanie tych rejonów, duża rozpiętość wymagałaby większej precyzji w systemie rejonowania.

Pozatem właściwości poszczególnych rejonów są następujące:

P o d r e j o n w ł a ś c i w y ż y t n i (a) charakteryzuje się dominującą przewagą produkcji żyta, nadającą temu płodowi główną rolę w gospodarstwie. Przeciętny zbiór żyta, podobnie jak i innych płodów (z wyjątkiem owsa) odpowiada produkcyjności w poszczególnych rejonach[2]).

P o d r e j o n ż y t n i o - p s z e n n y (b) charakteryzuje się wyższą produkcyjnością pszenicy kosztem żyta, przy zbliżonej do poprzedniego podrejonu produkcyjności innych płodów. Wysokość zbiorów wszystkich płodów w obydwóch rejonach kształtuje się odpowiednio do produkcyjności rejonów.

P o d r e j o n ż y t n i i z b ó ż p a s t e w n y c h (c) odznacza się największą produkcyjnością tych właśnie płodów, przytem wykazane

---

[1]) Dokonane wyżej wyodrębnienie rejonów produkcji, oparte na danych statystyki urzędowej o przestrzeni uprawnej i wydajności, ma na celu określenie najwięcej charakterystycznych cech produkcyjności. Już z samego podziału na rejony możemy wnioskować o tem, jaką jest produkcyjność w zakresie główniejszych ziemiopłodów w różnych częściach kraju, w gospodarstwach badanych szukamy tylko potwierdzenia naszych wniosków i wyznaczenia pewnej tendencji. Rejonowanie produkcji jest zatem określeniem a priori tego, co ma ustalić zbiorowość próbna jako rzecz istotnie stwierdzoną.

Z analizy wysokości zbiorów w gospodarstwach próbnych położonych w różnych rejonach możemy wnioskować, że ujęcie liczbowe najwięcej charakterystycznych warunków produkcyjnych jest bliskie rzeczywistości, gdyż wyniki uzyskane z gospodarstw zbadanych odpowiadają tym główniejszym kryterjom, według których zostało dokonane rejonowanie.

[2]) Możnaby było kwestjonować przynależność rejonu III do podrejonu właściwego żytniego i odnieść go do grupy rejonów północno-wschodnich (c). Tę sprawę wobec braku dostatecznej reprezentacji w rejonie III (zaledwie 4 gospodarstwa) uważa autor za otwartą.

zbiory pozostają w zgodzie z produkcyjnością rejonu. W porównaniu z podrejonami a i b produkcyjność podrejonu c w odniesieniu do wszystkich płodów pozostaje daleko w tyle.

Wielki rejon pszenny (B) charakteryzuje się małą produkcyjnością żyta, pozatem przewagą produkcji pszenicy w rejonie VIII, żyta i owsa w rejonie IX. W rejonie X produkcyjność jęczmienia wysuwa się na drugie miejsce po życie, przy minimalnej produkcyjności owsa.

Rejon lokalny XI ma na pierwszych miejscach produkcję żyta, owsa i ziemniaków, w rejonie XII na pierwsze miejsce wysuwa się owies.

Reasumując powyższe można stwierdzić, że gospodarstwa próbne dają w głównych zarysach potwierdzenie założeń, przyjętych przy rejonowaniu, jak również ogólna tendencja kształtowania się produkcyjności jest dość wyraźna. Jednak w niektórych rejonach niezbyt jednolitych, szczególnie np. w rejonie IX, należałoby dokonać wyodrębnienia bliższych lokalnych różnic produkcyjnych.

d) Wydajność zbóż i ziemniaków z 1 ha upraw.

Wszelkie obliczenia wydajności mają tę właściwość, że wyniki zależą w dużym stopniu od metody zbierania danych, jak i sposobu obliczania średnich. Dlatego też żadne obliczenia wydajności nie mogą rościć pretensji do absolutnej ścisłości, lecz zawsze noszą charakter względny, orjentacyjny [1]).

[1]) Pod względem metodologicznym dochodzenia statystyczne nad wydajnością polegają na subjektywnej ocenie stanu faktycznego, różnią się zatem zasadniczo od wielu innych dochodzeń statystycznych z dziedziny zjawisk przyrodniczych, opartych na konkretnie ustalonych wielkościach.

Porównując dla przykładu dwa rodzaje dochodzeń statystycznych, obejmujących pewne zjawiska przyrodnicze, np. wagę hektolitrową ziarna i wydajność z ha z punktu widzenia najistotniejszych cech zbiorowości próbnej i ogólnej, możemy wyprowadzić następujący wniosek:

Badanie wagi hektolitrowej ziarna jest typowem dochodzeniem statystycznem, gdzie prawa matematyczne zakreślają granice możliwych błędów. Inaczej mówiąc, opierając się jedynie na wskazaniach statystyki matematycznej, można kwalifikować zbiorowość próbną pod względem jej reprezentatywności. Kwestje uboczne, wpływające na dokładność pomiarów, praktycznie rzecz biorąc, jakby wcale nie istnieją (względnie mogą być doprowadzone do granic, nie mających praktycznego znaczenia).

Zgoła inaczej jest w dochodzeniach statystycznych odnośnie obsiewów, zbiorów, wydajności i t. p. W tych dochodzeniach statystyka matematyczna może również określać współzależność, jednakże wymagania dokładności podlegają innym kryterjom, gdyż w samych określeniach (pomiarach) wielkości kryją się nieznane, bliżej nieuchwytne błędy.

Obliczenia wydajności, jako oparte na przestrzeni upraw, z istoty swej są szacunkowe, gdyż nikt nigdy dokładnie przestrzeni upraw nie mierzy. Szczególnie w krajach nie mających katastru gruntowego, lub mających kataster przedawniony i niedokładny, szacowanie wydajności siłą rzeczy przybiera większy zakres.

Metody zbierania danych o wydajności w zbiorowości próbnej Wydziału Ekonomiki i ogólnej Głównego Urzędu Statystycznego różnią się między sobą.

Dane o wydajności w zbiorowości próbnej cechuje co następuje:

1) Określenie przestrzeni obsiewów jest przybliżone, oparte na zeznaniu gospodarza, nie zaś na pomiarach rzeczywistych. Wszakże zeznanie gospodarza było sprawdzone na miejscu i przez porównanie sumy wszystkich obsiewów z obszarem gruntu ornego.

2) Określenie zbioru jest faktyczne, t. j. ustalono ilości ziemiopłodów uzyskanych ze zbioru (omłotu). Sprawdzianem tej ilości jest ilość ziemiopłodów rozchodowanych, t. j. realizacja zbioru. Jednakże sam pomiar przychodów, głównie produkcji, jak i rozdziału nie ma cech absolutnej dokładności, gdyż ważenie płodów dokonuje się rzadko, przeważnie przy większej sprzedaży, częściej natomiast odbywa się ważenie porównawcze, t. j. szacunkowe.

3) Określenie wydajności jest wynikiem przerachowania, t. j. podzielenia ilości zbioru przez przestrzeń obsiewów. To przerachowanie może być dokonane różnemi metodami:

a) średnia arytmetyczna zwykła — ilość q wyprodukowanych w każdem gospodarstwie podzielona przez przestrzeń obsiewu. Tego rodzaju obliczeń dokonuje się w publikacji „Badania nad opłacalnością".

b) średnia arytmetyczna ważona — wysokość zbioru ogólnego w masie próbnych gospodarstw podzielona przez sumę obszaru obsiewów.

Charakterystyka danych o wydajności w masie gospodarstw ustalanych przez G. U. St. jest następująca:

Dane o wydajności pochodzące z rejestracji, jak i od korespondentów są wynikiem szacunku, różnią się tylko tem, że oparte są na innym zakresie obserwacji (w pierwszym wypadku — zawsze konkretna gmina, w drugim teoretycznie powiat, praktycznie zaś zakres bardzo rozległy od kilku do kilkuset gospodarstw). Pozatem danym z rejestracji przypisują niekiedy tendencyjność.

Różnice metodologiczne ustalania wydajności przez Wydzia Ekonomiki i statystykę urzędową mogą w pewnej mierze wpływać

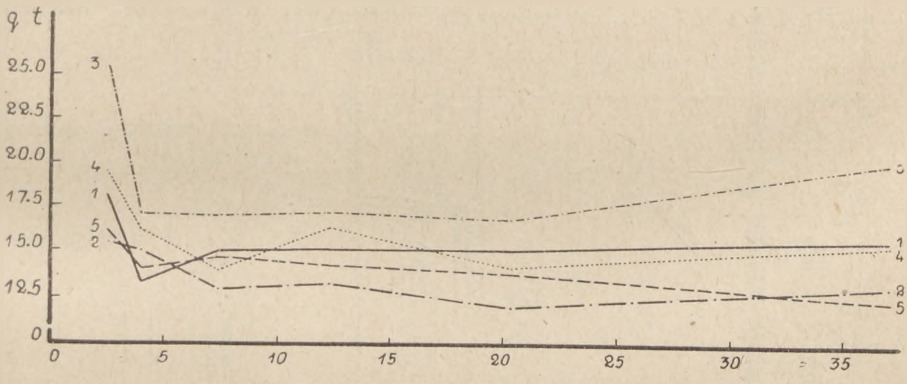
na wyniki obliczeń, niewątpliwie jednak, że największe odchylenia pod tym względem powstają w zwiazku z wyższym poziomem gospodarczym zbiorowości próbnej.

Wydajność każdego ziomiopłodu w gospodarstwach zbadanych wykazuje określone tendencje jedynie w odniesieniu do przeciętnych wyników z całej zbiorowości próbnej. Przyczyną tego jest małe ustabilizowanie danych, wywołane głównie zbyt małą dokładnością określenia ilości zbioru i przestrzeni upraw w poszczególnych gospodarstwach.

Tendencje, jakie wykazuje wydajność zbiorowości próbnej w grupach wielkości gospodarstw, przedstawia następujący wykres:

Wydajność z 1 ha powierzchni obsianej w gospodarstwach różnej wielkości. Skala dla zbóż w q, dla ziemniaków w t.

Przeciętnie dla całej zbiorowości próbnej: pszenica 1, żyto 2, jęczmień 3, owies 4, ziemniaki 5.

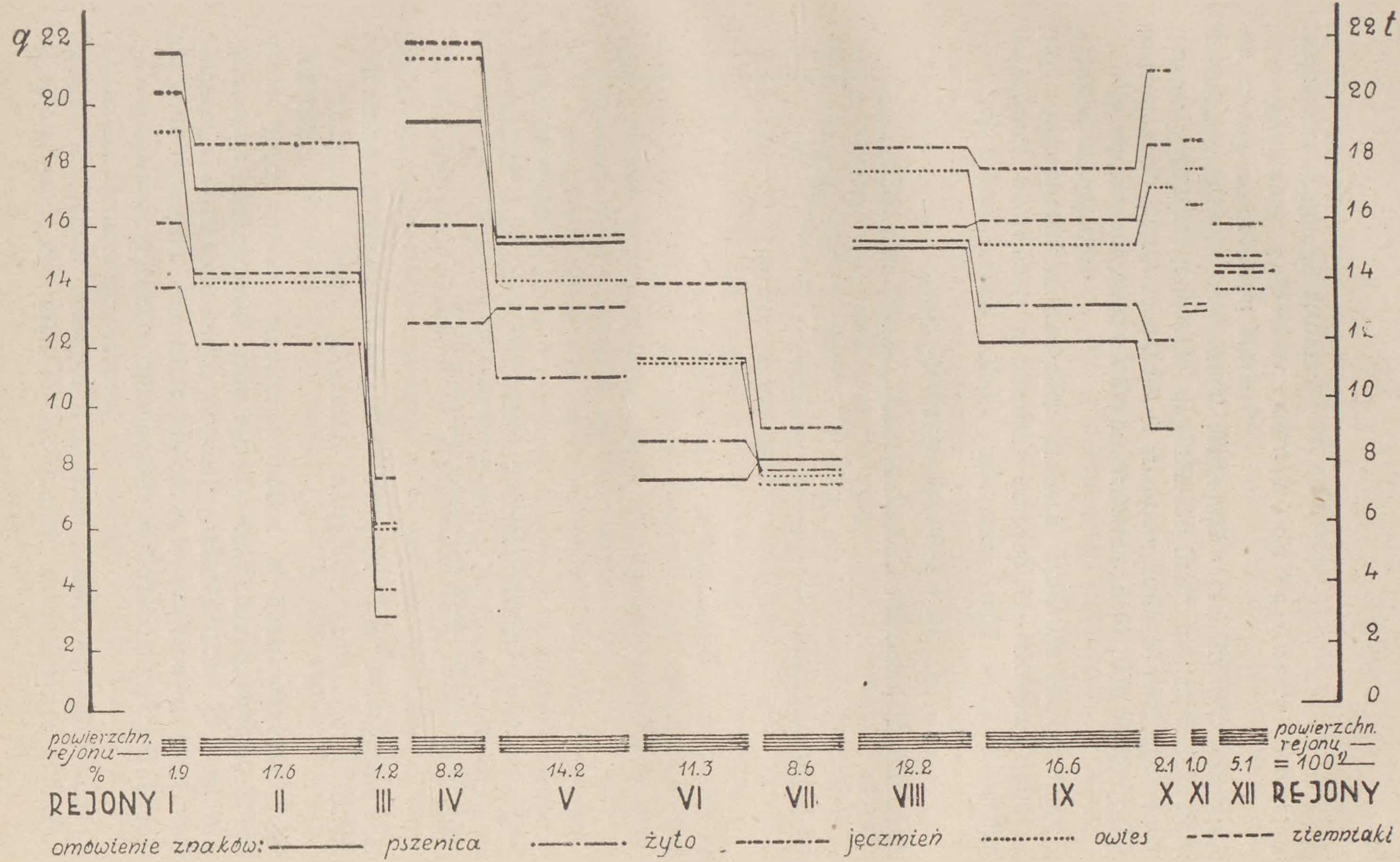
Obszar gospodarstw próbnych w ha.

Jak z powyższego wynika, najniższe grupy wielkości cechuje największa wydajność, w średnich grupach obserwujemy tendencję dość równomierną, w wyższych grupach przejawia się skłonność do większej wydajności.

W odniesieniu do masy gospodarstw możnaby było uogólnić tylko te tendencje, które występują w średnich grupach wielkości gospodarstw. Natomiast tendencje wykazywane przez nieliczne najmniejsze gospodarstwa, jak i największe, należałoby raczej przyjąć, jako właściwe jedynie zbiorowości próbnej.

Wydajność w poszczególnych rejonach przedstawia wykres na następnej stronie.

Wydajność z 1 ha powierzchni obsianej w poszczególnych rejonach.
Skala dla zbóż w q, skala dla ziemniaków w t.

[1] Procentowy stosunek powierzchni poszczególnych rejonów obliczono na podstawie obszarów gruntów ornych w gospodarstwach 0–50 ha według danych G. U. St.

Widzimy, że wydajność każdego płodu zbiorowości próbnej odpowiada przyjętemu podziałowi rejonowemu. Rozpiętość stopni wydajności w poszczególnych rejonach jest dość znaczna, szczególnie jaskrawo rzuca się w oczy niska wydajność w gospodarstwach z północno-wschodniej części Polski (Rejony III, VI i VII — Polesie, Nowogródzkie, Wileńszczyzna).

Uprzednio przy omawianiu charakterystyki zbiorowości próbnej podkreślaliśmy, że produkcyjność gospodarstw w masie jest naogół niższa od produkcyjności gospodarstw próbnych. Dzieje się to z różnych przyczyn, a między innemi także z powodu wyższej kultury rolnej w tych ostatnich.

Dowodem wyższej produkcyjności zbiorowości próbnej w zakresie wytwórczości roślinnej jest porównanie przeciętnych wydajności zbiorowości próbnej i masy.

Wydajność z 1 ha obsiewów w q.

	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies	Ziemniaki
Według Wydziału Ekonomiki:					
rok 1927 [1] . . .	13,6	12,4	13,3	14,3	141,7
„ 1928 [1] . . .	15,3	14,0	17,7	16,3	152,9
„ 1928 [2] . . .	15,4	12,4	17,5	15,3	140,1
Według G. U St:					
rok 1927 [3] . . .	11,8	11,0	12,1	12,2	127,0
„ 1928 [3] . . .	11,3	10,9	12,1	11,4	106,0
„ 1927 [4] . . .	12,2	10,2	11,4	10,8	110,0
„ 1928 [4] . . .	12,5	11,4	13,2	12,3	110,0

[1]) Według sprawozdania „Badania nad opłacalnością"; wydajność z 1 ha obliczono jako średnią arytmetyczną zwykłą (średnia z wydajności uzyskanych w poszczególnych gospodarstwach).

[2]) Zbiór z 1 ha wykazuje średnią arytmetyczną ważoną (ogólna suma zbiorów podzielona przez ogólny obszar obsiewu danym płodem).

[3]) Zbiór z 1 ha obliczony dla mniejszej własności. E. Szturm de Sztrem „Zasiewy i zbiory 1926/27 r.", tegoż autora „Zasiewy i zbiory 1927/28 r.". Mniejsza wydajność w tym ostatnim roku była spowodowana tylko zastosowaniem innej metody statystycznej.

[4]) Zbiór z 1 ha obliczony przez wyżej wymienionego autora łącznie dla mniejszej i większej własności. Liczby te nie są miarodajne dla porównywania z danemi Wydziału Ekonomiki, wskazują jedynie na wzrost stosunkowy wydajności w r. 1928 w porównaniu z poprzednim.

Różnice wydajności, jakie obserwujemy na powyższem zestawieniu nie są jednakowe dla każdego płodu; szczególnie duże są one dla pszenicy, jęczmienia i owsa. Wzrost wydajności, jaki miał miejsce w r. 1928/29 w porównaniu z rokiem poprzednim, w zbiorowości próbnej jak i w masie wykazuje dość znaczną równomierność.

III. DOKUPNO.

Dokupywanie zbóż i ziemniaków w gospodarstwie rolnem może mieć na celu uzupełnienie braków danego płodu na spożycie domowe lub inwentarza, jak również zaopatrzenie się w ziarno siewne (sadzeniaki). Oczywiście, że z punktu widzenia bilansu ziemiopłodów nie jest obojętne, jakie przeznaczenie gospodarcze ma dokupiony produkt. Niestety materjały rachunkowe dają niewielkie możliwości określenia ilości każdego rodzaju dokupna, i to tylko pośrednią drogą[1]).

Należy zaznaczyć, że dokupno przedstawia taką pozycję bilansu, która w małym stopniu jest zależną od czynników stałych, zaś w dużej mierze od przejściowych pobudek ubocznych, przeważnie natury ekonomicznej. Stąd trudno jest doszukać się zależności dokupna od rejonów rolniczych, więcej zaś można spodziewać się tych zależności od grup wielkości gospodarstw. Z tych względów będziemy rozpatrywali tendencje, jakim ulega dokupno jedynie w odniesieniu do przeciętnych z całej zbiorowości próbnej w różnych grupach wielkości (patrz zestawienie liczbowe ilości dokupna na następnej stronie).

Z poniższego zestawienia wynika, że dokupno każdego płodu jest naogół większe w niższych grupach wielkości. Pozatem dokupno wyrażone ilościowo na 1 ha użytków rolnych nie wykazuje wyraźnej tendencji, w przeciwieństwie do wyrażonego w procentach ogólnego obrotu.

W tym ostatnim wypadku obserwujemy znaczną przewagę dokupna zbóż pastewnych w niższych i średnich grupach wielkości gospodarstw, aczkolwiek w stosunku do całego obrotu ilości te nie przekraczają nawet 6%.

Wyszczególnienia ilości dokupna ziarna siewnego i przeznaczonego na paszę t. zw. „rachunki pomocnicze“, które posłużyły do obliczenia bilansu próbnego, nie zawierają. Można jednak próbować

[1]) Oprócz dokupna surowego ziarna gospodarstwo dokupuje też pewną ilość przetworów zbożowych zarówno na spożycie domowe (mąka, pieczywo), jak i na paszę (otręby). Okoliczność ta, mająca znaczenie z punktu widzenia aktywności bilansu, jest omówiona niżej.

Dokupno przeciętnie dla całej Polski.

górna liczba — kg na 1 ha, dolna liczba — % całego obrotu.

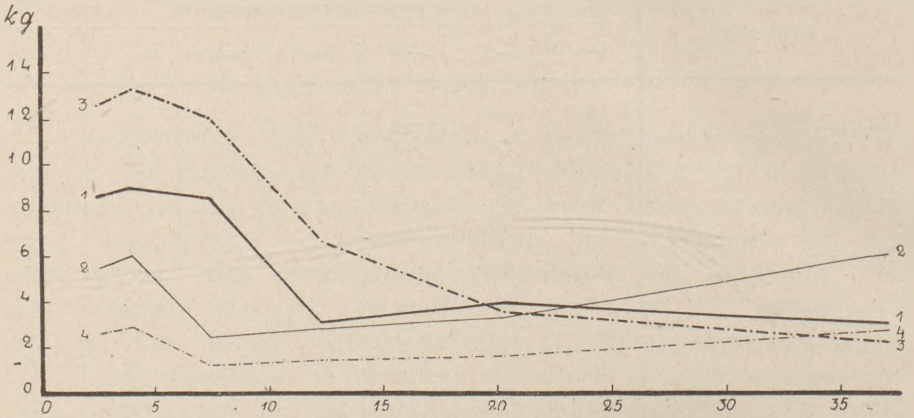
Ziemiopłody	Grupy wielkości gospodarstw ha						
	2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
Pszenica	5 *1,7*	4 *2,4*	5 *2,5*	2 *1,2*	1 *1,2*	4 *2,2*	2 *1,7*
Żyto	9 *2,2*	11 *3,1*	6 *1,8*	4 *1,1*	6 *1,8*	5 *1,4*	6 *1,7*
Jęczmień	7 *4,7*	4 *3,8*	4 *4,4*	3 *2,9*	2 *2,0*	2 *1,5*	2 *2,7*
Owies	8 *4,6*	12 *5,7*	9 *4,8*	5 *2,4*	3 *2,3*	3 *2,1*	5 *2,9*
Ziemniaki	16 *0,6*	39 *1,7*	15 *0,9*	17 *1,0*	15 *1,2*	4 *0,4*	14 *1,0*

określić te ilości, opierając się na następującem rozumowaniu. Ogólnie jest wiadomem, zresztą znajduje to także potwierdzenie w niniejszem opracowaniu, że pszenica stosunkowo rzadziej bywa spasana przez inwentarz, żyto zaś, aczkolwiek w dość znacznej ilości, jednak nie ma charakteru zboża pastewnego. Dlatego też bez większego błędu można przyjąć, że dokupno ziarna na paszę dotyczy prawie wyłącznie owsa i jęczmienia, dokupno ziarna na spożycie domowe będzie dotyczyło pszenicy i żyta, dokupno natomiast ziarna siewnego będzie dotyczyło wszystkich zbóż. W odniesieniu do gospodarstw zbadanych przedstawia to niżej umieszczony wykres[1]):

---

[1]) Obliczenie powyższych ilości zostało dokonane w sposób następujący: 1) Ilości zbóż dokupionych na spożycie domowe określono na podstawie wartości tego dokupna (wydatki gotówkowe pozagospodarcze „różne", według sprawozdania „Badania nad opłacalnością" r. 1928/29, cz. II, str. 40; wyszczególnienie „różnych" zawierają tablice statystyczne nieopublikowane), przyjmując cenę przeciętną jak dla żyta, t.j. 30 zł za 100 kg. 2) Różnica pomiędzy ogólną ilością zbóż chlebowych dokupionych według bilansu próbnego, a ilością określoną w punkcie 1 stanowi przybliżoną ilość dokupna ziarna siewnego zbóż chlebowych. 3) Przyjęto, że ilość dokupionego ziarna siewnego zbóż pastewnych wynosi około połowy ilości dokupywanej ziarna siewnego zbóż chlebowych, określonej w punkcie 2. 4) Różnica pomiędzy ogólną ilością dokupionych zbóż pastewnych a ilością ziarna siewnego, określoną w punkcie 3, stanowi przybliżoną ilość zboża kupionego na paszę.

D o k u p n o zbóż w kg na 1 ha użytków rolnych.
Chlebowe: na spożycie (bez mąki i pieczywa) . 1
na siew 2
Pastewne: na paszę 3
na siew 4

Obszar gospodarstw próbnych w ha.

Widzimy stąd, że w niższych grupach wielkości gospodarstw dokupywane są zboża na paszę i na spożycie domowe stosunkowo w największej ilości; jest to zupełnie zrozumiałe ze względu na małą aktywność zbożową i na większą intensywność hodowli.

W średnich grupach wielkości dokupno na spożycie domowe i na pasze maleje, przytem to ostatnie utrzymuje się na poziomie dłużej w związku z ogólnym hodowlanym kierunkiem tej kategorji gospodarstw. W największych grupach gospodarstw obserwujemy zwiększenie ilości dokupywanego ziarna siewnego, przy malejącej ilości dokupna ziarna na paszę.

Dokupno z i e m n i a k ó w wykazuje w zbiorowości próbnej dość duże wahania, spowodowane głównie tem, że ziemniak ze względu na swą wszechstronną użytkowość w szerszym zakresie zmieniać może swe przeznaczenie gospodarcze, dokupno przeto często nosi charakter przypadkowy.

IV. PRZYCHODY „RÓŻNE".

Do przychodów różnych należą wpływy do gospodarstwa zbóż i ziemniaków z pożyczek i zwrotu pożyczek udzielonych

poprzednio, z zamiany, darowizny, dzierżawy, wynajmu maszyn i t. p.[1]).

Przeciętnie dla całej zbiorowości próbnej przychody różne są następujące:

	Pszenica		Żyto		Jęczmień	Owies	Ziemniaki
	z pożyczek, zwrotu pożyczek, wymiany	pozostałe różne	z pożyczek, zwrotu pożyczek, wymiany	pozostałe różne			
na 1 ha użytków rolnych w kg	3	.	9	2	2	3	6
w % obrotu	*2,3*	*0,2*	*2,8*	*0,5*	*2,6*	*1,9*	*0,4*

Ogólnie biorąc, przychody różne stanowią nieznaczną część całego obrotu, wszakże dla pszenicy i żyta przewyższają naogół dokupno. Ze względu na charakter przypadkowy tych przychodów wahania dla każdego z ziemiopłodów w poszczególnych grupach wielkości i rejonach produkcji są znaczne. Podobne wahania obserwujemy także przy porównywaniu przychodów różnych przeciętnie dla całej Polski za lata 1926/27, 1927/28 i 1928/29.

Ilość ziemniaków otrzymana ze wszelkich pobocznych źródeł jest minimalna.

Wyszczególnienie rodzaju przychodów różnych wykazuje poniższe zestawienie (dane dla roku 1927/28, w % obrotu):

Ziemiopłody	z pożyczek, zwrotu pożyczek	z wymiany	z zarobku	za dzierżawę	z darowizny	wynajem maszyn	pozostałe nie wyszczególnione	Razem
Pszenica	2,22	0,44	0,02	0,02	0,10	0,01	—	2,81
Żyto	2,20	1,25	0,12	0,02	0,11	—	—	3,70
Jęczmień	1,01	0,70	0,11	—	0,07	0,03	—	1,92
Owies	0,73	0,33	0,24	—	0,09	—	—	1,39
Ziemniaki	0,05	0,11	0,02	—	0,04	—	—	0,22

[1]) W zestawieniach liczbowych pszenicy i żyta wyodrębniono w przychodach „z pożyczek, zwrotu pożyczek i wymiany", gdyż pozycje wymienione dają największą ilość przychodów różnych tych płodów.

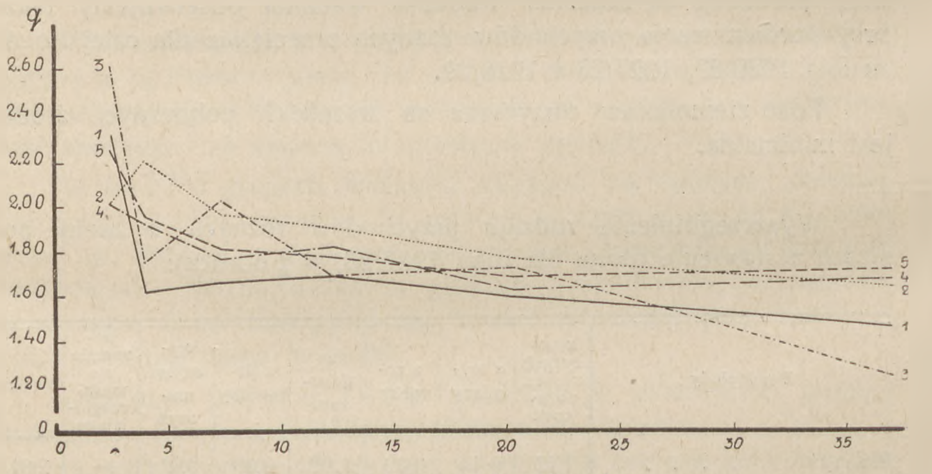
V. SIEW.

Wysiew (sadzenie) stanowi dość stałą pozycję w bilansie ziemiopłodów. Przeciętne wyniki z całej zbiorowości próbnej wykazują, że największe ilości ziarna siewnego w stosunku do całego obrotu przypadają na żyto i owies (11—13% obrotu danym płodem), cokolwiek mniejsze ilości na pszenicę i jęczmień (8—11% obrotu), przytem w poszczególnych rejonach następują znaczniejsze wahania.

Normy wysiewów kształtują się w zależności od grup wielkości gospodarstw i rejonów produkcji.

Wysiew na 1 ha w gospodarstwach różnej wielkości przedstawia następujący wykres:

Normy wysiewu poszczególnych płodów na 1 ha powierzchni obsianej: pszenica — 1, żyto — 2, jęczmień — 3, owies — 4, ziemniaki — 5.

Obszar gospodarstw próbnych w ha.

Jak z powyższego wynika, w większych gospodarstwach normy wysiewu ziarna i sadzenia ziemniaków są naogół mniejsze. Pozostaje to w dużej mierze w związku z częstszem posiadaniem w tych właśnie gospodarstwach siewników i narzędzi do sadzenia ziemniaków.

Duże różnice wykazują normy wysiewów w poszczególnych rejonach.

Stosunek ilości wysiewu do przeciętnych zbiorów z ha przedstawia się następująco:

Rejony produkcji	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies	Ziemniaki
I	8,5	11,9	9,1	10,3	11,1
II	8,3	12,9	8,4	12,4	11,6
III	—	22,4	(?)	28,0	20,7
IV	7,8	9,8	7,5	8,0	13,9
V	10,0	15,3	11,7	13,0	12,5
VI	16,5	19,7	12,4	16,5	11,3
VII	15,6	21,3	24,4	22,9	15,3
VIII	10,6	11,2	8,0	9,9	10,8
IX	13,7	13,8	10,2	11,3	11,9
X	18,6	13,9	10,9	11,2	11,5
XI	11,4	11,3	9,9	8,9	14,8
XII	12,3	12,0	11,9	14,6	13,7
Polska	*10,3*	*13,5*	*9,6*	*12,1*	*12,4*

Powyższe zestawienie wykazuje, że w rejonach o wyższej kulturze rolnej stosunek wysiewu do zbioru waha się w granicach 8—12%, zaś w rejonach o niższej kulturze i niezbyt sprzyjających warunkach fizjograficzno-klimatycznych (północny wschód) stosunek ten dochodzi do 20% i wyżej.

VI. PRZETWÓRSTWO MŁYNARSKIE [1]).

a) Uwagi ogólne.

Przetwórstwo młynarskie stanowi bardzo ważną pozycję w bilansie zbóż. Znaczenie jego wypływa zarówno z ilości zboża przerabianego w młynach i na żarnach, jak i z tych wszystkich ubocznych okoliczności, które wpływają na kształtowanie się struktury przemiału.

Przemysł młynarski spełnia bardzo skomplikowane funkcje: przerabia zboża chlebowe i pastewne na różnorodne produkty mączne i kaszane, przerabia również zboża na cele pastewne, dając produkty o różnej sile odżywczej. Na tem jednak nie kończy się rola mły-

[1]) Właściwe spożycie domowe zbóż w postaci przetworów młynarskich zawsze jest mniejsze od ilości określonych w bilansie jako „przetwórstwo młynarskie". Bliższe dane o ilości właściwego spożycia domowego przetworów zbożowych podano niżej.

narstwa w obrocie ziemiopłodami, gdyż młynarstwo stosuje wymianę handlową.

Ilości zbóż, ulegające przemiałowi i przechodzące przez żarna i ilości przetworów, spożywane przez ludność i zwierzęta, są najmniej uchwytną częścią bilansu zbożowego. Jedynie z wielkiem przybliżeniem możliwe jest ujęcie liczbowe całego przetwórstwa.

W związku z tem musimy stwierdzić, że dane zbiorowości próbnej o przetwórstwie zbożowem przedstawiają dość skąpy materjał informacyjny. Na podstawie tych danych trudno jest ustalić jakiekolwiek ogólniejsze wnioski już chociażby dlatego, że przerób w młynach, jako podlegający wielkim wahaniom indywidualnym — w masie gospodarstw nie daje liczb, odznaczających się ustabilizowaniem szeregu. Temniemniej wszakże dane zbiorowości próbnej pozwalają na dokonanie niektórych obserwacyj, omówionych w niniejszym rozdziale.

Miarą prawdziwości liczb, jeśli chodzi o ogólny układ tej części bilansu, w szczególności o sumę przerobu młynarskiego wszystkich czterech zbóż jest to, że ilość zbóż będących w przerobie dość ściśle odpowiada ilości przetworów. Stosunek ilości przetworów do ilości zbóż przerobionych wynosi dla całej zbiorowości próbnej przeciętnie od 88% do 100%, czyli że różnica wynosi od 12% do 0. Ten wynik dochodzenia statystycznego można uznać za zupełnie zadawalniający, gdyż przyczyny określonych wyżej wahań pochodzą z różnic wymiany handlowej droższych i tańszych surowców jak i przetworów, różnic w wynagrodzeniu za przemiał i w urządzeniach instalacyj młynarskich (mniejszy lub większy rozkurz).

Z drugiej strony liczby te odpowiadają także ilościom posiadanych przez młyny przetworów zbóż. Jak wiadomo, ilość przetworów sprzedawanych przez młyny t. zw. gospodarskie na wolnym rynku stanowi równoważnik około 5—10% ilości zboża przerabianego. Chodzi tu oczywiście o młyny wiejskie, przerabiające zboże włościańskie.

b) Ilościowe określenie przetwórstwa zbożowego.

Omówione wyżej uwagi o niedostatecznej dokładności danych o przetwórstwie zbożowem odnoszą się w pierwszej mierze do ilościowego określenia tego przetwórstwa.

Przedewszystkiem należy zaznaczyć, że w zbiorowości próbnej, podobnie jak się to spotyka w masie, trafiły się odstępstwa od ogólnie praktykowanych zasad uzyskiwania mąki z przemiału zbóż. Tak naprzykład zanotowano kilka gospodarstw, które bądź całkowicie,

bądź częściowo uniknęły styczności z młynem, nie stosując też przemiału we własnem gospodarstwie[1]).

Pozatem sposób prowadzenia zapisków rachunkowych nie pozwala na daleko idącą specyfikację przetworów otrzymywanych z przemiału, gdyż różne rodzaje mąki i kaszy są podawane łącznie, podobnie jak otręby, śruta, ospa i t. p.

W ten sposób przy bardzo rozmaitych niekiedy rodzajach przetworów (szczególnie uwzględniając bogactwo terminologji przetworów młynarskich), wszystkie te przetwory mogły być odniesione tylko do czterech ważniejszych grup, t. j. do mąki, kaszy, otrąb i śruty, przytem dwie ostatnie grupy nie obejmują ilości dokładnie ustalonych (w ilości otrąb wykazano część ospy, śruty i odwrotnie).

Ilość zbóż przetwarzanych i przetworów uzyskanych przedstawia następujące zestawienie (w kg na 1 ha użytków rolnych):

Województwa	Ilość zbóż przetworzonych								Ilość przetworów [2])				Stosunek % przetworów do surowca
	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies	Razem	inne: ilość	inne: w % ilości zbóż	Razem	Mąka	Kasza	Otręby i ospa	Razem	
Pomorze . . .	15	148	38	14	216	31	15	248	67	1	150	220	89
Poznań	18	164	43	21	247	28	11	276	69	1	190	261	94
Śląsk	33	189	13	18	254	—	—	254	135	1	104	242	95
Łódź	36	160	9	10	217	2	2	219	116	3	95	215	98
Warszawa . . .	31	101	18	7	159	4	3	163	67	2	79	149	91
Białystok . . .	18	83	24	10	136	6	5	142	67	6	62	126	89
Lublin	44	89	52	17	204	9	4	213	98	3	108	211	99
Kielce	54	128	44	10	236	2	1	238	113	5	96	215	90
Kraków . . .	70	143	30	13	258	1	.	259	156	11	76	243	94
Lwów	72	120	32	3	228	1	.	230	144	10	51	206	90
Stanisławów . .	54	91	24	7	178	—	—	178	118	5	49	173	97
Tarnopol . . .	70	88	53	1	212	—	—	212	122	11	68	202	95
Wołyń	21	61	35	8	126	1	1	127	61	4	61	128	101
Polesie	6	59	7	2	76	3	5	80	53	5	13	73	91
Nowogródek . .	6	68	27	19	121	2	1	123	54	7	56	119	96
Wilno	6	70	17	23	117	2	2	119	69	8	39	116	98
Polska	*30*	*112*	*31*	*13*	*186*	*9*	*5*	*195*	*85*	*5*	*93*	*183*	*94*

[1]) Jako najjaskrawsze można przytoczyć następujące przykłady: gospodarstwo Nr. 108 z woj. krakowskiego nie daje nic do młyna, ani samo nie miele, natomiast kupuje mąkę i pieczywo; gospodarstwa NNr. 268 i 297 z woj. poznańskiego mielą w młynach małe ilości zbóż, natomiast większą część zboża wymieniają wprost na pieczywo.

[2]) Wszystkie produkty pastewne przemysłu młynarskiego zestawiono łącznie, gdyż tak są one często wykazywane w zapiskach gospodarzy.

Powyższe zestawienie obejmuje całe przetwórstwo zbożowe, t. j. zarówno w młynach, jak i we własnem gospodarstwie. To ostatnie miało miejsce w gospodarstwach próbnych jako właściwe mielenie zbóż na mąkę oraz jako przygotowanie surowego ziarna do spasania, nosiło przytem charakter dodatkowy[1]), t. j. istniało obok przetwórstwa w młynach.

Ilościowo przetwórstwo zbożowe własne przedstawia się następująco:

Przemiał i przerób własny dodatkowy

Województwa	na mąkę		na paszę		% stosunek[2]) przemiału własnego
	ilość gosp.	q na 1 gosp.	ilość gosp.	q na 1 gosp.	
Pomorze	—	—	—	—	—
Poznań	32	3,80	2	3,00	2,5
Śląsk	8	0,82	4	4,09	4,0
Łódź	2	1,66	—	—	0,3
Warszawa	8	4,73	4	4,08	2,2
Białystok	3	0,55	—	—	0,3
Lublin	4	0,38	—	—	0,1
Kielce	7	2,90	2	3,68	2,5
Kraków	12	3,96	8	7,81	8,6
Lwów	18	3,33	3	2,53	5,0
Stanisławów	7	0,91	—	—	1,3
Tarnopol	5	2,70	—	—	1,5
Wołyń	5	0,42	—	—	0,2
Polesie	3	0,52	—	—	0,2
Nowogródek	3	0,52	—	—	0,2
Wilno	23	5,02	6	2,55	13,6

Przemiał i przerób własny (dodatkowy) wynosi przeciętnie dla całej zbiorowości próbnej około 2,5% ogólnej ilości zbóż przetwarzanych, jednakże w poszczególnych województwach ilości te kształtują się bardzo różnorodnie, wahając się od nieznacznego ułamka procentu, do kilku i nawet kilkunastu procent.

---

[1]) W zbiorowości próbnej r. 1928/29 nie było gospodarstw, mielących wszystkie swoje zboża we własnem gospodarstwie.

[2]) Procentowy stosunek obliczono od ogólnej ilości zbóż przemielonych i przerobionych.

c) Właściwości przetwórstwa zbożowego.

Dane rachunkowości nie pozwalają na wyodrębnienie wymiany technicznej od przemiału normalnego. Zresztą różnica jaka tu zachodzi nie jest istotna, jeżeli chodzi o ilościowy układ bilansu, gdyż wymiana techniczna sprowadza się do otrzymywania przetworów z takiegoż zboża, będącego w obrocie młynarskim w ilości odpowiedniej do norm przemiałowych. Zatem nie bez uzasadnienia traktujemy wymianę techniczną jako przemiał normalny.

Ogólnie rzecz biorąc, za przemiał normalny możemy uznać te wszystkie wypadki, kiedy istnieje domniemanie, oparte na ilościach zbóż i innych płodów dawanych do młyna, i ilościach przetworów otrzymywanych, że wymiana handlowa nie miała miejsca. Jednak szereg okoliczności znacznie utrudnia podobne dociekanie (wynagrodzenie za przemiał bywa pobierane zarówno w mące, jak w otrębach, zachodzą znaczne różnice w właściwościach ziarna, w technicznych urządzeniach i t. p.) powodując tem samem istnienie wielu wypadków, kiedy stwierdzenie faktu wymiany handlowej staje się wątpliwe. Żadnych zaś dodatkowych objaśnień poza zwykłemi zestawieniami liczbowemi dane rachunkowości nie zawierają.

Dlatego określenie na podstawie materjałów rachunkowych częstotliwości stosowania wymiany handlowej nie mogło być dokonane.

Rodzaj wymiany handlowej jest bardzo rozmaity, sprowadza się przytem do otrzymywania bardzo różnorodnych co do ilości i rodzaju przetworów wzamian za przywiezione zboże. Dodać należy, że do wymiany w młynach (jak i do normalnego przemiału — przeróbki) przywożone są poza zbożami głównemi inne rośliny, jak naprzykład mieszanki różnego rodzaju, proso, gryka, groch, bób, soczewica, wyka, peluszka, seradela, łubin, kukurydza. Obecność tych płodów w przetwórstwie młynarskiem w różnych dzielnicach jest niejednakowa, przytem w przybliżeniu wynosi ilości, podane w zestawieniu na str. 119.

Wymienione wyżej ziemiopłody wchodzą do bilansu zbóż z tych względów, że w wyniku wymiany gospodarz otrzymuje przeważnie przetwory produktów zbożowych, lub przetwory mieszane, jak ospę, śrutę i t. p. Rzadkie wypadki są kiedy np. proso bądź gryka zostaje wymieniona (lub przemielona) na odpowiednią ilość kaszy, lub wyka bądź peluszka na odpowiednią ilość śruty. W tych nielicznych wypadkach traktowano te uboczne produkty jako nie wchodzące do bilansu zbożowego.

Dla ilustracji podajemy niżej przykłady przemiału naturalnego i wymiany handlowej w młynie w konkretnych wypadkach.

Przykłady wymiany przy przemiale.

	Do przemiału i przeróbki						z przemiału i przeróbki					Gotówką zapłacono za przemiał	Różnica wagi surowca i przetworu w %	Uwagi
	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Proso	Gryka	Bób	Mąka pszenna	Mąka żytnia	Kasza jęczmienna	Kasza jaglana	Otręby pszenne, żytnie i jęczmien. łącznie			
Nr. 189, woj. Kraków														
kg	475	1224	94	—	—	—	308	869	51	—	490	28,80 zł.	5%	wymiany nie było
%	*100*	*100*	*100*	—	—	—	*64*	*69*	*54*	—	*29*	po 1,53 zł. za q.		
Nr. 72, woj. Lwów														
kg	601	1033	60	—	—	—	420	723	36	—	429	32,60 zł.	5%	wymiany nie było
%	*100*	*100*	*100*	—	—	—	*70*	*70*	*60*	—	*25*	po 1,92 zł. za q.		
Nr. 192, woj. Kraków														
kg	672	813	155	—	—	—	497	829	77	—	236	28,60 zł.	0%	wymiana była: otrzymano stosunkowo więcej mąki żytniej, mniej otrąb
%	*100*	*100*	*100*	—	—	—	*73*	*100*	*50*	—	*14*	po 1,74 zł. za q		
Nr. 1250, woj. Lwów														
kg	612	782	188	—	60	—	80	1115[1])	114[1])	—	161[2])	41,50 zł.	10%	wymiana była: [1]) otrzymano inny produkt — mąkę i kaszę mieszaną. [2]) otrzymano stosunkowo więcej mąki, mniej otrąb
%	*100*	*100*		*100*		—	*13*	*140*	*50*	—	*10*	po 2,52 zł. za q.		
Nr. 1450, woj. Lwów														
kg	558	740	70	206	—	48	325	730	50	134	159	42,20 zł.	13%	wymiana była jakościowa i ilościowa
%	*100*	*100*	*100*	*100*	—	*100*	*58*	*98*	*70*	*65*	*10*	po 2,60 zł. za q.		

d) Koszty przetwórstwa młynarskiego.

Wymiana handlowa komplikuje sprawę określenia wynagrodzenia za przemiał, które jak wiadomo bywa dokonywane zarówno w gotówce, jak w naturze, względnie w jednem i drugiem. Jednakże w wynagradzaniu za przemiał w naturze również często daje się zauważyć daleko idącą zamienność wzajemną dawanych do przemiału wytworów, t. zn. należność za przemiał nie pozostaje w żadnym stosunku do ilości mielonego produktu, natomiast nosi charakter ilości dowolnie umówionych, czem zbliża się do właściwej wymiany.

Wypadki, gdzie należność za przemiał stanowi wyraźnie dający się określić odsetek masy przemiałowej są stosunkowo rzadkie, znacznie częstsze są wypadki, kiedy ten dowolny umówiony stosunek daje się stwierdzić ponad wszelką wątpliwość.

Jednakże poza tą ogólnikową charakterystyką trudno jest na podstawie materjałów rachunkowych ustalić z całą pewnością rzeczywisty koszt przemiału w naturze i w gotówce, nawet w tych nielicznych wypadkach, gdy nie było wymiany handlowej.

Udział opłat gotówkowych w należności za przemiał jest dość znaczny, aczkolwiek nie wszędzie jednakowy, przedstawia to następujące zestawienie.

Województwa	Ogółem gospodarstw	Gospodarstwa, które płaciły za przemiał gotówką		Wysokość opłat gotówkowych[1]) w zł.	
		ilość	%	na 1 ha ziemi użytkowej	za przemiał 1 q zbóż
Pomorze . . .	39	11	28	0,29	0,12
Poznań . . .	103	58	56	1,00	0,37
Śląsk	20	20	100	5,60	2,20
Łódź	44	31	70	2,46	1,07
Warszawa . .	102	59	58	1,51	0,94
Białystok . .	23	22	96	2,19	1,53
Lublin . . .	66	64	97	3,09	1,45
Kielce. . . .	50	45	90	3,74	1,58
Kraków . . .	69	57	83	4,05	1,56
Lwów	84	80	95	5,83	2,63
Stanisławów .	33	18	54	1,89	1,06
Tarnopol . . .	49	38	77	3,49	1,64
Wołyń . . .	50	29	58	6,77	0,60
Polesie . . .	37	27	73	1,55	1,89
Nowogródek .	40	19	47	0,52	0,42
Wilno	46	31	67	0,68	0,57
Polska . .	*855*	*609*	*71*	*2,43*	*1,21*

[1]) Licząc ogół gospodarstw zbadanych.

Procentowy stosunek gospodarstw wynagradzających przemiał w gotówce waha się w dość szerokich granicach.

Wysokość przeciętnej opłaty gotówkowej za przemiał 1 q mielonego zboża i innych płodów łącznie wykazuje, że w połowie województw opłata gotówkowa nosi z pewnością charakter dodatkowy. Wszakże uogólnianie tego na podstawie posiadanych materjałów i wyciąganie jakichkolwiek konkretniejszych wniosków byłoby ryzykowne.

Byłoby niezmiernie interesujące ustalenie w jakim stopniu obciąża rolnika koszt wymiany handlowej. Na podstawie ilości mielonych zbóż i otrzymywanych przetworów trudno jest o tem sądzić, gdyż oprócz ilości w grę wchodzi jakość i rodzaj surowca, jak i jakość i rodzaj przetworu. Oczywista rzecz, że młyn musi na wymianie handlowej zarabiać, chodzi tylko o to, czy ten zarobek jest wynagrodzeniem za naturalną czynność handlową, czy czemś więcej. Wydaje się nam, że młyny z wymiany mają duże korzyści. Przetwory otrzymywane jako wynagrodzenie za wymianę stanowią znaczną część ilości przetworów posiadanych przez mniejsze młyny wiejskie na sprzedaż.

Jak dotychczas, sprawa wymiany handlowej w młynach nie jest dostatecznie uregulowana, to znaczy, że przeważnie nie są stosowane żadne normy wymiany (trudność określenia takich norm wobec różnorodności i różnej jakości surowca i przetworu jest oczywista), jak również względy fiskalne nie czynią przeszkód tej prymitywnej formie handlu, lecz wyraźnie ją ułatwiają. Podatek od przemiału w młynach gospodarskich płaci się w wysokości 2,5% od miarki, bez względu na to, czy wymiana miała miejsce[1]).

---

[1]) Najwyższy Trybunał Administracyjny wydał podobne orzeczenie w konkretnym wypadku, kiedy młyn nie przerabiał własnego zboża, lecz mełł zboże gospodarzy (Młynarz Polski Nr. 4 z r. 1930). Tę okoliczność, że dla wygody swych klijentów młynarz wydawał produkty mączne nie ze zboża przywiezionego, lecz z zapasów własnych, N. T. A. uznał za będącą bez znaczenia, gdyż zapas produktów mącznych nie został uzyskany w drodze przemiału zboża zakupionego, lecz pochodzi z wynagrodzenia za przemiał dawniej dokonany. Wynika z tego, że N. T. A. nie robi różnicy pomiędzy wymianą techniczną, a wymianą handlową, względnie uzyskanie przetworów z czynności handlowych uznaje za równoznaczne z wynagrodzeniem za przemiał. Tymczasem wymiana handlowa w młynie jest zwykłem kupnem-sprzedażą, nie mającem żadnego związku z właściwem wynagrodzeniem w naturze za przemiał.

e) Przeznaczenie gospodarcze przetworów zbożowych.

Większość przetworów zbożowych jest jakby predysponowana do określonego ich użycia w gospodarstwie, np. mąka i kasza idą na spożycie ludzkie, otręby i ospa na żywienie inwentarza. Jednakże w rzeczywistości część przetworów, zresztą bardzo nieznaczna, wychodzi poza obręb gospodarstwa w formie sprzedaży, darowizny, wymiany, spłat rodzinnych, zapłaty za pracę i t. p., część natomiast zostaje zużyta w gospodarstwie na inne cele, niż w zasadzie jest przewidziane dla danego przetworu.

Przedstawia to zamieszczone obok zestawienie.

Zużycie przeciętne mąki i kaszy jest wyższe, niż ilości tych przetworów uzyskane z przemiału i wymiany młynarskiej (dla mąki przeciętnie o 2,7 kg na 1 ha, dla kaszy nieznacznie) o takie mniej więcej ilości, jakie były dokupione [1]). Podobnież wyższe jest zużycie otrąb, ospy i innych pasz zbożowych wykazanych łącznie, przeciętnie o 34 kg na 1 ha. Jednakże ta ostatnia liczba jest mało współmierna z szacunkowo wyprowadzoną ilością dokupna otrąb i pasz zbożowych [2]).

Zużycie przetworów młynarskich i pasz zbożowych.

	Mąka: spożycie domowe	Mąka: bydło	Mąka: konie	Mąka: trzoda	Mąka: drób	Mąka: inne użytkowanie	Mąka: razem	Kasza: spożycie domowe	Kasza: bydło	Kasza: konie	Kasza: trzoda	Kasza: drób	Kasza: inne użytkowanie	Kasza: razem	otręby, ospa i inne pasze łącznie: bydło	otręby, ospa i inne pasze łącznie: konie	otręby, ospa i inne pasze łącznie: trzoda	otręby, ospa i inne pasze łącznie: drób	otręby, ospa i inne pasze łącznie: inne	otręby, ospa i inne pasze łącznie: razem
w kg na 1 ha	81,1	0,5	1,1	2,5	0,2	2,5	87,7	4,7	.	.	.	0,1	0,1	5,0	38,9	24,8	58,3	4,6	0,6	127,3
w %	*92,4*	*0,5*	*1,2*	*2,8*	*0,3*	*2,8*	*100,0*	*95*	*0,1*	.	*0,3*	*1,8*	*2,8*	*100,0*	*30,0*	*19,5*	*45,8*	*3,6*	*0,5*	*100,0*

---

[1]) Szacując wydatek na kupno mąki i kaszy na 1,80 — 2,00 zł na 1 ha, dokupno mąki i kaszy wynosiłoby około 3 kg na 1 ha.

[2]) Szacując dokupno otrąb, ospy, śruty łącznie w wysokości około 12 zł na ha, przy cenach za 100 kg otrąb 25 zł i ospy, śruty 30 zł, ilość łączna tych pasz dokupionych wynosiłaby około 50 kg na 1 ha.

Spożycie domowe ziemniaków stanowi obok spasania największą pozycję obrotową, szczególnie w gospodarstwach najmniejszych. W grupach gospodarstw 2—3 ha i 3—5 ha spożycie wynosi około $^{1}/_{4}$ lub $^{1}/_{5}$ całego obrotu, przytem równa się około połowy ilości spasania. W tych najmniejszych gospodarstwach spożycie domowe ziemniaków jest bez porównania większe, niżby to wynikało z ich produkcyjności. W gospodarstwach większych stosunek ten zmienia się, gdyż udział spożycia w ogólnym obrocie spada do $^{1}/_{10}$.

Ilościowo spożycie ziemniaków kształtuje się następująco:

Spożycie domowe ziemniaków na 1 ha użytków rolnych w q.

Rejony produkcji	Grupy gospodarstw ha						
	2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
I	—	—	2,68	1,70	0,92	0,89	1,12
II	7,55	5,99	3,19	2,41	2,18	1,34	2,34
III	—	—	—	—	8,87	0,16	0,62
a	7,55	5,99	3,16	2,25	1,66	1,17	1,97
IV	4,31	1,79	2,98	2,02	1,62	1,34	1,72
V	3,39	2,19	2,78	2,28	1,24	1,13	1,72
b	3,85	2,06	2,89	2,17	1,46	1,32	1,72
VI	—	5,38	2,26	1,55	1,44	1,12	1,57
VII	—	—	2,21	1,76	1,19	1,37	1,43
c	—	5,38	2,23	1,66	1,30	1,22	1,49
A	4,69	4,76	2,79	2,07	1,46	1,24	1,74
VIII	7,09	3,83	2,28	2,01	1,34	1,12	1,97
IX	5,62	4,54	3,05	1,58	1,77	0,35	2,50
X	4,08	2,53	2,29	1,25	2,02	—	2,13
B	5,72	4,25	2,75	1,77	1,61	0,79	2,26
XI C	10,64	4,90	3,48	2,38	1,49	—	2,98
XII D	13,84	4,82	4,00	2,12	2,02	—	3,07
Polska rok 1928/29	*5,96*	*4,46*	*2,87*	*2,01*	*1,49*	*1,17*	*1,93*
1926/27	*8,14*	*5,86*	*3,12*	*2,37*	*1,66*	*1,28*	*2,16*
1927/28	*5,83*	*5,31*	*3,26*	*2,28*	*1,64*	*1,10*	*2,07*

Najsilniejsze spożycie domowe ziemniaków obserwujemy w rejonach XI, XII, w rejonach południowych oraz w rejonie II. W innych częściach wielkiego rejonu żytniego, szczególnie w jego części północno-wschodniej spożycie domowe ziemniaków jest stosunkowo niższe.

VII. SPASANIE[1]).

a) Częstotliwość spasania.

Częstotliwość spasania różnych płodów wykazuje duże odrębności, przytem zależy głównie od przeznaczenia gospodarczego każdego płodu jak i od rozpowszechnienia upraw. Biorąc pod uwagę tylko te gospodarstwa, które stosowały uprawy poszczególnych płodów widzimy, że częstotliwość spasania ziemniaków i owsa jest prawie absolutna, t. j. że było ono niemal powszechne. W stosunku do jęczmienia odnosi się to w mniejszym stopniu, gdyż zboże to ma szerokie zastosowanie jako produkt spożycia ludzkiego. Zboża chlebowe są spasane ubocznie. Stopień rozpowszechnienia upraw (patrz zestawienie na str. 95) wpływa też oczywiście na bezwględną częstotliwość spasania.

W ten sposób częstotliwość spasania każdego płodu kształtuje się następująco:

Ziemniaki, mając powszechne zastosowanie i służąc powszechnie jako pasza, dają największą częstotliwość spasania, gdyż prawie absolutną. W całej zbiorowości próbnej znalazły się zaledwie dwa gospodarstwa, które nie spasały ziemniaków bezpośrednio, dając inwentarzowi jedynie odpadki kuchenne — obierzyny.

Owies jest cokolwiek rzadziej stosowany jako uprawa, ale w wypadku stosowania prawie zawsze jest używany jako pasza. W całej zbiorowości próbnej zaledwie 12 gospodarstw z pośród stosujących uprawę nie spasało owsa, przytem liczba ta właściwie redukuje się do 6 gospodarstw, gdyż pozostałe spasały przetwory młynarskie z owsa (śrutę i ospę).

Jęczmień przy mniejszem rozpowszechnieniu upraw (80% gospodarstw), mając więcej różnorodne zastosowanie gospodarcze, wykazuje mniejszą częstotliwość spasania. Z pośród 697 gospodarstw stosujących uprawę jęczmienia nieznaczna część — 9 gospodarstw wcale go nie używała na paszę, zaś 130 (t. j. 18%) bezpośrednio nie spasając jęczmienia dokonywała przemiału, pozatem mogła korzystać także z wymiany, jak i z produktów ubocznych przetwórstwa młynarskiego.

---

[1]) W zestawieniach liczbowych zbóż spasanych przez inwentarz są podane tylko te ilości, które zostały spasione w stanie nieprzerobionym. W rzeczywistości ilości spasanych zbóż są większe, gdyż dochodzą przetwory młynarskie — otręby, ospa, śruta (patrz str. 135).

Żyto pomimo swego dużego rozpowszechnienia było rzadziej spasane, jednak 55% gospodarstw używało tego zboża jako paszy.

Pszenica była spasana przez 40% gospodarstw, które stosowały uprawę tego płodu.

b) Ilościowe określenie spasania.

Różny stopień częstotliwości spasania każdego płodu, jak i odmienne jego znaczenie pastewne w gospodarstwie, nie pozostaje oczywiście bez wpływu na wyniki zbiorowości próbnej. Wyraźnie przeto można obserwować przy ziemniakach ustabilizowanie przeciętnych i pewną określoną tendencję, podobnież w części i przy owsie; ilości określające spasanie innych płodów wykazują większe wahania.

Przedstawiają to następujące zestawienia.

Pszenica. Spasanie na 1 ha użytków rolnych w kg.

Rejony produkcji	Grupy wielkości gospodarstw ha.						
	2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
I	—	—	—	6	2	—	2
II	—	3	2	2	1	.	1
III	—	—	—	—	—	—	—
a	—	3	2	3	1	.	1
IV	—	—	6	3	3	3	3
V	—	2	2	2	2	—	2
b	—	1	5	2	2	3	2
VI	—	—	.	1	.	—	.
VII	—	—	—	.	1	—	.
c	—	—	.	.	1	—	.
A	—	2	2	2	1	1	1
VIII	7	4	4	1	3	1	2
IX	5	7	4	3	3	—	3
X	—	7	.	—	12	—	5
B	5	6	4	2	4	1	3
XI C	?	4	1	.	—	—	2
XII D	?	1	5	2	1	—	3
Polska 1928/29	*9*	*4*	*3*	*2*	*2*	*1*	*2*
1926/27	*1*	*2*	*3*	*1*	*1*	.	*1*
1927/28	*6*	*4*	*3*	*3*	*2*	*1*	*2*

Ilości spasanej **pszenicy** są bardzo niewielkie, bez znaczenia dla bilansu. Przeciętne za okres trzyletni są zbliżone, przytem w gospodarstwach większych spasanie pszenicy maleje. Ilościowo największe spasanie obserwujemy w rejonach o większej produkcyjności, jak np. w grupach rejonów b i B.

Należy podkreślić, że aczkolwiek w masie spasanie pszenicy jest małe, niektóre gospodarstwa spasają jej znaczne ilości. Tak np. w kilkunastu wypadkach zanotowano spasanie pszenicy przez gospodarstwa w ilości ogólnej ponad 200 kg, zaś w trzech wypadkach było spasione ponad 500 kg. Na jeden hektar użytków rolnych odpowiadałoby to kilkudziesięciu kilogramom.

Żyto[1]). Spasanie na 1 ha użytków rolnych w kg.

Rejony produkcji	Grupy wielkości gospodarstw ha						
	2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
I	—	—	44	64	77	7	61
II	61	61	53	44	45	26	43
III	—	—	—	—	.	3	1
a	61	61	53	48	54	20	46
IV	4	8	50	46	58	35	49
V	14	22	42	38	28	14	31
b	9	17	47	42	44	33	42
VI	—	35	12	8	18	1	13
VII	—	—	20	4	4	1	6
c	—	35	16	5	10	1	9
A	21	44	40	36	37	22	34
VIII	15	17	19	11	22	5	15
IX	6	14	7	5	4	6	7
X	1	7	8	12	9	—	10
B	7	15	11	8	13	5	10
XI C	—	43	34	38	32	—	36
XII D	.	15	21	5	20	—	15
Polska rok 1928/29	*9*	*23*	*25*	*27*	*33*	*20*	*28*
1926/27	*37*	*15*	*20*	*32*	*23*	*15*	*23*
1927/26	*23*	*18*	*25*	*26*	*27*	*23*	*26*

Przeciętne spasania żyta za trzechlecie są zbliżone. Ujawnia się niedość wyraźnie zaznaczona zniżkowa tendencja spasania żyta

[1]) W ilościach spasanych żyta zawarte jest nietylko ziarno pośledniе, lecz i ziarno celne. Wynika to ze stosunku ilości spasania do omłotów, który w poszczególnych rejonach i grupach wielkości gospodarstw waha się w znacznie większych granicach, niżby to miało miejsce, gdyby były spasane tylko poślady.

w wyższych grupach wielkości gospodarstw. Ilościowo największe spasanie wykazują rejony żytnie (I, II, IV, V i XI) — północno-środkowa Polska i zagłębie węglowe. W tych rejonach spasanie żyta przewyższa spasanie jęczmienia. Zresztą przeciętnie dla całej Polski spasanie żyta jest także cokolwiek większe niż jęczmienia. Innemi słowy, zboże chlebowe o miernych własnościach odżywczych, ogólnie biorąc, ma szersze zastosowanie w żywieniu inwentarza, niż zboże pastewne.

Przyczyny „uniwersalności“ żyta można dopatrywać się zarówno w większem przystosowaniu się żyta do różnorodnych warunków klimatycznych i glebowych, jak i poprostu w zaniedbaniu zwiększenia upraw zbóż pastewnych. Uprawa żyta jest niekiedy więcej ceniona, gdyż daje więcej słomy, niż uprawa jęczmienia. W jakim stopniu w odniesieniu do gospodarstw zbadanych działają wymienione wyżej przyczyny — trudno jest odpowiedzieć, aczkolwiek niewątpliwie byłoby to ważnym przyczynkiem dla określenia racjonalności podstaw organizacji gospodarstw.

Jęczmień. Spasanie na 1 ha użytków rolnych w kg.

Rejony produkcji		Grupy wielkości gospodarstw ha						
		2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
I		—	—	12	59	24	1	26
II		34	2	8	16	4	11	10
III		—	—	—	—	4	1	3
a		34	2	9	25	11	8	13
IV		42	27	26	27	25	26	26
V		4	126	11	10	9	42	13
b		23	94	20	17	18	28	20
VI		—	17	7	8	5	.	5
VII		—	—	9	3	2	4	4
c		—	17	9	5	4	2	4
	A	26	30	13	17	12	16	13
VIII		54	26	41	28	15	12	27
IX		17	31	37	19	7	2	24
X		62	134	81	130	90	—	95
	B	35	35	41	28	19	7	29
XI	C	11	—	8	2	—	—	4
XII	D	22	45	35	11	26	—	26
Polska rok	*1928/29*	*31*	*33*	*27*	*19*	*13*	*14*	*18*
	1926/27	*29*	*39*	*28*	*23*	*16*	*10*	*20*
	1927/28	*80*	*39*	*23*	*20*	*13*	*16*	*18*

Spasanie jęczmienia wykazuje zgodność przeciętnych wyników za trzechlecie oraz dość wyraźną zależność od wielkości gospodarstw — mniejsze gospodarstwa wykazują stosunkowo większe spasanie. Natężenie spasania w poszczególnych rejonach wykazuje dużą różnorodność. Najsilniejsze spasanie obserwujemy w rejonie X — pośredni stopień — rejony I, IV, VIII, IX i XII (zachodnia część Polski — Kujawy, południowa Polska i pogórze), w pozostałych spasanie jęczmienia jest minimalne.

O w i e s. Spasanie na 1 ha użytków rolnych w kg.

Rejony produkcji	Grupy wielkości gospodarstw ha						
	2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
I	—	—	70	76	82	141	91
II	75	68	106	102	78	61	84
III	—	—	—	—	57	11	40
a	75	69	104	96	78	74	84
IV	—	45	116	184	147	72	127
V	9	134	66	71	74	97	74
b	5	104	93	119	116	74	106
VI	—	41	49	40	35	15	34
VII	—	—	24	18	20	19	20
c	—	41	35	28	26	17	26
A	21	73	81	89	77	63	77
VIII	280	206	141	149	116	117	140
IX	90	114	136	102	119	70	117
X	—	63	28	63	26	—	35
B	124	136	131	123	108	98	121
XI C	33	210	222	262	313	—	247
XII D	19	234	147	231	151	—	171
Polska rok 1928/29	*94*	*124*	*111*	*111*	*84*	*68*	*93*
1926/27	*98*	*145*	*125*	*112*	*88*	*70*	*99*
1927/28	*122*	?	*121*	*116*	*99*	*73*	*109*

Częstotliwość spasania owsa powoduje większe ustabilizowanie danych. Stąd też w wynikach za poszczególne lata, jak też w rejonach i grupach wielkości gospodarstw duże różnice nie występują. Tendencja spadku spasania w różnych grupach wielkości gospodarstw jest dość wyraźna. Najsilniejsze spasanie owsa obserwujemy na południu i południowym zachodzie Polski (rejony XI i XII). Zupełnie nikłe spasanie ma miejsce na północnym wschodzie i w rejonie X.

Ziemniaki. Spasanie na 1 ha użytków rolnych w q[1]).

Rejony produkcji			Grupy wielkości gospodarstw ha						
			2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50.
I			—	—	13	14	13	11	13
II			14	12	10	9	9	8	9
III			—	—	—	—	7	?	4
	a		14	12	10	10	10	8	10
IV			28	9	10	9	9	5	8
V			17	10	10	9	6	4	7
	b		22	10	10	9	8	5	8
VI			—	12	6	7	4	5	5
VII			—	—	3	3	3	2	3
	c		—	12	4	5	3	4	4
		A	20	11	8	8	7	6	7
VIII			12	11	10	10	6	8	9
IX			11	10	9	8	8	5	8
X			10	17	7	7	9	—	9
		B	11	10	9	9	7	7	8
XI		C	?	11	9	8	8	—	9
XII		D	7	9	7	8	5	—	7
Polska rok 1928/29			*12*	*11*	*9*	*8*	*7*	*6*	*8*
1926/27			*12*	*8*	*7*	*6*	*5*	*5*	*6*
1927/28			*10*	*10*	*9*	*9*	*7*	*6*	*8*

Duża częstotliwość spasania ziemniaków daje największy stopień stabilizacji wyników. Przeciętne z trzech lat wykazują ilości bardzo

[1]) Główny Urząd Statystyczny podawał w ubiegłych latach obliczenia spasanych ziemniaków (E. Szturm de Sztrem, Zasiewy i zbiory w r. 1926/27 i 1927/28). Pomiędzy temi obliczeniami a danemi Wydziału Ekonomiki zachodzi dość duża rozbieżność.

Według Wydziału Ekonomiki procentowy stosunek spasionych ziemniaków wynosi przeciętnie około 50% ogólnej ilości obrotu tego płodu i nawet w najmniejszych grupach gospodarstw stosunek ten nie spada poniżej 40%. Natomiast G.U St. określa ilość spasanych ziemniaków znacznie niżej, przeciętnie na 27—35% zbioru. (Okoliczność, że procentowy stosunek Wydziału Ekonomiki liczony jest od ogólnego obrotu, a więc od zbiorów + inne przychody, zaś G. U. St tylko od zbioru, nie odgrywa większej roli, gdyż „inne przychody“ dla ziemniaków są bardzo nieznaczne— około 4%, przeto na różnice w obliczeniu nie wywierają większego wpływu. Gdyby jednak uwzględnić tę poprawkę, rozbieżność obliczeń G. U. St. i Wydziału Ekonomiki byłaby jeszcze większa). Zważywszy, że obliczenia G. U. St. oparte są na sprawozdaniach korespondentów, zaś Wydziału Ekonomiki na wynikach rachunkowości, te ostatnie wydają się być bliższemi rzeczywistości.

zbliżone. Spasanie wyrażone na 1 ha użytków rolnych w wyższych grupach wielkości gospodarstw ma tendencję malejącą. Spasanie ziemniaków wyrażone w % obrotu ma tendencję odwrotną. Najwyższe spasanie obserwujemy w rejonach żytnich (bez części wschodniej) i pszennych, najniższe w rejonach północno-wschodnich. Pośrednie miejsce zajmuje cały pozostały obszar Polski środkowej i południowej.

c) Struktura spasania.

Struktura spasania zależy głównie od znaczenia gospodarczego hodowli zwierząt. Rodzaj inwentarza żywego, którym spasa się poszczególne ziemiopłody, jak również kierunki gospodarcze chowu zwierząt nadają charakterystyce spasania główne piętno.

Jednakże różniczkowanie spasania w zbiorowości próbnej ze względu na właściwości materjału musi ograniczyć się jedynie do wyodrębnienia rodzaju zwierząt, gdyż niema możliwości wniknięcia w więcej podstawowe szczegóły co do właściwości hodowli.

Zapiski gospodarcze zawierają podział na cztery główniejsze grupy zwierząt domowych: bydło, konie, trzodę i drób[1]).

Spasanie poszczególnych płodów przez każdy rodzaj inwentarza mało różni się w zależności od wielkości gospodarstw. Jako regułę można podać, że w gospodarstwach większych spasanie w przeliczeniu na jednostkę powierzchni maleje (wyjątek stanowi spasanie żyta końmi, które przeciętnie dla całej Polski wykazuje największe natężenie w średnich grupach wielkości gospodarstw).

Natomiast spasanie każdego płodu przez różne rodzaje zwierząt jest wyraźnie uzależnione od rejonów produkcji. Przedstawia to następujące zestawienie:

---

[1]) Rachunki niekiedy nie uwzględniały ścisłego rozdziału spasania według rodzajów zwierząt, podając ilości spasane łącznie dla wszystkich lub dla niektórych grup. W tych wypadkach zachodziła konieczność zastosowania interpolacji statystycznej.

Pozatem w nielicznych wypadkach ze względu na układ rubryk w t. zw. „rachunkach pomocniczych" mogło zachodzić wpisanie na rachunek koni ilości ziemiopłodów spasanych łącznie przez wszystkie zwierzęta. Błędy te mogły cokolwiek zaważyć na wynikach.

Spasanie na 1 ha użytków rolnych w kg.

b — bydło, k — konie, t — trzoda, d — drób.

Rejony produkcji	Żyto				Jęczmień				Owies				Ziemniaki			
	b	k	t	d	b	k	t	d	b	k	t	d	b	k	t	d
I	1	53	5	2	.	7	7	12	5	76	7	3	159	149	929	59
II	1	38	2	2	.	4	2	4	7	69	2	6	169	101	550	84
III	—	.	1	.	.	1	—	2	3	35	—	2	106	81	248	8
a	1	41	3	1	.	4	3	6	7	69	3	5	164	112	632	75
IV	1	43	4	1	1	7	8	10	8	105	4	10	107	72	595	65
V	1	25	4	1	.	7	3	3	5	64	1	4	162	64	439	50
b	1	36	4	1	.	6	6	7	7	89	3	8	129	69	534	59
VI	1	9	3	.	.	2	.	3	2	30	1	1	182	56	247	23
VII	.	3	2	1	.	1	2	1	3	15	1	1	75	28	156	16
c	.	6	3	.	.	1	1	2	2	22	1	1	123	42	197	19
A	1	29	3	1	.	4	4	5	5	64	3	5	138	75	472	53
VIII	1	11	2	1	.	9	7	11	7	123	3	7	265	101	475	58
IX	1	3	2	1	.	4	9	11	4	97	3	13	310	65	376	60
X	—	8	1	1	1	76	6	12	5	30	—	.	281	53	493	53
B	.	7	2	1	.	10	8	11	5	104	3	9	290	79	423	58
XI C	4	16	11	5	—	.	—	4	16	212	.	19	199	44	598	55
XII D	5	4	7	.	3	.	13	18	19	137	5	10	246	11	408	45
Polska	*1*	*23*	*3*	*1*	.	*6*	*5*	*7*	*6*	*78*	*3*	*6*	*178*	*73*	*461*	*54*

Żyto powszechnie przeznacza się na spasanie głównie dla koni; w podrejonach żytnim (bez części wschodniej) i żytnio-pszennym ilości spasanego żyta są bardzo znaczne, mało ustępują ilościom spasanego owsa. Pasienie trzody żytem stoi na drugiem miejscu, zaś bydła i drobiu jest naogół bez większego znaczenia. Zasługuje na podkreślenie, że w rejonie XI o znacznem ilościowo spasaniu żyta, jak i w pozostałych z grup A i B o małem spasaniu, stosunek ilościowy żyta skarmianego przez każdy rodzaj inwentarza jest cokolwiek ściślejszy, t. j. o znacznie mniejszej rozpiętości, niż w podrejonach poprzednio wymienionych. W rejonie XII stosunek ten zmienia się całkowicie, gdyż spasanie żyta trzodą i bydłem wysuwa się tu na pierwszy plan.

Jęczmień jest spasany głównie przez drób, konie i trzodę. Przeciętnie ilości jęczmienia spasane przez te rodzaje inwentarza prawie równoważą się, jednak w poszczególnych rejonach są znaczniejsze odchylenia. Wyróżniają się szczególnie dwa rejony—X o przeważającej i bardzo znacznej ilości spasania jęczmienia końmi, i XII o silnem natężeniu spasania drobiem, trzodą, a także bydłem, przy minimalnem spasaniu końmi.

Owies jest spasany głównie przez konie. Spasanie bydłem i drobiem prawie równoważy się, spasanie trzodą jest nieznaczne. W poszczególnych rejonach obserwujemy głównie ilościowe wahania, natomiast stosunek spasania przez każdy rodzaj inwentarza zmienia się w mniejszym stopniu.

Ziemniaki są produktem pastewnym przedewszystkiem dla trzody i bydła, następnie zaś dla koni i drobiu. Stosunek ten zmienia się nieco jedynie w rejonie XI i XII, gdzie spasanie drobiem wysuwa się na trzecie miejsce, zaś końmi przechodzi na ostatnie. Ilościowo natężenie spasania ziemniaków przez każdy rodzaj inwentarza w poszczególnych rejonach waha się w znacznych granicach.

Ogólne ilości spasanych zbóż i przetworów zbożowych własnych i dokupionych przedstawia następujące zestawienie:

Ilość spasanych zbóż i przetworów na 1 ha w kg.

Rodzaj pasz	Bydło	Konie	Trzoda	Drób	Razem
a) ziarno surowe . . .	7,0	107,0	11,0	14,0	139,0
b) otręby, ospa, śruta .	38,9	24,8	58,3	4,6	126,3
c) mąka i kasza . . .	0,5	1,1	2,5	0,3	4,4
Razem jednostek wagi .	46,4	132,9	71,8	18,9	270,1

W powyższem zestawieniu nie uwzględniono ziarna, które zostało spasione w stanie niemłóconym (zadawanie t. zw. „snopków“, sieczki ze słomy niemłóconej i t. p.). Rozmiary ilościowe tego spasania, które nie zostało objęte bilansem ziarna, są trudne do ustalenia.

VIII. SPRZEDAŻ.

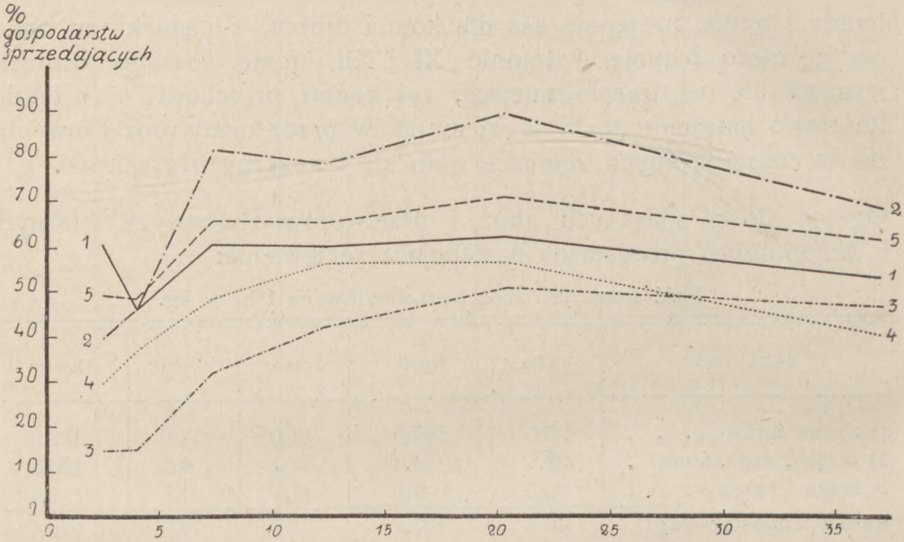
a) Częstotliwość występowania sprzedaży w gospodarstwach zbadanych [1]).

Sprzedaż każdego rodzaju ziemiopłodów w gospodarstwach zbadanych jest zjawiskiem nader częstem, przytem pozostaje przeważnie w związku z wielkością gospodarstw oraz z warunkami przyrodniczo-geograficznemi.

[1]) Chodzi tu o częstotliwość występowania pozycyj sprzedaży w bilansie ziemiopłodów. Częstotliwość dokonywania sprzedaży omówiono niżej.

W zbiorowości próbnej na 100 gospodarstw każdej grupy wielkości dokonywały sprzedaży następujące ilości gospodarstw:

Procentowy stosunek gospodarstw sprzedających zboże: pszenica — 1, żyto — 2, jęczmień — 3, owies — 4, ziemniaki — 5.

Obszar gospodarstw próbnych w ha.

Jak z powyższego wykresu wynika, w miarę wzrostu obszaru gospodarstw ilość gospodarstw sprzedających zboże i ziemniaki wzrasta. Jest to oczywiście związane z wzrastającą produkcyjnością gospodarstw, a tem samem większą aktywnością bilansu. Jednak gospodarstwa o najwyższej produkcyjności wykazują zmniejszenie ilości sprzedających. Wyjaśnieniem tego, na pierwszy rzut oka niezrozumiałego i nieprawdopodobnego zjawiska, jest fakt, że w tej ostatniej grupie wielkości gospodarstw rzadziej ma miejsce sprzedaż przy ujemnym bilansie ziemiopłodów, co w niższych grupach wielkości, jak wiadomo, występuje dość często. W każdym razie znaczna wypukłość linji, wskazującej procentową ilość gospodarstw różnych grup wielkości, sprzedających zboża i ziemniaki, może świadczyć o istnieniu warunków pobudzających do nadmiernej wyprzedaży.

We wszystkich grupach gospodarstw najwięcej jest sprzedających żyto, drugie miejsce w częstotliwości sprzedaży zajmują ziemniaki, trzecie pszenica; owies i jęczmień pozostają znacznie w tyle.

Niezależnie od wielkości gospodarstw częstotliwość występowania sprzedaży każdego płodu w dużej mierze jest uwarunkowana właściwościami rejonu produkcji. Inaczej mówiąc, stosunek ilości gospodarstw sprzedających poszczególne ziemiopłody do ogółu gospodarstw kształtuje się według tego znaczenia, jakie w każdym rejonie posiada dany płód.

Przedstawia to wykres umieszczony na następnej stronie.

Zależność ilości gospodarstw, sprzedających zboża i ziemniaki[1]) od stopnia produkcyjności każdego rejonu jest oczywista. W szczególności, w podrejonie żytnim (a) najwięcej jest gospodarstw sprzedających żyto i ziemniaki, najmniej sprzedających jęczmień, — pszenicę i owies mniejwięcej jednakowo. W poszczególnych rejonach przy przechodzeniu do niższych stopni produkcyjności obserwujemy spadek ilości sprzedających żyto i pszenicę, a także jęczmień, natomiast wzrost ilości sprzedających ziemniaki i owies. W podrejonie żytnio-pszennym (b) ilość gospodarstw sprzedających pszenicę jest większa niż w poprzednim, przy mniejszej ilości sprzedających żyto. W podrejonie żytnim i zbóż pastewnych (c) ustosunkowanie częstotliwości sprzedaży pozostaje w zupełnej zgodzie z produkcyjnością. W rejonie pszenno-żytnim (B) ilość sprzedających pszenicę wysuwa się na pierwsze miejsce, przy tem wpływ różnic produkcyjnych rejonu VIII i IX zaznacza się wyraźnie, zaś rejon X wykazuje swą odrębność przez znaczną częstotliwość sprzedaży jęczmienia i minimalną owsa. W rejonie XI częstotliwość sprzedaży układa się zgodnie z właściwościami rejonu, w rejonie XII zależność ta nie daje się stwierdzić.

Z powyższego wynika, że związek, jaki niewątpliwie zachodzi pomiędzy produkcyjnością rejonu a częstotliwością sprzedaży, w odniesieniu do gospodarstw zbadanych w większości wypadków daje się stwierdzić z dostateczną wyrazistością.

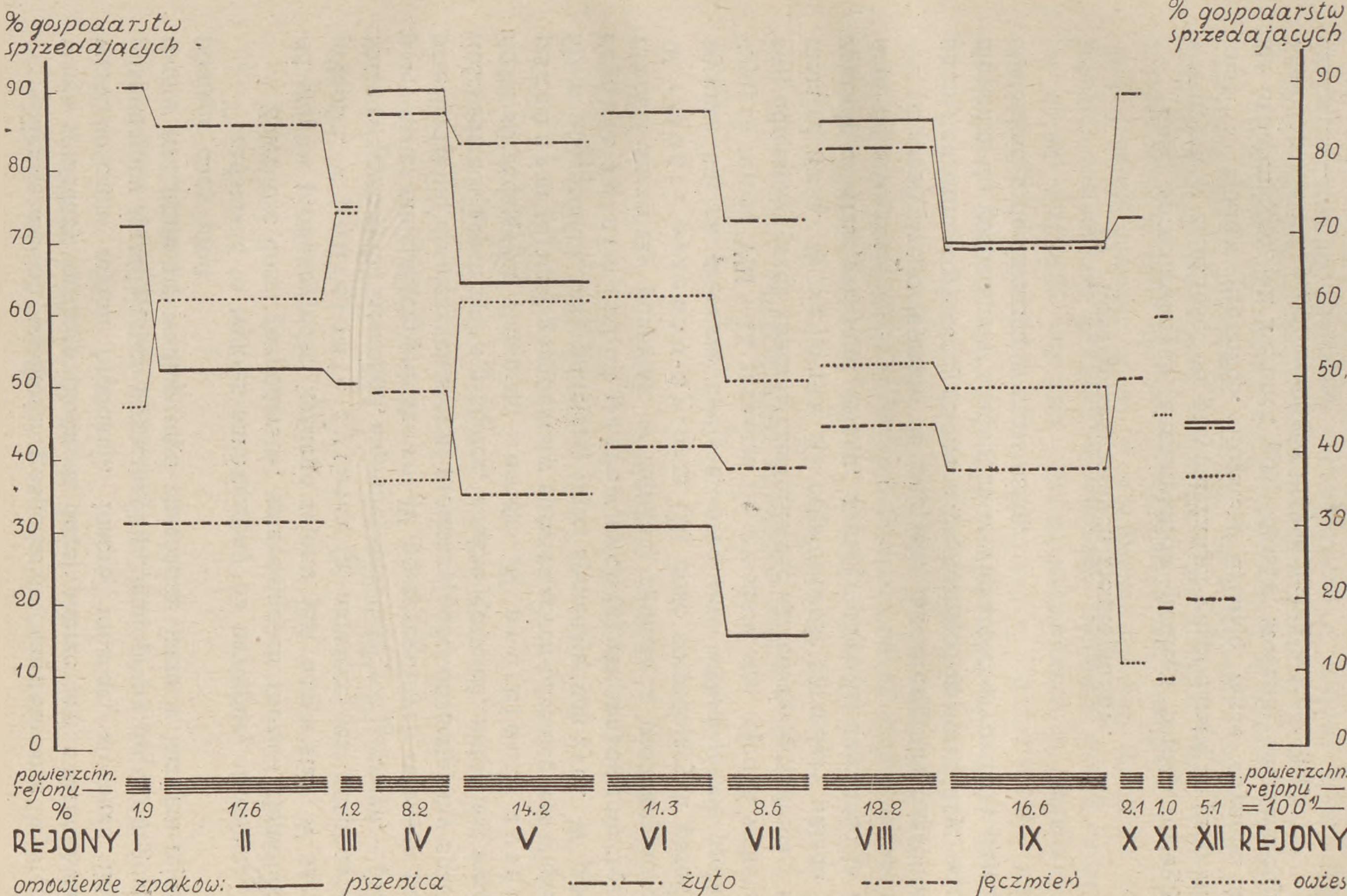
b) Ilość sprzedawanych ziemiopłodów.

Ilość sprzedawanych ziemiopłodów podlega bardzo rozległym wahaniom w zależności od przynależności gospodarstw do grup wielkości i rejonów produkcji. Pozatem działają także czynniki ściśle ekonomiczne, jak kierunek gospodarstw, stosunki komunikacyjne, ceny lokalne i t. p., powodujące indywidualne odchylenia.

---

[1]) Na wykresie nie uwidoczniono.

Procentowy stosunek gospodarst sprzedających zboże w poszczególnych rejonach.

[1]) Procentowy stosunek powierzchni poszczególnych rejonów obliczono na podstawie obszarów gruntów ornych w gospodarstwach 0—50 ha według danych G. U. St.

Z tych wszystkich względów niezbyt liczna zbiorowość próbna nie zawsze daje możność ujęcia liczbowego sprzedaży w sposób dostatecznie dokładny.

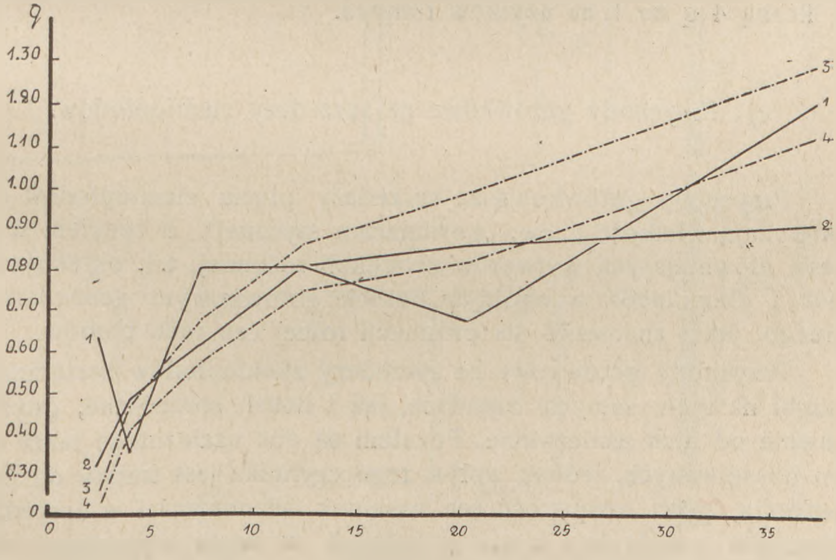
Widzieliśmy, że częstotliwość sprzedaży poszczególnych płodów była różna, możemy przeto oczekiwać, że w zależności od tej częstotliwości będzie pozostawała większa lub mniejsza reprezentatywność danych, dotyczących sprzedaży każdego płodu. Tak też jest istotnie. Stałe tendencje w odniesieniu do sprzedaży ziemiopłodów w różnych grupach wielkości gospodarstw dają się zauważyć jedynie dla przeciętnych wyników sprzedaży żyta z całej Polski w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych.

Dotyczy to gospodarstw prowadzących rachunkowość w roku 1928/29, jak i w roku poprzednim 1927/28. Mniej wyraźną tendencję wykazują ilości sprzedażne pszenicy za powyższe lata. W odniesieniu natomiast do ilości sprzedażnych owsa i jęczmienia żadnej określonej tendencji zbiorowość próbna nie ujawnia.

Poniżej umieszczony wykres przedstawia kształtowanie się sprzedaży pszenicy i żyta w różnych grupach wielkości gospodarstw.

Sprzedaż zbóż chlebowych na 1 ha użytków rolnych.

pszenica: rok 1928/29 — 1
rok 1927/28 — 2
żyto: rok 1928/29 — 3
rok 1927/28 — 4

Obszar gospodarstw próbnych w ha.

W poszczególnych rejonach sprzedaż ziemiopłodów w gospodarstwach zbadanych kształtuje się pod wpływem produkcyjności (patrz wykres na str. 141). Wyjątki od tej zasady są nieliczne.

Jako rzecz charakterystyczną należy podkreślić, że ilość sprzedawanej pszenicy jest stosunkowo większa, niż produkcyjność gospodarstw w zakresie tego płodu. Występuje to wyraźnie we wszystkich rejonach. Ilość sprzedażna żyta w podrejonach a i b jest mniej więcej proporcjonalna do zbiorów, w innych natomiast rejonach jest stosunkowo mniejsza. Ilość sprzedażna jęczmienia wykazuje dużą zgodność z produkcyjnością we wszystkich rejonach, co do owsa zgodność ta występuje w większości wypadków.

Pomimo dużej częstotliwości sprzedaży ziemniaków ilość sprzedawanych ziemniaków jest stosunkowo nieznaczna, w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wynosi przeciętnie około 1,50 q.

W stosunku do całego obrotu ilości sprzedażne ziemniaków wynoszą średnio około 8%, przytem charakterystyczne jest, że gospodarstwa o obszarze 10—15 ha sprzedawały procentowo więcej niż inne grupy.

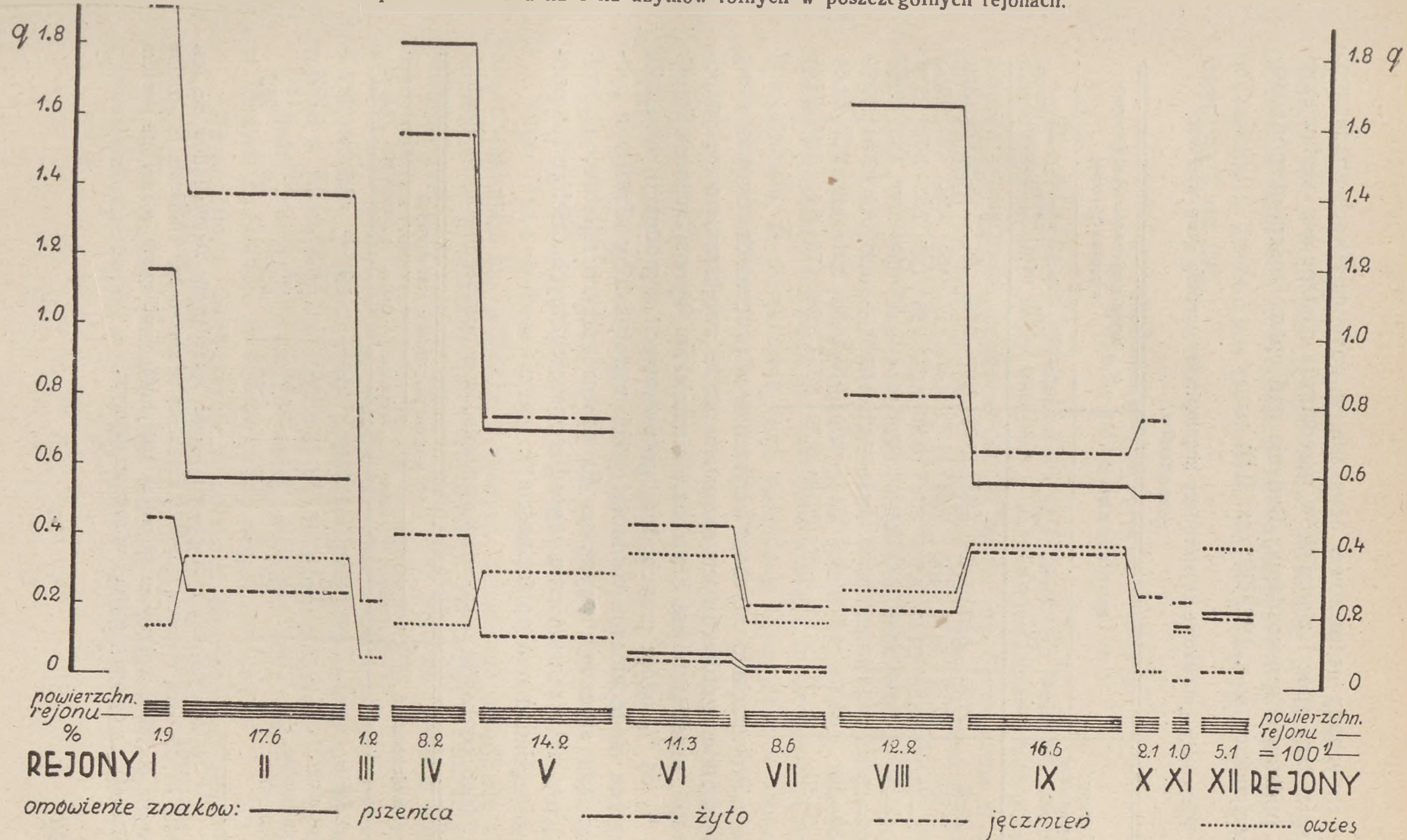
W poszczególnych rejonach sprzedaż ziemniaków przeważnie nie wykazuje określonego charakteru, wahając się w dość dużych granicach. Jedynie w rejonie XI (zagłębie węglowe) obserwujemy dużą sprzedaż tego płodu, wynoszącą około 20% całego obrotu, co wyraża się liczbą 4 q na 1 ha użytków rolnych.

c) Przychody gotówkowe ze sprzedaży ziemiopłodów.

Przychody gotówkowe ze sprzedaży pięciu ziemiopłodów charakteryzują wielkość t. zw. „powierzchni stycznej" z rynkiem w zakresie główniejszych wytworów produkcji roślinnej, t. j. określają rolę zbóż i ziemniaków w ogólnym obrocie gotówkowym gospodarstwa rolnego, jak i znaczenie dla produkcji rolnej cen tych płodów.

Przychody gotówkowe ze sprzedaży ziemiopłodów kształtują się naogół na tych samych zasadach, jak i ilości sprzedażne, gdyż są głównie od nich uzależnione. Pozatem są one uzależnione także i od cen uzyskiwanych, jednak wpływ tego czynnika jest trudny do prześledzenia, gdyż rozpiętość cen naskutek sezonowości w sprzedaży, warunków położenia i t. p., aczkolwiek w wielu wypadkach dość znaczna, jest naogół mało uchwytna.

Sprzedaż zbóż na 1 ha użytków rolnych w poszczególnych rejonach.

1) Procentowy stosunek powierzchni poszczególnych rejonów obliczono na podstawie obszarów gruntów ornych w gospodarstwach 0—50 ha według danych G. U. St.

Przychody gotówkowe uzyskane w gospodarstwach zbadanych ze sprzedaży zbóż i ziemniaków przedstawia następujące zestawienie (na podstawie sprawozdania „Badania nad opłacalnością gospodarstw włościańskich w r. 1928/29“ cz. II[1]):

Przychody gotówkowe ze sprzedaży ziemiopłodów według grup wielkości gospodarstw.

Grupy gospodarstw ha	Zł na 1 ha ziemi użytkowej					w % ogółu przychodów gotówkowych z produkcji rolnej					
	pszenica	żyto	jęczmień	owies	ziemniaki	pszenica	żyto	jęczmień	owies	ziemniaki	Razem
2—3	22.70	8,02	5,42	9,63	15,09	5,07	1,79	1,21	2,15	3,37	13,59
3—5	17.88	19,08	3,40	7,68	11,76	4,47	4,77	0,85	1,92	2,94	14,95
5—10	28.88	24,17	4,36	8,76	10,91	8,34	6,98	1,26	2,53	3,15	22,26
10—15	33,86	30,89	6,71	11,43	14,26	10,04	9,16	1,99	3,39	4,23	28,81
15—30	24,58	31,92	5,34	10,44	9,43	8,97	11,65	1,95	3,81	3,44	29,82
30—50	34,37	34,72	10,26	13,11	8,70	10,75	10,86	3,21	4,10	2,72	31,64
2—50	*28,38*	*28,58*	*5,63*	*10,30*	*11,39*	*8,57*	*8,63*	*1,70*	*3,11*	*3,44*	*25,45*

„Powierzchnia styczna“ wyrażona w procentach ogólnej sumy przychodów gotówkowych wzrasta wraz ze zwiększeniem się gospodarstw, przeciętnie zaś dla zbóż i ziemniaków wynosi łącznie okrągło od $^1/_6$ do $^1/_3$ ogółu przychodów gotówkowych z produkcji rolnej. Ze względu na techniczne trudności jakie napotykałoby określenie „powierzchni stycznej“ z rynkiem dla poszczególnych rejonów, poprzestajemy na przedstawieniu tego dla poszczególnych dzielnic (na podstawie „Badań nad opłacalnością“):

Udział przychodów ze sprzedaży ziemiopłodów w poszczególnych dzielnicach.

Województwa	W % ogółu przychodów gotówkowych					
	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies	Ziemniaki	Razem
Zachodnie	10,2	11,5	2,0	1,9	2,5	28,2
Centralne	12,1	9,0	1,6	2,7	3,8	29,3
Południowe	6,7	5,0	1,3	2,3	2,8	18,0
Wschodnie	3,6	10,2	2,2	5,9	4,6	26,7

[1]) W każdym roku rachunkowym ilość sprzedanych ziemiopłodów nie jest ściśle współmierną z ilością gotówki, uzyskanej ze sprzedaży, albowiem ta ostatnia pozycja obejmuje wpływy ze sprzedaży kredytowej w ubiegłym roku i nie zawiera sprzedaży kredytowej, płatnej w roku następnym.

Pomimo dużych różnic w przychodach ze sprzedaży każdego rodzaju płodu w grupach gospodarstw, przeciętny udział zbóż i ziemniaków w ogólnych przychodach gotówkowych z rolnictwa dla poszczególnych dzielnic jest stosunkowo jednolity, wahając się w granicach od 18 do 29%.

d) Charakterystyka sprzedaży zbóż[1]).

Sezonowość sprzedaży.

Za podstawę do ustalenia natężenia sprzedaży w czasie przyjęto okres tygodniowy. Ilości pszenicy i żyta sprzedawane przez gospodarstwa prowadzące rachunkowość są bardzo nierównomierne w poczczególnych tygodniach roku, przytem przedstawiają tem większe wahania, im większe ilości są sprzedawane. Przy małych ilościach sprzedaży — sprzedaż zboża w poszczególnych okresach odbywa się więcej równomiernie. Pozatem można zaobserwować powiększenie ilości sprzedaży w pewnych okresach (pierwsza połowa września, koniec listopada—początek grudnia, koniec lutego, druga połowa maja). Niewątpliwie, że zwiększenie ilości sprzedaży następuje tu w związku z okresem płatności podatków i zobowiązań prywatnych, jak i wydatkami sezonowemi na zakup nasion, nawozów i t. p. Zmniejszenie ilości sprzedaży może też pozostawać w związku ze stanem dróg, okresami pilnych prac polowych i t. p.

Umieszczony na następnej stronie wykres przedstawia wahania ilości sprzedanych żyta i pszenicy w gospodarstwach zbadanych w poszczególnych tygodniach roku, oraz ruch cen w tymże czasie.

Ilość żyta sprzedawanego w ciągu roku gospodarczego stopniowo zmniejsza się, jednakże w różnych dzielnicach układa się niejednolicie. W gospodarstwach z województw zachodnich i centralnych, które sprzedawały znaczne ilości żyta, podaż jego na rynku w ciągu roku odbywa się nieregularnie, w gospodarstwach z województw wschodnich podaż maleje stopniowo, natomiast w gospodarstwach z województw południowych podaż na początku jesieni spada raptownie, i potem odbywa się mniej więcej równomiernie.

Ilość pszenicy sprzedawanej w ciągu roku kształtuje się w różnych dzielnicach w sposób mniej więcej zbliżony.

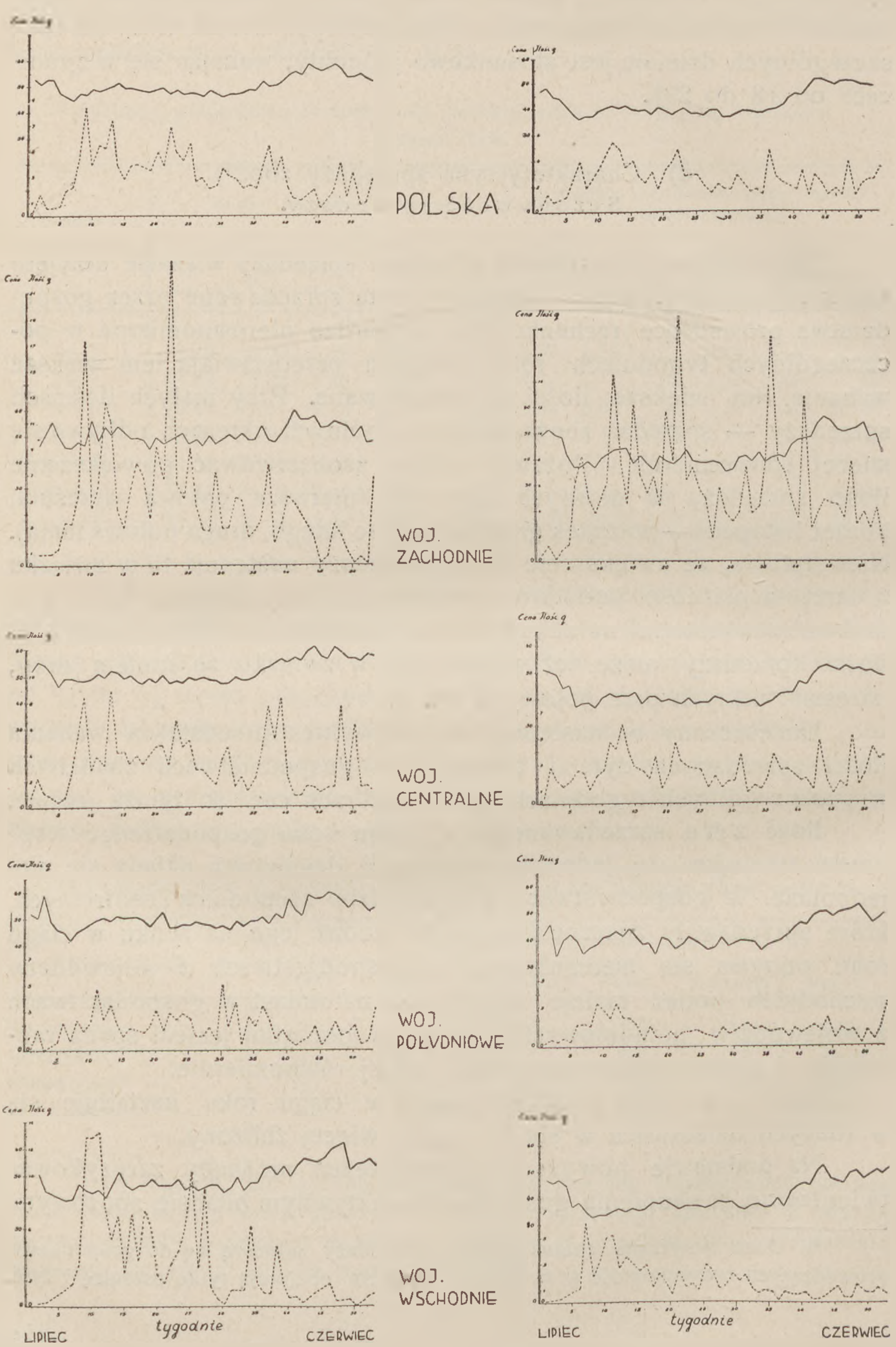
Na podstawie powyższych spostrzeżeń możnaby zaryzykować twierdzenie, że skupienia gospodarstw o aktywnym bilansie zbożowym,

---

[1]) Dane dotyczące charakterystyki sprzedaży odnoszą się do gospodarstw prowadzących rachunkowość w r. 1927/28, przytem obejmują tylko pszenicę i żyto.

Sprzedaż
zbóż chlebowych w poszczególnych tygodniach roku (dane z r. 1927/28).
Linja ciągła — cena za 1 q w zł, linja przerywana — ilość q sprzedanych.

Pszenica | Żyto

potrzebujące dużego rynku, stwarzają nierównomierną podaż, zaś skupienia gospodarstw nieposiadających dużych nadwyżek sprzedażnych i zadawalniające się małym rynkiem wytwarzają podaż więcej jednostajną.

Wobec dużej rozpiętości cen zbożowych po żniwach i na przednówku, większa część sprzedaży odbywa się na stosunkowo niekorzystnych warunkach.

Organizacja sprzedaży zbóż.

Zarówno okresy sprzedaży zbóż, jak i ilości sprzedawane w tych okresach mogą, ogólnie biorąc, dużo mówić o większem lub mniejszem przystosowaniu się rolnika do rynku. Przeglądając szeregi liczb z wyszczególnieniem ilości zbóż sprzedanych przez poszczególne gospodarstwa w różnych okresach roku, możemy z łatwością zauważyć zarówno planowość w sprzedaży, jak też dowolną przypadkowość. Pierwsze mogłoby świadczyć o pewnem wyrobieniu handlowem gospodarza, zaś to ostatnie świadczyłoby w dużej mierze o uzależnieniu sprzedaży od chwili potrzebowania pieniędzy.

Niewątpliwie, że sądzenie na podstawie samego tylko materjału liczbowego o pobudkach kierujących gospodarzem przy sprzedaży jest niezmiernie trudne, tem niemniej zarysy organizacji sprzedaży są widoczne. Przedstawiają to niżej zamieszczone przykłady [1]).

Wielokrotność sprzedaży jest bardzo charakterystyczną cechą. Inaczej można oceniać zdolności organizacyjne i warunki kredytowe gospodarza, który całe swoje nadwyżki zbożowe sprzedaje jednorazowo lub w kilku partjach w okresie najkorzystniejszym, inaczej natomiast takiego gospodarza, który sprzedaje zboże w drobnych ilościach po kilkanaście i kilkadziesiąt kilogramów, w dwudziestu lub nawet więcej partjach.

Drugą charakterystyczną cechą przy sprzedaży zbóż jest różny stopień stosowania się do najkorzystniejszych cen. W szczególności możemy tu wyróżnić sprzedaż całego zboża w okresie najniekorzystniejszym, t.j. zaraz po żniwach, sprzedaż najkorzystniejszą na przednówku, jak i sprzedaż w okresie poprzedzającym przednówek.

---

[1]) Przykłady powyższe ilustrują krańcowe formy organizacji sprzedaży dla tem łatwiejszego ich wyodrębnienia. W rzeczywistości cała masa gospodarstw różni się w znacznie mniejszym stopniu, gdyż poszczególne z tych form łączą się niekiedy razem, bądź też nie są tak silnie zaakcentowane. Jednakże główne zarysy organizacji sprzedaży kształtują się tak, jak w gospodarstwach wziętych jako przykład.

W dwóch ostatnich wypadkach dążenie rolnika do przetrzymania większych ilości zboża dłuższy czas jest całkiem wyraźne.

W gospodarstwach samowystarczalnych sprzedaż zbóż wyraża się w zbywaniu przeważnie jednorazowo drobnych ich ilości [1]). Ma to miejsce zarówno w ciągu roku, jak i na przednówku. W tym ostatnim jednak wypadku ten rodzaj sprzedaży jest szczególnie znamienny, gdyż oznacza, że gospodarstwo likwiduje posiadane drobne zapasy wobec nadchodzących nowych zbiorów.

Dla zobrazowania organizacji sprzedaży zbóż najważniejszem byłoby wyszczególnienie częstotliwości występowania każdej z wyodrębnionych form sprzedaży w różnych częściach Polski dla gospodarstw o różnym stopniu produkcyjności. Jednak dane rachunkowości rolniczej nie mogą dać odpowiedzi na te pytania.

Z dokładnej lustracji całego materjału rachunkowego nie wynika wszakże, ażeby poszczególne formy organizacji sprzedaży były właściwe pewnym rejonom, bądź grupom wielkości gospodarstw. Przeciwnie, rzuca się w oczy zupełna dowolność występowania tych form w gospodarstwach o różnej zdolności produkcyjnej, niezależnie od położenia geograficznego. Należy zatem sądzić, że formy organizacji sprzedaży w największym stopniu zależą od tego nieuchwytnego statystycznie czynnika, jakim jest człowiek — kierownik gospodarstwa [2]).

Ażeby zobrazować znaczenie poszczególnych form sprzedaży, podajemy obok na następnej stronie przybliżone dane szacunkowe o częstotliwości występowania ich w gospodarstwach zbadanych.

Przeważającą formą sprzedaży zbóż jest sprzedaż drobnicowa. Bez względu na to, gdzie ta sprzedaż odbywa się, w miasteczku czy na miejscu, pewnem jest, że rolnik nie może w tych warunkach uzyskać pełnej lokalnej ceny rynkowej.

Ilość zboża sprzedawanego każdorazowo w handlu drobnicowym waha się w dość szerokich granicach, najczęściej występują ilości od 50 kg do 100 kg. Partje natomiast od 2 do 5 kwintali występują już tylko w gospodarstwach mających duże nadwyżki sprzedażne.

---

[1]) Z wyjątkiem wypadków nadmiernej wyprzedaży, która odbywa się kosztem ograniczania potrzeb spożycia własnego i inwentarza, a tem samem wymaga doprowadzenia brakujących ilości zbóż zzewnątrz przez dokupno, bądź odrobek.

[2]) Interesujące byłoby zbadanie na podstawie posiadanych materjałów rachunkowych tej zależności, jaka zachodzi pomiędzy formami organizacji sprzedaży zbóż, a stanem finansowym rolnika. Dokonanie tego jednak przekraczało zakres możliwości autora.

RÓŻNE FORMY ORGANIZACJI SPRZEDAŻY ZBÓŻ — PRZYKŁADY.

I — Sprzedaż rozdrobniona. II — Wyraźne niestosowanie się do najkorzystniejszych cen. III — Rezerwowanie zboża pod koniec roku, lecz sprzedaż przedwczesna. IV — Wyraźne stosowanie się do najkorzystniejszych cen. V — Sprzedaż nadwyżek w gospodarstwach samowystarczalnych.

Ilość żyta sprzedanego w poszczególnych tygodniach roku w kg.

Nr. gosp.	obszar ha	Województwo	lipiec																			Tygodnie roku																																czerwiec					Suma q.
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	
I. 1340	18	Poznań					150	50	250	400	50											250		200		600		50	200		50		275	100		200				50	325	50	50	25		150	50	150			75	200		50		40,00
1399	17	Poznań							50	100				525	100	75	250	100		150	225	50	500	275	150			50		400	550	50	100	50			225	150			50	125	50	75	50	50										45,25
318	13	Lublin							200			100			150	150		100		50	100	50	25	100		100		100	100	100	100	100		100		50			150			50														19,75
947	10	Lublin	50							100	100		100			100		50	250		50			150	100	100			100	50			50		200	150					50	74							100							19,24
443	9	Białystok								75	50	50	25		125	150		25		81		75		25	25													50	25	50	50					50						100	100			11,31
292	13	Warszawa								50				50	100			125	50	25								100	50		50				50	50																200				9,00
140	9	Kielce										25					50		25						200		100		38						155				75																	6,68
553	17	Wilno							96		160		144						98									32				48		50			50				16															6,94
1098	6	Tarnopol					96			8											165			8		14	110	25		80							50	50																		6,06
1261	12	Kraków											62																	40			75			42		50				50						190		50						5,59
578	13	Wilno																					100	114	48		48													16			16			32										3,74
1214	7	Lwów		25												25														25								50											25				25			1,75
578	4	Lwów									8		20													25					20	25	25																							1,23
II. 550	27	Wilno								200	80			332	70	66	146	282																																						11,76
685	23	Nowogródek										1600	1600																																											32,00
1315	41	Poznań					100	200					850	1100																																										22,50
98	27	Łódź									400	125	100																																											6,25
1683	29	Łódź													1000		700																																							17,00
500	10	Łódź								500			500			150	50																																							12,00
55	10	Warszawa												125	100	175																																								4,00
126	10	Kielce															200	330																																						5,30
593	10	Stanisławów									150		619	47	465																																									12,81
1139	11	Kraków										575	575	150	100	30	30				25																																			14,85
III. 1614	16	Warszawa																									400	200	100																200											9,00
1530	40	Warszawa																																			500	250																		7,50
622	9	Kielce																										100	100		150	250						150																		7,50
291	12	Kielce																														50								1400																14,50
349	4	Lublin																											75	25	100			50			41	50																		3,41
121	10	Łódź																												100		100																								2,00
1383	16	Poznań														475											700	200		2400			225		825				200																	50,25
1054	15	Tarnopol																														1000										100														11,00
1041	8	Stanisławów																																									1000													10,00
296	6	Lwów																														50				730																				7,80
101	15	Lwów																								700												300																		10,00
39	12	Lwów																											25				25		25	75	50			130																3,30
IV. 43	5	Kraków																																								100			100	100	100		150			200			200	9,50
924	9	Lwów																																							50							40					200	200		4,90
96	7	Łódź				123																																						100	100	100		100								5,23
584	31	Wilno		100																																													200		100	50	300	100	100	9,50
1330	29	Poznań																																																1750		600	1000	500		38,50
1375	9	Poznań																																																500						5,00
1048	18	Tarnopol																																																				600		6,00
22	21	Tarnopol																														100																							1600	17,00
45	16	Warszawa																																																	1100					11,00
266	33	Warszawa			514																																																	900		14,14
1527	42	Warszawa			1000	250																																								2500			400	2500						66,50
278	8	Warszawa																																																200		100	200			5,00
20	5	Warszawa																												100															100			100	200			200				7,00
V. 1218	8	Lwów																																																		25				25
106	8	Łódź																																																			197			1,97
1587	8	Wilno																																																					50	50
573	13	Wilno																																																				150		1,50
388	3	Lublin																																																				135		1,35
289	8	Warszawa		100																																																200				3,00
484	18	Łódź		50																																																				50

Różne formy organizacji sprzedaży zbóż.

Charakterystyka sprzedaży	Cechy sprzedaży	Częstotliwość występowania w %
I. Sprzedaż rozdrobniona w ciągu całego roku	drobne partje sprzedażne (25—100 kg) co pewien okres czasu	30
II. Wyraźne niestosowanie się do najkorzystniejszych cen	sprzedaż całego zboża w okresie pożniwnym	20
III. Rezerwowanie zboża pod koniec roku, lecz sprzedaż przedwczesna	brak sprzedaży w okresie pożniwnym, sprzedaż w zimie i wczesną wiosną	5
IV. Wyraźne stosowanie się do najkorzystniejszych cen	sprzedaż całego (większości) zboża na przednówku	10
V. Sprzedaż nadwyżek w gospodarstwach samowystarczalnych	sprzedaż jednorazowa lub parokrotna drobnych ilości zbóż	5
VI. Brak wyraźnych cech organizacji sprzedaży	sprzedaż niezbyt rozdrobniona, dokonywana w różnych okresach roku, przeważnie jednak w okresie pożniwnym	30
		100%

Biorąc pod uwagę tylko te gospodarstwa, które sprzedawały drobnicowo w sumie nie mniej niż 5 q żyta, obliczono, że stopień rozdrobnienia sprzedaży był następujący:

Ilość partyj sprzedawanego zboża:	Występuje w % gospodarstw drobnicowo sprzedających:
5	35%
5—10	30%
10—20	30%
20	5%
	100%

Opisane wyżej formy sprzedaży zbóż wskazują na to, że drobny rolnik najczęściej sprzedaje swe płody zmuszany koniecznością zdobycia gotówki na bieżące wydatki. Ten moment jest najwięcej decydującym w całym przebiegu sprzedaży zboża w ciągu roku, nawet w okresie pomyślnej konjunktury.

IX. ROZCHODY „RÓŻNE".

Do rozchodów „różnych" należą pożyczki, zwroty pożyczek, wymiana, dzierżawa, wynajem maszyn i t. p., pozatem rozchody na cele ściśle prywatne, niezwiązane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, bądź utrzymaniem rodziny, jak też i na cele uboczne. Świadczenia w naturze dla robotników najemnych należą tu również (oprócz stołowania, które jest wliczone w rachunek gospodarstwa domowego).

Rozchody określone łącznie jako „różne" przewyższają ilościowo przychody „różne" (patrz str. 114—115), jednak ze względu na swój charakter nie stanowią ważnej pozycji bilansu ziemiopłodów[1]).

Przeciętne rozchody „różne" dla całej zbiorowości próbnej przedstawia następujące zestawienie:

Rozchody różne.

	Pszenica		Żyto		Jęczmień	Owies	Ziemniaki [2])
	pożyczki, zwrot pożyczek, wymiana	pozostałe	pożyczki, zwrot pożyczek, wymiana	pozostałe			
Na 1 ha użytków rolnych w kg	4	3	11	13	4	4	3,73
W % obrotu	*2,6*	*2,4*	*3,2*	*3,9*	*4,6*	*2,4*	*0,3*

Większa część rozchodów „różnych" idzie na cele gospodarstwa rolnego, przytem robocizna stanowi jedną z główniejszych pozycyj, pozostała ilość „różnych" idzie przeważnie na cele prywatne i tylko nieznaczna część na cele uboczne. Dla roku 1927/28 wyszczególnienie rodzaju rozchodów „różnych" przedstawia się następująco (w % ogółu obrotu):

Rodzaj rozchodów różnych.

Ziemiopłody	Związane z rolnictwem		Na cele prywatne	Na cele uboczne
	bliżej nie wyszczególnione	robocizna		
Pszenica . . .	4,9	0,6	1,0	.
Żyto	3,6	0,5	2,0	0,2
Jęczmień . . .	3,4	0,7	0,5	.
Owies	1,3	0,2	0,2	0,1
Ziemniaki [2]) . .	3,3	0,5	0,6	0,1

[1]) W poszczególnych gospodarstwach rozchody „różne" są niekiedy dość znaczne, dochodząc do $^1/_5$ i więcej ogólnego obrotu (alimenty, spłata długów i t.p.), jednak wobec rzadkości tych pozycyj nie wynoszą one w masie ponad kilka procent.

[2]) Większą część rozchodów „różnych" ziemniaków stanowią straty na wadze.

X. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA BILANSU ZIEMIOPŁODÓW.

a) Różnorodność układu bilansu w poszczególnych rejonach produkcji.

Rejony produkcji zbóż i ziemniaków w nielicznych tylko wypadkach przedstawiają krainy wyraźnie odgraniczone pod względem fizjograficznym, klimatycznym, kulturalno-rolniczym bądź ekonomicznym. W przeważnej mierze granice rejonów idą poprzez tereny mniej lub więcej jednolite, lub mogące różnić się przypadkowo (patrz mapę rejonów na str. 67) gdyż za jednostkę do rejonowania był przyjęty powiat administracyjny.

Gdybyśmy za jednostkę rejonowania przyjęli mniejszą przestrzeń, np. gminę[1]), to i wówczas granice rejonów nie nabrałyby większej wyrazistości, być może nawet, że ogólny obraz przedstawiałby jeszcze większą mozaikę. Pochodzi to z tych względów, że ustosunkowanie przestrzeni upraw pięciu główniejszych ziemiopłodów oraz różne stopnie wydajności, przyjęte jako kryterja do rejonowania, na przeważającej części obszaru całej Polski nie stanowią cech wyraźnie odgraniczających się w warunkach regjonalnych.

Podobnie istotne cechy bilansu ziemiopłodów nie mogą być wyraźnie odgraniczone przy przejściu z jednych warunków regjonalnych do innych. Dlatego też w obrębie wydzielonych przez nas obszarów (wielkich rejonów, podrejonów i właściwych rejonów) obserwujemy niejednakowy stopień zróżniczkowania układu bilansu.

Większą część obszaru Polski zaliczyliśmy do dwóch podstawowych rejonów *żytniego* i *pszennego*. Rejony te różnią się zasadniczo ukształtowaniem bilansu podstawowych zbóż chlebowych.

W rejonie żytnim ogólna ilość żyta będąca w obrocie znacznie przewyższa ilość pszenicy, w rejonie pszennym ilości te mniej więcej sobie dorównują. Rozdział jednak bilansu tych zbóż jest inny, gdyż w rejonie żytnim daje się zauważyć znacznie większe w absolutnych ilościach spożycie, sprzedaż oraz spasanie żyta w porównaniu z pszenicą (stosunkowo sprzedaje się pszenicy więcej), w rejonie pszennym sprzedaż pszenicy przeważa nad sprzedażą żyta absolutnie i stosunkowo.

---

[1]) W praktyce takie różniczkowanie przy rejonowaniu nasunęłoby olbrzymie trudności.

W granicach wielkiego rejonu żytniego mieszczą się podrejony: właściwy żytni, żytnio-pszenny, oraz żytni i zbóż pastewnych. Z tych dwa pierwsze (środkowa i zachodnia Polska) co do ilości żyta w obrocie oraz co do układu bilansu żyta wykazują wiele podobieństwa. Ostatni podrejon (wschodnia i północno-wschodnia Polska) daje układ bilansu zupełnie odrębny.

Dalszy podział podrejonów przedstawia następujący obraz:

Podrejon właściwy żytni składa się z trzech rejonów o różnym stopniu wydajności (rejony I, II, III). Różnice rejonów I i II nie są znaczne, natomiast rejon III wyraźnie odbija od nich, zbliżają się swym układem do podrejonu żytniego i zbóż pastewnych. Północno-wschodnia część Polski stanowi zatem pod względem układu bilansu zupełnie odrębną, aczkolwiek również zróżniczkowaną całość.

Podrejon żytnio-pszenny (rejon IV i V) stanowi dwa odrębne układy bilansów zbóż chlebowych. Cechuje je krańcowo różny stopień produkcyjności, a w związku z tem inna aktywność bilansu.

Podrejon żytni i zbóż pastewnych (rejony VI i VII) znacznych różnic nie wykazuje, aczkolwiek w rejonie VI wyraźnie zaznacza się wyższy stopień produkcyjności, a zatem większa pojemność bilansu.

W granicach podrejonu pszenno-żytniego mieszczą się dwa stopnie wydajności (rejony VIII i IX) oraz rejon pszenno-żytnio-jęczmienny (rejon X), zbyt wielkich różnic w układzie bilansu nie daje się spostrzec.

Rejony lokalne XI i XII siłą rzeczy wykazują duże odrębności w układzie bilansu.

b) Różnorodność w grupach wielkości gospodarstw.

Różnorodność układu bilansu w grupach wielkości gospodarstw daje się zauważyć z całą wyrazistością. Niektóre z poszczególnych pozycyj bilansu każdego płodu w ujęciu względnem (w % obrotu) wykazują w grupach wielkości gospodarstw dość znaczne ustabilizowanie, względnie nie wykazują dużych różnic. Należą tu przedewszystkiem pozycje określające stosunek własnej produkcji do całego obrotu, pozatem stosunek ziarna wysiewanego, oraz drobne pozycje bilansu — przychody, rozchody różne.

Inne pozycje natomiast, jak spożycie domowe, spasanie, sprzedaż i dokupno oraz w mniejszym stopniu remanenty wykazują bez względu na sposób ujęcia wyraźną zależność od przynależności do pewnej grupy wielkości gospodarstw.

c) Zamienność użytkowa ziemiopłodów.

W tych warunkach, gdzie niema dominujących ziemiopłodów o pewnym ściśle określonym charakterze użytkowym, gdzie natomiast występuje kilka ziemiopłodów o zbliżonych właściwościach zastępczych, tam siłą rzeczy można oczekiwać mniej lub więcej daleko posuniętej ich wzajemnej zamienności. Najwięcej będzie to miało miejsce tam, gdzie znaczenie gospodarcze danych ziemiopłodów równoważy się.

W stosunkach polskich w odniesieniu do żyta i pszenicy dużej wzajemnej zamienności oczekiwać możemy w rejonach IV i VIII, cokolwiek mniejszej w rejonach V i IX. Rejon X posiada szczególne warunki do zastępowania wzajemnego zarówno zbóż chlebowych, jak i pastewnych. W rejonach VI i VII można spodziewać się zastępowania wzajemnego zbóż pastewnych.

Ogólnie biorąc, zamienność może bezpośrednio wyrażać się innym rodzajem użytkowania oraz iść w kierunku zmian w obszarach uprawnych, t. j. produkcyjności. Wszystko to przyczynia się do mniejszej stabilizacji bilansu, t. j. silniejszych odchyleń ilościowych jego pozycyj.

XI. AKTYWNOŚĆ BILANSU ZIEMIOPŁODÓW.

a) Ogólne uwagi[1]).

Aktywność bilansu ziemiopłodów określa się ich ilością, wychodzącą poza obręb gospodarstwa po potrąceniu ilości ziemiopłodów dokupionych i otrzymanych jako „przychody różne".

Tak określona aktywność bilansu w odniesieniu do zbóż wymagałaby jednak pewnych uzupełnień. Mianowicie należałoby uwzględnić dokupno zbóż i przetworów zbożowych na cele spożywcze rodziny gospodarza oraz dokupno pasz treściwych w postaci przetworów zbożowych (patrz str. 112).

Ścisłe ustalenie aktywności bilansu każdego ziemiopłodu jest trudne wobec trudności rozgraniczenia, jakie przetwory i produkty

---

[1]) Należy podkreślić, że aktywność bilansu ziemiopłodów przedsiębiorstw rolnych nie zawsze pokrywa się z ich ogólną ekspansją gospodarczą. W szczególności naprzykład, wszelkie przetwarzanie ziemiopłodów zmniejsza aktywność bilansu, jednak gospodarstwa przetwarzające na własne potrzeby ograniczają tem swą styczność z rynkiem, natomiast gospodarstwa przetwarzające na sprzedaż powiększają swą ekspansję rynkową.

dokupna na spożycie i na paszę wchodzą do tego bilansu. Szczególnie odnosi się to do wszystkich rodzajów zbóż i ich przetworów ze względu na daleko posuniętą zamienność, jaka tu zachodzi. Nieuwzględnienie natomiast w bilansie tych dodatkowych produktów w całości lub części, t. j. ograniczenie się bądź tylko do surowego ziarna, bądź z dodatkiem przetworów młynarskich, daje obraz daleko nie wystarczający.

Najprostszem przeto wydaje się łączne traktowanie wszystkich zbóż. Aktywność bilansu pod względem ilościowym określa szemat umieszczony na str. 153.

b) Aktywność gospodarstw zbadanych.

Zbiorowość próbna nie daje możności dokładnego ustalenia według załączonego obok szematu ilości wszystkich produktów wchodzących ubocznie do bilansu, jednakże daje możność określenia roli i znaczenia główniejszych z nich, opierając się na ich wartości.

Porównanie wartości zbóż i przetworów zbożowych sprzedanych oraz dokupionych na spożycie własne, na siew i na paszę dla inwentarza w postaci ziarna, otrąb, mąki, kaszy i pieczywa przedstawia następujące zestawienie (na podstawie sprawozdania „Badania nad opłacalnością r. 1928/29" cz. II):

Sprzedaż i dokupno zbóż i przetworów, średnio na 1 gospodarstwo w zł.

	Grupy gospodarstw ha						
	2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
I. Przychody gotówkowe ze sprzedaży zbóż	113	195	493	1019	1465	3450	988
II. Rozchody gotówkowe na dokupno:							
nasion zbóż	14	27	28	41	47	136	49
ziarna na paszę [1]) . .	4	20	21	15	10	51	26
pasz treściwych . . .	42	75	90	180	283	623	193
mąki, kaszy, pieczywa	67	77	37	28	15	11	23
Razem rozchody gotówkowe	127	199	176	264	355	821	291
III. Różnica przychodów i rozchodów gotówkowych . .	—14	— 4	+317	+755	+1110	+2629	+697
na 1 ha użytków rolnych . . .	*—5,6*	*—1,0*	*44,0*	*64,0*	*57,0*	*75,0*	*53,0*

[1]) Dokupno pasz treściwych, pochodzących z przerobu zbóż jest w rzeczywistości mniejsze, gdyż rubryka powyższa obejmuje dokupno wszystkich wogóle pasz treściwych.

Szemat aktywności bilansu zbóż.

(znaklem × oznaczono pozycje niemożliwe lub wyjątkowe)

Rodzaj produktów wchodzących do bilansu zbóż	Rozchody									Przychody					Aktywność		
	w gospodarstwie					poza gospodarstwem				z własn. gosp.		z zewnątrz					
	Siew	Inwentarz żywy	Spożycie domowe	Końcowe remanenty	Razem	Sprzedaż	Różne	Razem	Razem	Początkowe remanenty	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	bezwzględna (rubryka 8 mniej 14)	w % obrotu (rubryka 15 w % rubryki 9)	w % rozchodu własnego gospodarstwa (rubr. 15 w % rubr. 5).
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
a) Ziarno surowe . .			×														
b) Równoważnik przetworów młynarskich	×										×						
c) Równoważnik produktów zbożowych kupowanych na spożycie domowe . .	×	×								×[2]	×						
d) Równoważnik namiastek pasz kupnych	×		×							×[2]	×						
Razem . .																	

[1]) Wyjątkowo spasanie przez inwentarz.
[2]) „ zapasy z kupna w ubiegłym roku.

Aktywność gospodarstw zbadanych w r. 1928/29 kształtowała się pod wpływem sprzyjającej konjunktury na wytwory rolnictwa. W rzeczywistości można tu zauważyć nietylko wpływ czynników bezpośrednio pobudzających do wzmożonej aktywności (wysokie zbiory, dobre ceny), lecz także czynników działających na jej obniżenie (znaczne dokupno pasz w związku z dobrą konjunkturą na wytwory hodowli).

Dla porównania przytaczamy niżej podobne zestawienie dla roku 1926/27.

Sprzedaż i dokupno zbóż i przetworów, średnio na 1 gospodarstwo w zł.

	Grupy gospodarstw ha						
	2—3	3—5	5—10	10—15	15—30	30—50	2—50
I. Przychody gotówkowe ze sprzedaży zbóż	126	136	384	855	1628	2262	915
II. Rozchody gotówkowe na dokupno:							
nasion zbóż	31	68	57	55	107	121	76
ziarn na paszę . . .	—	2	1	5	3	11	3
pasz treściwych . . .	58	81	68	140	202	279	138
mąki, kaszy, pieczywa	63	75	36	49	51	67	50
Razem rozchody gotówkowe	152	226	162	249	363	478	267
III. Różnica przychodów i rozchodów gotówkowych . .	— 26	— 90	+222	+606	+1265	+1784	+648
na 1 ha użytków rolnych . . .	*—10,4*	*—22,5*	*30,0*	*52,7*	*66,0*	*51,0*	*50,0*

Z powyższych zestawień wynika, że dokupno mąki, kaszy i pieczywa na spożycie własne odgrywa pewną rolę w gospodarstwach mniejszych, t. zn. 2—3 ha i 3—5 ha. Gospodarstwa większe wprawdzie również dokupują mąkę i kaszę, lecz przeważnie dotyczy to lepszych gatunków tych przetworów, których gospodarstwo u siebie nie produkuje. Dla gospodarstw powyżej 5 ha dokupno przetworów zbożowych na spożycie własne ilościowo nie odgrywa w bilansie żadnej roli, o czem można sądzić na podstawie wartości dokupna.

Z pozycyj ubocznych, mających znaczenie dla aktywności bilansu zbożowego (patrz szemat na str. 153), najważniejszą jest dokupno pasz treściwych. Wprawdzie liczby podane w powyżej przytoczonem zestawieniu obejmują dokupno wszelkich wogóle pasz treściwych, makuchów i t. p. tem niemniej, otręby odgrywają w tem dokupnie poważną rolę. Bliższych jednak danych dla ustalenia ilości otrąb dokupywanych nie posiadamy.

Dokupno nasion zbóż i ziarna na paszę zostało uprzednio omówione (str. 112—114).

Pozatem zestawienia przytoczone wyżej charakteryzują różnicę przychodów i rozchodów gotówkowych, wynikające z kupna — sprzedaży zbóż.

Pomimo, że w grupach gospodarstw 2—3 ha i 3—5 ha wydatki na dokupno zbóż i przetworów zbożowych na różne cele w sumie przewyższają przychody ze sprzedaży zbóż, tem niemniej należy te grupy gospodarstw w odniesieniu do gospodarstw zbadanych uznać za stojące na granicy samowystarczalności zbożowej.

Do tego przypuszczenia skłania co następuje: 1) wartość dokupionych pasz treściwych obejmuje także pasze, nie będące przetworami produkcji zbożowej, 2) ilości zbóż sprzedawanych w porównaniu do ilości zbóż (+ równoważniki ilości przetworów zbożowych) dokupywanych, biorąc pod uwagę cenę tych produktów, są do siebie zbliżone.

Niewątpliwie więc, że w grupach gospodarstw 2—3 ha i 3—5 ha przewaga rozchodów gotówkowych nad przychodami nie przesądza kwestji o ujemnym bilansie zbożowym[1]). Stąd też bliżej będziemy rzeczywistości, jeżeli przyjmiemy, iż stoją one na granicy samowystarczalności zbożowej.

Przyczyny, dla których gospodarstwa małorolne, nie mające zboża na sprzedaż, sprzedają je wszakże niekiedy wbrew wszelkim zasadom ekonomiki, sięgają głęboko do ustroju wsi polskiej. Zmuszany koniecznością zdobycia gotówki, małorolny sprzedaje to, co w danej chwili ma do sprzedania — a więc zboże, chociażby zgóry wiedział, że później zmuszony będzie je dokupywać.

Z punktu widzenia organizacji zbożowego rynku wewnętrznego podobne zjawisko jest niekorzystne. Wprawdzie ilości zbóż, które sprzedają poszczególni małorolni włościanie są nieznaczne, jednakże w rejonach zagęszczenia ludności rolniczej składają się one w sumie na wielkie masy zbożowe[2]).

---

[1]) To ostatnie niewątpliwie ma miejsce tylko w gospodarstwach, wyróżniających się większą ilością osób w rodzinie.

[2]) Dla przykładu podaje się przybliżone ilości żyta włościańskiego, ulegającego sprzedaży na terenie województwa krakowskiego w okresie rocznym:

110 tys. gosp. wiel. od	2—5 ha	sprzedaje	± po 0,50 q	żyta	= 55000 q	25%
41 „ „ „ „	5—10 „	„	± po 2,00 q	„	= 82000 q	35%
9 „ „ „ „	10—50 „	„	± po 10,00 q	„	= 90000 q	40%
				Razem suma	227000 q	100%

Sprzedaż zbóż przez gospodarstwa zaledwie samowystarczalne w okresie dobrej, a tem bardziej złej konjunktury przyczynia się do dezorganizacji na rynkach lokalnych, gdyż po żniwach zwiększa podaż, zaś na przednówku powoduje zwiększanie popytu. Stąd wpływa to na zwiększenie rozpiętości cen w ciągu roku.

Organizowanie sprzedaży w podobnych warunkach komplikuje się znacznie z tego powodu, że masy sprzedawców ofiarowują drobne partje zbóż, techniczne przeto trudności, związane z regulowaniem obrotu za pośrednictwem jakiegolwiek bądź aparatu, jak np. spółdzielnie rolniczo-handlowe, śpichrze gminne i t. p., wzrastają niepomiernie, przyczyniając się do podrożenia kosztów handlowych.

Z powyższych względów masową sprzedaż zbóż przez gospodarstwa zbliżone do samowystarczalności należy uznać za zjawisko ujemne, w wysokim stopniu szkodliwie oddziaływujące na racjonalizację obrotu zbożowego.

c) Aktywność bilansu poszczególnych ziemiopłodów.

Aktywność bilansu w odniesieniu do poszczególnych ziemiopłodów wykazana jest w obok umieszczonym wykresie, przez zestawienie ilości ziemiopłodów zużytych w gospodarstwie z ilością, wychodzącą poza jego obręb. Jako pozostałe w gospodarstwie uznano ilości użyte na siew, dla inwentarza żywego, spożyte w rodzinie gospodarza, oraz remanenty w końcu roku, za wychodzące na zewnątrz uznano ilości sprzedane, oraz użyte jako „różne rozchody".

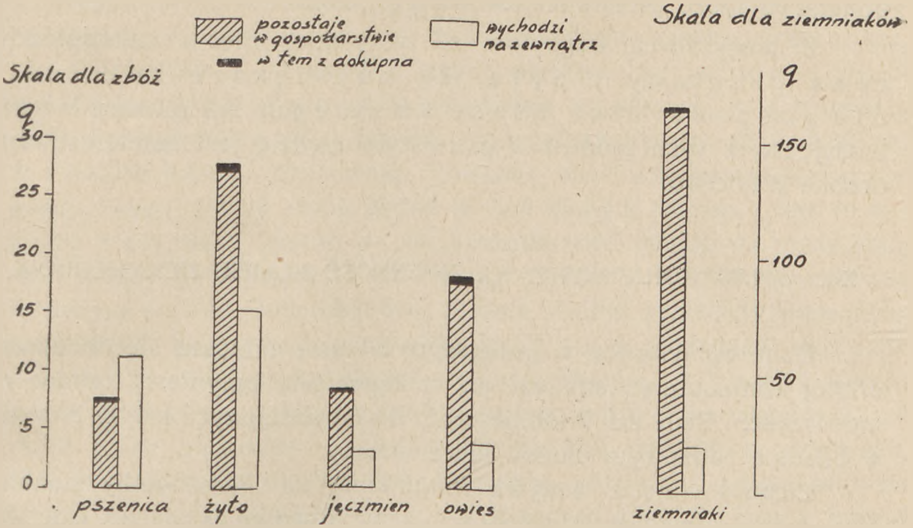
Ze względu na to, że ilości dokupione i otrzymane z przychodów różnych zmniejszają aktywność bilansu, dodano je do ilości pozostających w gospodarstwie (można byłoby analogicznie odjąć je od ilości wychodzących na zewnątrz).

Obok umieszczone zestawienie przedstawia ilości ziemiopłodów zużytych w gospodarstwie i wychodzących nazewnątrz przeciętnie dla wszystkich zbadanych gospodarstw w Polsce w roku 1928/29.

---

[1]) Dla scharakteryzowania aktywności gospodarstw w masie więcej miarodajne są przeciętne z gospodarstw 5—10 ha (patrz str. 169). Pozatem należy przyjąć pod uwagę, że przestrzeń uprawy pszenicy w masie jest mniejsza, przeto i aktywność bilansu jej będzie mniejsza.

Aktywność bilansu poszczególnych ziemiopłodów (na 1 gospodarstwo w q).

Powyższy wykres wykazuje duże różnice, jakie mają dla gospodarstwa rolnego poszczególne ziemiopłody z punktu widzenia ich przeznaczenia gospodarczego.

Pszenica ma największe zastosowanie jako produkt handlowy. Niespieniężenie pszenicy daje zbyt małe możliwości zużytkowania jej we własnem gospodarstwie, gdyż ilość pszenicy, przeznaczonej na zewnątrz, głównie na targ, jest przeważająca[1]).

Żyto, jak i inne pozostałe płody z pośród omawianych, jest produktem przedewszystkiem dla własnych potrzeb. Jednakże możliwości racjonalnego zużytkowaniu we własnem gospodarstwie żyta przeznaczonego na zewnątrz są dość ograniczone.

Ilości pozostałych ziemiopłodów, zużyte we własnem gospodarstwie wykazują, że dla nich istnienie ceny korzystnej ma zgoła mniejsze znaczenie, gdyż gospodarstwo ma szerokie możliwości przy utrudnionej lub niekorzystnej sprzedaży zużytkować je dla własnych potrzeb. Ilości nadwyżek tych płodów są stosunkowo nieznaczne, przeto

---

1) W związku z powyższem należy zaznaczyć, że dążenie do zwiększania upraw pszenicy w gospodarstwach włościańskich, jako produktu droższego niż żyto, mającego na rynkach światowych większy popyt i t. p., nie zawsze wydaje się dostatecznie uzasadnione. Jeżeli wobec kryzysu rolnik ma dążyć do obniżenia kosztów produkcji i do samowystarczalności, to pszenica włościańska będzie zapewne tym płodem, który często w pierwszym rzędzie ulegnie ograniczeniu, o ile nie nastąpi zwiększenie spożycia tego płodu na rynku wewnętrznym.

rozszerzając hodowlę inwentarza, bądź zwiększając normy pasz, gospodarstwo może zachować równowagę bilansu.

Z powyższych względów ze wszystkich pięciu ziemiopłodów cena pszenicy i żyta ma największe znaczenie dla gospodarstwa włościańskiego, jak również w organizacji zbytu tych płodów w pierwszym rzędzie jest zainteresowane drobne rolnictwo.

XII. WPŁYW KONJUNKTURY NA ZMIENNOŚĆ BILANSU ZIEMIOPŁODÓW.

Dane opracowane w niniejszym bilansie odnoszą się do okresu dobrej konjunktury, jednakże już następne lata przyniosły zmianę na niekorzyść. Stąd też w odniesieniu do lat następnych mogły powstać w bilansie zbożowym daleko idące zmiany.

Liczbowe ujęcie wpływu konjunktury na bilans byłoby możliwe dopiero po opracowaniu wyników rachunkowości za dalsze lata; dotychczas opracowane wyniki dają jedynie możność przewidywania rodzaju przesunięć zachodzących w bilansie.

Zmiany te mogły powstawać w pierwszym rzędzie pod wpływem zwyżki urodzaju, a następnie pod wpływem dwóch kolejno po sobie następujących czynników:

1) zniżki cen zbóż przy dobrych cenach inwentarza i wytworów hodowli,

2) dalej utrzymującej się zniżki cen zbóż przy zniżce cen inwentarza i wytworów hodowli.

Oczywiście, że każda z tych faz kryzysu w inny sposób oddziałała na bilans ziemiopłodów, aczkolwiek należy stwierdzić, że uchwycenie wpływu każdej z nich byłoby trudne ze względu na zbytnią krótkotrwałość okresu oddziaływania, t. j. szybkość z jaką następowały zmiany, po części także ze względu na metodę dochodzeń statystycznych, niedostatecznie dostosowaną do ujmowania zjawisk konjunkturalnych.

W pierwszym okresie wpływ konjunktury w największym stopniu będzie dotyczył sprzedaży.

Istnieją dwa zasadniczo różne poglądy, dotyczące wpływu cen na ilość sprzedaży. Według pierwszego z nich niskie ceny zmniejszają ilość sprzedaży, jako nierentującej się, powodując tem samem zwiększenie spożycia własnego i żywienia inwentarza. Według drugiego dzieje się odwrotnie, t. j. niskie ceny mają zwiększać ilość

sprzedaży, gdyż rolnik w celu opłacenia podatków i dokupna najniezbędniejszych artykułów dla utrzymania swej siły podatkowej i nabywczej na tym samym poziomie musi sprzedawać większe ilości zboża.

Niewątpliwie, że obydwa wyżej przytoczone poglądy są zupełnie słuszne, gdyż odpowiadają całkowicie tej sytuacji, jaką wytwarza niska cena zbóż na wsi. Dodać tylko należy, że tak różne warunki w układzie bilansu zbożowego, powstałe skutkiem jednakowej przyczyny, mogą istnieć obok siebie w tym samym czasie. Jest to zupełnie zrozumiałe: sposób w jaki gospodarstwo reaguje na niską cenę zbóż zależy przedewszystkiem od tego, jak ono było zorganizowane w danym czasie. Gospodarstwo, mające widoki sprzedaży wytworów zwierzęcych lub własnej pracy, ograniczy się w sprzedaży nadwyżek zbożowych, zwiększy natomiast spożycie własne lub żywienie inwentarza. Odwrotnie, gospodarstwo zbożowe musi sprzedawać większe ilości zbóż, chociażby miał cierpieć na tem inwentarz, względnie sam gospodarz. Ponieważ tak krańcowe różnice w reagowaniu na kryzys zachodzić mogą nawet w sąsiadujących gospodarstwach, przeto zbadanie tego zagadnienia w odniesieniu do ogółu gospodarstw jest niezmiernie trudne.

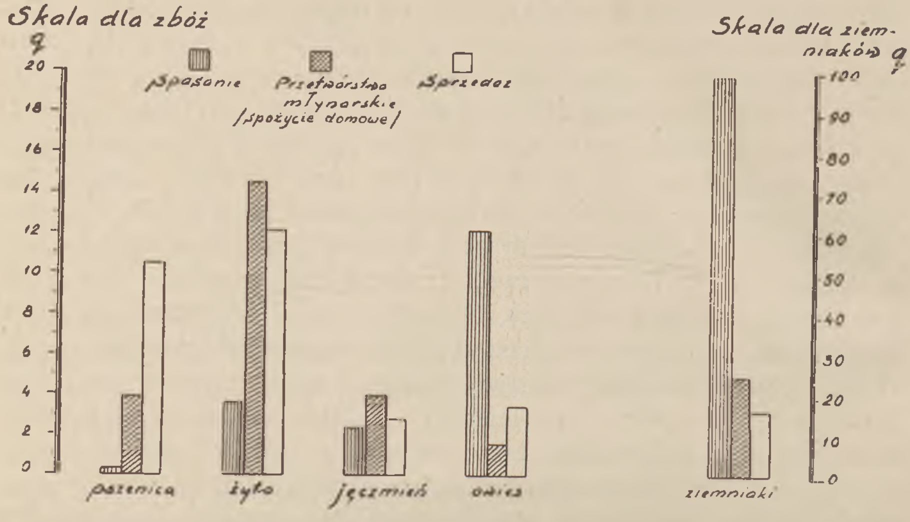
Następnym charakterystycznym przejawem tejże fazy kryzysu jest zwiększenie spasania, jako najwięcej rentującego się sposobu realizacji nadwyżek ziemiopłodów. Jednakże w drugiej fazie kryzysu nadmierny rozrost produkcji hodowlanej i spadek cen na wytwory hodowli kładzie temu kres i w układzie bilansu ziemiopłodów następuje powrotna fala — likwidowanie nadmiernego spasania.

Zmiany, wywołane konjunkturą, mogą dotyczyć wielkich ilości ziemiopłodów zaledwie w odniesieniu do trzech główniejszych pozycyj bilansu, a to: spożycia własnego, żywienia inwentarza i sprzedaży, ewentualnie także remanentów — zapasów.

Niewątpliwie, że wszystkie inne pozycje bilansu zbożowego, nie wyłączając ilości wysiewu, pod wpływem konjunktury mogą ulegać zmianom, jednakże nie wszystkie te zmiany mogą być istotne, gdyż albo są one zbyt małe, albo dotyczą pozycyj bilansu ilościowo nie mających żadnego znaczenia (np. określonych łącznie jako przychody i rozchody „różne"). Jedynie zmiany stanu remanentów — zapasów nawet w niewielkich ilościach w stosunku do ogólnej sumy obrotów mogą wpływać na ceny w okresie pożniwnym.

Porównywanie wielkości każdej z wymienionych pozycyj bilansu daje możność przewidzieć te przesunięcia, jakich można oczekiwać w związku ze zmianą konjunktury.

Przeznaczenie gospodarcze ziemiopłodów przeciętnie dla całej zbiorowości próbnej z r. 1928/29[1]) (na 1 gospodarstwo w q).

Dla każdego z powyższych ziemiopłodów można oczekiwać pod wpływem kryzysu następujących zmian w sposobie zużytkowania:

Zwiększenie spożycia domowego pszenicy może nastąpić kosztem ilości sprzedanych, oczywiście tylko przy zmniejszeniu ilości spożycia głównego zboża chlebowego — żyta. Zwiększenie ilości pszenicy na paszę z pewnością pozostanie bez znaczenia.

Ogólnie biorąc, ze względu na zależność, zachodzącą pomiędzy spożyciem pszenicy a spożyciem żyta, oraz na wzajemne zastępowanie się tych zbóż, trudno jest przewidywać w jakim kierunku mogą zachodzić przesunięcia. Możliwe jest, że trudności w sprzedaży żyta zwiększają spasanie go przez inwentarz.

Małe ilości jęczmienia, jakiemi naogół dysponuje gospodarstwo włościańskie przy wyrównujących się wzajemnie głównych pozycjach rozchodowych tego płodu, dają możliwości w kierunku różnorodnego jego zużytkowania.

Dla owsa i ziemniaków pozostaje wyłącznie zwiększenie spasania, Z powyższego wynika, że zwiększenie spożycia przez rodzinę gospodarza zbóż i ziemniaków własnych nie odgrywałoby w ogólnym

---

[1]) Gospodarstwa w masie mają cokolwiek inne ustosunkowanie pozycyj obrotowych poszczególnych ziemiopłodów (patrz rozdział o charakterystyce zbiorowości próbnej str. 38—39 oraz tablice statystyczne w końcu książki).

bilansie ziemiopłodów większej roli[1]). Nie wynika z tego jednak, ażeby rozszerzanie własnego spożycia zbożowego nie miało wogóle miejsca, aczkolwiek można oczekiwać także zmniejszenia spożycia chleba w związku z tanością mleka, jaj, przetworów mlecznych i t. p.

Niewątpliwie przeto, że w zmienionych warunkach konjunkturalnych, t. j. wobec ograniczonych możliwości sprzedaży jedynie rozszerzenie spasania może być brane pod uwagę, jako czynnik decydujący dla bilansu ziemiopłodów.

XIII. PRAKTYCZNE MOŻLIWOŚCI ORGANIZACJI OBROTU.

Z charakterystyki bilansu ziemiopłodów wynika kwestja praktycznych możliwości racjonalnej realizacji zbiorów, t. j. organizacji obrotu wewnętrznego i zbytu ziemiopłodów w gospodarstwach włościańskich.

W poprzednich rozdziałach stwierdzono, że przy realizacji zbiorów żyta i pszenicy większe znaczenie miałaby polityka cen i organizacja sprzedaży, natomiast przy realizacji zbiorów pozostałych zbóż i ziemniaków decydującą byłaby organizacja obrotu wewnętrzno-gospodarczego, ściślej biorąc stworzenie możliwości przetwarzania maksymalnej ilości nadwyżek we własnem gospodarstwie.

Organizacja spożycia domowego powinnaby na dalszą metę iść w kierunku zwiększenia spożycia pokarmów tłuszczowych i białkowych kosztem skrobiowych, co byłoby równoznaczne ze zmniejszeniem spożycia domowego zbóż i ziemniaków.

Pozatem, ogólnie biorąc, wydaje się słusznem dążenie w kierunku mniejszej aktywności bilansu ziemiopłodów, czyli większego zbliżenia do samowystarczalności w gospodarstwach włościańskich, szczególnie mających niewielkie nadwyżki zbóż chlebowych.

[1]) Teoretycznie rzecz biorąc, bardzo nieznaczne nawet zwiększenie spożycia zboża chlebowego na osobę, np. o 5 kg. rocznie, t. j. o 2—2,5%, przy ludności ponad 30 miljonów powinnoby było usunąć zupełnie nadwyżki wywozowe tych zbóż. W praktyce jednak takie zwiększenie spożycia chleba jest oczywiście niemożliwe z następujących względów: 1) bardzo nieliczna część ludności, odżywiająca się dobrze spożywa chleba, w szczególności zaś wytworów z mąki żytniej bardzo mało, 2) znaczna część ludności, odżywiająca się niedostatecznie dąży właśnie do zmniejszenia ilości spożywanego chleba, 3) zaledwie mniej liczna, najuboższa część ludności, odżywiająca się bardzo źle, odczuwa potrzebę zwiększenia spożycia chleba. Ogólnie zatem biorąc, wzrost spożycia wewnętrznego domowego zbóż chlebowych i przetworów mącznych i kaszanych nie może być uważany jako sposób na rozwiązanie kwestji zbożowej w kraju, aczkolwiek racjonalizacja spożycia jest bardzo pożądana.

Powstaje pytanie, czy przejście do większej samowystarczalności może nastąpić w szerszym zakresie przez dostosowanie się samych rolników do warunków zmienionej konjunktury?

Innemi słowy, jakie są możliwości wchłonięcia wszystkich nadwyżek ziemiopłodów we własnem gospodarstwie przez spasanie ich inwentarzem?

Następujące zestawienie wykazuje, w jakim stopniu zwiększenie spasania powoduje zmniejszenie się ilości nadwyżek sprzedażnych ziemiopłodów. Obliczenia dokonano na podstawie ilości zbóż spasionych i sprzedanych w gospodarstwach zbadanych przeciętnie dla całej Polski w roku 1927/28.

Stosunek spasania do ilości nadwyżek sprzedażnych.

Zwiększenie spasania[1]) poszczególnych ziemiopłodów	powoduje zmniejszenie nadwyżek sprzedażnych o %							
	ziemniaki	zboża pastewne			zboża chlebowe			Razem zboża
		owies	jęczmień	razem	żyto	pszenica	razem	
o 10%	66	58	10	40	—	—	—	4
o 15%	100	87	15	62	—	—	—	6
o 20%	—	100	20	80	5	—	—	8
o 25%	—	—	25	100	6	—	—	10
o 50%	—	—	50	—	12	—	8	20
2 - krotnie	—	—	100	—	50	—	33	80
2,5- „	—	—	—	—	62	—	41	100
4 - „	—	—	—	—	100	10	66	—
6 - „	—	—	—	—	—	15	100	—
40 - „	—	—	—	—	—	100	—	—

Pomimo, że wszystkie rodzaje zbóż są używane na pasze, jednak praktyczne możliwości rozszerzenia spasania każdego z nich są zgoła odmienne, przytem siłą rzeczy zasadniczo różne dla zbóż pastewnych i chlebowych.

Biorąc za podstawę przeciętne warunki w Polsce, zwiększenie spasania o 15% powodowałoby zupełne zużycie nadwyżek ziemniaków i bardzo wydatne zmniejszenie nadwyżek owsa. Zmniejszenie nadwyżek jęczmienia odbywałoby się mniejwięcej w tym samym stosunku, w jakim zwiększałoby się jego spasanie.

[1]) Za podstawę obliczenia przyjęto surowe ziarno bez otrąb, śruty i t. p. przetworów młynarskich.

Traktując obydwa zboża pastewne łącznie widzimy, że przy spasaniu zwiększonem o 25%, nadwyżki sprzedażne przestałyby istnieć Traktując wszystkie zboża łącznie — zużycie nadwyżek wymagałoby 2,5-krotnego zwiększenia ilości spasania (co oczywiście w rzeczywistości nie mogłoby mieć miejsca).

W odniesieniu więc do gospodarstw o przeciętnie aktywnym bilansie zbożowym, nadwyżki zbóż chlebowych pozostaną nawet przy najbardziej zwiększonem spasaniu.

W tych warunkach jako krańcowy wyraz likwidowania nadwyżek zbożowych przez samych rolników może nastąpić zmniejszenie upraw pszenicy i żyta, bądź też cofnięcie się gospodarstw więcej w kierunku ekstensywnym przez zwiększenie ilości przestrzeni nieobsianej.

Reasumując powyższe należy stwierdzić, że samorzutna regulacja obrotu wewnętrznego w kierunku przetwarzania nadwyżek ziemiopłodów może nastąpić jedynie w gospodarstwach posiadających nieduże nadwyżki, oraz możliwość powiększenia ilości spasanych zbóż i ziemniaków, t. j. w przeważającej części gospodarstw małorolnych.

Natomiast w gospodarstwach, mających aktywny bilans zbożowy, organizacja obrotu nie mogłaby nastąpić samorzutnie, gdyż byłaby możliwą jedynie przy wydatnem poparciu hodowli i regulacji odpływu nadwyżek zbóż chlebowych na rynki zewnętrzne.

Popieranie hodowli, wiążąc się z całokształtem naszej polityki gospodarczej, polega głównie na zdobyciu rynków zagranicznych, a przez to w znacznym stopniu zależne jest od układu stosunków międzynarodowych. Z tych względów realne możliwości popierania hodowli są trudne do przewidzenia.

Uporządkowanie rynku wewnętrznego na wytwory hodowli przyczyniłoby się do zwiększenia konsumcji wewnętrznej, a tem samem miałoby znaczenie dla ogólnej równowagi bilansu ziemiopłodów i opłacalności produkcji hodowlanej, przytem stwarzałoby większe możliwości dla zwiększenia pogłowia inwentarza żywego i zwiększenia przetwórstwa.

Również nie należy się łudzić, że praktyczne możliwości organizacji sprzedaży zbóż chlebowych są obecnie dostatecznie dojrzałe. Dotychczas brak nawet ustalonych wytycznych w tym kierunku, gdyż organizacja rynku lokalnego dla drobnej własności wypływa ze struktury rolnej i ogólnych warunków ekonomicznych każdej dzielnicy,

różne przeto będą w każdych odmiennych warunkach cele i środki oddziaływania[1]).

Stworzenie więc praktycznych możliwości racjonalnej organizacji obrotu w gospodarstwach włościańskich wymaga w pierwszym rzędzie przeprowadzenia w szerokim zakresie badań naukowych nad bilansem ziemiopłodów.

---

[1]) Organizacja obrotu w szerokim zakresie, wiążąc się z całokształtem polityki rolnej, może być jedynie przedmiotem interwencji najwyższych czynników państwowych, ewentualnie centralnych organów zrzeszeń rolniczych. Natomiast organizacja obrotu zbożowego, szczególnie sprzedaż na rynku lokalnym, ma zadanie o wiele węższe, nosząc ściśle lokalny charakter.

W tym ostatnim wypadku niewątpliwie dość często byłyby aktualne następujące poczynania:

1) Zorganizowanie, względnie usprawnienie akcji rozprowadzania kredytów zaliczkowych na zboże dla drobnych rolników.

2) Zorganizowanie, względnie usprawnienie akcji, umożliwiającej zakup zbóż od drobnych rolników przez centralne (P.Z.P.Z.) lub lokalne organy interwencyjne.

3) Zreformowanie działalności istniejącej spółdzielni rolniczo-handlowej w kierunku dostosowania jej do skupu zboża.

4) Propaganda racjonalnego przechowywania i czyszczenia ziarna przez drobnych rolników.

5) Planowa i systematyczna walka z dezorganizacją rynku lokalnego (zwalczanie sprzedaży przydrożnej, zwalczanie handlu zawodowego zbożem przez karczmarzy, walka ze szkodliwemi dla rolnika zwyczajami sprzedaży na miarę, przestrzeganie reglamentacji wag używanych w handlu zbożem i t. p.).

6) Przygotowanie gruntu do zorganizowania w przyszłości stałych placówek, regulujących obrót zbożowy na rynku lokalnym (spółdzielni rolniczo-handlowych, elewatorów, śpichrzy gminnych i t. p.).

Z powyższego wynika, że zakres pracy w dziedzinie regulacji obrotu u podstaw jest różnostronny, obejmując sferę działalności zarówno zrzeszeń zawodowych rolników, spółdzielczości, jak i administracji samorządowej i państwowej. Chodzi głównie o skoordynowanie wszystkich tych poczynań.

D. OBLICZENIA OGÓLNEGO BILANSU ZIEMIOPŁODÓW GOSPODARSTW WŁOŚCIAŃSKICH W POLSCE.

a) Uwagi ogólne.

Wobec niemożliwości obliczenia bilansu ogólnego drogą rejestracji powszechnej obrotu ziemiopłodami, analogicznie np. do dokonywanej rejestracji obsiewów i wydajności, powinno wystarczać do tego celu posiadanie danych, dotyczących *ilościowej produkcji* i *ustosukowania przeciętnego rozdziału produkcji* (t. j. pozycyj rozchodowych bilansu ziemiopłodów). Pierwsze jest znane ze statystyki urzędowej, drugie zaś może być określone jedynie z dodatkowych dochodzeń statystycznych, w szczególności przy wykorzystaniu materjałów rachunkowych Wydziału Ekonomiki.

Wyżej podkreślaliśmy, że dla określenia rozdziału produkcji i ustalenia ogólnej tendencji obrotu w rejonach i grupach wielkości gospodarstw dane rachunkowości przedstawiają aczkolwiek nie zawsze dostateczny, lecz w każdym razie poważny materjał informacyjny.

Najwłaściwszem byłoby, ażeby szacowanie rozdziału było dokonywane oddzielnie dla każdego rejonu produkcji, wówczas także niezbędnem byłoby określenie produkcji w podobny sposób. Jednakże ze względu na trudności techniczne wykonania z dokładniejszych obliczeń rejonowych zmuszeni jesteśmy zrezygnować, ograniczając się jedynie do określenia rozdziału (t. j. ustosunkowania obrotu) przeciętnego dla całej Polski.

b) Obliczenie produkcji ogólnej pięciu ziemiopłodów w masie gospodarstw włościańskich.

Dla obliczenia produkcji statystyka urzędowa posługuje się dwiema zasadniczo różnemi metodami, stosowanemi w ciągu ostatnich lat równolegle jedna obok drugiej. Pierwsza metoda polega na szacowaniu wydajności produkcji przez korespondentów rolnych przy stwierdzonej poprzednio przestrzeni obsiewów i stałych poprawkach tychże korespondentów w stosunku do zmian obsiewów. Druga metoda, poraz pierwszy zastosowana w roku 1928, polega na jednorazowej corocznej rejestracji gminnej w całem państwie przestrzeni obsiewów jak i wydajności.

Ocena krytyczna zarówno tych metod, jak i samych wyników dochodzeń statystycznych, nie będzie przedmiotem naszych rozważań. Dla naszych celów przyjmujemy wysokość produkcji w całej Polsce wykazywaną przez statystykę urzędową bez żadnych zastrzeżeń.

Dla porównawczej oceny wyników przeciętnych zbiorowości próbnej uważamy za wskazane podanie także obliczeń produkcji ogólnej według tych wyników. Rozbieżność lub zgodność danych zbiorowości próbnej i statystyki urzędowej może być miarą różnic, jakie istnieją pomiędzy temi rodzajami dochodzeń statystycznych.

Wysokość produkcji ogólnej gospodarstw włościańskich w Polsce.

Rok gospodarczy	w tys. q				
	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies	Ziemniaki
Dane Główn. Urzędu Stat.: 1928/29 [1])	10.476	48.881	11.148	18.732	218.517
według danych Wydz. Ekon. produkcja powinnaby wynosić:					
1926/27	21.360	45.234	11.308	24.232	194.757
1927/28	24.950	47.208	11.847	25.309	237.299
1928/29	24.232	53.670	15.275	28.002	244.479

[1]) Obliczono na podstawie danych G. U. St. (Kwart. St. 1929, T. VI. Z. 2) ze stosunku procentowego udziału drobnej własności w produkcji ogólnej.

Widzimy, że przy dużej niewspółmierności danych Głównego Urzędu Statystycznego i Wydziału Ekonomiki pod względem metodycznym, większe różnice w ilości zbiorów wykazują jedynie pszenica, jęczmień i owies. Ilości zbiorów żyta i ziemniaków są stosunkowo zbliżone.

Jednakże wyciąganie stąd szerszych wniosków byłoby ryzykowne, gdyż podane wyżej wyniki mogły być spowodowane działaniem różnorodnych czynników[1]).

W każdym razie ilości zbiorów, jakieby można było szacować na podstawie danych Wydziału Ekonomiki są natyle różne, że nie mogą być uważane za miarodajne. Składa się na to szereg czynników, omówionych wyżej, w głównej mierze inny stosunek niektórych płodów (pszenicy i żyta) oraz wyższy poziom gospodarczy, a stąd wyższa wydajność.

Jednakże te same wyniki Wydziału Ekonomiki nie są tak wcale oddalone od danych G. U. St., jeżeli przedstawić je w sposób gwarantujący większą współmierność danych, mianowicie wyrażając zbiory czterech zbóż łącznie[2]). Wówczas wpływ innego ustosunkowania upraw poszczególnych płodów schodzi na dalszy plan.

Za podstawę do szacunku przyjmujemy zbiór na 1 ha w gospodarstwach niższych grup (w danym wypadku od 5—10 ha, patrz niżej str. 169). W ten sposób ogólny zbiór czterech zbóż dla małej własności wynosiłby 135,3 miljonów q (19,8 milj. ha $\times$ 7,16 q). Jak wiadomo zbiór określany przez G. U. St. wynosi 103,1 milj. q., zatem szacowanie według danych Wydziału Ekonomiki jest wyższe o 24%.

---

[1]) Na różnice w ilościowem określeniu produkcji według danych G. U. St. i Wydziału Ekonomiki złożyły się głównie następujące okoliczności:

1. Dane G. U. St. obejmują zbiór w gospodarstwach od 0,0...—50 ha, wówczas gdy dane Wydziału Ekonomiki dotyczą gospodarstw 2—50 ha. Zatem w tym ostatnim wypadku nie brane są pod uwagę gospodarstwa od 0,0...—2 ha.

2. Gospodarstwa Wydziału Ekonomiki niezupełnie odpowiadają warunkom typowości.

3) Obliczenia zbioru ogólnego dokonane na podstawie danych Wydziału Ekonomiki opierają się na przeciętnych z 1 ha użytków rolnych. Ta okoliczność wpływa na obniżenie sumy ogólnej zbiorów, gdyż w gospodarstwach próbnych, jako większych od przeciętnych, tendencja ilości zbiorów z 1 ha jest malejąca.

[2]) W danym wypadku określenie zbiorów wszystkich zbóż łącznie może być dostatecznie uzasadnione dużą wzajemną zamiennością użytkową zbóż. Pozatem obsiew łączny zbóż, wykazywany przez Wydział Ekonomiki i G. U. St., jest bardzo zbliżony, oraz wydajność zbóż kształtuje się mniej więcej równolegle.

Ta różnica szacowanych zbiorów Wydziału Ekonomiki i G. U. St. jest wynikiem wyższego poziomu gospodarczego zbiorowości próbnej i prawie pokrywa się z różnicą średnich łącznych wydajności zbóż, wynoszącą 22%.

Zatem przy tych obliczeniach, gdzie są wyeliminowane różnice przypadkowości i usunięty wpływ wyższego poziomu gospodarstw próbnych, dane Wydziału Ekonomiki stają się więcej współmierne z wynikami statystyki urzędowej.

c) Szacowanie ustosunkowania pozycyj rozchodowych bilansu ziemiopłodów.

Zbiorowość próbna z jej odchyleniem pod względem główniejszych cech charakterystycznych niewątpliwie nie jest idealnem odbiciem ustosunkowania pozycyj rozchodowych bilansu ziemiopłodów w masie. Jednak wpływ każdego z tych czynników na obrót nie da się z dostateczną dokładnością ustalić.

Ustosunkowanie rozdziału bowiem zależy od obszaru gospodarstw i związanej z tem wysokości produkcji, a także od wielu innych czynników, jak organizacja gospodarstwa, stosunki wymienne, ogólny poziom gospodarczy, stosunki rodzinne, i t. p.

W większości wypadków obszar gospodarstw niewątpliwie będzie najbardziej decydującym, przytem najbardziej uchwytnym czynnikiem z pośród warunkujących strukturę bilansu ziemiopłodów.

Szacowanie pozycyj rozchodowych obrotu w zasadzie powinno być dokonane oddzielnie dla każdego rejonu produkcji[1]), przytem ze względu na różnice w grupach wielkości gospodarstw szacowanie powinno być oparte na strukturze agrarnej.

W szczególności niezbędnem jest znalezienie takiego ustosunkowania pozycyj rozchodowych, które mogłoby być uważane za najbardziej odpowiadające warunkom przeciętności. Dla tego konieczne jest prześledzenie tendencji kształtowania się struktury obrotu w gospodarstwach dowolnej wielkości, posługując się opisaną wyżej metodą statystyczno-graficzną (rozdział V wstępu).

W odniesieniu do pięciu ziemiopłodów tendencję taką przeciętnie dla całej Polski przedstawia wykres zamieszczony na str. 170.

[1]) Dokonanie tego oddzielnie dla każdego rejonu zostało zaniechane jedynie ze względu na trudności natury technicznej, w szczególności z powodu niemożności obliczenia rejonami bilansu za r. 1926/27 i 1927/28, co wymagałoby wielkiej pracy obliczeniowej i przekraczało możliwości budżetowe Wydziału Ekonomiki.

Dla tem silniejszego podkreślenia, jak wyraźnie zaznacza się odrębność układu bilansu każdego płodu, przytaczamy ustosunkowanie wzajemne rozdziału za lata 1926/27—1928/29.

Powyższy wykres daje jasny pogląd na strukturę układu główniejszych pozycyj rozdziału. Układy te dla każdego płodu, szczególnie dla zbóż chlebowych i jęczmienia, są tak dalece różne, że niema między niemi żadnego podobieństwa.

Pozatem widzimy także, że w przeciągu trzechlecia układ obrotu każdego płodu wprawdzie zmienia się, lecz zmiany te nie zacierają istotnych właściwości obrotu każdego płodu[1]).

O układzie bilansu w masie decyduje nie absolutna ilość gospodarstw każdej grupy wielkości, lecz ilość obsiewu użytków rolnych, którą w sumie obejmuje każda kategorja wielkości.

Przedstawia to wykres na str. 170.

Jak z powyższego wykresu wynika, największą przestrzeń (33%) użytkuje grupa 5 — 10 ha, grupy wyższe wielkorolne użytkują łącznie 38% obszaru, zaś niższe drobnorolne 29%.

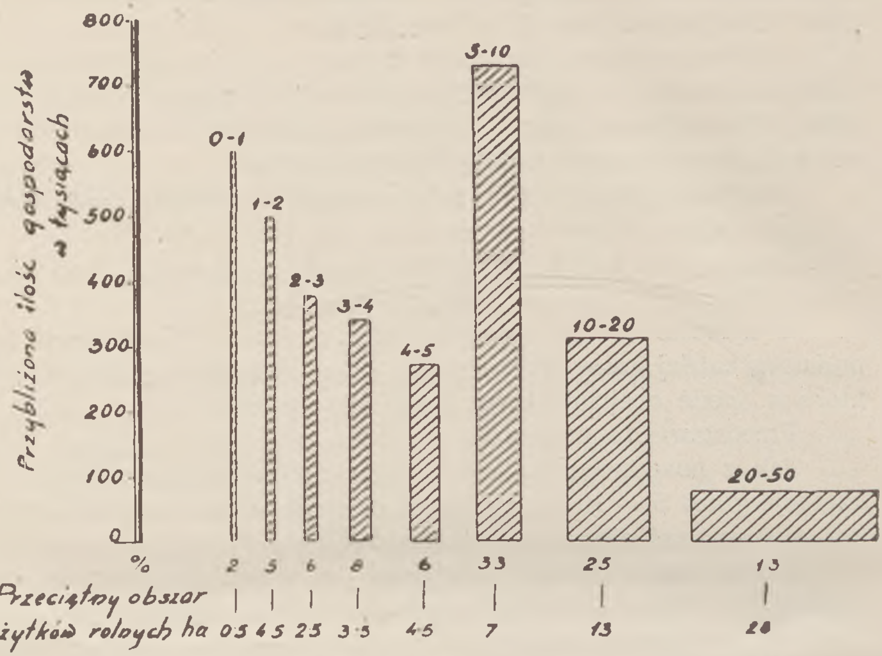
Zatem układ bilansu przeciętnego w masie gospodarstw włościańskich w Polsce powinienby kształtować się najwięcej pod wpływem najliczniejszych gospodarstw grupy 5—10 ha oraz nielicznych grup wielkorolnych.

Niewątpliwie jednak, że w związku z wyższym poziomem gospodarczym zbiorowości próbnej oraz jej większą aktywnością rynkową — nawet i ta grupa wielkości, o której mowa wyżej, nie będzie dostatecznie charakteryzowała bilansu w masie. Szczególnie będzie to dotyczyło pszenicy, której zakres upraw w zbiorowości próbnej jest znacznie większy. Jednak tem niemniej orjentacyjne wyobrażenie o układzie bilansu w masie możemy wyrobić na podstawie szacunkowego określenia domniemanych różnic zbiorowości próbnej i masy, oraz na podstawie udziału bilansu włościańskiego, głównie realizacji wewnętrznej i sprzedaży, w bilansie ogólno-rolniczym Polski (patrz obliczenia na str. 173).

---

[1]) Zasługuje na podkreślenie, że ustosunkowanie bilansu próbnego w % obrotu pomimo małej naogół liczebności zbiorowości próbnej, odznacza się dużem ustabilizowaniem, dając tem samem dostateczne podstawy do uogólniania spostrzeżeń.

Przestrzeń użytków rolnych w całej Polsce zajęta przez poszczególne kategorje wielkości gospodarstw (grupy ha [1]).

* * *

Na str. 171 podano szacunkowe zestawienie liczbowe bilansu ogólnego (t. j. dla masy gospodarstw włościańskich w Polsce) pięciu ziemiopłodów za rok 1928/29,

Obliczenia te zostały dokonane na podstawie następujących danych:

1) Wysokość zbiorów zbóż i ziemniaków wzięto z pracy E. Szturm de Sztrema „Zasiewy i zbiory w r. 1927/28" (Kwart. Stat. 1929, t. VI. z. 2), przytem zbiór mniejszej własności obliczono ze stosunku procentowego produkcji (str. 890 i 895).

2) Stosunek wzajemny (wagę) przestrzeni użytkowanej przez gospodarstwa różnej wielkości określono na podstawie danych spisu 1921 r. (Rocznik stat. 1925/26).

3) Przeciętne ustosunkowanie pozycyj bilansu ziemiopłodów w masie gospodarstw włościańskich przyjęto na podstawie danych bilansu próbnego z r. 1928/29, uwzględniając wszakże cechy obrotu właściwe gospodarstwom masy (patrz str. 38—39).

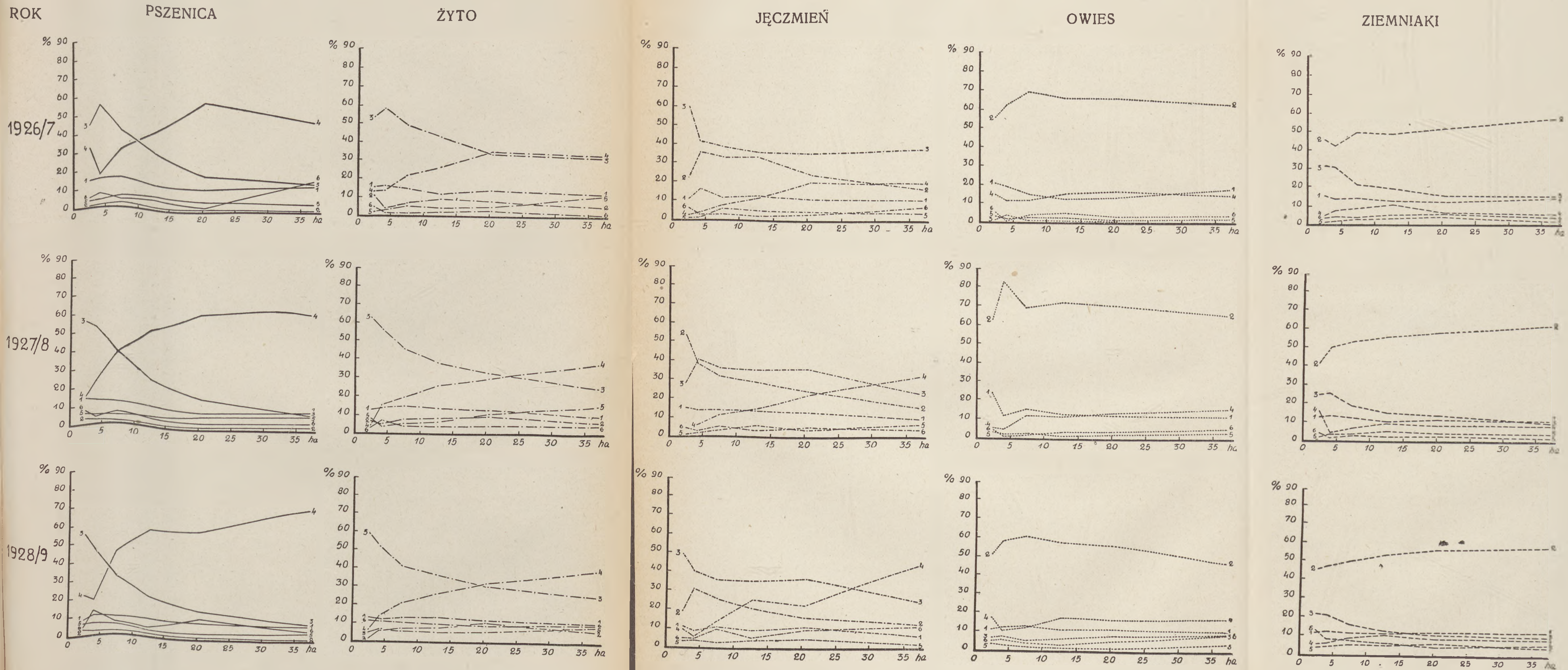
---

[1]) Wykres ten, oparty na danych o spisie powszechnym 1921 r. (Rocznik Stat. 1925/26) może mieć jedynie znaczenie porównawcze, gdyż wykazana tu przestrzeń użytkowanych gruntów jest mniejsza od zarejestrowanej w 1929 r. o 15%. Jednakże możemy przyjąć, że przyczyny, które spowodowały tę niedokładność spisu 1921 r. (głównie ukrywanie przez ludność obszaru użytkowanych gruntów) działały we wszystkich kategorjach gospodarstw mniej więcej równomiernie, czyli że na stosunek ogólnej wagi gospodarstw różnej wielkości brak ten nie mógł mieć wielkiego wpływu.

USTOSUNKOWANIE WAŻNIEJSZYCH POZYCYJ ROZCHODOWYCH BILANSU PRÓBNEGO PIĘCIU ZIEMIOPŁODÓW

(W % OGÓLNEGO OBROTU DLA GOSPODARSTW RÓŻNEJ WIELKOŚCI PRZECIĘTNIE Z CAŁEJ ZBIOROWOŚCI PRÓBNEJ).

OMÓWIENIE ZNAKÓW: SIEW, SADZENIE — 1, SPASANIE INWENTARZEM — 2, PRZETWÓRSTWO MŁYNARSKIE, SPOŻYCIE DOMOWE — 3, SPRZEDAŻ — 4, ROZCHODY RÓŻNE — 5, REMANENT KOŃCOWY — 6.

d) Zestawienie liczbowe (szacunkowe) bilansu ogólnego.

Bilans ziemiopłodów w r. 1928/29 w masie gospodarstw włościańskich.

	Przychody					Rozchody						
	Remanent	Zbiór	Kupno	Różne	Razem [1])	Siew	Spasanie	Przetwórstwo młynarskie	Sprzedaż	Różne	Razem	Remanent
Pszenica												
w % obrotu	*3,0*	*90,0*	*3,0*	*4,0*	*100,0*	*10,0*	*2,0*	*58,0*	*20,0*	*5,0*	*95,0*	*5,0*
w tys. q	349	10.476	349	466	11.640	1.164	232	6.752	2.318	582	11.058	582
Żyto												
w % obrotu	*3,0*	*90,0*	*3,0*	*4,0*	*100,0*	*13,0*	*6,0*	*56,0*	*12,0*	*6,0*	*93,0*	*7,0*
w tys. q	1.629	48.881	1.629	2.173	54.312	7.060	3.258	30.414	6.517	3.258	50.510	3.801
Jęczmień												
w % obrotu	*3,0*	*90,0*	*4,0*	*3,0*	*100,0*	*12,0*	*31,0*	*43,0*	*8,0*	*2,0*	*96,0*	*4,0*
w tys. q	372	11.148	495	372	12.387	1.486	3.840	5.326	991	248	11.891	496
Owies												
w % obrotu	*2,0*	*92,0*	*4,0*	*2,0*	*100,0*	*14,0*	*72,0*	.	*8,0*	*2,0*	*96,0*	*4,0*
w tys. q	407	18.732	814	407	20.361	2.850	14.660	.	1.629	407	19.546	815
Ziemniaki								spożycie domowe				
w % obrotu	*2,0*	*96,0*	*2,0*	.	*100,0*	*13,0*	*53,0*	*22,0*	*7,0*	*2,0*	*97,0*	*3,0*
w tys. q	4.552	218.517	4.551	.	227.621	29.591	120.640	50.077	15.933	4.552	220.793	6.828

[1]) Powyższa rubryka określa ilość obrotów w znaczeniu obrachunkowem. W rzeczywistości ilość ziemiopłodów, będąca w obrocie gospodarstw włościańskich jest mniejsza o tę część kupna, sprzedaży i wymiany, która była dokonana między sobą t. j. w obrębie gospodarstw włościańskich, (te same ilości ziemiopłodów liczone są jednym po prawej, drugim po lewej stronie bilansu). Jednak bliższych danych do określenia ilości rzeczywistego obrotu nie posiadamy.

E. STRUKTURA OBROTU OGÓLNO-ROLNICZEGO ZBÓŻ CHLEBOWYCH W POLSCE NA TLE WŁAŚCIWOŚCI OBROTU MNIEJSZEJ I WIĘKSZEJ WŁASNOŚCI.

Realizacja zbiorów w gospodarstwach włościańskich, aczkolwiek ma swój odrębny charakter, omówiony w zarysach w niniejszej pracy nie odbywa się jednak w warunkach odosobnionych, gdyż obok istnieje większa własność rolna.

Obrót ziemiopłodami większej własności rolnej ma znacznie węższy zakres, w szczególności odznacza się wybitną aktywnością, bowiem większa część produkcji idzie na rynek.

Za podstawę do określenia struktury obrotu ogólno-rolniczego żyta i pszenicy przyjmujemy następujące dane:

1. Głównego Urzędu Statystycznego odnośnie do zbiorów ziemiopłodów w większej i mniejszej własności.

2. Wydziału Ekonomiki odnośnie do ilości zbóż używanych we własnem gospodarstwie i dokupywanych, t. j. spożycia wiejskiego drobnej własności ziemskiej oraz ilości zbóż sprzedawanych na rynku wewnętrznym.

3. Biur rachunkowych dla większej własności ziemskiej odnośnie do ilości zbóż używanych we własnem gospodarstwie i sprzedawanych na rynku wewnętrznym.

4. Obliczeń dr. A. Rose (Polska Gospodarcza Nr. 36/31) odnośnie pojemności rynku wiejskiego, miejskiego oraz nadwyżek eksportowych, ewentualnie importu.

Zestawienie liczb uzyskanych z powyższych źródeł daje ogólny obraz struktury obrotu ogólno-rolniczego zbóż chlebowych w Polsce.

Obrót ogólno-rolniczy w tys. q w roku gospodarczym 1928/29.

Obrót ogólno-rolniczy	Zbiór 1928	Zużywa się w gospodarstwie	Na rynek wewnętrzny					Razem spożycie wiejskie	Razem realizacja wewnętrzna	Eksport (nadwyżka)
			Razem	w tem na rynek wiejski	w tem na rynek miejski					
					z krajowej produkcji	z importu (nadwyżka)	razem			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
					Pszenica					
Większa własn.	5.641	1.523	4.118	41	4.077	—	—	1 564	5.641	—
Mniejsza własn.	10.476	7.857	2.619	364	2.255	—	—	8.221	10.476	—
Razem	16.117	9.380	6.737	405	6.332	668	7 000	9.785	{ 16.117 668	—
					Żyto					
Większa własn.	12.221	5.377	6.242	624	5.618	—	—	6.001	11.619	602
Mniejsza własn.	48.881	40.571	8.310	2.928	5.382	—	—	43.499	48.881	—
Razem	61.102	45.948	14.552	3.552	11.000	—	11.000	49.500	60.500	602

Uwagi do poszczególnych rubryk:

rubr. 1. Zbiór większej i mniejszej własności obliczono ze stosunku procentowego produkcji (Kwart. Stat. 1929, T. VI, Z. 2 str. 890 i 895).

rubr. 2. Obliczono, przyjmując, że zużywa się w gospodarstwie w % zbioru:

	Pszenicy	Żyta
większa własność	27%	44%
mniejsza własność	75%	83%

Ilość zbóż zużywanych w gospodarstwie nie wyraża się jakimkolwiek stałym współczynnikiem (np. w stosunku do zbiorów), lecz jest zmienną w zależności od zmiennych warunków realizacji, na które składają się: wysokość zbiorów, posiadane z ubiegłego roku początkowe remanenty, a także takie ubocznie wpływające czynniki, jak stan inwentarza, ceny, polityka zbożowa i t. p.

W ilości zbóż określonych jako „zużycie w gospodarstwie" będą figurowały także ilości zbóż niezrealizowanych, t. j. remanentów końcowych, które tylko rachunkowo zwiększają spożycie wiejskie w danym roku, a właściwie są realizowane w roku następnym.

rubr. 3. Różnica rubryk: 1 — (2 + 10).

rubr. 4. Ogółem: różnica rubryk 3 — 5.

	Pszenica	Żyto
większa własn.	1% rubr. 3;	10% rubr. 3
mniejsza własn.	13—14% rubr. 3:	około 35% rubr. 3

rubr. 5. Różnica rubryk 7 — 6 lub 3 — 4.

rubr. 6, 7 i 8. Suma „razem" według obliczeń dr. A. Rose.

rubr. 8. Większa własność, mniejsza własność suma rubryk 2 + 4.

rubr. 9. Suma rubryk 8 + 5.

rubr. 10. Suma „razem" według obliczeń dr. A. Rose; przyjęto, że eksportuje tylko większa własność.

Obrót ogólno-rolniczy można scharakteryzować w następujący sposób:

1) Ilość realizowanego w gospodarstwach włościańskich zboża jest większa: żyta czterokrotnie, pszenicy dwukrotnie, niż w gospodarstwach folwarcznych.

2) Ilość zużywanego przez rolników (większych i mniejszych łącznie) wynosi: żyta około 75%, pszenicy około 57% ogólnej ilości zbiorów. Odpowiednio do tego określa się rynek wewnętrzny: dla żyta około 25%, dla pszenicy około 43% ogólnej ilości zbiorów. Rynek wewnętrzny jako całość ma oczywiście dużo większe znaczenie dla większej własności (w stosunku do zbiorów: pszenica 73%, żyto 51%), niż dla drobnych rolników (w stosunku do zbiorów: pszenica 25%, żyto 17%).

3) Na rynku wewnętrznym oprócz rynku miejskiego istnieje znaczny rynek wiejski, wyrażający się dla żyta około 24% ogólnego rynku wewnętrznego, i około 6% zbioru. Stosunek każdej kategorji własności do miejskiego i wiejskiego rynku przedstawiają poniższe zestawienia:

Obsługiwanie rynku wewnętrznego

	Pszenica			Żyto		
	miejski	wiejski	wewnętrzny	miejski	wiejski	wewnętrzny
Większa własność .	65	10	60	51	17	42
Mniejsza własność .	35	90	40	49	83	58
Razem .	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Znaczenie rynku wewnętrznego

	Pszenica		Żyto	
	Dla własności			
	większej	mniejszej	większej	mniejszej
Rynek miejski	99	86	90	65
„ wiejski	1	14	10	35
Razem .	100%	100%	100%	100%

4) Znaczna przewaga spożycia własnego wsi nad ilościami nadwyżek sprzedawanych na rynku miejskim i zagranicznym świadczy o dużej elastyczności realizacji zbóż. Dla realizacji zbiorów ogólno-

krajowych granice elastyczności, t. zw. domniemane „luzy“ w spożyciu wewnętrznem wsi są bez porównania większe niż ewentualne nadwyżki do wyeksportowania. Jeżeli w Polsce mało jest podstaw do mówienia o „klęsce urodzaju“, to w pierwszym rzędzie dlatego, że każdorazowe zwiększenie zbiorów (przy niezmienionych innych czynnikach realizacji) nie zwiększa nadwyżek eksportowych o taką samą ilość, gdyż część tej nadwyżki pochłoną „luzy“.

Istnienie „luzów“ pochodzi z powodu przewagi wpływu obrotu włościańskiego w obrocie ogólno-rolniczym. Świadczą one o względnem nienasyceniu spożycia wiejskiego, jak i o pewnych trudnościach jego przesycenia.

W tych warunkach polityka eksportowa, szczególnie w odniesieniu do żyta, przestaje być „jedynym“ skutecznym środkiem w regulowaniu obrotu wewnętrznego dlatego, że efekt, jaki ona może wywrzeć, jest niewspółmiernie mały w porównaniu z całym zabiegiem interwencyjnym, szczególnie, gdy ten pociąga za sobą duże koszty. Inaczej mówiąc, mała w stosunku do ogólnego obrotu ilość nadwyżek eksportowych nie daje efektywnych korzyści masom rolników, gdyż nie usuwa luzów, których istnienie jest związane ze strukturalnem nienasyceniem spożycia wiejskiego.

Realizacja zbiorów w jednym tylko roku nie jest wystarczającą do scharakteryzowania istoty obrotu ogólno-rolniczego, szczególnie dlatego, że ostatnie lata zaznaczyły się dużemi zmianami w ogólnych warunkach gospodarczych, jak i różniły się wysokością zbiorów.

Wysokość zbiorów w ostatniem pięcioleciu według G. U. St. była następująca:

Zbiory w tys. q.

Rok	Mniejsza własność					Większa własność				
	pszenica	żyto	jęczmień	owies	ziemniaki	pszenica	żyto	jęczmień	owies	ziemniaki
1928	10.476	48.881	11.148	18.732	218.517	5.641	12.221	4.124	6.245	58.088
1929	12.249	56.[illegible]87	12.045	22.555	250.564	5.296	12.590	4.214	6.417	61.643
1930	15.107	56.915	11.030	18 486	243.183	7.297	12.664	3 609	4.990	65.839
1931	15.279	46.992	10.978	18.087	249.604	7.370	10.034	3.779	5.006	60.279
1932	9.341	51.214	10.639	19.344	250.534	4.123	9.890	3.369	4.563	49.210

Zwiększenie produkcji pszenicy włościańskiej, obserwowane w latach 1929 i 1930 w porównaniu z 1928 dorównuje całej ilości pro-

dukcji dworskiej w r. 1928, przytem równa się 70—80% spożycia miejskiego. Zwiększenie w tym samym czasie produkcji włościańskiego żyta wynosi około 75% produkcji dworskiej z r. 1928 i około 75% spożycia miejskiego.

Zapychanie rynku w okresie konjunktury było w przeważnej mierze dokonane żytem i pszenicą produkcji włościańskiej i w mniejszym stopniu pszenicą dworską.

Na tle charakterystyki ogólno-rolniczego obrotu ziemiopłodami w Polsce wyraźnie zarysowuje się znaczenie gospodarcze parcelacji. Dzięki swoistej strukturze agrarnej Polski nadwyżki zbożowe istnieją obok nienasycenia spożycia wiejskiego. Parcelacja (nie wchodząc w kwestje finansowania jej w dzisiejszej chwili) jest tym właśnie środkiem polityki zbożowej, który bez obawy o aprowizację miast[1]) usunąłby definitywnie nadwyżki zbożowe, podnosząc jednocześnie spożycie ludności wiejskiej i przetwórstwo hodowlane.

Zmniejszenie dochodów ludności miejskiej powoduje przechodzenie z droższego spożycia zwierzęcego na tańsze roślinne. Jednak to przechodzenie miast na spożycie roślinne nie przyczynia się do zmniejszenia nadwyżek zbożowych, przeciwnie nawet przez ograniczone spasanie spowodować może zwiększenie nadwyżek zbożowych.

W konsekwencji tego jasnem jest, że utrzymanie spożycia miast na wysokim poziomie leży w interesach całego rolnictwa, szczególnie zaś i bezpośrednio odczuwać może dobrodziejstwo tego rolnictwo drobne, jako wytwórca artykułów hodowlanych.

Podobnie eksport hodowlany otwiera szersze horoskopy dla drobnego rolnictwa, zaś pośrednio może być korzystny dla większej własności przez uwolnienie z rynku nadmiaru zbóż.

---

[1]) Zwiększenie ruchu parcelacyjnego nie zmieniłoby w niczem charakteru samowystarczalnego Polski, szczególnie jeśli przyjąć, że tendencja wzrostu zbiorów włościańskich, zapoczątkowana w okresie z przed kryzysu, mogłaby być ponownie przywrócona.

F. CELE I ŚRODKI ORGANIZACJI OBROTU W GOSPODARSTWACH WŁOŚCIAŃSKICH.

a) Cele organizacji obrotu.

Celem organizacji obrotu jest stworzenie możliwie najdalej posuniętej harmonji pomiędzy produkcją, a jej rozdziałem.

Poprzednio wyraziliśmy pogląd, że ta harmonja będzie wówczas miała miejsce, kiedy produkcja — czynnik warunkujący ilościowo i jakościowo rozdział, będzie dostosowana do rozdziału. Zatem organizacja obrotu rozpocząć się winna od organizacji produkcji w kierunku ilościowym i jakościowym.

Naruszenie harmonji pomiędzy produkcją i rozdziałem może być dwojakiego rodzaju: 1) produkcja jest zbyt mała do możliwości realizacyjnych, 2) produkcja jest zbyt duża do tych możliwości. W każdym z tych dwóch wypadków inne były cele oddziaływania, aczkolwiek środek oddziaływania byłby taki sam — polityka ceny.

W wypadku niedostatecznej produkcji cena jest tym czynnikiem, który ją pobudza. Nie należy oczekiwać, ażeby nam groziła ta okoliczność i żebyśmy zmuszeni byli wzorem niektórych krajów utrzymywać wysoką cenę, jako zachętę do produkowania.

W wypadku nadmiernej produkcji utrzymanie ceny jest możliwe przy usunięciu nadwyżek w formie subwencjonowania wywozu, rozkładając ten ciężar na całe społeczeństwo. Jednakże stosowanie tej polityki w odniesieniu do cen zbożowych przy zapoznaniu innych gałęzi wytwórczości rolnej może byc w konsekwencji dla rolnictwa niekorzystne. Dla drobnego rolnictwa bezpośrednie korzyści premjowania zbożowego wogóle nie istnieją.

Premjowanie wywozu zbóż przez zagwarantowanie korzyści eksportowych nielicznym producentom przyczynia się do istnienia stałych nadwyżek ciążących na rynku wewnętrznym, a tem samem dla całości rolnictwa jest szkodliwe[1])

Oddziaływanie na produkcję za pomocą polityki cen zajmuje stanowisko pośrednie pomiędzy chaotyczną produkcją, a reglamentacją produkcji, przytem ma głównie na celu przyśpieszenie i usprawnienie tego procesu, który dokonuje się automatycznie i bez oddziaływania. Zatem świadoma polityka cen ma w sobie wiele cech gospodarki planowej (ściślej biorąc planowania gospodarczego) aczkolwiek samej zasady automatyzmu gospodarczego nie wyklucza.

Stabilizacja cen, tak upragniona przez teoretyków i praktyków życia gospodarczego, nie stoi w sprzeczności z zasadą wolnego kształtowania się cen, jedynie oznacza, że czynniki spekulacyjne i przypadkowość w polityce produkcji i rozdziału przestały odgrywać dominującą rolę.

Postawny sobie pytanie, w jakim kierunku ma oddziaływać polityka cen w Polsce w odniesieniu do produkcji roślinnej, w kierunku zwiększania, czy też zmniejszania produkcji? Wydaje się nam, że raczej w kierunku samowystarczalności.

Samowystarczalność produkcji w systemie zamkniętego gospodarstwa narodowego daje rolnikowi najlepsze gwarancje otrzymywania cen na poziomie bliskim opłacalności, gdyż zbyt jest zapewniony, zaś cła lub zakazy wwozu chronią produkcję krajową od konkurencji zagranicznej.

Samowystarczalność produkcji w tych warunkach wiąże się z równowagą bilansu ziemiopłodów, jest zatem w okresie trudności zbytu ideałem większości krajów rolniczych.

Jakie są praktyczne możliwości oddziaływania przy pomocy po-

---

[1]) Aczkolwiek w poglądach swych na premjowanie wywozu zbóż autor nie jest odosobniony, jednak dla ścisłości należy podkreślić, że przeważająca część miarodajnej opinji rolniczej wyraża odmienne zapatrywania. Oczywiście, że zarówno przesłanki teoretyczne jak i ocena praktycznych wyników premjowania zbóż, wysuwane przez jego zwolenników, nie są pozbawione słuszności, jeżeli całą tę rzecz ujmować z prywatno-gospodarczego punktu widzenia wielkich producentów i eksporterów zboża, t. j. większej własności ziemskiej. Natomiast rozpatrywanie premjowania eksportu zbóż pod kątem widzenia interesów drobnych producentów, czy też całości gospodarstwa narodowego, jak to właśnie czyni autor, opiera się na innych kryterjach, przeto też wyniki premjowania inaczej są oceniane.

lityki cen na rozmiary produkcji ziemiopłodów w gospodarstwach włościańskich?

Minimum powierzchni, jakie zawsze zajmie uprawa ważniejszych płodów, zakreśla ta ilość ziemiopłodów, jaka jest niezbędna dla własnych potrzeb rolnika. Poniżej tych ilości produkcja nie może obniżyć się w żadnym wypadku, powyżej zaś daje tę nadwyżkę, która decyduje o aktywności bilansu ziemiopłodów.

Ta nadwyżka ilościowa produkcji ponad minimalną jest stosunkowo mało wrażliwa na oddziaływanie niskich cen. Po upływie czterech lat kryzysu nie możemy zaobserwować tego, ażeby rolnicy dążyli do obniżenia produkcji. Widzimy, że opłacalność produkcji zbożowej często nie istnieje, jednak dążenia do masowego zmniejszenia upraw w szerokim zakresie niema, obniżenie ilościowe produkcji raczej następuje skutkiem cofnięcia się metod uprawy (zaprzestanie nawożenia). Nie wynika stąd, że działanie nieopłacalności produkcji jest zbyt słabe, że zatem obniżenie obszaru upraw nastąpiłoby przy dalszym spadku cen. Wydaje się nam, że obszar upraw, a z nim i ilość produkcji zmieniać się może nie tyle pod bezpośrednim naciskiem niskich cen, ile pod naciskiem d ł u g o t r w a ł o ś c i tego procesu.

Obszar upraw zmniejsza się opornie z wielu względów, przedewszystkiem kilkuletni okres braku konjunktury jest zbyt krótki, ażeby dał pobudki do tego — każdy rolnik z nadejściem nowego roku oczekuje poprawy — obsiewa więc takąż ilość zboża. Po drugie drobny rolnik użytkuje tak mały obszar ziemi, zaś w masie swej dość rozmaicie ustosunkowuje się do spraw rynku, że cofanie się produkcji drobnorolnej jest mało uchwytne.

Ogólnie biorąc, jak dotychczas niema jeszcze podstaw do interwenjowania w kierunku nieobniżania produkcji, obecnie zaś produkcja, jako przeciętna kilkuletnia, ma tendencję do nieznacznego tylko przekraczania wewnętrznego zapotrzebowania. Utrzymanie zatem produkcji zbożowej na poziomie zbliżonym do samowystarczalności nie wymagałoby specjalnych zabiegów. Dodajmy jednak, że istnieje możliwość, a może nawet zajdzie konieczność, oddziaływania na usunięcie nadwyżek zbożowych drogą pośrednią, t. j. przez przyśpieszenie procesu parcelacyjnego.

Przy dostosowaniu ilościowem produkcji do rozdziału wszelkie poczynania polityki gospodarczej w kierunku oddziaływania na kształtowanie się ilościowe produkcji, oraz ułatwienie rozdziału stają się zbędne, aczkolwiek organizowanie wewnętrznego obrotu pozostaje nadal kwestją otwartą.

To organizowanie rozdziału będzie polegało głównie na zracjonalizowaniu sposobów realizacji główniejszych pozycyj obrotu, a zatem sprzedaży, spożycia wiejskiego domowego i inwentarzy, a także na kształtowaniu zapasów.

Analiza obrotu ziemiopłodami w gospodarstwach włościańskich daje nam pogląd, w jakim kierunku racjonalizacja rozdziału powinna zmierzać:

W odniesieniu do s p r z e d a ż y: równomierność podaży, usunięcie sprzedaży drobnicowej, sprzedaż tylko przez gospodarstwa o aktywnym bilansie zbożowym, usuwanie nadmiernego pośrednictwa, finansowanie sprzedaży i t. p.; w odniesieniu do s p o ż y c i a d o m o w e g o: zracjonalizowanie metod dokonywanej w młynarstwie technicznej i handlowej wymiany zboża na przetwory zbożowe, odpowiednia dla rolnictwa polityka reglamentacji przemiału; w odniesieniu do s p a s a n i a: racjonalizacja metod opasania bytowego i przetwórczego; w odniesieniu do z a p a s ó w: w zależności od przewidywanych zbiorów wpływanie w kierunku pozbycia się zapasów, względnie ich tworzenia.

b) Współczesna organizacja obrotu.

Organy eksportowe.

Należą tu instytucje służące celom eksportu, a więc Państwowe Zakłady Przemysłowo-Zbożowe, Związek Eksporterów Zboża, Komisja do spraw wywozu i t. p.

Działalność tych instytucyj i urządzeń, w znacznej mierze scentralizowana w Związku Eksporterów, dotyczy głównie wielkiego rolnictwa, jedynie pośrednio ma znaczenie i dla drobnego rolnictwa, dzięki temu, że przyczynia się do usunięcia nadwyżek na rynku wewnętrznym. Zakres czynności tych organów polityki zbożowej jest różnorodny, przytem podstawy, na których opierają one swą działalność, mają różny stopień trwałości. Jedne z tych organów są pomyślane jako urządzenia stałe, inne znów mają służyć celom doraźnym. Ta doraźność formy jest wynikiem chwiejności w dziedzinie polityki zbożowej ostatniego dziesięciolecia: Polska oscyluje pomiędzy samowystarczalnością a nieznaczną aktywnością. Zdecydowanie czynnego bilansu zbożowego, z wyjątkiem może jęczmienia, Polska nie posiada i prawdopodobnie w przyszłości posiadać nie będzie, gdyż

wiele przemawia za tem, że na dłuższą metę realizowany być może jedynie program samowystarczalności. To zaś wymaga innych kryterjów organizacji obrotu, i innego ustosunkowania się do zagadnienia obrotu, niż dotychczas. Jak dotąd, działalność urządzeń eksportowych lub mających służyć celom eksportu była dominującym czynnikiem organizacji obrotu (rozdziału produkcji), jednakże wobec samowystarczalności Polski wynika, że powinnaby ona nosić charakter pomocniczy, uzupełniający, gdyż cała waga zagadnienia obrotu produkcji roślinnej leży w ukształtowaniu się stosunków wewnętrznych [1]).

Organy obrotu wewnętrznego.

I. H a n d e l z b o ż o w y. W granicach swych Polska posiada rejony czynne i bierne pod względem bilansu ziemiopłodów. Daje to naturalne warunki do rozbudowy handlu zbożowego.

P r y w a t n y h a n d e l z b o ż o w y pod względem form organizacyjnych przedstawia się bardzo niejednolicie. Obok hurtowników funkcjonują tu drobni kupcy lokalni, którzy niekiedy sa finansowani przez hurtowników i spełniają rolę ich pośredników. Z drugiej strony, agenci hurtowników handlują także na swój własny rachunek. W związku z powyższem często trudno jest ustalić, z jaką formą handlu zbożowego ma się do czynienia. Przeważa wolna konkurencja

---

[1]) Jako państwo dłużnicze Polska powinna niewątpliwie wykorzystywać wszystkie możliwości eksportowe, jednak zboża (za wyjątkiem jęczmienia) nie są temi wytworami, które należałoby za wszelką cenę wywozić. Składa się na to szereg przyczyn:

1) Przeciętne saldo wywozu zbóż stanowi bardzo nieznaczną część salda wywozu artykułów hodowlanych. W latach 1924—1929 saldo wywozu wszystkich wytworów roślinnych stanowiło zaledwie 16% salda wywozu wszystkich wytworów hodowlanych.

2) Eksport zbóż z Polski przeważnie nosi charakter „głodowy", gdyż nawet w okresie dobrych zbiorów odbywa się w dużej mierze przy znacznem nienasyceniu spożycia wsi.

3) Z porównania struktury gospodarczej Polski i innych krajów eksportujących wytwory rolne wynika, że eksport wytworów hodowli z Polski ma na dłuższą metę lepsze warunki konkurencyjne (taniość pasz i rąk roboczych) niż eksport wytworów produkcji roślinnej. Podtrzymywanie natomiast eksportu zbożowego osłabia naszą zdolność konkurencyjną na odcinku hodowlanym, który może mieć istotne znaczenie dla bilansu płatniczego.

Z tych wszystkich względów wydaje się słuszne, ażeby w zakresie polityki zbożowej była stosowana głównie zasada samowystarczalności, zaś eksport rolny w znacznie większej mierze opierał się na hodowli.

lecz znane są miejscowości, gdzie cały handel zbożowy jest dobrze zorganizowany, gdzie grupa kupców narzuca ceny.

Handel prywatny obejmuje dominującą część zboża włościańskiego idącego na rynek. W grubszem przybliżeniu można określić, że przez handel prywatny przechodzi od 80% (Zachodnia Polska) do 100% (Kresy Wschodnie) całego sprzedanego zboża. Wówczas gdy hurtowy handel obsługuje głównie większą własność ziemską, drobne rolnictwo jest oparciem dla małych kupców lokalnych.

Handel spółdzielczy obejmuje bardzo małą ilość sprzedawanego zboża włościańskiego. W sprzyjających warunkach przy odpowiedniej rozbudowie swego aparatu handel spółdzielczy mógłby w znacznie większym zakresie przejąć agendy handlu prywatnego. W dzisiejszych czasach znaczenie handlu spółdzielczego polegać może jedynie na regulowaniu cen i wprowadzaniu lepszych form organizacyjnych. Na to, żeby prywatny handel dostosował się do handlu spółdzielczego potrzebna nietyle rozbudowa ilościowa placówek handlu spółdzielczego, ile oparcie ich na silnych podstawach.

Państwowe Zakłady Przemysłowo-Zbożowe interwenjują na rynku wewnętrznym w kierunku ujednostajnienia poziomu cen. Interwencja ta nie sięgała poza główniejsze ośrodki handlu zbożowego, co zresztą jest uzależnione od środków, jakiemi dysponują P. Z. P. Z.

Akcja Państwowych Zakładów Przemysłowo-Zbożowych w początkowych latach odbywała się w dużym stopniu przy osłabieniu stanowiska hurtownika zbożowego, natomiast na położenie kupca miejscowego prawdopodobnie nie wpływała w znacznym stopniu. Obecnie natomiast daje się zauważyć współpraca prywatnego kupiectwa z P. Z. P. Z.

II. Przetwórstwo młynarskie obejmuje znacznie większą część zboża włościańskiego w stosunku do ilości ogólnego obrotu (rozdziału), niż sprzedaż zbóż, jednakże jest tą pozycją bilansu zbożowego, która w polityce i w publicystyce gospodarczej pozostaje zupełnie na uboczu. W warunkach przeciętnego gospodarstwa włościańskiego stosunek wzajemny przetwórstwa i sprzedaży przedstawia się następująco:

	w % całego obrotu:	
	przetwórstwo młynarskie	sprzedaż
pszenica	50	25
żyto	50	20
jęczmień	30	10
owies	—	10

Organizacja przetwórstwa zbożowego młynarskiego ma dla drobnego rolnictwa doniosłe znaczenie nietylko ze względu na ilościową wagę tej pozycji bilansu, lecz i ze względu na strukturę spożycia i spasania, które w dużej mierze pozostają pod wpływem technicznych i handlowych warunków przetwórstwa młynarskiego. Zadaniem polityki gospodarczej powinno być, ażeby interesy przemysłu młynarskiego nie mogły dominować nad interesami rolnictwa.

III. W ł a ś c i w e o r g a n y r e g u l a c j i o b r o t u. Instytucje i urządzenia wyżej omówione służą celom obrotu w mniej lub więcej ograniczonym zakresie, będąc z istoty rzeczy przeznaczone do spełniania tylko niektórych ściśle określonych funkcyj obrotu. Organami przeznaczonemi w znacznie szerszym zakresie do regulacji obrotu są e l e w a t o r y z b o ż o w e l o k a l n e i s p i c h r z e g m i n n e. Te ostatnie znane były w b. zaborze rosyjskim przed wojną. W obecnym czasie nieliczne elewatory lokalne (4) odgrywają rolę tylko na bardzo ograniczonym terenie działania. Jak dotychczas warunki ogólne nie sprzyjają podjęciu przez elewatory w szerokim zakresie tak ważnych funkcyj obrotu, jak czynności kredytowe, handel komisowy i t. p. Zaznaczyć należy, że w opinji kół miarodajnych sprawa elewatorów czy śpichrzy lokalnych nie znalazła jeszcze dostatecznego zrozumienia i uznania[1]).

Działalność wszystkich wymienionych wyżej czynników obrotu wewnętrznego nie jest skoordynowana i kierunki działania są roz-

---

[1]) Rola elewatorów lokalnych i śpichrzy rozmaicie bywa oceniana. Jako najbardziej charakterystyczne można przytoczyć następujące opinje w tej sprawie:

1) Uznający eksport za główny i zasadniczy środek polityki zbożowej, wewnętrzny obrót uważają za mniej istotny, a tem samem nie przyznają sprawie elewatorów czy śpichrzy większego znaczenia.

2) Uznający właściwą organizację obrotu wewnętrznego za podstawowe zagadnienie polityki zbożowej i rolnej również nie są jednomyślni:

a) niektórzy określają niedomagania gospodarki zbożowej jako pochodzące głównie ze złej sytuacji finansowej rolnictwa, widzą przeto wyjście raczej w bezpośredniej akcji kredytowej, niż w akcji zbożowej elewatorów i śpichrzy;

b) w przeciwieństwie do tego inni uznają budowę elewatorów i śpichrzy jako dominujący problem polityki zbożowej.

Taka niezgodność opinji w podstawowych kwestjach obrotu zbożowego jest wynikiem (pomijając sprzeczne motywy natury prywatno-gospodarczej) zarówno różnorodności warunków kształtowania się obrotu w Polsce, jak i nieustalenia, które czynniki są najwięcej istotne. Potrzebne są przeto badania naukowe i statystyczne, któreby ustaliły rolę różnych elementów obrotu zbożowego, a tem samem przyczyniłyby się do usunięcia zbytniej rozbieżności poglądów na podstawowe zasady polityki zbożowej i rolnej.

bieżne. Handel spółdzielczy i P. Z. P. Z., poczęści i elewatory oraz spichrze lokalne, mają na celu usuwanie tych niedogodności, jakie mają dla rolnika formy handlu prywatnego. Pozatem zresztą działają te czynniki na różnych odcinkach i w niejednakowej skali. Przetwórstwo zbożowe ześrodkowane w wiejskich młynach przedstawia się bardzo prymitywnie pod względem urządzeń i organizacji, aczkolwiek pełni skomplikowane i ważne funkcje wymiany przemiałowej, technicznej i ściśle handlowej.

Wadliwość obrotu jako całości w tych warunkach jest oczywista.

Usprawnienie obrotu w kierunku pożądanym dla drobnego rolnictwa wymaga: 1) ustalenia hierarchji kierunków oddziaływania, 2) zastosowania właściwych środków oddziaływania, w szczególności stwierdzenia, jaką rolę mogą odegrać w reorganizacji obrotu istniejące urządzenia. Tu właśnie powstaje kwestja współzależności wszystkich form organizacji obrotu.

c) Współzależność wszystkich form organizacji obrotu.

Charakterystyczną cechą bilansu ziemiopłodów jest ścisła współzależność wszystkich jego pozycyj. Stąd też występuje współzależność wszystkich form organizacji obrotu.

Obok umieszczony szemat przedstawta podstawy organizacji obrotu na tle obecnej jego struktury w odniesieniu do ważniejszych pozycyj rozdziału produkcji.

Z powyższego szematu wynika, że *regulowanie obrotu ziemiopłodami wiąże się z całokształtem polityki rolnej w zakresie cen, kredytów, organizacji handlu zbożowego i hodowlanego, oraz administracji rolnej*. I odwrotnie, rozwiązanie pomyślnie maximum zagadnień z zakresu ogólnej polityki rolnej automatycznie przyczynia się do prawidłowszego funkcjonowania obrotu.

Wobec zależności, jaka tu panuje, oddziaływanie fragmentaryczne, t. j. na poszczególne elementy obrotu może dać tylko doraźny i mało efektywny skutek. Dla zobrazowania tego przytoczymy parę przykładów: 1) zracjonalizowany i całkowicie opanowany handel zbożowy wewnętrzny przy chaotycznym handlu wytworami hodowlanemi dawałby premję dla produkcji zbożowej kosztem hodowlanej, przyczyniając się do nadmiernego rozrostu produkcji zbożowej, a zatem w zarodku swym nosiłby deprecjację cen zbożowych. Wniosek stąd

Szemat organizacji obrotu.

Kierunek oddziaływania	Sposób oddziaływania	Środki oddziaływania
Regulowanie sprzedaży:		
1) równomierność podaży; 2) przeciwdziałanie sprzedaży drobnicowej	akcja kredytowa	rozwój instytucyj kredytu krótko-terminowego,
	akcja zaliczkowa	rozwój instytucyj kredytu zaliczkowego,
	handel terminowy i komisowy	rozwój istytucyj handlu terminowego i komisowego,
3) usuwanie nadmiernego pośrednictwa	organizacja handlu	rozwój handlu spółdzielczego zbożowego
4) przeciwdziałanie sprzedaży przez gospodarstwa nie mające nadwyżek	polityka cen na wytwory hodowli, organizacja handlu wytworami hodowli	zdobycie i utrwalenie rynków zagranicznych na wytwory hodowli, rozwój handlu spółdzielczego wytworami hodowli
Regulowanie spożycia domowego:		
1) oddziaływanie na ilościowe spożycie i spasanie	podniesienie poziomu gospodarczego i kulturalnego wsi	zamknięcie „nożyc" cen rolnych i przemysłowych, akcja społeczno-kulturalna,
2) racjonalizacja przemiału oraz wymiany technicznej i handlowej w przemyśle młynarskim	polityka reglamentacyjna przemiałowa i wymiany	w drodze rozporządzeń władz administr. ogólnej,
	kontrola kosztów przemiału	propaganda wśród ludności wiejskiej
Regulowanie spasania:		
1) przeciwdziałanie spasaniu nadwyżek sprzedażnych zbóż chlebowych	polityka cen na zboże, organizacja handlu zbóż	polityka samowystarczalności zbożowej, organizacja handlu zbożowego, spółdzielczego, zakupy interwencyjne na rynku wew.
Regulowanie równowagi bilansu ziemiopłodów:		
1) usuwanie nadwyżek ponad spożycie wewnętrz.	polityka eksportowa zbóż, standaryzacja	organizacja eksportu, podniesienie kultury rolnej,
2) doraźnie, w razie przewidywań nieurodzaju: tworzenie zapasów	polityka importu zbóż	organizacja eksportu
3) stały stosunek wskaźnika cen zbożowych i hodowlanych	równoległość polityki cen zbożowych i hodowlanych	trwałość polityki samowystarczalności zbożowej i ekspansji hodowlanej.

taki, że racjonalizacja handlu zbożowego musi postępować równolegle z racjonalizacją handlu wytworami hodowli. 2) Równowaga cen zbożowych i hodowlanych jest oczywistym warunkiem pomyślnego rozwoju rolnictwa i normalnego funkcjonowania obrotu. 3) Rozwój instytucyj kredytu krótkoterminowego i średnioterminowego wywrze swój dobroczynny skutek tylko wówczas, jeżeli jednocześnie będzie następowała chociaż drobna kapitalizacja.

Reasumując powyższe, reorganizacja obrotu może być pomyślana jedynie w ramach szeroko realizowanego programu konsekwentnej polityki rolnej.

d) Zadania spółdzielczości w dziedzinie organizacji obrotu.

Podstawą ruchu spółdzielczego jest dążenie do unormowania stosunków materjalnych społeczeństwa. Początki spółdzielczości płyną zawsze ze zbiorowej świadomości tych nieprawidłowości, jakie zachodzą w życiu gospodarczem i społecznem. Przy skutecznem zapobieganiu tym nieprawidłowościom ruch spółdzielczy przekształca się na samodzielny, niekiedy dominujący czynnik życia gospodarczego.

W współczesnych warunkach szczególnie wyraźnie występuje to, że rola i zadania spółdzielczości są tak duże, jak duże są jej możliwości oddziaływania na życie gospodarcze. Zatem wypadnie zastanowić się nad możliwościami, wobec jakich stoi spółdzielczość w dziedzinie reorganizacji obrotu.

Wyżej powiedzieliśmy, że reorganizacja obrotu jest do pomyślenia jako całokształt konkretnej i planowej polityki rolnej. Jakież są możliwości realnego oddziaływania przez spółdzielczość na bilans ziemiopłodów na tle całokształtu programu rolnego? Wychodząc od struktury organizacji obrotu przytoczonej wyżej, możemy stwierdzić, że możliwości te w oparciu o istniejące placówki różnych form spółdzielczości są następujące:

Spółdzielczość kredytowa, będąca trzonem ruchu spółdzielczego w Polsce, w granicach zasięgu lokalnego automatycznie oddziaływuje na prawidłowszą organizację obrotu. Pozatem spółdzielczość kredytowa jest organem rozprowadzającym doraźne kredyty państwowe na realizację urodzaju w formie zaliczkowania zboża, co w zasadzie ma być dokonywane na podstawie porozumienia ze spółdzielniami rolniczo-handlowemi. Oczywistem jest, że spółdziel-

cześć kredytowa mogłaby w znacznie większym stopniu przyczyniać się do organizacji obrotu zbożowego, gdyby istniały szerokie możliwości finansowania realizacji zbiorów.

Spółdzielczość mleczarska jest bezpośrednio zainteresowana w racjonalizacji systemów żywienia, a zatem w pewnej mierze może oddziaływać na spasanie zbóż i ziemniaków przez inwentarz i na przerabianie u nas w kraju pasz treściwych dotychczas masowo eksportowanych za granicę. Jednakże zakres zainteresowania spółdzielczości mleczarskiej organizacją obrotu ziemiopłodów nie może sięgać poza technikę żywienia, obejmując przytem tylko część ziemiopłodów i przetworów spasanych przez inwentarz.

Spółdzielczość rolniczo-handlowa oddziaływuje w kierunku utrwalania polityki cen i usprawnienia form organizacyjnych handlu ziemiopłodami. Jednakże podkreślaliśmy wyżej współzależność usprawnienia handlu zbożowego i hodowlanego, a zatem konieczność skoordynowania całego spółdzielczego zbytu wytworów rolnictwa.

Zarówno spółdzielczość kredytowa, jak i rolniczo-handlowa może oddziaływać na organizację obrotu w różnym stopniu, a to w zależności od tego, czy dane placówki spółdzielcze spełniają rolę dominującą, lub przynajmniej samodzielną w lokalnem życiu gospodarczem, czy tylko noszą charakter pionierski [1]).

Większe natomiast możliwości wpływania na organizację obrotu mają Centralne Instytucje Spółdzielcze przez to, że kierują całym aparatem spółdzielczym oraz koordynują i uzgadniają politykę spółdzielczą z ogólno-państwową polityką rolną. Sam fakt współzależności różnych form obrotu i oddziaływania ich w różnych kierunkach wymagaześrodkowania akcji zmierzającej do reorganizacji obrotu w jednej centrali.

Realizowanie programu polityki rolnej wymaga posiadania organów wykonawczych w postaci zrzeszeń gospodarczych rolnictwa. W dziedzinie techniki rolnej i ogólnej reprezentacji rolnictwa zadanie to spełniają zrzeszenia rolnicze (towarzystwa rolnicze), względnie organizacje samorządu gospodarczego. Natomiast w dziedzinie stosunków ściśle ekonomicznych, t. j. kredytowych, handlowych i t. p., drobna włas-

---

[1]) Do placówek spółdzielczych noszących charakter pionierski, mogących przyczyniać się do racjonalizacji spasania i spożycia domowego jedynie w warunkach ściśle lokalnych, można zaliczyć młyny i piekarnie spółdzielcze, bekoniarnie, śpichrze i t. p.

ność nie ma właściwie reprezentacji swych interesów. Spółdzielczość, jeżeli chodzi o efektywny wynik dotychczasowej pracy i możliwości na przyszłość, jest najpoważniejszym odcinkiem życia gospodarczego, na którym interesy ekonomiczne drobnego rolnika były z mniejszym lub większym skutkiem, wszakże konsekwentnie i wytrwale bronione.

Zatem na Centralnych Instytucjach Spółdzielczych, mających siłą faktu dokonanego narzucony charakter reprezentowania interesu gospodarczego drobnej własności, leży obowiązek wypracowania konkretnego programu całokształtu polityki rolnej, w ramach którego byłby uwzględniony także program polityki zbożowej.

BILANS
ZIEMIOPŁODÓW PRÓBNY.

I. ZESTAWIENIA LICZBOWE PRÓBNEGO BILANSU ZIEMIOPŁODÓW ZA ROK 1928/29.

Uwagi ogólne:

I.

Zestawienia liczbowe zawierają przeciętne obliczenia bilansu pszenicy, żyta, jęczmienia, owsa i ziemniaków w gospodarstwach zbadanych. Układ zestawień jest następujący:

1) Obliczenia bilansu każdego ziemiopłodu dokonane są oddzielnie dla każdego rejonu produkcyjnego (rejony I—XII).
2) Dla większych kompleksów rejonowych podane są osobne zestawienia (grupy rejonów a, b, c, A, B).
3) Obliczenia ze wszystkich gospodarstw zbadanych podane są w zestawieniu ogólnem.

Zasady podziału rejonowego omówione są na str. 62—68.
Mapa rejonów znajduje się na str. 67.

II.

W tabelach rejonów i grup rejonów dane liczbowe odnoszące się do poszczególnych grup wielkości gospodarstw zbadanych wyrażone są dwojako:

1) Górny wiersz oznacza bilans *w q w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych.*
2) Dolny wiersz (kursywa) oznacza bilans *w % obrotu.*

W tych tabelach bilans w przeliczeniu *na 1 gospodarstwo* nie jest podany, może być natomiast obliczony, mnożąc liczby górnego wiersza (obliczenia na 1 ha) przez przeciętny obszar gospodarstw zbadanych (rubryka 2).

W zestawieniach ogólnych dane liczbowe dla poszczególnych grup wielkości gospodarstw zawierają trzy wiersze, z których pierwszy z gwiazdką * oznacza bilans w przeliczeniu na 1 gospodarstwo, środkowy oznacza bilans na 1 ha użytków rolnych, dolny (kursywa) oznacza bilans w % obrotu.

III.

Bilans ziemiopłodów zawiera obliczenia przeciętne ze wszystkich gospodarstw zbadanych, t. j. obejmuje także gospodarstwa nie mające obrotu.

IV.

Brak obrotu danym ziemiopłodem lub brak poszczególnych pozycyj obrotowych oznaczono kreską —. Dane liczbowe mniejsze od 0,01 q lub od 0,1 % oznaczono kropką · .

PSZENICA

Gospodarstwa			Przychody						Rozchody							
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Zbiory	Kupno	Z pożyczek, zwrotu pożycz. i wymiany	Różne	Razem	Siew	Dla inwentarza	Na przemiał	Sprzedaż	Pożyczki, zwrot pożycz. i wymiana	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
REJON I																
5—10	9,44	2	0,05	0,76	0,07	—	—	0,88	0,07	—	0,30	0,51	—	—	0,88	—
			6,0	*86,5*	*7,5*	—	—	*100,0*	*8,4*	—	*34,2*	*57,4*	—	—	*100,0*	—
10—15	12,80	9	.	3,15	—	0,09	—	3,24	0,19	0,06	0,13	2,63	0,09	0,01	3,11	0,13
			0,1	*97,2*	—	*2,7*	—	*100,0*	*5,7*	*1,8*	*4,1*	*81,4*	*2,7*	*0,3*	*96,0*	*4,0*
15—30	20,74	18	0,01	0,95	.	0,03	—	0,99	0,07	0,02	0,09	0,73	0,03	0,03	0,97	0,02
			0,8	*95,9*	*0,4*	*2,9*	—	*100,0*	*7,5*	*2,2*	*8,8*	*73,5*	*3,3*	*3,2*	*98,5*	*1,5*
30—50	36,00	3	0,05	1,30	—	0,02	—	1,37	0,09	—	0,10	1,12	—	0,01	1,32	0,05
			4,0	*94,3*	—	*1,7*	—	*100,0*	*6,9*	—	*7,4*	*81,4*	—	*0,5*	*96,2*	*3,8*
5—50	19,23	32	0,02	1,41	.	0,04	—	1,47	0,10	0,02	0,10	1,15	0,04	0,02	1,43	0,04
			1,2	*96,0*	*0,3*	*2,5*	—	*100,0*	*6,7*	*1,6*	*7,1*	*77,8*	*2,4*	*1,5*	*97,1*	*2,9*
REJON II																
2—3	2,83	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3—5	3,99	13	0,04	0,73	0,02	—	—	0,79	0,06	0,03	0,37	0,14	—	.	0,60	0,19
			3,6	*93,8*	*2,6*	—	—	*100,0*	*7,5*	*3,2*	*46,7*	*17,8*	—	*0,03*	*75,5*	*24,5*
5—10	7,59	39	0,04	0,94	0,02	0,01	.	1,02	0,08	0,02	0,36	0,47	0,01	0,01	0,96	0,06
			3,8	*92,4*	*2,4*	*1,2*	*0,2*	*100,0*	*8,2*	*2,1*	*34,8*	*46,5*	*1,1*	*1,4*	*94,1*	*5,9*
10—15	12,11	35	0,05	1,16	0,01	0,04	—	1,26	0,10	0,02	0,25	0,78	0,05	0,01	1,21	0,05
			3,6	*92,3*	*0,8*	*3,3*	—	*100,0*	*8,0*	*1,7*	*19,6*	*62,7*	*3,6*	*0,7*	*96,3*	*3,7*
15—30	21,02	30	0,04	0,59	0,01	0,01	.	0,65	0,04	0,01	0,17	0,30	0,01	0,04	0,57	0,08
			6,0	*90,9*	*1,3*	*1,2*	*0,6*	*100,0*	*5,8*	*1,2*	*27,3*	*45,5*	*1,7*	*5,8*	*87,3*	*12,7*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
								REJON II c. d.								
30—50	34,98	11	0,01	1,00	0,01	0,01	.	1,03	0,05	.	0,08	0,85	0,01	0,03	1,02	0,01
			0,9	*96,9*	*0,01*	*0,9*	*0,3*	*100,0*	*5,3*	*0,5*	*8,1*	*81,8*	*0,9*	*3,0*	*99,6*	*0,4*
2—50	13,87	129	0,03	0,88	0,01	0,02	.	0,94	0,06	0,01	0,22	0,55	0,02	0,02	0,88	0,06
			3,6	*93,1*	*1,3*	*1,8*	*0,2*	*100,0*	*6,8*	*1,4*	*22,2*	*59,0*	*2,0*	*2,6*	*94,0*	*6,0*
								REJON III								
15—30	20,50	3	—	0,02	—	—	—	0,02	—	—	0,02	.	—	—	0,02	—
			—	*100,0*	—	—	—	*100,0*	—	—	*85,3*	*14,7*	—	—	*100,0*	—
30—50	35,50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15—50	24,25	4	—	0,01	—	—	—	0,01	—	—	0,01	.	—	—	0,01	—
			—	*100,0*	—	—	—	*100,0*	—	—	*85,3*	*14,7*	—	—	*100,0*	—
								GRUPA REJONÓW I + II + III = a								
2—3	2,83	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3—5	3,99	13	0,03	0,74	0,02	—	—	0,79	0,06	0,03	0,37	0,14	—	.	0,60	0,19
			3,7	*93,8*	*2,5*	—	—	*100,0*	*7,5*	*3,2*	*46,7*	*17,7*	—	*0,4*	*75,5*	*24,5*
5—10	7,67	41	0,04	0,93	0,03	0,01	.	1,01	0,08	0,02	0,35	0,48	0,01	0,01	0,95	0,06
			3,9	*92,1*	*2,7*	*1,1*	*0,2*	*100,0*	*8,2*	*2,1*	*34,7*	*47,0*	*1,1*	*1,3*	*94,4*	*5,6*
10—15	12,25	44	0,04	1,58	0,01	0,05	—	1,68	0,12	0,03	0,22	1,19	0,05	0,01	1.62	0,06
			2,2	*94,3*	*0,5*	*3,0*	—	*100,0*	*7,2*	*1,7*	*13,2*	*70,4*	*3,2*	*0,5*	*96,2*	*3,8*
15—30	20,89	51	0,02	0,68	0,01	0,02	.	0,73	0,05	0,01	0,14	0,43	0,02	0,03	0,68	0,05
			3,5	*93,4*	*0,8*	*2,1*	*0,3*	*100,0*	*6,6*	*1,6*	*18,7*	*58,7*	*2,5*	*4,5*	*92,6*	*7,4*
30—50	35,22	15	0,02	0,99	0,01	0,01	.	1,03	0,06	.	0,08	0,85	0,01	0,02	1,02	0,01
			1,8	*96,2*	*0,7*	*1,2*	*0,1*	*100,0*	*5,7*	*0,4*	*7,8*	*81,7*	*0,7*	*2,3*	*98,6*	*1,4*
2—50	15,16	165	0,03	0,97	0,01	0,02	.	1,03	0,07	0,01	0,18	0,68	0,02	0,02	0,98	0,05
			2,7	*94,1*	*0,9*	*2,2*	*0,1*	*100,0*	*6,7*	*1,5*	*16,9*	*65,5*	*2,3*	*2,2*	*95,1*	*4,9*

PSZENICA

Gospodarstwa: Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Zbiory	Kupno	Z pożyczek zwrotu pożycz. i wymiany	Różne	Razem	Rozchody: Siew	Dla inwentarza	Na przemiał	Sprzedaż	Pożyczki, zwrot pożycz. i wymiana	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
REJON IV																
2—3	2,42	2	—	2,27	—	—	—	2,27	0,07	—	0,44	1,65	—	—	2,16	0,11
			—	100,0	—	—	—	100,0	3,2	—	19,5	72,7	—	—	95,4	4,6
3—5	4,43	2	—	—	0,06	—	—	0,06	0,06	—	—	—	—	—	0,06	—
			—	—	100,0	—	—	100,0	100,0	—	—	—	—	—	100,0	—
5—10	7,33	24	0,07	2,46	0,16	0,12	—	2,81	0,18	0,06	0,59	1,55	0,22	0,05	2,65	0,16
			2,5	87,6	5,7	4,2	—	100,0	6,5	2,9	20,9	55,2	7,7	1,9	94,4	5,6
10—15	12,06	22	0,03	2,25	0,02	0,01	—	2,31	0,16	0,03	0,43	1,55	0,02	0,02	2,21	0,10
			1,1	97,2	1,1	0,6	—	100,0	6,9	1,3	18,7	67,0	0,7	1,0	95,6	4,4
15—30	20,14	48	0,05	2,18	0,02	0,04	.	2,29	0,14	0,03	0,25	1,65	0,02	0,05	2,14	0,15
			2,3	95,4	0,5	1,8	.	100,0	5,9	1,2	11,1	71,9	1,1	2,2	93,4	6,6
30—50	37,37	15	0,11	2,94	0,06	0,05	—	3,16	0,20	0,03	0,20	2,28	0,11	0,08	2,90	0,26
			3,3	93,0	1,9	1,8	—	100,0	6,5	0,9	6,3	71,8	3,7	2,5	91,7	8,3
2—50	17,54	113	0,06	2,42	0,04	0,05	.	2,57	0,16	0,03	0,29	1,79	0,08	0,05	2,40	0,17
			2,4	94,1	1,7	1,8	.	100,0	6,3	1,2	11,3	69,7	2,6	2,1	93,2	6,8
REJON V																
2—3	2,43	2	0,05	1,83	—	—	—	1,88	0,10	—	1,46	0,29	—	0,03	1,88	—
			2,7	97,3	—	—	—	100,0	5,4	—	77,5	15,4	—	1,7	100,0	—
3—5	4,51	4	—	2,96	—	—	—	2,96	0,13	0,02	0,99	0,58	0,10	—	1,82	0,14
			—	100,0	—	—	—	100,0	6,7	1,1	50,7	29,3	4,9	—	92,7	7,3
5—10	7,17	20	0,04	1,59	0,04	0,04	—	1,71	0,16	0,02	0,53	0,73	0,05	0,09	1,58	0,13
			2,4	92,8	2,3	2,5	—	100,0	9,5	1,0	31,1	42,5	3,1	5,4	92,6	7,4
10—15	12,13	30	0,03	1,09	0,02	0,01	.	1,14	0,10	0,02	0,32	0,62	0,01	0,02	1,09	0,05
			2,3	94,9	1,7	1,1	.	100,0	9,1	1,7	27,8	54,6	0,8	1,2	95,2	4,8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
								REJON V c. d.								
15—30	20,30	34	0,03	1,16	0,02	0,01	—	1,22	0,12	0,02	0,23	0,64	0,02	0,02	1,05	0,17
			2,4	*95,3*	*1,3*	*1,0*	—	*100,0*	*10,6*	*1,5*	*18,5*	*52,7*	*1,6*	*1,4*	*86,3*	*13,7*
30—50	32,33	2	0,02	2,86	0,10	—	—	2,98	0,19	—	0,29	1,95	—	0,28	2,71	0,27
			0,5	*95,9*	*3,6*	—	—	*100,0*	*6,5*	—	*9,7*	*65,2*	—	*9,4*	*90,8*	*9,2*
2—50	13,97	92	0,03	1,28	0,02	0,02	.	1,35	0,13	0,02	0,30	0,71	0,02	0,04	1,22	0,13
			2,1	*95,0*	*1,7*	*1,2*	.	*100,0*	*9,5*	*1,3*	*22,7*	*52,4*	*1,5*	*2,7*	*90,1*	*9,9*
								GRUPA REJONÓW IV + V = b								
2—3	2,42	4	0,02	2,05	—	—	—	2,07	0,09	—	0,95	0,96	—	0,02	2,02	0,05
			1,3	*98,7*	—	—	—	*100,0*	*4,2*	—	*45,9*	*46,6*	—	*0,8*	*9,75*	*2,5*
3—5	4,49	6	—	1,31	0,02	—	—	1,33	0,11	0,01	0,67	0,39	0,06	—	1,24	0,09
			—	*98,6*	*1,4*	—	—	*100,0*	*8,2*	*1,1*	*49,9*	*28,9*	*4,8*	—	*92,9*	*7,1*
5—10	7,26	44	0,06	2,07	0,11	0,08	—	2,32	0,17	0,05	0,56	1,18	0,15	0,07	2,18	0,14
			2,5	*89,3*	*4,6*	*3,6*	—	*100,0*	*7,5*	*1,7*	*24,3*	*51,0*	*6,2*	*3,1*	*93,8*	*6,2*
10—15	12,10	52	0,03	1,57	0,02	0,01	.	1,63	0,13	0,02	0,36	1,02	0,01	0,02	1,56	0,07
			1,6	*96,3*	*1,3*	*0,8*	.	*100,0*	*7,8*	*1,4*	*22,4*	*62,0*	*0,8*	*1,1*	*95,5*	*4,5*
15—30	20,21	82	0,04	1,75	0,02	0,03	.	1,84	0,13	0,02	0,24	1,23	0,02	0,04	1,68	0,16
			2,2	*95,3*	*0,9*	*1,6*	.	*100,0*	*7,2*	*1,3*	*13,1*	*66,6*	*1,2*	*2,1*	*91,5*	*8,5*
30—50	36,78	27	0,10	2,93	0,06	0,05	—	3,14	0,20	0,03	0,21	2,24	0,10	0,10	2,88	0,26
			3,1	*93,3*	*2,1*	*1,6*	—	*100,0*	*6,5*	*0,8*	*6,6*	*71,2*	*3,3*	*3,2*	*91,6*	*8,4*
2—50	45,94	205	0,05	1,97	0,04	0,03	.	2,09	0,15	0,02	0,30	1,37	0,05	0,05	1,94	0,15
			2,4	*94,3*	*1,7*	*1,7*		*100,0*	*7,1*	*1,2*	*14,1*	*65,4*	*2,3*	*2,3*	*92,4*	*7,6*
								REJON VI								
3—5	4,20	4	—	0,05	0,06	—	—	0,11	0,01	—	0,07	—	—	—	0,08	0,03
			—	*44,4*	*55,6*	—	—	*100,0*	*8,9*	—	*63,4*	—	—	—	*7,23*	*27,7*
5—10	8,09	14	0,01	0,12	—	—	—	0,13	0,02	.	0,07	.	0,01	0,01	0,11	0,02
			6,9	*93,1*	—	—	—	*100,0*	*16,2*	*1,9*	*52,0*	*2,8*	*4,1*	*5,8*	*82,8*	*17,2*
10—15	13,65	13	—	0,25	0,01	.	—	0,26	0,05	0,01	0,10	0,06	.	0,01	0,23	0,03
			—	*95,0*	*4,2*	*0,8*	—	*100,0*	*20,3*	*1,9*	*38,8*	*24,6*	*1,4*	*1,9*	*88,9*	*11,1*

PSZENICA

Gospodarstwa: Grupy ha	Gospodarstwa: Przeciętny obszar ha	Gospodarstwa: Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Przychody: Zbiory	Przychody: Kupno	Przychody: Z pożyczek, zwrotu pożycz. i wymiany	Przychody: Różne	Przychody: Razem	Rozchody: Siew	Rozchody: Dla inwentarza	Rozchody: Na przemiał	Rozchody: Sprzedaż	Rozchody: Pożyczki, zwrot pożycz. i wymiana	Rozchody: Różne	Rozchody: Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
REJON VI c. d.																
15—30	20,23	26	0,02	0,29	.	.	—	0,31	0,03	.	0,09	0,10	0,01	.	0,23	0,08
			5,2	*92,9*	*0,7*	*1,2*	—	*100,0*	*10,5*	*0,4*	*27,3*	*32,7*	*2,1*	*0,9*	*73,9*	*26,1*
30—50	40,54	4	—	0,25	—	—	—	0,25	0,09	—	0,10	0,06	—	—	0,25	—
			—	*100,0*	—	—	—	*100,0*	*37,9*	—	*38,9*	*23,2*	—	—	*100,0*	—
3—50	16,32	61	0,01	0,25	0,01	.	—	0,27	0,05	.	0,09	0,07	0,01	.	0,22	0,05
			3,6	*94,0*	*1,6*	*0,8*	—	*100,0*	*16,6*	*0,7*	*32,5*	*28,1*	*1,8*	*1,2*	*80,9*	*19,1*
REJON VII.																
5—10	7,79	19	.	0,06	0,01	.	—	0,07	0,02	—	0,05	.	—	.	0,07	—
			3,6	*80,9*	*8,2*	*7,3*	—	*100,0*	*23,2*	—	*74,2*	*0,9*	—	*1,7*	*100,0*	—
10—15	12,86	16	0,02	0,14	.	—	—	0,16	0,04	.	0,08	0,02	0,01	.	0,15	0,01
			10,8	*88,7*	*0,5*	—	—	*100,0*	*23,0*	*0,5*	*52,1*	*14,6*	*3,7*	*3,4*	*97,3*	*2,7*
15—30	21,52	34	.	0,16	0,01	.	—	0,17	0,03	0,01	0,05	0,06	0,01	.	0,16	0,01
			0,7	*94,7*	*2,5*	*2,1*	—	*100,0*	*17,6*	*5,1*	*29,2*	*33,3*	*7,3*	*4,5*	*97,0*	*3,0*
30—50	38,25	3	0,01	0,06	—	—	—	0,07	0,01	—	0,04	—	—	.	0,05	0,02
			22,2	*77,8*	—	—	—	*100,0*	*15,0*	—	*55,4*	—	—	*0,4*	*70,8*	*29,2*
5—50	16,67	72	0,01	0,14	.	.	—	0,15	0,03	.	0,05	0,04	0,01	0,01	0,14	0,01
			3,8	*92,0*	*2,4*	*1,8*	—	*100,0*	*18,8*	*3,7*	*37,4*	*26,3*	*5,9*	*3,9*	*96,0*	*4,0*
GRUPA REJONÓW VI + VII = c																
3—5	4,20	4	—	0,05	0,06	—	—	0,11	0,01	—	0,07	—	—	—	0,08	0,03
			—	*44,4*	*55,6*	—	—	*100,0*	*8,9*	—	*63,3*	—	—	—	*72,2*	*27,8*
5—10	7,92	33	0,01	0,08	.	.	—	0,09	0,02	.	0,06	.	.	.	0,08	0,01
			5,5	*87,9*	*3,5*	*3,1*	—	*100,0*	*19,0*	*1,1*	*61,4*	*2,1*	*2,4*	*4,1*	*90,1*	*9,9*
10—15	13,21	29	0,01	0,19	0,01	.	—	0,21	0,04	.	0,09	0,04	0,01	0,01	0,19	0,02
			4,5	*92,3*	*2,7*	*0,5*	—	*100,0*	*21,5*	*1,3*	*44,2*	*20,5*	*2,3*	*2,5*	*92,3*	*7,7*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
GRUPA REJONÓW VI + VII = c c. d.																
15—30	20,96	60	0,01	0,22	.	.	—	0,23	0,03	0,01	0,06	0,07	0,01	0,01	0,19	0,04
			3,3	*93,7*	.	.	—	*100,0*	*13,6*	*2,4*	*28,1*	*32,9*	*4,4*	*2,4*	*83,8*	*16,2*
30—50	39,56	7	—	0,17	—	—	—	0,17	0,06	—	0,07	0,03	—	.	0,16	0,01
			3,8	*96,2*	—	—	—	*100,0*	*0,34*	—	*41,6*	*19,3*	—	*0,1*	*95,0*	*5,0*
3—50	16,51	133	0,01	0,19	.	.	—	0,20	0,04	.	0,07	0,06	0,01	.	0,18	0,02
			3,7	*93,3*	*1,9*	*1,1*	—	*100,0*	*17,4*	*1,8*	*34,5*	*27,4*	*3,4*	*2,3*	*86,8*	*13,2*
GRUPA REJONÓW a + b + c = A																
2—3	2,51	5	0,02	1,59	—	—	—	1,61	0,07	—	0,74	0,75	—	0,01	1,57	0,04
			1,3	*98,7*	—	—	—	*100,0*	*4,2*	—	*45,9*	*46,6*	—	*0,8*	*97,5*	*2,5*
3—5	4,15	23	0,02	0,77	0,03	—	—	0,82	0,06	0,02	0,40	0,18	0,02	.	0,68	0,14
			1,9	*94,9*	*3,2*	—	—	*100,0*	*7,8*	*2,2*	*48,6*	*22,5*	*2,3*	.	*83,4*	*16,6*
5—10	7,59	118	0,04	1,09	0,05	0,03	.	1,21	0,10	0,02	0,34	0,59	0,06	0,03	1,14	0,07
			3,0	*90,1*	*4,0*	*2,9*	.	*100,0*	*8,0*	*1,8*	*28,2*	*48,7*	*4,6*	*2,6*	*93,9*	*6,1*
10—15	12,41	125	0,03	1,24	0,01	0,02	.	1,30	0,10	0,02	0,25	0,83	0,03	0,01	1,24	0,06
			2,0	*95,2*	*1,0*	*1,8*	.	*100,0*	*8,0*	*1,6*	*19,1*	*64,2*	*1,9*	*0,9*	*95,7*	*4,3*
15—30	20,62	193	0,03	0,97	0,01	0,02	.	1.03	0,08	0,01	0,16	0,65	0,02	0,02	0,94	0,09
			2,5	*94,8*	*0,9*	*1,8*	.	*100,0*	*7,6*	*1,4*	*15,2*	*62,8*	*1,6*	*2,5*	*91,1*	*8,9*
30—50	36,62	39	0,05	1,68	0,03	0,03	.	1,79	0,12	0,01	0,14	1,29	0,05	0,06	1,67	0,12
			2,9	*93,8*	*1,8*	*1,5*	.	*100,0*	*6,8*	*0,7*	*7,5*	*72,5*	*2,8*	*2,9*	*93,2*	*6,8*
2—50	15,84	503	0,02	1,17	0,02	0,03	.	1,24	0,09	0.01	0,20	0,79	0,03	0,03	1,15	0.09
			2,5	*94,2*	*1,5*	*1,8*	.	*100,0*	*7,5*	*1,3*	*15,8*	*63,7*	*2,3*	*2,2*	*92,8*	*7,2*
REJON VIII																
2—3	2,65	4	0,05	4,04	—	0,32	—	4,41	0,31	0,07	1,77	1,70	0,32	0,09	4,27	0,14
			1,2	*91,6*	—	*7,2*	—	*100,0*	*7,1*	*1,6*	*40,2*	*38,6*	*7,3*	*1,9*	*96,7*	*3,3*
3—5	4,04	16	0,17	2,81	0,03	0,16	0,07	3,24	0,27	0,04	1,37	0,74	0,38	0,17	2,97	0,27
			5,3	*86,6*	*1,2*	*4,9*	*2,0*	*100,0*	*8,2*	*1,1*	*42,4*	*22,7*	*11,6*	*5,5*	*91,5*	*8,5*
5—10	7,36	40	0,09	3,30	0,07	0,31	0,03	3.80	0,30	0,04	0,76	2,24	0,22	0,07	3,63	0,17
			2,4	*86,7*	*1,9*	*8,2*	*0,8*	*100,0*	*7,8*	*1,2*	*19,9*	*58,8*	*5,8*	*1,8*	*95,3*	*4,7*

PSZENICA

Gospodarstwa			Przychody						Rozchody							
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Zbiory	Kupno	Z pożyczek, zwrotu pożycz. i wymiany	Różne	Razem	Siew	Dla inwentarza	Na przemiał	Sprzedaż	Pożyczki, zwrot pożycz. i wymiana	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI 29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
								REJON VIII c. d.								
10—15	12,15	25	0,08	2,60	0,03	0,03	.	2,74	0,29	0,01	0,59	1,60	0,03	0,03	2,55	0,19
			3,0	*94,7*	*1,1*	*1,1*	*0,1*	*100,0*	*10,3*	*0,5*	*21,4*	*58,5*	*1,1*	*1,1*	*92,9*	*7,1*
15—30	18,46	12	0,15	2,31	0,02	0,06	—	2,54	0,22	0,03	0,41	1,38	0,05	0,05	2,14	0,40
			5,9	*90,9*	*0,7*	*2,5*	—	*100,0*	*8,7*	*0,9*	*16,2*	*54,2*	*2,3*	*1,8*	*84,1*	*15,9*
30—50	38,88	4	0,07	1,87	0,06	0,01	—	2,01	0,25	0,01	0,26	1,43	—	0,02	1,97	0,04
			3,3	*93,1*	*3,2*	*0,4*	—	*100,0*	*12,5*	*0,6*	*13,2*	*71,1*	—	*0,9*	*98,3*	*1,7*
2—50	10,40	101	0,11	2,65	0,04	0,12	0,01	2,93	0,27	0,02	0,62	1,65	0,11	0,05	2,72	0,21
			3,5	*90,3*	*1,5*	*4,2*	*0,5*	*100,0*	*9,3*	*0,8*	*20,8*	*56,3*	*3,7*	*1,8*	*92,7*	*7,3*
								REJON IX								
2—3	2,48	9	0,17	1,88	0,10	0,01	0,01	2,17	0,29	0,05	1,39	0,14	0,03	0,04	1,94	0,23
			7,7	*86,6*	*4,6*	*0,5*	*0,6*	*100,0*	*13,5*	*2,2*	*64,1*	*6,5*	*1,3*	*1,8*	*89,4*	*10,6*
3—5	3,92	41	0,11	1,79	0,07	0,04	—	2,01	0,26	0,07	0,98	0,39	0,02	0,05	1,77	0,24
			5,3	*89,3*	*3,3*	*2,1*	—	*100,0*	*12,8*	*3,6*	*48,8*	*19,5*	*1,0*	*2,4*	*88,1*	*11,9*
5—10	7,06	78	0,12	1,76	0,04	0,03	0,01	1,96	0,24	0,04	0,80	0,62	0,04	0,05	1,79	0,17
			6,3	*89,0*	*2,2*	*1,7*	*0,8*	*100,0*	*12,3*	*1,8*	*40,7*	*31,9*	*1,8*	*2,6*	*91,1*	*8,9*
10—15	11,82	27	0,06	1,05	0,03	0,07	—	1,21	0,17	0,03	0,35	0,49	0,06	0,03	1,13	0,08
			5,3	*86,4*	*2,2*	*6,1*	—	*100,0*	*14,5*	*2,8*	*26,8*	*40,6*	*5,5*	*2,8*	*93,0*	*7,0*
15—30	18,47	12	0,18	1,91	0,08	0,04	—	2,21	0,27	0,03	0,46	1,02	0,04	0,05	1,87	0,34
			8,1	*86,4*	*3,7*	*1,8*	—	*100,0*	*12,1*	*1,1*	*20,9*	*46,0*	*1,7*	*2,5*	*84,3*	*15,7*
30—50	32,03	3	0,01	0,08	0,08	0,01	0,01	0,19	0,13	—	0,06	—	—	.	0,19	.
			6,7	*39,5*	*39,5*	*9,8*	*4,5*	*100,0*	*69,5*	—	*28,7*	—	—	*0,4*	*98,6*	*1,4*
2—50	8,19	170	0,11	1,48	0,05	0,04	0,01	1,69	0,22	0,03	0,60	0,57	0,04	0,05	1,51	0,18
			6,4	*87,6*	*3,1*	*2,6*	*0,3*	*100,0*	*13,2*	*2,1*	*35,8*	*33,8*	*2,3*	*2,4*	*89,6*	*10,4*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
REJON X																
2—3	2,47	3	0,27	5,33	—	0,17	—	5,77	0,31	—	4,32	0,72	—	0,42	5,77	—
			4,6	*924*	—	*3,0*	—	*100,0*	*5,4*	—	*74,7*	*12,5*	—	*7,4*	*100,0*	—
3—5	4,02	3	0,33	2,06	0,08	—	0,03	2.50	0,06	0.07	1,42	0,09	0,09	0,04	1,79	0,71
			13.4	*82,2*	*3.3*	—	*1,1*	*100,0*	*2,4*	*2,9*	*56,7*	*3,9*	*3,9*	*1,7*	*71,5*	*28,5*
5—10	7,94	7	0,10	1,05	0,02	0,02	—	1,19	0,32	.	0,46	0,31	0,02	0,05	1,16	0,03
			8,3	*87,9*	*1,9*	*1,9*	—	*100,0*	*26,9*	.	*38,5*	*26,2*	*1,7*	*4,5*	*97,8*	*2,2*
10—15	12,80	2	0,34	2,45	—	0,04	—	2,84	0,34	—	0,60	1,58	—	0,16	2,68	0,16
			12,4	*86,2*	—	*1,4*	—	*100,0*	*12,1*	—	*21,1*	*55,7*	—	*5,6*	*94,5*	*5,5*
15—30	16,97	3	0,34	1,46	003	003	0,04	1,90	0,35	0,12	0,37	0,36	0,07	0,08	1,35	0,55
			17,8	*76,7*	*18*	*1,5*	*2,2*	*1000*	*18,2*	*6,5*	*19,3*	*18,8*	*3,9*	*4,4*	*71,1*	*28,9*
2—50	8,42	18	0,25	1,71	0,03	0,03	0,02	2,04	0,31	0,05	0,72	0,54	0,04	0,10	1,76	0,28
			12,2	*84,1*	*1,3*	*1,6*	*0,8*	*100,0*	*15,2*	*2,4*	*35,2*	*26,7*	*2,0*	*4,8*	*86,3*	*13,7*
GRUPA REJONÓW VIII + IX + X = B																
2—3	2,52	16	0,16	3,07	0,06	0,12	0,01	3,42	0,30	0,05	2,03	0,66	0,10	0,12	3,26	0,16
			4,5	*90,1*	*1,6*	*3,6*	*0,2*	*100,0*	*8,8*	*1,4*	*59,3*	*19,2*	*2,9*	*3,6*	*95,2*	*4,8*
3—5	3,96	60	0,14	2.08	0,06	0.07	0,02	2,37	0,25	0,06	1,11	0,48	0,12	0,08	2,10	0,27
			5,7	*87,9*	*2,4*	*3,2*	*0,8*	*100,0*	*10,6*	*2,6*	*46,7*	*19,9*	*5,1*	*3,5*	*88,4*	*11,6*
5—10	7,21	125	0,11	2,22	0,05	0,12	0,02	2,52	0,26	0,04	0,76	1.13	0,10	0,06	2,35	0,17
			4,5	*87,7*	*2,2*	*4,9*	*0,7*	*100,0*	*10,5*	*1,4*	*30,4*	*45,1*	*3,8*	*2,2*	*93,4*	*6,6*
10—15	12,01	54	0,08	1,83	0,03	0.05	.	1,99	0,23	0,02	0,46	1,05	0,05	0,04	1,85	0,14
			4,2	*91,7*	*1,5*	*2,6*	.	*100,0*	*11,7*	*1,2*	*23.0*	*53,0*	*2,3*	*1,9*	*93,1*	*6,9*
15—30	18,30	27	0,18	2,04	0,05	0,05	.	2,32	0,25	0,04	0,43	1,11	0,05	0,05	1,93	0,39
			7,9	*87,8*	*2,2*	*2,1*	.	*100,0*	*11,2*	*1,5*	*18,4*	*47,7*	*2,1*	*2,2*	*83,1*	*16,9*
30—50	38,94	7	0,05	1,10	0,07	0,01	.	1,23	0,20	0,01	0,17	0,81	—	0,01	1,21	0,02
			3,5	*89,5*	*5,6*	*1,1*	*0,3*	*100,0*	*16,4*	*0,5*	*14 2*	*66,4*	—	*0,9*	*98,4*	*1,6*
2—50	8,97	289	0,11	1,97	0,06	0,07	0,01	2,22	0,25	0,03	0,62	1,00	0,07	0,05	2.02	0,20
			5,2	*88,9*	*2,1*	*3,4*	*0.4*	*100,0*	*11,5*	*1,4*	*27,5*	*45,5*	*3,0*	*2,2*	*91,1*	*8,9*

PSZENICA

Gospodarstwa: Grupy ha	Gospodarstwa: Przeciętny obszar ha	Gospodarstwa: Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Przychody: Zbiory	Przychody: Kupno	Przychody: Z pożyczek, zwrotu pożycz. i wymiany	Przychody: Różne	Przychody: Razem	Rozchody: Siew	Rozchody: Dla inwentarza	Rozchody: Na przemiał	Rozchody: Sprzedaż	Rozchody: Pożyczki, zwrot pożycz. i wymiana	Rozchody: Różne	Rozchody: Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
REJON XI (C)																
2–3	2,42	1	—	2,14	0,23	—	—	2,37	0,10	0,92	1,03	0,10	—	0,22	2,37	—
			—	89,8	10,2	—	—	100,0	4,3	38,5	43,2	4,5	—	9,5	100,0	—
3–5	4,00	5	—	0,29	—	0,10	—	0,39	0,06	0,04	0,19	—	0,10	—	0,39	.
			—	74,7	—	25,3	—	100,0	14,5	9,9	49,6	—	25,3	—	99,3	0,7
5–10	8,22	7	0,03	0,96	—	—	—	0,99	0,09	0,01	0,54	0,26	0,01	0,02	0,93	0,06
			2,6	97,4	—	—	—	100,0	9,1	1,1	54,5	26,7	0,9	1,6	93,9	6,1
10–15	12,46	8	.	0,27	0,01	—	—	0,28	0,02	.	0,22	—	—	—	0,24	0,04
			1,8	95,2	3,0	—	—	100,0	9,5	.	77,1	—	—	—	86,6	13,4
15–30	17,36	1	—	1,54	0,06	—	—	1,60	0,23	—	0,29	1,05	0,03	—	1,60	—
			—	96,4	3,6	—	—	100,0	14,5	—	17,9	65,8	1,8	—	100,0	—
2–50	8,96	22	0,01	0,61	0,01	0,01	—	0,64	0,07	0,02	0,31	0,17	0,02	0,01	0,60	0,04
			1,6	94,9	1,9	1,6	—	100,0	10,5	2,9	50,6	26,7	2,4	1,1	94,2	5,8
REJON XII (D)																
2–3	1,79	1	—	0,72	—	—	—	0,72	—	0,44	—	—	—	0,28	0,72	—
			—	100,0	—	—	—	100,0	—	61,5	—	—	—	38,5	—	—
3–5	3,86	9	0,02	0,58	.	0,01	—	0,61	0,11	0,01	0,43	0,03	0,01	—	0,59	0,02
			3,2	95,3	0,3	1,2	—	100,0	17,9	1,2	71,7	5,3	1,1	—	97,2	2,8
5–10	7,25	17	0,07	1,29	.	0,01	—	1,37	0,17	0,05	0,68	0,19	0,02	0,03	1,14	0,23
			4,7	93,8	0,3	1,2	—	100,0	12,2	3,9	49,6	14,2	1,1	1,9	82,9	17,1
10–15	11,63	9	0,03	0,81	0,01	0,01	—	0,86	0,09	0,02	0,36	0,28	0,01	0,03	0,79	0,07
			3,3	94,4	1,1	1,2	—	100,0	11,0	2,5	41,9	32,4	1,1	3,8	92,7	7,3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
REJON XII (D) c. d.																
15—30	17,74	5	0,07	0,90	—	—	—	0,97	0,11	0,01	0,31	0,25	0,07	0,01	0,76	0,21
			7,6	*92,4*	—	—	—	*100,0*	*11,3*	*1,5*	*31,9*	*25,5*	*6,7*	*1,3*	*78,2*	*21,8*
2—50	8,61	41	0,05	0,98	.	0,01	—	1,04	0,12	0,03	0,47	0,21	0,03	0,02	0,88	0,16
			5,0	*93,7*	*0,5*	*0,8*	—	*100,0*	*12,0*	*3,1*	*44,7*	*20,6*	*2,4*	*2,3*	*85,1*	*14,9*
ZESTAWIENIE OGÓLNE[1] (A + B + C + D)																
2—3	2.48	23	* 0,28	6,55	0,13	0,21	0,01	7,18	0,58	0,21	4,07	1,57	0,17	0,27	6 87	0,31
			0,11	2,63	0 05	0,09	0,01	2,89	0,23	0,09	1,64	0,63	0,07	0,11	2,77	0,12
			3,9	*91,2*	*1,7*	*3,0*	*0,2*	*100,0*	*8,2*	*2,9*	*56,6*	*21,9*	*2,4*	*3,7*	*95,7*	*4,3*
3—5	4,00	97	* 0,35	6,15	0,17	0,20	0,05	6,92	0,73	0,18	3,31	1,35	0,33	0,21	6,11	0,81
			0,09	1,54	0,04	0,05	0,01	1,73	0,18	0,04	0,83	0,35	0,08	0,05	1,53	0,20
			5,1	*88,8*	*2,4*	*2,9*	*0,8*	*100,0*	*10,5*	*2,5*	*47,8*	*19,5*	*4,9*	*3,0*	*88,2*	*11,8*
5—10	7,40	267	* 0,53	11,92	0,34	0,55	0,06	13,40	1,31	0,22	4,16	5,95	0,52	0,31	12,47	0,93
			0,07	1,61	0.05	0,07	0,01	1,81	0,18	0,03	0,56	0,80	0,07	0,04	1,68	0,13
			4,0	*88,9*	*2,5*	*4,1*	*0,5*	*100,0*	*9,8*	*1,6*	*31,0*	*44,4*	*3,9*	*2,4*	*93,1*	*6,9*
10—15	12,27	196	* 0,50	16,40	0,20	0,36	0,01	17,47	1,65	0,25	3,78	10,24	0,36	0,24	16,52	0,95
			0,04	1,34	0,02	0,03	.	1,42	0,13	0,02	0,31	0,83	0,03	0,02	1,34	0,08
			2,8	*93,9*	*1,2*	*2,1*	.	*100,0*	*9,5*	*1,4*	*21,6*	*58,6*	*2,1*	*1,3*	*94,5*	*5,5*
15—30	20,27	226	* 0,89	22,24	0,27	0,41	0,02	23,83	2,00	0,35	3,86	14,05	0,44	0 57	21,27	0,26
			0,05	1,10	0,01	0,02	.	1,18	0,10	0,02	0,19	0,69	0,02	0,03	1,05	0,13
			3,7	*93,3*	*1,2*	*1,7*	*0,1*	*100,0*	*8,4*	*1,4*	*16,3*	*59,0*	*1,8*	*2,4*	*89,3*	*10,7*
30—50	37,04	46	* 1,82	58,79	1,38	0,87	0,04	62,90	5,00	0,45	5,23	45,13	1,48	1,70	58,99	3,91
			0,05	1,59	0,04	0,02	.	1,70	0,13	0,01	0,14	1,22	0,04	0,05	1,59	0,11
			2,9	*93,5*	*2,2*	*1,3*	*0,1*	*100,0*	*7,9*	*0,9*	*8,3*	*71,7*	*2,3*	*2,7*	*93,8*	*6,2*
2—50	12,99	855	* 0,66	17,39	0,32	0,45	0,03	18,85	1,68	0,27	3.95	10,56	0,48	0,42	17,36	1,49
			0,05	1,35	0,02	0,03	.	1,45	0,13	0,02	0,30	0,81	0,04	0,03	1,33	0,12
			3,5	*92,3*	*1,7*	*2,3*	*0,2*	*100,0*	*8,9*	*1,4*	*21,0*	*55,9*	*2,6*	*2,3*	*92,1*	*7,9*

[1] Wiersze oznaczone gwiazdkami podają wyniki bilansu próbnego w przeliczeniu na 1 gospodarstwo.

ŻYTO

Gospodarstwa			Przychody						Rozchody											
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Zbiór	Kupno	Z pożyczek zwrotu pożyczek i wymiany	Różne	Razem	Siew	Dla inwentarza żywego: bydło	konie	trzoda	drób	razem	Na przemiał	Sprzedaż	Pożyczki zwrot pożyczek i wymiana	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
REJON I																				
5—10	9,44	2	0,19	7,66	—	0,16	—	8,01	0,76	0,01	0,38	0,04	0,01	0,44	2,85	2,59	0,16	—	6,80	1,21
			2,3	95,7	—	2,0	—	100,0	9,4	0,2	4,6	0,5	0,1	5,4	35,7	32,4	1,9	—	84,8	15,2
10—15	12,80	9	0,12	5,16	0,10	0,09	—	5,47	0,56	0,02	0,54	0,05	0,03	0,64	2,41	1,44	0,03	0,07	5,15	0,32
			2,1	94,4	1,8	1,7	—	100,0	10,1	0,3	9,8	0,9	0,6	11,6	44,3	26,3	0,6	1,2	94,1	5,9
15—30	20,74	18	0,04	5,30	0,04	0,11	.	5,49	0,69	0,02	0,68	0,05	0,02	0,77	1,70	1,83	0,18	0,06	5,23	0,26
			0,8	96,6	0,7	1,9	.	100,0	12,6	0,3	12,3	1,1	0,3	14,0	30,9	33,4	3,2	1,2	95,3	4,7
30—50	36,00	3	0,09	4,09	—	0,13	—	4,31	0,44	—	0,07	—	—	0,07	0,94	2,46	0,22	0,18	4,31	—
			2,1	94,8	—	3,1	—	100,0	10,2	—	1,6	—	—	1,6	21,8	56,9	5,2	4,3	100,0	—
5—50	19,23	32	0,07	5,13	0,04	0,11	0,01	5,36	0,62	0,01	0,53	0,05	0,02	0,61	1,75	1,89	0,16	0,08	5,11	0,25
			1,3	95,8	0,08	2,1	.	100,0	11,6	0,3	9,9	0,9	0,3	11,4	32,5	35,3	2,9	1,5	95,2	4,8
REJON II																				
2—3	2,83	1	—	3,60	—	—	0,05	3,65	0,98	—	0,61	—	—	0,61	1,82	—	—	0,03	3,44	0,21
			—	98,6	—	—	1,4	100,0	26,9	—	16,6	—	—	16,6	49,8	—	—	0,8	94,1	5,9
3—5	3,99	13	0,22	5,78	0,12	0,24	—	6,36	0,66	0,02	0,46	0,05	0,08	0,61	2,71	1,45	0,36	0,09	5,88	0,48
			3,4	90,9	1,9	3,8	—	100,0	10,4	0,3	7,2	0,8	1,2	9,5	42,5	22,9	5,6	1,4	92,5	7,5
5—10	7,59	39	0,16	4,10	0,07	0,13	0,01	4,47	0,54	0,01	0,48	0,02	0,02	0,53	1,75	0,98	0,17	0,12	4,09	0,38
			3,7	91,6	1,6	2,9	0,2	100,0	12,0	0,3	10,7	0,5	0,4	11,9	39,2	21,9	3,7	2,7	91,4	8,6
10—15	12,11	35	0,08	4,34	0,06	0,15	0,06	4,69	0,64	.	0,42	0,01	0,01	0,44	1,65	1,33	0,18	0,15	4,39	0,30
			1,8	92,5	1,2	3,2	1,3	100,0	13,6	.	8,8	0,3	0,2	9,4	35,1	28,4	3,9	3,2	93,6	6,4
15—30	21,02	30	0,15	3,57	0,08	0,11	.	3,91	0,45	0,01	0,41	0,03	.	0,45	1,20	1,36	0,13	0,07	3,66	0,25
			3,7	91,3	2,2	2,8	.	100,0	11,4	0,2	10,4	0,8	0,2	11,6	30,7	34,7	3,3	1,8	93,5	6,5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
REJON II c. d.																				
30—50	34,98	11	0,26	3,69	0,06	0,10	0,05	4,16	0,40	0,01	0,23	0,02	.	0,26	1,08	1,73	0,12	0,14	3,73	0,43
			6,2	*88,7*	*1,5*	*2,5*	*1,1*	*100,0*	*9,6*	*0,4*	*5,4*	*0,4*	.	*6,2*	*26,1*	*41,5*	*2,8*	*3,4*	*89,6*	*10,4*
2—50	13,87	129	0,16	3,93	0,07	0,12	0,03	4,31	0,50	0,01	0,38	0,02	0,02	0,43	1,42	1,37	0,15	0,11	3,98	0,33
			3,7	*91,1*	*1,6*	*2,9*	*0,7*	*100,0*	*11,7*	*0,2*	*8,9*	*0,5*	*0,3*	*9,9*	*32,8*	*31,8*	*3,5*	*2,6*	*92,3*	*7,7*
REJON III																				
15—30	20,50	3	0,03	1,20	—	0,02	—	1,24	0,26	—	.	.	.	.	0,48	0,33	0,04	0,05	1,17	0,07
			2,1	*96,0*	—	*1,9*	—	*100,0*	*21,1*	—	*0,1*	*0,1*	.	*0,2*	*39,0*	*26,7*	*3,1*	*4,1*	*94,2*	*5,8*
30—50	35,50	1	—	0,21	—	0,03	—	0,24	0,08	—	—	0,02	0,01	0,03	0,12	—	.	0,01	0,24	—
			—	*87,8*	—	*12,2*	—	*100,0*	*31,8*	—	—	*6,9*	*5,8*	*12,7*	*48,8*	—	*0,9*	*5,8*	*100,0*	—
15—50	24,25	4	0,02	0,84	—	0,03	—	0,88	0,19	—	.	0,01	.	0,01	0,35	0,21	0,03	0,04	0,83	0,05
			1,9	*95,2*	—	*2,9*	—	*100,0*	*22,2*	—	*0,1*	*0,8*	*0,6*	*1,5*	*39,9*	*23,9*	*2,9*	*4,2*	*94,8*	*5,2*
GRUPA REJONÓW I + II + III — a																				
2—3	2,83	1	—	3,61	—	—	0,05	3,66	0,98	—	0,61	—	—	0,61	1,82	—	—	0,03	3,44	0,22
			—	*98,6*	—	—	*1,4*	*100,0*	*26,9*	—	*16,7*	—	—	*16,7*	*49,7*	—	—	*0,8*	*94,1*	*5,9*
3—5	3,99	13	0,22	5,78	0,12	0,24	—	6,36	0,66	0,02	0,46	0,05	0,08	0,61	2,70	1,46	0,36	0,09	5,88	0,48
			3,6	*90,8*	*1,8*	*3,8*	—	*100,0*	*10,4*	*0,3*	*7,2*	*0,8*	*1,2*	*9,5*	*42,6*	*23,0*	*5,6*	*1,4*	*92,5*	*7,5*
5—10	7,67	41	0,16	4,31	0,07	0,13	0,01	4,68	0,55	0,01	0,48	0,02	0,02	0,53	1,81	1,08	0,17	0,11	4,25	0,43
			3,6	*92,1*	*1,4*	*2,8*	*0,1*	*100,0*	*11,7*	*0,3*	*10,1*	*0,5*	*0,4*	*11,3*	*38,8*	*22,9*	*3,7*	*2,4*	*90,8*	*9,2*
10—15	12,25	44	0,09	4,51	0,07	0,14	0,05	4,68	0,62	.	0,44	0,02	0,02	0,48	1,82	1,36	0,15	0,14	4,56	0,3
			1,8	*93,0*	*1,4*	*2,8*	*1,0*	*100,0*	*12,8*	*0,1*	*9,1*	*0,4*	*0,3*	*9,9*	*37,3*	*27,9*	*3,2*	*2,7*	*93,8*	*6,2*
15—30	20,89	51	0,10	4,04	0,06	0,11	.	4,31	0,52	0,01	0,48	0,04	0,01	0,54	1,32	1,47	0,14	0,07	4,06	0,25
			2,4	*93,7*	*1,4*	*2,5*	.	*100,0*	*12,1*	*0,2*	*11,1*	*0,9*	*0,2*	*12,4*	*30,9*	*34,2*	*3,2*	*1,5*	*94,3*	*5,7*
30—50	35,22	15	0,21	3,54	0,05	0,10	0,03	3,93	0,39	0,01	0,18	0,01	.	0,20	0,99	1,76	0,13	0,14	3,61	0,32
			5,2	*90,1*	*1,2*	*2,6*	*0,9*	*100,0*	*9,8*	*0,3*	*4,6*	*0,3*	*0,1*	*5,2*	*25,2*	*44,8*	*3,4*	*3,6*	*92,0*	*8,0*
2—50	15,16	165	0,13	4,11	0,06	0,12	0,02	4,44	0,52	0,01	0,41	0,03	0,01	0,46	1,45	1,46	0,15	0,10	4,14	0,30
			2,9	*92,6*	*1,4*	*2,6*	*0,5*	*100,0*	*11,7*	*0,2*	*9,2*	*0,6*	*0,3*	*10,3*	*32,7*	*32,7*	*3,4*	*2,4*	*93,2*	*6,8*

ŻYTO

Gospodarstwa: Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Zbiór	Kupno	Z pożyczek zwrotu pożyczek i wymiany	Różne	Razem	Rozchody: Siew	Dla inwentarza żywego: bydło	konie	trzoda	drób	razem	Na przemiał	Sprzedaż	Pożyczki zwrot pożyczek i wymiana	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI 29.
1	2	3	4	5	6	7	7	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
REJON IV																				
2—3	2,42	2	0,62	7,52	—	0,15	0,19	8,48	1,03	—	—	—	0,04	0,04	5,01	—	0,16	1,02	7,26	1,22
			7,3	*88,7*	—	*1,8*	*2,2*	*100,0*	*12,2*	—	—	—	*0,5*	*0,5*	*59,0*	—	*1,9*	*11,9*	*85,5*	*14,5*
3—5	4,43	2	0,08	4,92	0,17	0,72	—	5,89	0,75	—	0,08	—	.	0,08	3,40	—	0,56	0,42	5,21	0,68
			1,4	*83,5*	*2,9*	*12,2*	—	*100,0*	*12,8*	—	*1,3*	—	.	*1,3*	*57,7*	—	*9,5*	*7,2*	*88,5*	*11,5*
5—10	7,33	24	0,13	5,08	0,15	0,26	—	5,62	0,74	0,01	0,43	0,03	0,03	0,50	2,27	1,15	0,31	0,27	5,24	0,38
			2,4	*90,5*	*2,6*	*4,5*	—	*100,0*	*13,2*	*0,1*	*7,9*	*0,5*	*0,4*	*8,9*	*40,4*	*20,5*	*5,5*	*4,8*	*93,3*	*6,7*
10—15	12,06	22	0,15	4,31	0,05	0,16	—	4,67	0,49	0,02	0,41	0,02	0,01	0,46	1,90	1,34	0,16	0,10	4,45	0,22
			3,2	*92,3*	*1,1*	*3,4*	—	*100,0*	*10,5*	*0,5*	*8,8*	*0,5*	*0,1*	*9,9*	*40,8*	*28,6*	*3,3*	*2,1*	*95,2*	*4,8*
15—30	20,14	48	0,13	4,75	0,08	0,14	0,01	5,11	0,42	0,01	0,50	0,05	0,02	0,58	1,44	1,86	0,07	0,20	4,57	0,54
			2,5	*93,1*	*1,5*	*2,7*	*0,2*	*100,0*	*8,3*	*0,2*	*10,2*	*0,9*	.	*11,3*	*28,1*	*36,5*	*1,5*	*3,8*	*89,5*	*10,5*
30—50	37,37	15	0,07	3,82	0,05	0,09	.	4,03	0,37	0,01	0,31	0,03	0,01	0,35	1,09	1,27	0,14	0,30	3,52	0,51
			1,7	*94,8*	*1,2*	*2,3*	.	*100,0*	*9,2*	.	*7,7*	*0,8*	*0,2*	*8,7*	*27,2*	*31,5*	*3,3*	*7,4*	*87,3*	*12,7*
2—50	17,54	113	0,11	4,46	0,07	0,14	0,02	4,80	0,45	0,01	0,43	0,04	0,01	0,49	1,49	1,55	0,12	0,22	4,32	0,48
			2,4	*93,0*	*1,5*	*2,9*	*0,2*	*100,0*	*9,3*	*0,2*	*8,9*	*0,8*	*0,2*	*10,1*	*31,2*	*32,3*	*2,6*	*4,6*	*90,1*	*9,9*
REJON V																				
2—3	2,43	2	—	1,71	0,15	—	—	1,86	0,22	—	0,14	—	—	0,14	0,68	0,51	—	0,21	1,76	0,10
			—	*91,7*	*8,3*	—	—	*100,0*	*11,6*	—	*7,7*	—	—	*7,7*	*36,5*	*27,6*	—	*11,0*	*94,4*	*5,6*
3—5	4,51	4	0,06	2,95	0,28	0,10	—	3,39	0,52	—	0,15	0,07	.	0,22	1,38	0,53	0,25	0,23	3,13	0,26
			1,6	*87,1*	*8,2*	*3,1*	—	*100,0*	*15,1*	—	*4,5*	*1,9*	.	*6,6*	*40,8*	*15,5*	*7,4*	*6,8*	*92,2*	*7,8*
5—10	7,17	20	0,16	3,35	0,07	0,35	0,01	3,94	0,48	—	0,41	0,01	.	0,42	1,21	0,93	0,35	0,14	3,53	0,41
			4,0	*85,1*	*1,6*	*9,1*	*0,2*	*100,0*	*12,2*	—	*10,5*	*0,2*	.	*10,7*	*30,6*	*23,7*	*8,8*	*3,6*	*89,6*	*10,4*
10—15	12,13	30	0,19	2,69	0,02	0,06	0,01	2,97	0,44	.	0,33	0,04	0,01	0,38	1,02	0,66	0,11	0,10	2,71	0,26
			6,0	*90,8*	*0,7*	*2,1*	*0,4*	*100,0*	*14,8*	.	*11,1*	*1,4*	*0,5*	*13,0*	*34,4*	*22,3*	*3,5*	*3,2*	*91,2*	*8,8*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
REJON V c. d.																				
15—30	20,30	34	0,08	1,88	0,02	0,06	0,01	2,05	0,32	0,01	0,20	0,04	0,01	0,26	0,57	0,59	0,10	0,7	1,91	0,14
			3,9	*92,1*	*0,9*	*2,7*	*0,4*	*100,0*	*15,9*	*0,5*	*9,5*	*2,2*	*0,4*	*12,6*	*27,9*	*28,6*	*5,0*	*3,3*	*93,3*	*6,7*
30—50	32,33	2	0,01	4,26	0,01	—	—	4,28	0,35	—	0,13	.	0,01	0,14	0,34	2,58	—	0,39	3,80	0,48
			0,4	*99,3*	*0,3*	—	—	*100,0*	*8,2*	—	*3,1*	.	*0,3*	*3,4*	*7,9*	*60,2*	—	*9,1*	*88,8*	*11,2*
2—50	13,97	92	0,12	2,40	0,03	0,09	0,01	2,65	0,38	0,01	0,25	0,04	0,01	0,31	0,77	0,74	0,13	0,10	2,43	0,22
			4,2	*91,1*	*1,1*	*3,3*	*0,3*	*100,0*	*14,3*	*0,2*	*9,6*	*1,4*	*0,3*	*11,5*	*29,0*	*28,1*	*4,8*	*3,9*	*91,6*	*8,4*
GRUPA REJONÓW IV + V = b																				
2—3	2,42	4	0,31	4,61	0,08	0,08	0,09	5,17	0,62	—	0,07	—	0,02	0,09	2,84	0,26	0,08	0,61	4,50	0,67
			6,0	*89,2*	*1,5*	*1,5*	*1,8*	*100,0*	*12,2*	—	*1,4*	—	*0,4*	*1,8*	*55,0*	*4,9*	*1,6*	*11,7*	*87,2*	*12,8*
3—5	4,49	6	0,06	3,60	0,24	0,31	—	4,21	0,59	—	0,13	0,04	.	0,17	2,05	0,35	0,36	0,29	3,81	0,4
			1,5	*85,5*	*5,7*	*7,3*	—	*100,0*	*13,9*	—	*3,1*	*1,1*	.	*4,2*	*48,6*	*8,3*	*8,4*	*7,1*	*90,5*	*9,5*
5—10	7,26	44	0,14	4,30	0,12	0,30	.	4,86	0,62	.	0,44	0,02	0,01	0,47	1,79	1,05	0,33	0,21	4,47	0,39
			3,0	*88,5*	*2,3*	*6,2*	.	*100,0*	*12,8*	.	*8,9*	*0,4*	*0,3*	*9,6*	*36,8*	*21,6*	*6,7*	*4,4*	*91,9*	*8,1*
10—15	12,10	52	0,16	3,38	0,03	0,10	0,01	3,68	0,46	0,01	0,36	0,03	0,01	0,42	1,39	0,94	0,13	0,10	3,44	0,24
			4,5	*91,6*	*0,9*	*2,8*	*0,2*	*100,0*	*12,5*	*0,3*	*9,8*	*0,9*	*0,3*	*11,3*	*38,0*	*25,6*	*3,4*	*2,6*	*93,4*	*6,6*
15—30	20,21	82	0,11	3,56	0,05	0,10	0,01	3,83	0,38	0,01	0,37	0,05	0,01	0,44	1,09	1,33	0,08	0,14	3,46	0,37
			2,8	*92,8*	*1,4*	*2,7*	*0,3*	*100,0*	*10,0*	*0,3*	*9,7*	*1,2*	*0,4*	*11,6*	*28,1*	*34,7*	*2,2*	*3,7*	*90,3*	*9,7*
30—50	36,78	17	0,06	3,86	0,05	0,08	.	4,05	0,37	.	0,29	0,03	0,01	0,33	1,02	1,40	0,12	0,31	3,55	0,50
			1,6	*95,3*	*1,1*	*2,0*	.	*100,0*	*9,1*	*0,1*	*7,3*	*0,6*	*0,2*	*8,2*	*25,1*	*34,6*	*2,9*	*7,6*	*87,5*	*12,5*
2—50	15,94	205	0,11	3,66	0,05	0,12	0,01	3,95	0,42	0,01	0,36	0,04	0,01	0,42	1,21	1,24	0,12	0,17	3,58	0,37
			2,9	*92,5*	*1,4*	*3,0*	*0,2*	*100,0*	*10,6*	*0,2*	*9,1*	*0,9*	*0,3*	*10,5*	*30,6*	*31,2*	*3,2*	*4,4*	*90,5*	*9,5*
REJON VI																				
3—5	4,20	4	0,29	3,31	0,33	0,23	—	4,16	0,65	0,15	0,01	0,19	—	0,35	2,35	0,14	0,12	0,06	3,67	0,49
			7,0	*79,5*	*8,0*	*5,5*	—	*100,0*	*15,5*	*3,7*	.	*4,7*	—	*8,4*	*56,4*	*3,4*	*3,0*	*1,5*	*88,2*	*11,8*
5—10	8,09	14	0,16	2,03	0,04	0,01	0,07	2,31	0,47	.	0,08	0,04	.	0,12	1,14	0,32	0,01	0,08	2,14	0,17
			6,9	*88,1*	*1,6*	*0,4*	*3,0*	*100,0*	*20,3*	.	*3,5*	*1,8*	*0,2*	*5,5*	*49,3*	*13,7*	*0,4*	*3,3*	*92,5*	*7,5*
10—15	13,65	13	0,06	2,01	0,01	0,09	0,02	2,19	0,36	0,01	0,06	0,01	.	0,08	0,76	0,43	0,13	0,18	1,94	0,25
			2,9	*91,8*	*0,5*	*3,9*	*0,9*	*100,0*	*16,5*	*0,4*	*2,9*	*0,6*	.	*3,9*	*34,6*	*19,5*	*5,8*	*8,3*	*88,6*	*11,4*

ŻYTO

Gospodarstwa: Grupy ha	Gospodarstwa: Przeciętny obszar ha	Gospodarstwa: Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1.VII 28.	Przychody: Zbiór	Przychody: Kupno	Przychody: Z pożyczek zwrotu pożyczek i wymiany	Przychody: Różne	Przychody: Razem	Rozchody: Siew	Rozchody: Dla inwentarza żywego: bydło	Rozchody: Dla inwentarza żywego: konie	Rozchody: Dla inwentarza żywego: trzoda	Rozchody: Dla inwentarza żywego: drób	Rozchody: Dla inwentarza żywego: razem	Rozchody: Na przemiał	Rozchody: Sprzedaż	Rozchody: Pożyczki, zwrot pożyczek i wymiana	Rozchody: Różne	Rozchody: Razem	Rozchody: Pozostałość w dniu 30.VI. 29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
REJON VI c.d.																				
15—30	20,23	26	0,02	1,66	0,04	0,02	0,03	1,82	0,37	.	0,14	0,03	0,01	0,18	0,57	0,36	0,03	0,14	1,65	0,17
			3,8	*91,3*	*2,0*	*1,1*	*1,8*	*100,0*	*20,3*	*0,2*	*7,9*	*1,5*	*0,3*	*9,9*	*31,2*	*19,9*	*1,5*	*7,7*	*90,5*	*9,5*
30—50	40,54	4	0,03	2,10	0,05	0,04	—	2,22	0,34	—	0,01	.	—	0,01	0,60	0,80	0,07	0,32	2,14	0,08
			1,4	*94,6*	*2,1*	*1,9*	—	*100,0*	*15,2*	—	*0,5*	*0,1*	—	*0,6*	*26,7*	*36,1*	*3,2*	*14,5*	*96,3*	*3,7*
3—50	16,32	61	0,08	1,86	0,04	0,04	0,03	2,05	0,38	0,01	0,09	0,03	.	0,13	0,70	0,44	0,05	0,17	1,87	0,18
			3,7	*91,2*	*1,9*	*1,8*	*1,4*	*100,0*	*18,5*	*0,3*	*4,8*	*1,2*	*0,2*	*6,5*	*34,4*	*21,3*	*2,5*	*8,2*	*91,4*	*8,6*
REJON VII																				
5—10	7,79	19	0,16	1,92	0,05	0,02	0,04	2,19	0,37	0,03	0,08	0,06	0,03	0,20	1,04	0,24	0,02	0,08	1,95	0,24
			7,1	*87,8*	*2,3*	*0,9*	*1,9*	*100,0*	*17,1*	*1,2*	*3,9*	*2,9*	*1,2*	*9,2*	*47,1*	*10,6*	*1,1*	*3,8*	*88,9*	*11,1*
10—15	12,86	16	0,06	1,35	0,04	0,08	0,01	1,54	0,34	—	0,01	0,03	.	0,04	0,73	0,20	0,02	0,12	1,45	0,09
			4,0	*88,0*	*2,5*	*5,1*	*0,4*	*100,0*	*21,9*	—	*0,6*	*1,9*	.	*2,5*	*47,6*	*13,2*	*0,9*	*7,9*	*94,0*	*6,0*
15—30	21,52	34	0,06	1,32	0,02	0,06	.	1,46	0,30	.	0,02	0,02	.	0,04	0,59	0,27	0,06	0,14	1,40	0,06
			4,0	*90,4*	*1,2*	*4,2*	*0,2*	*100,0*	*20,8*	.	*1,3*	*1,2*	*0,1*	*2,6*	*40,5*	*18,6*	*3,9*	*9,6*	*96,0*	*4,0*
30—50	38,25	3	0,21	0,45	0,03	0,10	0,17	0,96	0,27	—	0,01	.	.	0,01	0,49	0,02	—	0,10	0,89	0,07
			22,1	*47,1*	*2,7*	*9,9*	*18,2*	*100,0*	*27,8*	—	*1,4*	*0,1*	*0,3*	*1,8*	*50,7*	*1,8*	—	*10,4*	*92,5*	*7,5*
5—50	16,67	72	0,09	1,32	0,03	0,06	0,02	1,52	0,32	.	0,03	0,02	0,01	0,06	0,66	0,22	0,04	0,13	1,43	0,09
			5,7	*86,9*	*1,7*	*4,1*	*1,6*	*100,0*	*20,8*	*0,2*	*1,7*	*1,5*	*0,3*	*3,7*	*43,5*	*15,2*	*2,7*	*8,3*	*94,2*	*5,8*
GRUPA REJONÓW VI + VII = c																				
3—5	4,20	4	0,29	3,31	0,33	0,23	—	4,16	0,65	0,15	0,01	0,19	—	0,35	2,35	0,14	0,12	0,06	3,67	0,49
			7,0	*79,5*	*8,0*	*5,5*	—	*100,0*	*15,5*	*3,7*	.	*4,7*	—	*8,4*	*56,4*	*3,4*	*3,0*	*1,5*	*88,2*	*11,8*
5—10	7,92	33	0,16	1,97	0,04	0,02	0,05	2,24	0,42	0,01	0,08	0,05	0,02	0,16	1,08	0,27	0,02	0,08	2,03	0,21
			7,0	*87,9*	*2,1*	*0,6*	*2,4*	*100,0*	*18,5*	*0,7*	*3,7*	*2,4*	*0,7*	*7,5*	*48,2*	*11,9*	*0,8*	*3,6*	*90,5*	*9,5*
10—15	13,21	29	0,06	1,67	0,02	0,08	0,01	1,84	0,35	.	0,03	0,02	.	0,05	0,74	0,31	0,07	0,15	1,67	0,17
			3,4	*90,1*	*1,3*	*4,5*	*0,7*	*100,0*	*18,8*	*0,2*	*1,9*	*1,1*	*0,1*	*3,3*	*40,4*	*16,7*	*3,6*	*8,2*	*91,0*	*9,0*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
GRUPA REJONÓW VI + VII = c c. d.																				
15—30	20,96	60	0,06	1,48	0,02	0,04	0,01	1,61	0,33	.	0,08	0,02	.	0,10	0,58	0,31	0,05	0,14	1,51	0,1
			3,9	90,8	1,6	2,7	1,6	100,0	20,6	0,1	4,4	1,3	0,2	6,1	36,1	19,2	2,8	8,6	93,4	6,6
30—50	39,56	7	0,11	1,42	0,04	0,06	0,07	1,70	0,31	—	0,01	.	.	0,01	0,55	0,48	0,04	0,23	1,62	0,08
			6,3	83,5	2,2	3,8	4,2	100,0	18,1	—	0,7	0,1	.	0,8	32,4	28,1	2,5	13,5	95,4	4,6
3—50	16,51	133	0,08	1,57	0,03	0,05	0,03	1,76	0,34	.	0,06	0,03	.	0,09	0,68	0,32	0,05	0,15	1,63	0,13
			4,6	89,2	1,8	2,9	1,5	100,0	19,6	0,3	3,3	1,4	0,2	5,2	38,6	18,4	2,6	8,3	92,7	7,3
GRUPA REJONÓW a + b + c = A																				
2—3	2,51	5	0,24	4,38	0,06	0,06	0,08	4,82	0,70	—	0,19	—	0,02	0,21	2,61	0,20	0,06	0,48	4,26	0,56
			4,9	90,9	1,2	1,3	1,7	100,0	14,6	—	4,0	—	0,3	4,3	54,1	4,1	1,3	9,9	88,3	11,7
3—5	4,15	23	0,19	4,73	0,19	0,26	—	5,37	0,64	0,04	0,29	0,07	0,04	0,44	2,45	0,92	0,32	0,14	4,91	0,46
			3,5	88,2	3,5	4,8	—	100,0	11,9	0,7	5,3	1,4	0,8	2,2	45,7	17,1	5,9	2,7	91,5	8,5
5—10	7,59	118	0,15	3,62	0,08	0,16	0,02	4,03	0,54	0,01	0,34	0,03	0,02	0,40	1,59	0,83	0,18	0,14	3,68	0,35
			3,9	89,8	1,9	3,9	0,5	100,0	13,3	0,3	8,5	0,7	0,4	9,9	39,5	20,6	4,5	3,4	91,2	8,8
10—15	12,41	125	0,12	3,35	0,04	0,11	0,02	3,64	0,49	0,01	0,31	0,03	0,01	0,36	1,37	0,93	0,12	0,12	3,39	0,25
			3,1	92,1	1,2	3,0	0,6	100,0	13,4	0,2	8,5	0,7	0,3	9,7	37,9	25,6	3,3	3,4	93,3	6,7
15—30	20,62	193	0,09	3,03	0,05	0,08	0,01	3,26	0,40	0,01	0,31	0,04	0,01	0,37	0,99	1,04	0,09	0,12	3,01	0,25
			2,8	92,8	1,4	2,6	0,4	100,0	12,4	0,2	9,4	1,1	0,3	11,0	30,4	32,0	2,7	3,7	92,2	7,8
30—50	36,62	39	0,12	3,27	0,04	0,09	0,03	3,55	0,36	.	0,20	0,02	.	0,22	0,92	1,36	0,11	0,23	3,20	0,35
			3,5	92,1	1,2	2,4	0,8	100,0	10,2	0,2	5,5	0,5	0,1	6,3	25,8	38,2	3,1	6,5	90,1	9,9
2—50	15,84	503	0,11	3,22	0,05	0,10	0,02	3,50	0,43	0,01	0,29	0,03	0,01	0,34	1,14	1,06	0,11	0,14	3,22	0,28
			3,1	92,2	1,4	2,8	0,5	100,0	12,3	0,2	8,3	0,9	0,3	9,7	32,6	30,0	3,2	4,1	91,9	8,1
REJON VIII																				
2—3	2,65	4	0,34	3,48	0,20	0,10	—	4,12	0,48	0,02	0,12	0,01	—	0,15	2,84	0,24	0,05	0,19	3,95	0,17
			8,2	84,4	4,9	2,5	—	100,0	11,6	0,5	2,8	0,3	—	3,6	68,8	5,8	1,3	4,7	95,8	4,2
3—5	4,04	16	0,32	3,21	0,05	0,18	0,04	3,80	0,44	0,01	0,11	0,03	0,02	0,17	1,89	0,35	0,20	0,14	3,19	0,61
			8,5	84,2	1,3	4,8	1,2	100,0	11,6	0,2	2,8	0,8	0,7	4,5	50,0	9,1	5,2	3,6	84,0	16,0
5—10	7,36	40	0,12	2,40	0,06	0,10	.	2,68	0,31	0,02	0,11	0,05	0,01	0,19	1,05	0,75	0,10	0,07	2,47	0,21
			4,5	89,5	2,0	3,8	0,2	100,0	11,3	0,8	4,1	1,7	0,3	6,9	39,3	28,2	3,6	2,8	92,3	7,7

ŻYTO

Gospodarstwa			Przychody						Rozchody											
										Dla inwentarza żywego										
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII. 28.	Zbiór	Kupno	Z pożyczek zwrotu pożyczek i wymiany	Różne	Razem	Siew	bydło	konie	trzoda	drób	razem	Na przemiał	Sprzedaż	Pożyczki, zwrot pożyczek i wymiana	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI 29.
1	2	3	4	5	6	7	7	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
REJON VIII c. d.																				
10—15	12,15	25	0,16	2,25	0,02	0,04	0,09	2,56	0,27	.	0,10	0,01	.	0,11	0,92	0,73	0,04	0,03	2,10	0,46
			6,1	*88,2*	*0,6*	*1,7*	*3,4*	*100,0*	*10,5*	.	*3,8*	*0,3*	.	*4,1*	*36,1*	*28,0*	*1,7*	*1,3*	*81,7*	*18,3*
15—30	18,46	12	0,12	2,09	0,01	0,15	—	2,37	0,23	0,01	0,17	0,04	—	0,22	0,71	0,63	0,19	0,10	2,08	0,29
			5,1	*88,0*	*0,6*	*6,3*	—	*100,0*	*9,8*	*0,4*	*7,4*	*1,5*	—	*9,3*	*29,9*	*26,4*	*8,1*	*4,3*	*87,8*	*12,2*
30—50	38,88	4	0,05	2,55	.	0,02	.	2,62	0,14	—	0,03	.	0,02	0,05	0,52	1,60	0,01	0,20	2,52	0,10
			1,9	*97,1*	.	*0,8*	*0,2*	*100,0*	*5,2*	—	*1,2*	.	*0,7*	*1,9*	*19,8*	*61,0*	*0,4*	*7,6*	*95,9*	*4,1*
2—50	10,40	101	0,14	2,38	0,03	0,09	0,03	2,66	0,26	0,01	0,11	0,02	0,01	0,15	0,93	0,83	0,09	0,09	2,35	0,31
			5,1	*89,4*	*1,1*	*3,3*	*1,1*	*100,0*	*9,9*	*0,3*	*4,1*	*0,9*	*0,3*	*5,6*	*35,02*	*30,6*	*3,5*	*35,5*	*88,3*	*11,7*
REJON IX																				
2—3	2,48	9	0,21	2,49	0,09	0,06	0,04	2,89	0,42	—	0,02	.	0,04	0,06	1,81	0,06	0,01	0,08	2,44	0,45
			7,4	*86,2*	*3,1*	*1,9*	*1,4*	*100,0*	*14,3*	—	*0,6*	*0,1*	*1,4*	*2,1*	*62,5*	*2,3*	*0,4*	*2,8*	*84,3*	*15,7*
3—5	3,92	41	0,10	2,55	0,09	0,05	0,01	2,81	0,37	0,04	0,03	0,04	0,03	0,14	1,55	0,36	0,04	0,07	2,53	0,28
			3,7	*90,8*	*3,3*	*1,7*	*0,5*	*100,0*	*13,3*	*1,3*	*0,9*	*1,4*	*1,1*	*4,7*	*55,0*	*12,8*	*1,6*	*2,6*	*90,0*	*10,0*
5—10	7,06	78	0,15	2,39	0,05	0,08	0,01	2,68	0,34	0,01	0,03	0,02	0,02	0,07	1,21	0,51	0,09	0,09	2,31	0,37
			5,4	*89,4*	*1,7*	*3,1*	*0,4*	*100,0*	*12,6*	*0,3*	*0,9*	*0,8*	*0,6*	*2,6*	*45,1*	*19,0*	*3,3*	*3,3*	*85,9*	*14,1*
10—15	11,82	27	0,12	2,66	0,05	0,10	.	2,93	0,32	—	0,05	.	.	0,05	0,76	1,07	0,15	0,14	2,49	0,44
			4,1	*90,8*	*1,6*	*3,5*	—	*100,0*	*10,5*	—	*1,7*	*0,1*	.	*1,8*	*26,0*	*36,3*	*5,3*	*4,9*	*84,8*	*15,2*
15—30	18,47	12	0,14	2,62	0,35	0,10	—	3,21	0,28	—	0,04	—	.	0,04	0,79	0,99	0,15	0,11	2,36	0,85
			4,3	*81,8*	*10,9*	*3,0*	—	*100,0*	*8,8*	—	*1,3*	—	.	*1,3*	*24,5*	*30,8*	*4,6*	*3,5*	*73,6*	*26,4*
30—50	39,03	3	0,19	0,73	0,12	0,01	—	10,5	0,23	—	0,05	0,01	.	0,06	0,34	0,14	0,02	.	0,79	0,26
			18,3	*68,6*	*11,7*	*1,4*	—	*100,0*	*21,8*	—	*4,0*	*1,3*	*0,1*	*5,4*	*31,9*	*13,5*	*2,1*	*0,2*	*74,9*	*25,1*
2—50	8,19	170	0,14	2,35	0,12	0,08	0,01	2,70	0,32	0,01	0,03	0,02	0,01	0,07	1,01	0,66	0,10	0,09	2,25	0,45
			5,1	*87,4*	*4,3*	*2,9*	*0,3*	*100,0*	*11,8*	*0,2*	*1,3*	*0,6*	*0,4*	*2,5*	*37,5*	*24,4*	*3,7*	*3,5*	*83,4*	*16,6*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
R E J O N X																				
2—3	2,47	3	0,27	4,53	—	0,13	—	4,93	0,50	—	—	—	0,01	0,01	1,90	1,09	0,17	0,18	3,85	1,08
			5,5	*91,8*	—	*2,7*	—	*100,0*	*10,1*	—	—	—	*0,1*	*0,1*	*38,6*	*22,2*	*3,4*	*3,7*	*78,1*	*21,9*
3—5	4,02	3	0,45	2,43	0,08	0,10	0,50	3,57	0,12	—	0,05	0,02	—	0,07	1,65	0,50	0,19	0,04	2,57	1,00
			12,6	*68,2*	*2,4*	*2,9*	*13,9*	*100,0*	*3,3*	—	*1,4*	*0,6*	—	*2,0*	*46,4*	*13,9*	*5,2*	*1,1*	*71,9*	*28,1*
5—10	7,94	7	0,14	2,40	0,04	0,06	0,02	2,66	0,44	—	0,07	.	0,01	0,08	1,00	0,73	0,09	0,19	2,53	0,13
			5,2	*90,3*	*1,7*	*2,1*	*0,7*	*100,0*	*16,5*	—	*2,6*	*0,1*	*0,5*	*3,2*	*37,7*	*27,4*	*3,4*	*7,1*	*95,3*	*4,7*
10—15	12,80	2	0,08	2,81	—	—	—	2,89	0,37	—	0,1	0,02	—	0,12	0,83	1,06	—	0,19	2,57	0,31
			2,7	*97,3*	—	—	—	*100,0*	*12,7*	—	*3,6*	*0,7*	—	*4,3*	*26,9*	*36,7*	—	*6,6*	*89,2*	*10,8*
15—30	16,97	3	0,05	2,22	—	0,09	0,01	2,37	0,31	—	0,09	.	.	0,09	0,68	0,66	0,05	0,21	2,00	0,37
			2,1	*93,8*	—	*3,9*	*0,2*	*100,0*	*13,0*	—	*3,8*	.	*0,1*	*3,9*	*28,8*	*27,8*	*2,3*	*8,7*	*84,5*	*15,5*
2—50	8,42	18	0,13	2,51	0,02	0,07	0,05	2,78	0,36	—	0,08	0,01	0,01	0,10	0,96	0,76	0,07	0,18	2,43	0,35
			4,6	*90,4*	*0,8*	*2,4*	*1,8*	*100,0*	*12,9*	—	*2,7*	*0,2*	*0,2*	*3,1*	*34,6*	*27,3*	*2,7*	*6,6*	*87,2*	*12,8*
GRUPA REJONÓW VIII + IX + X = B																				
2—3	2,52	16	0,26	3,13	0,10	0,08	0,02	3,59	0,45	.	0,04	0,01	0,02	0,07	2,10	0,30	0,05	0,13	3,10	0,49
			7,2	*87,1*	*2,8*	*2,3*	*0,6*	*100,0*	*12,5*	*0,1*	*1,1*	*0,2*	*0,6*	*2,0*	*58,4*	*8,3*	*1,4*	*3,6*	*86,2*	*13,8*
3—5	3,96	60	0,18	2,72	0,08	0,09	0,05	3,12	0,38	0,03	0,05	0,04	0,03	0,15	1,65	0,36	0,09	0,09	2,72	0,40
			5,8	*87,3*	*2,6*	*2,8*	*1,5*	*100,0*	*12,2*	*0,9*	*1,6*	*1,1*	*0,9*	*4,4*	*52,8*	*11,7*	*3,1*	*2,8*	*87,0*	*13,0*
5—10	7,21	125	0,14	2,38	0,05	0,09	0,01	2,67	0,34	0,01	0,06	0,03	0,01	0,11	1,14	0,60	0,09	0,09	2,37	0,30
			5,1	*89,5*	*1,8*	*3,3*	*0,3*	*100,0*	*12,5*	*0,4*	*2,1*	*1,1*	*0,5*	*4,1*	*42,7*	*22,5*	*3,4*	*3,4*	*88,6*	*11,4*
10—15	12,01	54	0,13	2,48	0,03	0,07	0,05	2,76	0,29	.	0,07	0,01	.	0,08	0,84	0,90	0,10	0,10	2,31	0,45
			4,8	*89,9*	*1,2*	*2,6*	*1,5*	*100,0*	*10,6*	.	*2,7*	*0,2*	.	*2,9*	*30,5*	*32,7*	*3,5*	*3,4*	*83,6*	*16,4*
15—30	18,30	27	0,12	2,35	0,16	0,12	.	2,75	0,26	.	0,11	0,02	.	0,13	0,74	0,79	0,16	0,12	2,2	0,55
			4,4	*85,3*	*5,9*	*4,4*	.	*100,0*	*9,6*	*0,1*	*3,9*	*0,6*	.	*4,6*	*27,0*	*28,8*	*5,8*	*4,3*	*80,1*	*19,9*
30—50	38,94	7	0,11	1,77	0,05	0,02	.	1,95	0,18	—	0,03	0,01	0,01	0,05	0,44	0,97	0,02	0,12	1,78	0,17
			5,8	*90,5*	*2,8*	*0,9*	.	*100,0*	*9,0*	—	*1,9*	*0,3*	*0,5*	*2,7*	*22,7*	*49,9*	*0,8*	*5,9*	*91,0*	*9,0*
2—50	8,97	289	0,15	2,37	0,07	0,08	0,02	2,69	0,30	.	0,07	0,02	0,01	0,10	0,98	0,72	0,10	0,10	2,30	0,39
			5,5	*88,0*	*2,8*	*3,0*	*0,7*	*100,0*	*11,1*	*0,3*	*2,5*	*0,7*	*0,3*	*3,8*	*36,4*	*26,9*	*3,7*	*3,7*	*85,6*	*14,4*

ŻYTO.

Gospodarstwa: Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1.VII. 28.	Zbiór	Kupno	Z pożyczek, zwrotu pożyczek i wymiany	Różne	Razem	Rozchody: Siew	Dla inwentarza żywego: bydło	konie	trzoda	drób	razem	Na przemiał	Sprzedaż	Pożyczki, zwrot pożyczek i wymiana	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI. 29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
REJON XI (C)																				
2—3	2,42	1	—	4,98	—	—	—	4,98	0,37	—	—	—	—	—	4,61	—	—	—	4,98	—
			—	*100,0*	—	—	—	*100,0*	*7,5*	—	—	—	—	—	*92,5*	—	—	—	*100,0*	—
3—5	4,00	5	—	5,14	0,27	0,01	—	5,42	0,65	0,09	0,11	0,21	0,02	0,43	3,10	0,10	0,11	0,10	4,49	0,93
			—	*94,9*	*4,9*	*0,2*	—	*100,0*	*11,9*	*1,6*	*1,9*	*4,0*	*0,4*	*7,9*	*57,1*	*1,8*	*2,2*	*1,9*	*82,9*	*17,1*
5—10	8,22	7	0,09	3,89	0,01	0,03	—	4,02	0,42	0,06	0,16	0,05	0,07	0,34	2,26	0,26	0,17	0,13	3,58	0,44
			2,1	*96,8*	*0,2*	*0,9*	—	*100,0*	*10,5*	*1,5*	*3,9*	*1,4*	*1,7*	*8,5*	*56,3*	*6,3*	*4,2*	*3,2*	*89,0*	*11,0*
10—15	12,45	8	0,1	3,5	0,03	0,02	—	3,65	0,36	0,03	0,17	0,13	0,05	0,38	2,08	0,32	0,07	0,03	3,24	0,41
			2,8	*95,9*	*0,8*	*0,5*	—	*100,0*	*10,0*	*0,8*	*4,6*	*3,6*	*1,4*	*10,4*	*57,0*	*8,9*	*1,8*	*0,7*	*88,8*	*11,2*
15—30	17,36	1	0,52	2,43	—	—	—	2,95	0,53	0,03	0,26	—	0,03	0,32	1,09	—	—	—	1,94	1,01
			17,0	*82,4*	—	—	—	*100,0*	*17,9*	*1,1*	*8,6*	—	*1,1*	*10,8*	*37,1*	—	—	—	*65,8*	*34,2*
2—50	8,96	22	0,12	3,70	0,05	0,02	—	3,89	0,42	0,04	0,16	0,11	0,05	0,36	2,18	0,24	0,10	0,06	3,37	0,52
			3,1	*95,2*	*1,2*	*0,5*	—	*100,0*	*10,9*	*1,1*	*4,2*	*2,7*	*1,3*	*9,3*	*56,0*	*6,4*	*2,5*	*1,5*	*86,6*	*13,4*
REJON XII (D)																				
2—3	1,79	1	—	1,52	—	—	—	1,52	0,45	—	—	.	—	.	0,98	—	.	—	1,43	0,09
			—	*100,0*	—	—	—	*100,0*	*28,2*	—	—	*0,4*	—	*0,4*	*64,4*	—	*1,1*	—	*94,1*	*5,9*
3—5	3,86	9	0,07	1,96	0,05	0,02	—	2,10	0,26	0,03	0,02	0,10	.	0,15	1,34	0,08	0,02	0,04	1,89	0,21
			3,5	*93,1*	*2,2*	*1,2*	—	*100,0*	*12,5*	*1,6*	*0,9*	*4,6*	*0,2*	*7,3*	*63,3*	*3,8*	*1,1*	*2,0*	*90,0*	*10,0*
5—10	7,25	17	0,13	1,87	0,02	0,04	—	2,06	0,25	0,05	0,09	0,06	0,01	0,21	0,92	0,18	0,09	0,05	1,70	0,36
			6,2	*91,0*	*1,0*	*1,8*	—	*100,0*	*12,3*	*2,2*	*4,2*	*2,8*	*0,6*	*9,8*	*44,7*	*9,0*	*4,4*	*2,3*	*82,5*	*17,5*
10—15	11,63	9	0,31	2,04	0,02	0,04	0,01	2,42	0,25	.	0,01	0,04	.	0,05	1,10	0,33	0,03	0,09	1,85	0,57
			12,7	*84,1*	*1,0*	*1,8*	*0,4*	*100,0*	*10,2*	*0,2*	*0,3*	*1,9*	.	*2,4*	*45,3*	*13,6*	*1,4*	*3,6*	*76,5*	*23,5*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
REJON XII (D) c. d.																				
15—30	17,74	5	0,13	2,57	0,02	0,03	—	2,75	0,24	0,10	0,01	0,09	—	0,20	1,20	0,17	0,09	0,05	1,95	0,8
			4,9	*93,3*	*0,8*	*1,0*	—	*100,0*	*8,6*	*3,6*	*0,4*	*3,2*	—	*7,2*	*43,5*	*6,2*	*3,2*	*1,9*	*70,6*	*29,4*
2—50	8,61	21	0,18	2,10	0,02	0,04	.	2,34	0,25	0,05	0,04	0,07	.	0,15	1,08	0,21	0,07	0,06	1,82	0,52
			7,5	*89,8*	*1,1*	*1,5*	*0,1*	*100,0*	*10,6*	*1,9*	*1,6*	*2,8*	*0,2*	*6,5*	*46,3*	*9,2*	*2,8*	*2,5*	*77,8*	*22,1*
ZESTAWIENIE OGÓLNE [1] (A + B + C + D)																				
2—3	2,48	23	*0,58	8,52	0,21	0,18	0,08	9,57	1,24	0,01	0,18	0,01	0,04	0,24	5,61	0,63	0,13	0,49	8,39	1,18
			0,23	3,43	0,09	0,07	0,03	3,85	0,50	.	0,07	.	0,02	0,09	2,29	0,25	0,05	0,20	3,38	0,47
			6,1	*89,0*	*2,2*	*1,8*	*0,9*	*100,0*	*13,0*	*0,1*	*1,9*	*0,1*	*0,5*	*2,6*	*59,1*	*6,6*	*1,3*	*5,1*	*87,7*	*12,3*
3—5	4,00	97	*0,66	13,11	0,46	0,48	0,12	14,82	1,79	0,13	0,43	0,24	0,12	0,92	7,59	1,84	0,57	0,40	13,11	1,71
			0,16	3,28	0,11	0,12	0,03	3,70	0,45	0,03	0,11	0,06	0,03	0,23	1,89	0,46	0,14	0,10	3,27	0,43
			4,4	*88,5*	*3,1*	*3,2*	*0,8*	*100,0*	*12,1*	*0,9*	*2,9*	*1,6*	*0,8*	*6,2*	*51,2*	*12,4*	*3,8*	*2,7*	*88,4*	*11,6*
5—10	7,40	267	*1,06	21,95	0,43	0,84	0,09	24,37	3,15	0,11	1,42	0,23	0,12	1,88	10,10	4,96	0,99	0,82	21,90	2,47
			0,14	2,96	0,06	0,11	0,01	3,28	0,42	0,01	0,19	0,03	0,02	0,25	1,37	0,67	0,13	0,11	2,95	0,33
			4,4	*90,0*	*1,8*	*3,5*	*0,3*	*100,0*	*12,8*	*0,4*	*5,8*	*1,0*	*0,5*	*7,7*	*41,5*	*20,3*	*4,2*	*3,3*	*89,8*	*10,2*
10—15	12,27	196	*1,55	37,58	0,17	1,14	0,32	41,06	5,15	0,08	2,78	0,31	0,11	3,28	15,35	10,68	1,32	1,34	37,12	3,94
			0,13	3,06	0,04	0,09	0,03	3,35	0,42	0,01	0,22	0,03	0,01	0,27	1,25	0,87	0,11	0,11	3,03	0,32
			3,8	*91,5*	*1,1*	*2,8*	*0,8*	*100,0*	*13,0*	*0,2*	*6,7*	*0,7*	*0,3*	*7,9*	*37,4*	*26,0*	*3,2*	*3,2*	*90,7*	*9,3*
15—30	20,27	226	*1,98	59,61	1,19	1,76	0,18	64,72	7,83	0,19	5,64	0,72	0,16	6,71	19,60	20,18	1,91	2,43	58,66	6,06
			0,10	2,93	0,06	0,09	0,01	3,19	0,39	0,01	0,27	0,04	0,01	0,33	0,98	1,00	0,09	0,12	2,89	0,30
			3,2	*91,9*	*1,8*	*2,7*	*0,4*	*100,0*	*12,1*	*0,3*	*8,7*	*1,1*	*0,3*	*10,4*	*30,3*	*31,2*	*2,9*	*3,7*	*90,6*	*9,4*
30—50	37,04	46	*4,53	112,19	1,69	2,80	0,85	122,06	12,32	0,19	6,30	0,54	0,23	7,26	31,15	47,97	3,46	7,88	110,04	12,02
			0,12	3,03	0,05	0,08	0,02	3,30	0,33	0,01	0,17	0,01	0,01	0,20	0,85	1,30	0,09	0,21	2,98	0,32
			3,7	*91,9*	*1,4*	*2,3*	*0,7*	*100,0*	*10,1*	*0,2*	*5,2*	*0,4*	*0,2*	*6,0*	*25,5*	*39,3*	*2,8*	*6,4*	*90,1*	*9,9*
2—50	12,99	855	*1,54	38,97	0,72	1,20	0,21	42,64	5,13	0,13	2,96	0,39	0,13	3,61	14,55	12,14	1,38	1,68	38,49	4,15
			0,12	2,99	0,06	0,09	0,02	3,28	0,39	0,01	0,23	0,03	0,01	0,28	1,12	0,93	0,11	0,13	2,96	0,32
			3,7	*91,3*	*1,7*	*2,8*	*0,5*	*100,0*	*12,0*	*0,3*	*6,9*	*0,9*	*0,4*	*8,5*	*34,2*	*28,5*	*3,2*	*3,9*	*90,3*	*9,7*

[1] Wiersze oznaczone gwiazdkami podają wyniki bilansu próbnego w przeliczeniu na 1 gospodarstwo.

JĘCZMIEŃ

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody										
									Dla inwentarza żywego									
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII 28.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	bydło	konie	trzoda	drób	razem	Na przemiał i na przeróbkę	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON I																		
5–10	9,44	2	—	0,83	—	—	0,83	0,12	—	—	—	0,12	0,12	0,36	0,15	0,06	0,81	0,02
			—	100,0	—	—	100,0	14,3	—	—	—	14,7	14,7	42,7	17,4	7,5	96,6	3,4
10–15	12,80	9	0,01	1,70	0,06	0,06	1,83	0,16	0,01	0,21	0,23	0,14	0,59	0,37	0,32	0,31	1,75	0,08
			0,6	93,3	3,1	3,0	100,0	8,6	0,7	11,3	12,8	7,8	32,6	20,2	17,3	17,1	95,8	4,2
15–30	20,74	18	0,02	1,24	·	0,01	1,27	0,12	·	0,06	0,05	0,13	0,24	0,53	0,33	0,03	1,25	0,02
			1,4	97,1	0,5	1,0	100,0	9,2	0,1	4,4	3,6	10,7	18,8	41,6	25,9	3,0	98,5	1,5
30–50	36,00	3	—	1,86	—	0,03	1,89	0,15	—	—	—	0,01	0,01	0,76	0,92	0,03	1,87	0,02
			—	98,5	—	1,5	100,0	7,8	—	—	—	0,2	0,2	40,3	48,8	1,7	98,8	1,2
5–50	19,23	32	0,01	1,42	0,02	0,02	1,47	0,13	·	0,07	0,07	0,12	0,26	0,53	0,43	0,09	1,44	0,03
			0,8	96,6	1,0	1,6	100,0	8,8	0,2	4,9	4,9	7,7	17,7	36,4	29,0	6,0	97,9	2,1
REJON II																		
2–3	2,83	1	—	2,54	—	—	2,54	0,50	—	0,31	—	0,03	0,34	1,60	—	—	2,44	0,10
			—	100,0	—	—	100,0	19,7	—	12,1	—	1,1	13,2	63,1	—	—	96,0	4,0
3–5	3,99	13	—	0,07	0,04	—	0,11	0,01	—	·	—	0,02	0,02	0,07	—	—	0,10	0,01
			—	62,2	37,8	—	100,0	7,5	—	0,7	—	14,6	15,3	71,7	—	—	94,5	5,5
5–10	7,59	39	0,02	0,44	0,03	0,01	0,50	0,05	·	0,04	0,01	0,03	0,08	0,23	0,09	0,02	0,47	0,03
			3,1	89,7	5,6	1,6	100,0	9,6	0,1	7,8	2,3	6,7	16,9	46,8	18,1	3,2	94,6	5,4
10–15	12,11	35	0,01	0,74	0,01	0,01	0,77	0,07	0,01	0,07	0,03	0,05	0,16	0,19	0,29	0,02	0,73	0,04
			1,7	95,5	1,7	1,1	100,0	9,1	1,7	9,5	3,1	6,5	20,8	24,8	37,5	2,6	94,8	5,2
15–30	21,02	30	0,01	0,41	0,01	0,01	0,44	0,04	·	0,01	0,01	0,02	0,04	0,19	0,15	0,01	0,43	0,01
			2,1	93,1	3,2	1,6	100,0	9,4	0,1	2,9	2,9	4,9	10,8	43,4	32,2	1,7	97,5	2,5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON II c. d.																		
30–50	34,98	11	0,04	0,84	0,04	0,02	0,94	0,06	.	0,03	0,02	0,06	0,11	0,25	0,44	0,03	0,89	0,05
			3,9	89,6	4,1	2,4	100,0	6,0	0,1	3,0	2,5	6,3	11,9	26,3	46,9	2,8	93,9	6,1
2–50	13,87	129	0,02	0,58	0,02	0,01	0,63	0,05	.	0,04	0,02	0,04	0,10	0,21	0,23	0,01	0,60	0,03
			2,7	92,1	3,5	1,7	100,0	8,3	0,6	5,5	2,7	6,1	14,9	33,1	36,3	2,5	95,1	4,9
REJON III																		
15–30	20,50	3	0,01	0,13	—	—	0,14	0,02	.	0,02	—	0,02	0,04	0,08	—	.	0,14	.
			6,8	93,2	—	—	100,0	11,3	2,8	9,6	—	17,4	29,8	55,9	—	0,2	97,2	2,8
30–50	35,50	1	—	0,02	—	—	0,02	0,01	—	—	—	0,01	0,01	.	—	—	0,02	—
			—	100,0	—	—	100,0	42,9	—	—	—	28,6	28,6	28,5	—	—	100,0	—
15–50	24,25	4	0,01	0,09	—	—	0,10	0,01	.	0,01	—	0,02	0,03	0,06	—	.	0,10	.
			6,3	93,7	—	—	100,0	13,6	2,6	8,9	—	18,2	29,7	53,9	—	0,2	97,4	2,6
GRUPA REJONÓW I + II + III = a																		
2–3	2,83	1	—	2,54	—	—	2,54	0,50	—	0,31	—	0,03	0,34	1,60	—	—	2,44	0,10
			—	100,0	—	—	100,0	19,7	—	12,1	—	1,1	13,2	63,1	—	—	96,0	4,0
3–5	3,99	13	—	0,07	0,04	—	0,11	0,01	—	.	—	0,02	0,02	0,07	—	—	0,10	0,01
			—	62,2	37,8	—	100,0	7,5	—	0,7	—	14,6	15,3	71,7	—	—	94,5	5,5
5–10	7,67	41	0,01	0,47	0,03	0,01	0,52	0,05	.	0,04	0,01	0,04	0,09	0,24	0,09	0,02	0,49	0,03
			2,8	90,7	5,0	1,5	100,0	100,0	0,1	7,0	2,1	7,5	16,7	46,4	18,1	3,6	94,8	5,2
10–15	12,25	44	0,01	0,95	0,02	0,02	1,00	0,09	0,01	0,10	0,07	0,07	0,25	0,23	0,30	0,08	0,95	0,05
			1,2	94,7	2,3	1,8	100,0	8,9	1,3	10,2	6,9	7,0	25,4	23,0	29,6	8,3	95,2	4,8
15–30	20,89	51	0,01	0,68	0,01	0,01	0,71	0,07	.	0,03	0,02	0,06	0,11	0,30	0,20	0,02	0,70	0,01
			1,7	95,6	1,5	1,2	100,0	9,3	0,2	3,9	3,3	8,6	16,0	42,4	27,9	2,5	98,1	1,9
30–50	35,22	15	0,03	1,00	0,03	0,02	1,08	0,07	.	0,02	0,02	0,04	0,08	0,34	0,51	0,03	1,03	0,05
			2,5	92,8	2,6	2,1	100,0	6,7	.	1,9	1,6	4,2	7,7	31,3	47,5	2,4	95,6	4,4
2–50	15,16	165	0,02	0,77	0,02	0,01	0,82	0,07	.	0,04	0,03	0,06	0,13	0,28	0,27	0,04	0,79	0,03
			1,9	94,1	2,4	1,6	100,0	8,6	0,4	5,3	3,6	6,9	16,2	34,7	32,9	4,0	96,4	3,6

JĘCZMIEŃ

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody										
									Dla inwentarza żywego									
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII 28.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	bydło	konie	trzoda	drób	razem	Na przemiał i na przeróbkę	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON IV																		
2—3	2,42	2	0,10	3,54	—	—	3,64	0,08	0,01	—	0,10	0,31	0,42	2,58	—	—	3,08	0,56
			2,8	*97,2*	—	—	*100,0*	*2,3*	*0,3*	—	*2,8*	*8,5*	*11,6*	*70,8*	—	—	*84,7*	*15,3*
3—5	4,43	2	—	1,87	—	0,05	1,92	0,11	—	—	—	0,27	0,27	1,27	—	0,19	1,84	0,08
			—	*97,1*	—	*2,9*	*100,0*	*5,9*	—	—	—	*14,0*	*14,0*	*66,2*	—	*9,7*	*95,8*	*4,2*
5—10	7,33	24	0,01	1,05	0,06	0,05	1,17	0,09	.	0,07	0,05	0,14	0,26	0,38	0,27	0,06	1,06	0,11
			0,8	*90,4*	*4,7*	*4,1*	*100,0*	*7,4*	*0,3*	*6,2*	*4,2*	*11,8*	*22,5*	*32,3*	*23,3*	*5,0*	*90,5*	*9,5*
10—15	12,06	22	0,05	1,24	0,01	0,01	1,31	0,09	0,01	0,07	0,07	0,12	0,27	0,41	0,42	0,02	1,21	0,10
			3,7	*95,4*	*0,5*	*0,4*	*100,0*	*7,1*	*1,1*	*4,8*	*5,5*	*9,1*	*20,6*	*31,32*	*32,1*	*1,5*	*92,6*	*7,4*
15—30	20,14	48	0,02	1,13	0,03	0,01	1,19	0,10	0,01	0,05	0,09	0,10	0,25	0,44	0,25	0,03	1,07	0,12
			1,3	*95,2*	*2,7*	*0,8*	*100,0*	*8,7*	*0,5*	*4,0*	*7,8*	*8,5*	*20,8*	*37,4*	*20,7*	*2,8*	*90,4*	*9,6*
30—50	37,37	15	0,02	1,56	.	0,02	1,60	0,10	0,01	0,10	0,07	0,08	0,26	0,25	0,66	0,05	1,32	0,28
			1,1	*97,3*	*0,2*	*1,4*	*100,0*	*6,5*	*0,5*	*6,1*	*4,6*	*5,0*	*16,2*	*15,8*	*41,0*	*3,0*	*82,5*	*17,5*
2—50	17,54	113	0,02	1,27	0,02	0,02	1,33	0,10	0,01	0,07	0,08	0,10	0,26	0,39	0,39	0,03	1,17	0,16
			1,5	*95,6*	*1,7*	*1,2*	*100,0*	*7,6*	*0,6*	*4,9*	*6,0*	*7,7*	*19,2*	*29,2*	*29,1*	*2,9*	*88,0*	*12,0*
REJON V																		
2—3	2,43	2	—	2,44	—	0,04	2,48	0,16	—	0,04	—	—	0,04	1,36	0,82	0,10	2,48	—
			—	*98,2*	—	*1,8*	*100,0*	*6,2*	—	*1,7*	—	—	*1,7*	*54,8*	*33,2*	*4,1*	*100,0*	—
3—5	4,51	4	—	1,50	0,08	0,06	1,64	0,11	.	0,14	0,87	0,25	1,26	0,23	—	0,01	1,61	0,03
			—	*91,5*	*3,4*	*5,1*	*100,0*	*6,8*	*0,1*	*8,3*	*53,5*	*15,3*	*77,2*	*13,5*	—	*0,8*	*98,3*	*1,7*
5—10	7,17	20	0,02	0,60	0,08	0,02	0,72	0,10	—	0,03	0,02	0,06	0,11	0,39	0,05	0,03	0,68	0,04
			2,3	*83,0*	*11,7*	*3,0*	*100,0*	*13,7*	—	*4,0*	*2,6*	*9,0*	*15,6*	*53,3*	*7,3*	*4,6*	*94,5*	*5,5*
10—15	12,13	30	.	0,49	0,05	0,02	0,56	0,07	.	0,06	0,01	0,03	0,10	0,29	0,05	0,01	0,52	0,04
			0,6	*88,1*	*8,2*	*3,1*	*100,0*	*12,9*	*0,5*	*10,8*	*1,0*	*6,1*	*18,4*	*50,2*	*9,7*	*1,7*	*92,9*	*7,1*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON V c. d.																		
15—30	20,30	34	0,01	0,42	0,01	0,01	0,45	0,05	.	0,03	0,04	0,02	0,09	0,11	0,12	0,01	0,38	0,07
			1,9	*95,3*	*1,3*	*1,5*	*100,0*	*11,3*	*1,1*	*6,3*	*7,2*	*4,7*	*19,3*	*24,5*	*27,3*	*3,0*	*85,4*	*14,6*
30—50	32,33	2	—	1,10	0,06	—	1,16	0,07	—	0,41	—	0,01	0,42	0,04	0,59	0,02	1,14	0,02
			—	*94,7*	*5,3*	—	*100,0*	*6,4*	—	*35,3*	—	*0,7*	*36,0*	*3,3*	*51,0*	*1,3*	*98,0*	*2,0*
2—50	13,97	92	0,01	0,52	0,03	0,01	0,57	0,06	.	0,07	0,03	0,03	0,13	0,19	0,12	0,02	0,52	0,05
			1,3	*91,4*	*5,2*	*2,1*	*100,0*	*11,3*	*0,6*	*10,2*	*5,9*	*5,7*	*22,4*	*33,6*	*21,0*	*2,6*	*90,9*	*9,1*
GRUPA REJONÓW IV + V = b																		
2—3	2,42	4	0,05	2,99	—	0,02	3,06	0,12	0,01	0,02	0,05	0,15	0,23	1,97	0,41	0,05	2,78	0,28
			1,7	*97,6*	—	*0,7*	*100,0*	*3,9*	*0,2*	*0,7*	*1,6*	*5,0*	*7,5*	*64,3*	*13,5*	*1,7*	*90,9*	*9,1*
3—5	4,49	6	—	1,61	0,06	0,06	1,73	0,11	.	0,09	0,59	0,26	0,94	0,57	—	0,07	1,69	0,04
			—	*93,6*	*3,2*	*3,2*	*100,0*	*6,4*	*0,1*	*5,3*	*33,9*	*14,8*	*54,1*	*32,8*	—	*4,1*	*97,4*	*2,6*
5—10	7,26	44	0,01	0,85	0,07	0,04	0,97	0,09	.	0,05	0,04	0,11	0,20	0,38	0,17	0,05	0,89	0,08
			1,3	*87,9*	*7,1*	*3,7*	*100,0*	*9,5*	*0,2*	*5,5*	*3,6*	*10,9*	*20,2*	*39,4*	*17,9*	*4,8*	*91,8*	*8,2*
10—15	12,10	52	0,02	0,81	0,03	0,01	0,87	0,08	0,01	0,06	0,03	0,07	0,17	0,33	0,21	0,01	0,80	0,07
			2,5	*92,7*	*3,4*	*1,4*	*100,0*	*9,2*	*0,9*	*7,1*	*3,8*	*8,0*	*19,8*	*38,3*	*23,8*	*1,6*	*92,7*	*7,3*
15—30	20,21	82	0,01	0,84	0,02	0,01	0,88	0,08	.	0,04	0,07	0,07	0,18	0,30	0,19	0,03	0,78	0,10
			1,4	*95,2*	*2,4*	*1,0*	*100,0*	*9,3*	*0,6*	*4,5*	*7,7*	*7,7*	*20,5*	*34,7*	*22,1*	*2,8*	*89,4*	*10,6*
30—50	36,78	17	0,01	1,52	0,01	0,02	1,56	0,10	0,01	0,13	0,07	0,07	0,28	0,23	0,65	0,04	1,30	0,26
			1,0	*97,1*	*0,6*	*1,3*	*100,0*	*6,5*	*0,5*	*8,3*	*4,2*	*4,7*	*17,7*	*14,9*	*41,7*	*2,8*	*83,6*	*16,4*
2—50	15,94	205	0,01	0,98	0,03	0,01	1,03	0,09	0,01	0,06	0,06	0,07	0,20	0,31	0,28	0,03	0,91	0,12
			1,4	*94,7*	2,5	*1,4*	*100,0*	*8,4*	*0,6*	*6,1*	*6,0*	*7,2*	*19,9*	*30,2*	*27,3*	*2,8*	*88,6*	*11,4*
REJON VI																		
3—5	4,20	4	0,10	1,42	0,03	—	1,55	0,17	0,08	.	0,02	0,07	0,17	0,81	0,13	0,04	1,32	0,23
			6,6	*91,5*	*1,9*	—	*100,0*	*11,2*	*5,1*	*0,4*	*1,2*	*4,4*	*11,1*	*52,6*	*8,3*	*2,2*	*85,4*	*14,6*
5—10	8,09	14	0,02	0,54	0,02	.	0,58	0,09	—	0,03	0,01	0,03	0,07	0,31	0,01	0,02	0,50	0,08
			2,7	*92,9*	*3,9*	*0,5*	*100,0*	*15,2*	—	*5,5*	*1,0*	*5,8*	*12,3*	*53,5*	*2,6*	*2,8*	*86,4*	*13,6*
10—15	13,65	13	0,01	0,43	0,05	0,03	0,52	0,07	—	0,03	.	0,05	0,08	0,28	0,04	00,5	0,52	.
			1,9	*83,3*	*9,3*	*5,5*	*100,0*	*13,2*	—	*5,5*	*0,7*	*9,8*	*16,0*	*52,9*	*7,2*	*9.4*	*98,7*	*1,3*

JĘCZMIEŃ

Gospodarstwa: Grupy ha	Gospodarstwa: Przeciętny obszar ha	Gospodarstwa: Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1.VII.28	Przychody: Zbiór	Przychody: Kupno	Przychody: Różne	Przychody: Razem	Rozchody: Siew	Rozchody: Dla inwentarza żywego: bydło	Rozchody: Dla inwentarza żywego: konie	Rozchody: Dla inwentarza żywego: trzoda	Rozchody: Dla inwentarza żywego: drób	Rozchody: Dla inwentarza żywego: razem	Rozchody: Na przemiał i na przeróbkę	Rozchody: Sprzedaż	Rozchody: Różne	Rozchody: Razem	Rozchody: Pozostałość w dniu 30.VI.29
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON VI c. d.																		
15—30	20,23	26	0,01	0,47	0,01	0,05	0,54	0,07	—	0,01	0,01	0,03	0,05	0,25	0,07	0,03	0,47	0,07
			2,1	*86,7*	*1,1*	*10,1*	*100,0*	*13,1*	—	*3,3*	*1,5*	*4,7*	*9,5*	*46,8*	*13,6*	*4,9*	*87,9*	*12,1*
30—50	40,54	4	—	0,14	—	0,02	0,16	0,03	—	—	—	.	.	0,07	0,06	—	0,16	—
			—	*86,3*	—	*13,7*	*100,0*	*20,7*	—	—	—	*2,8*	*2,8*	*42,1*	*34,4*	—	*100,0*	—
3—50	16,32	61	0,01	0,43	0,02	0,04	0,50	0,07	.	0,02	.	0,03	0,05	0,24	0,06	0,03	0,45	0,05
			2,3	*87,1*	*3,0*	*7,6*	*100,0*	*13,6*	*0,3*	*3,7*	*1,2*	*5,6*	*10,8*	*48,9*	*11,8*	*5,1*	*90,2*	*9,8*
REJON VII																		
5—10	7,79	19	0,09	0,33	0,05	0,02	0,49	0,08	—	0,02	0,05	0,02	0,09	0,23	0,03	0,01	0,45	0,04
			17,5	*68,3*	*9,3*	*4,9*	*100,0*	*16,8*	—	*4,7*	*10,5*	*4,6*	*19,8*	*47,7*	*5,6*	*2,6*	*92,5*	*7,5*
10—15	12,86	16	0,01	0,31	0,01	—	0,33	0,09	—	.	0,02	0,01	0,03	0,17	0,01	0,02	0,32	0,01
			4,1	*92,5*	*3,4*	—	*100,0*	*25,7*	—	*0,4*	*6,5*	*1,9*	*8,8*	*51,1*	*4,3*	*5,1*	*95,0*	*5,0*
15—30	21,52	34	.	0,27	0,01	.	0,28	0,06	.	.	0,01	0,01	0,02	0,10	0,06	0,02	0,26	0,02
			1,0	*94,3*	*3,0*	*1,7*	*100,0*	*19,7*	*0,1*	*1,2*	*3,1*	*4,3*	*8,7*	*38,5*	*19,5*	*7,0*	*93,4*	*6,6*
30—50	38,25	3	0,01	0,19	0,08	0,07	0,35	0,06	—	0,03	—	0,01	0,04	0,23	0,01	0,01	0,35	—
			3,5	*55,4*	*21,9*	*19,2*	*100,0*	*17,7*	—	*8,8*	—	*3,6*	*12,4*	*64,2*	*2,6*	*3,7*	*100,0*	—
5—50	16,67	72	0,02	0,27	0,02	0,01	0,32	0,06	.	0,01	0,02	0,01	0,04	0,14	0,04	0,02	0,30	0,02
			4,9	*85,1*	*6,2*	*3,8*	*100,0*	*20,0*	.	*2,5*	*4,7*	*3,9*	*11,1*	*45,1*	*12,4*	*5,5*	*94,1*	*5,9*
GRUPA REJONÓW VI + VII = c																		
3—5	4,20	4	0,10	1,42	0,03	—	1,55	0,17	0,08	.	0,02	0,07	0,17	0,84	0,13	0,04	1,32	0,23
			6,6	*91,5*	*1,9*	—	*100,0*	*11,2*	*5,1*	*0,4*	*1,2*	*4,4*	*11,1*	*52,6*	*8,3*	*2,2*	*85,4*	*14,6*
5—10	7,92	33	0,06	0,42	0,04	0,01	0,53	0,08	—	0,03	0,03	0,03	0,09	0,27	0,02	0,01	0,47	0,06
			10,5	*80,0*	*6,7*	*2,8*	*100,0*	*16,0*	—	*5,1*	*6,0*	*5,2*	*16,3*	*50,5*	*4,1*	*2,7*	*89,6*	*10,4*
10—15	13,21	29	0,01	0,37	0,03	0,01	0,42	0,08	—	0,01	0,01	0,03	0,05	0,22	0,03	0,03	0,41	0,01
			2,8	*87,2*	*6,8*	*3,2*	*100,0*	*18,5*	—	*3,3*	*3,2*	*6,4*	*12,9*	*52,1*	*6,0*	*7,6*	*97,1*	*2,9*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
GRUPA REJONÓW VI + VII = c c. d.																		
15—30	20,96	60	0,01	0,35	0,01	0,02	0,39	0,06	.	0,01	0,01	0,02	0,04	0,17	0,06	0,02	0,35	0,04
			1,7	*89,9*	*1,9*	*6.7*	*100.0*	*15,8*	.	*2,4*	*2,0*	*4,5*	*9,2*	*43,3*	*16,1*	*5,8*	*90,2*	*9,8*
30—50	39,56	7	0,01	0,16	0,03	0,04	0,24	0,05	—	0,01	—	0,01	0,02	0,13	0,03	0,01	0,24	—
			2,1	*67,5*	*13,3*	*17.1*	*100,0*	*18,9*	—	*5,3*	—	*3,3*	*8,6*	*55,5*	*14,8*	*2,2*	*100,0*	—
3—50	16,51	133	0,01	0,35	0,02	0,02	0,40	0,07	.	0,01	0,01	0,02	0,04	0,19	0,05	0,02	0,37	0,03
			3,5	*86,2*	*4,4*	*5,9*	*100,0*	*16,5*	*0,2*	*3,1*	*2,8*	*4,9*	*11,0*	*47,2*	*12,0*	*5,3*	*92,0*	*8,0*
GRUPA REJONÓW a + b + c = A																		
2—3	2,51	5	0,04	2,88	—	0,02	2,94	0,20	.	0,09	0,04	0,13	0,26	1,88	0,32	0,04	2,70	0,24
			1,4	*98,0*	—	*0,6*	*100.0*	*7,0*	*0,1*	*2,9*	*1,3*	*4,3*	*8,6*	*64,1*	*10,8*	*1,4*	*91,9*	*8,1*
3—5	4,15	23	0,02	0,74	0,04	0,02	0,82	0,07	0,01	0,03	0,17	0,09	0,30	0,34	0,02	0,03	0,76	0,06
			2,2	*90,7*	*5,2*	*1,9*	*100,0*	*8,1*	*1,8*	*3,3*	*20,7*	*11,3*	*37,1*	*42,0*	*2,8*	*3,2*	*93,2*	*6,8*
5—10	7,59	118	0,03	0,59	0,04	0,02	0,68	0,08	.	0,04	0,03	0,06	0,13	0,29	0,10	0,03	0,63	0,05
			3,8	*86,8*	*6,5*	*2,9*	*100,0*	*11,1*	*0,1*	*5,8*	*3,8*	*8,7*	*18,4*	*43,7*	*14,8*	*4,1*	*92,1*	*7,9*
10—15	12,41	125	0,02	0,75	0,03	0,01	0,81	0,08	0,01	0,06	0,04	0,06	0,17	0,28	0,19	0,04	0,76	0,05
			2,0	*92,9*	*3,3*	*1,8*	*100,0*	*10,3*	*0,9*	*7,9*	*5,1*	*7,4*	*21,3*	*33,5*	*24,0*	*5,2*	*94,3*	*5,7*
15—30	20,62	193	0,01	0,64	0,02	0,01	0,68	0,07	.	0,03	0,04	0,05	0,12	0,26	0,15	0,02	0,62	0,06
			1,5	*94,4*	*2,1*	*2,0*	*100,0*	*10,5*	*0,4*	*4,0*	*5,4*	*7,4*	*17,2*	*38,4*	*22,6*	*3,3*	*92,0*	*8,0*
30—50	36,62	39	0,02	1,06	0,02	0,03	1,13	0,08	.	0,07	0,04	0,05	0,16	0,25	0,48	0,03	1,00	0,13
			1,6	*94,4*	*1,8*	*2,2*	*100,0*	*7,1*	*0,3*	*5,9*	*3,1*	*4,5*	*13,8*	*22,3*	*42,7*	*2,7*	*88,6*	*11,4*
2—50	15,84	503	0,01	0,74	0,02	0,02	0,79	0,08	.	0,04	0,04	0,05	0,13	0,27	0,21	0,03	0,72	0,07
			1,9	*93,3*	*2,7*	*2,1*	*100,0*	*9,5*	*0,5*	*5,4*	*4,8*	*6,8*	*17,5*	*34,0*	*27,0*	*3,6*	*91,6*	*8,4*
REJON VIII																		
2—3	2,65	4	—	1,24	0,20	—	1,44	0,23	—	0,17	0,09	0,28	0,54	0,55	—	0,07	1,39	0,05
			—	*86,1*	*13,9*	—	*100,0*	*15,7*	—	*11,9*	*6,3*	*19,1*	*37,3*	*38,7*	—	*5,0*	*96,7*	*3,3*
3—5	4,04	16	0,06	0,76	0,07	0,07	0,96	0,10	—	0,10	0,06	0,10	0,26	0,43	0,04	0,04	0,87	0,09
			5,9	*79,1*	*7,2*	*7,8*	*100,0*	*9,9*	—	*11,1*	*6,0*	*10,1*	*27,2*	*44,4*	*4,8*	*4,4*	*90,7*	*9,3*
5—10	7,36	40	0,03	1,54	0,04	0,05	1,66	0,18	0,01	0,14	0,11	0,15	0,41	0,61	0,23	0,06	1,49	0,17
			1,5	*92,7*	*2,6*	*3,2*	*100,0*	*10,8*	*0,7*	*8,2*	*6,9*	*9,2*	*25,0*	*36,4*	*14,0*	*3,6*	*89,8*	*10,2*

JĘCZMIEŃ

Gospodarstwa: Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Rozchody: Siew
1	2	3	4	5	6	7	8	9
REJON VIII c. d.								
10—15	12,15	25	0,02	1,13	0,05	0,06	1,26	0,11
			1,7	*89,7*	*4,2*	*4,4*	*100,0*	*9,1*
15—30	18,46	12	0,04	1,07	0,02	0,07	1,20	0,13
			3,2	*89,3*	*2,0*	*5,5*	*100,0*	*10,4*
30—50	38,88	[illegible]	0,01	1,24	—	0,02	1,27	0,10
			0,6	*97,6*	—	*1,8*	*100,0*	*7,6*
2—50	10,40	101	0,03	1,22	0,04	0,05	1,34	0,13
			1,9	*91,3*	*2,9*	*3,9*	*100,0*	*9,8*
REJON IX								
2—3	2,48	9	0,09	0,48	0,07	.	0,64	0,11
			13,9	*74,2*	*11,7*	*0,2*	*100,0*	*18,2*
3—5	3,92	41	0,01	1,22	0,05	0,02	1,30	0,13
			1,1	*93,5*	*3,5*	*1,9*	*100,0*	*10,1*
5—10	4,06	78	0,05	1,01	0,06	0,02	11,4	0,11
			4,7	*88,8*	*5,1*	*1,4*	*100,0*	*10,1*
10—15	11,82	27	0,01	1,41	0,02	0,05	1,49	0,13
			0,9	*94,3*	*1,6*	*3,2*	*100,0*	*8,6*
15—30	18,47	12	0,04	1,27	0,02	0,12	1,45	0,12
			2,5	*87,5*	*1,5*	*8,5*	*100,0*	*8,2*
30—50	39,03	3	—	1,28	0,01	0,02	51,05	0,12
			—	*98,2*	*0,4*	*1,4*	*100,0*	*9,5*
2—50	8,19	170	0,03	1,18	0,04	0,04	1,29	0,12
			2,9	*91,2*	*3,0*	*3,2*	*100,0*	*9,4*

Grupy ha	Rozchody: Dla inwentarza żywego: bydło	konie	trzoda	drób	razem	Na przemiał i na przeróbkę	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON VIII c. d.										
10—15	.	0,08	0,09	0,11	0,28	0,54	0,15	0,05	1,13	0,13
	0,1	*6,4*	*7,0*	*9,2*	*22,7*	*43,53*	*11,8*	*3,9*	*90,0*	*10,0*
15—30	—	0,06	0,02	0,07	0,15	0,49	0,20	0,07	1,04	0,16
	—	*4,8*	*1,9*	*6,2*	*12,9*	*40,6*	*17,1*	*6,1*	*87,1*	*12,9*
30—50	.	0,07	0,01	0,04	0,12	0,53	0,37	0,06	1,18	0,09
	0,1	*5,3*	*0,5*	*3,2*	*9,1*	*41,9*	*29,8*	*4,7*	*93,1*	*6,9*
2—50	.	0,09	0,07	0,11	0,27	0,54	0,21	0,06	1,21	0,13
	0,3	*6,8*	*5,0*	*8,0*	*20,1*	*40,0*	*15,6*	*4,4*	*89,9*	*10,1*
REJON IX										
2—3	—	0,08	0,06	0,03	0,17	0,32	—	0,03	0,63	0,01
	—	*12,8*	*8,8*	*4,8*	*26,4*	*49,3*	—	*4,4*	*98,3*	*1,7*
3—5	0,01	0,04	0,10	0,16	0,31	0,54	0,16	0,09	1,23	0,07
	1,4	*2,8*	*7,9*	*12,1*	*24,2*	*41,6*	*12,3*	*6,6*	*94,8*	*5,2*
5—10	.	0,03	0,17	0,17	0,37	0,37	0,13	0,04	1,02	0,12
	0,2	*2,4*	*14,6*	*14,9*	*32,1*	*33,1*	*11,1*	*3,2*	*89,6*	*10,4*
10—15	.	0,08	0,03	0,08	0,19	0,43	0,58	0,07	1,40	0,09
	0,1	*5,3*	*2,1*	*5,0*	*12,5*	*29,6*	*38,6*	*4,6*	*93,9*	*6,1*
15—30	—	.	0,03	0,04	0,07	0,33	0,36	0,31	1,19	0,26
	—	*0,2*	*1,8*	*3,1*	*5,1*	*23,0*	*24,5*	*21,4*	*82,2*	*17,8*
30—50	—	—	0,01	0,01	0,02	0,15	0,78	0,02	1,09	0,22
	—	—	*0,8*	*0,6*	*1,4*	*11,2*	*59,4*	*1,5*	*83,0*	*17,0*
2—50	.	0,04	0,09	0,11	0,24	0,38	0,38	0,09	1,15	0,14
	0,3	*2,7*	*7,0*	*8,5*	*18,5*	*29,6*	*24,9*	*7,1*	*89,5*	*10,5*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON X																		
2—3	2,47	3	—	2,91	—	—	2,91	0,22	—	0,48	—	0,14	0,62	0,93	0,63	0,34	2,74	0,17
			—	*100,0*	—	—	*100,0*	*7,4*	—	*16,3*	—	*4,9*	*21,2*	*32,2*	*21,8*	*11,6*	*94,2*	*5,8*
3—5	4,02	3	—	2,38	—	0,17	2,55	0,14	0,07	0,64	0,16	0,47	1,34	0,61	—	0,34	2,43	0,12
			—	*93,4*	—	*6,6*	*100,0*	*5,4*	*2,7*	*25,2*	*6,2*	*18,4*	*52,5*	*24,0*	—	*13,5*	*95,4*	*4,6*
5—10	7,94	7	0,03	1,90	0,07	0,04	2,04	0,25	0,01	0,66	0,04	0,10	0,81	0,28	0,23	0,20	1,77	0,27
			1,6	*93,4*	*3,2*	*1,8*	*100,0*	*12,3*	*0,4*	*32,1*	*1,9*	*5,0*	*39,4*	*13,8*	*11,2*	*10,1*	*86,8*	*13,2*
10—15	12,80	2	0,08	2,34	—	—	2,42	0,23	—	1,12	0,15	0,03	1,30	0,51	0,21	0,13	2,38	0,04
			3,2	*96,8*	—	—	*100,0*	*9,7*	—	*46,4*	*6,0*	*1,3*	*53,7*	*21,1*	*8,6*	*5,3*	*98,4*	*1,6*
15—30	16,97	3	—	2,16	0,07	0,02	2,25	0,21	0,02	0,77	0,03	0,08	0,90	0,33	0,31	0,32	2,07	0,18
			—	*96,0*	*3,1*	*0,9*	*100,0*	*9,4*	*0,9*	*34,2*	*1,3*	*3,5*	*39,9*	*14,8*	*14,0*	*14,1*	*92,2*	*7,8*
2—30	8,42	18	0,02	2,15	0,05	0,03	2,25	0,22	0,01	0,76	0,06	0,95	0,01	0,39	0,26	0,25	2,07	0,18
			1,1	*95,3*	*2,1*	*1,5*	*100,0*	*9,9*	*0,7*	*33,8*	*2,7*	*42,2*	*0,2*	*17,5*	*11,3*	*11,0*	*91,9*	*8,1*
GRUPA REJONÓW VIII + IX + X = B																		
2—3	2,52	16	0,05	1,12	0,10	.	1,27	0,16	—	0,18	0,06	0,11	0,35	0,49	0,12	0,10	1,22	0,05
			3,9	*88,6*	*7,4*	*0,1*	*100,0*	*12,9*	—	*14,0*	*4,4*	*9,1*	*27,5*	*38,9*	*9,2*	*7,6*	*96,1*	*3,9*
3—5	3,96	60	0,03	1,15	0,05	0,04	1,27	0,12	0,01	0,09	0,09	0,16	0,35	0,52	0,12	0,09	1,20	0,07
			2,0	*90,5*	*3,9*	*3,6*	*100,0*	*9,6*	*1,2*	*6,8*	*7,3*	*12,4*	*27,7*	*40,4*	*9,5*	*6,8*	*94,0*	*6,0*
5—10	7,21	125	0,04	1,24	0,05	0,03	1,36	0,14	0,01	0,10	0,14	0,16	0,41	0,45	1,17	0,05	1,22	0,14
			3,1	*90,8*	*3,9*	*2,2*	*100,0*	*10,6*	*0,4*	*7,5*	*10,4*	*11,7*	*30,0*	*32,6*	*12,2*	*4,0*	*89,4*	*10,6*
10—15	12,01	54	0,02	1,31	0,04	0,05	1,42	0,13	.	0,13	0,06	0,09	0,28	0,48	0,36	0,06	1,31	0,11
			1,4	*92,5*	*2,6*	*3,5*	*100,0*	*8,9*	*0,1*	*8,5*	*4,4*	*6,5*	*19,5*	*34,3*	*25,5*	*4,4*	*92,6*	*7,4*
15—30	18,30	27	0,03	1,27	0,03	0,09	1,42	0,13	.	0,11	0,02	0,06	0,19	0,40	0,29	0,21	1,22	0,20
			2,4	*89,6*	*1,9*	*6,1*	*100,0*	*9,2*	*0,1*	*7,5*	*1,8*	*4,3*	*13,7*	*28,3*	*20,0*	*14,5*	*85,7*	*14,3*
30—50	38,94	7	.	1,26	.	0,02	1,28	0,11	.	0,04	0,01	0,02	0,07	0,37	0,55	0,04	1,14	0,14
			0,3	*97,9*	*0,2*	*1,6*	*100,0*	*8,4*	.	*3,0*	*0,6*	*2,1*	*5,7*	*28,5*	*42,8*	*3,3*	*88,7*	*11,3*
2—50	8,97	289	0,03	1,25	0,04	0,05	1,37	0,13	.	0,10	0,08	0,11	0,29	0,45	0,27	0,09	1,23	0,14
			2,2	*91,6*	*2,9*	*3,3*	*100,0*	*9,6*	*0,3*	*7,3*	*5,8*	*8,0*	*21,4*	*32,6*	*19,9*	*6,4*	*89,9*	*10,1*

JĘCZMIEŃ

Gospodarstwa: Grupy ha	Gospodarstwa: Przeciętny obszar ha	Gospodarstwa: Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Przychody: Zbiór	Przychody: Kupno	Przychody: Różne	Przychody: Razem	Rozchody: Siew	Rozchody: Dla inwentarza żywego: bydło	Rozchody: Dla inwentarza żywego: konie	Rozchody: Dla inwentarza żywego: trzoda	Rozchody: Dla inwentarza żywego: drób	Rozchody: Dla inwentarza żywego: razem	Rozchody: Na przemiał i na przeróbkę	Rozchody: Sprzedaż	Rozchody: Różne	Rozchody: Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON XI (C)																		
2–3	2,42	1	—	—	0,17	—	0,17	0,06	—	—	—	0,11	0,11	—	—	—	0,17	
			—	—	*100,0*	—	*100,0*	*35,7*	—	—	—	*64,3*	*64,3*	—	—	—	*100,0*	—
3–5	4,00	5	—	0,15	0,01	—	0,16	0,04	—	—	—	—	—	0,05	—	—	0,09	0,07
			—	*92,2*	*7,8*	—	*100,0*	*24,5*	—	—	—	—	—	*32,0*	—	—	*56,5*	*43,5*
5—10	8,22	7	0,01	0,35	.	—	0,36	0,06	—	.	—	0,08	0,08	0,17	—	0,01	0,32	0,04
			2,2	*96,4*	*1,4*	—	*100,0*	*17,3*	—	*0,2*	—	*21,9*	*22,1*	*48,1*	—	*1,7*	*89,2*	*10,8*
10—15	12,46	8	—	0,29	—	—	0,29	0,02	—	—	—	0,02	0,02	0,15	0,05	—	0,24	0,05
			—	*100,0*	—	—	*100,0*	*8,0*	—	—	—	*7,2*	*7,2*	*52,1*	*16,6*	—	*84,0*	*16,0*
15—30	17,36	1	—	—	—	0,03	0,03	0,03	—	—	—	—	—	—	—	—	0,03	—
			—	—	—	*100,0*	*100,0*	*100,0*	—	—	—	—	—	—	—	—	*100,0*	—
2—30	8,96	22	.	0,26	0,01	.	0,27	0,04	—	.	—	0,04	0,04	0,13	0,02	.	0,23	0,04
			0,8	*96,5*	*1,8*	*0,9*	*100,0*	*13,7*	—	*0,1*	—	*12,9*	*13,0*	*48,5*	*8,9*	*0,6*	*84,7*	*15,3*
BEJON XII (D)																		
2—3	1,79	1	—	1,39	—	—	1,39	0,33	—	—	0,04	0,18	0,22	0,74	—	—	1,29	0,10
			—	*100,0*	—	—	*100,0*	*24,0*	—	—	*2,8*	*13,2*	*16,0*	*52,8*	—	—	*92,8*	*7,2*
3—5	3,86	9	0,04	1,16	—	.	1,20	0,13	0,06	0,02	0,12	0,25	0,45	0,46	0,01	0,01	1,06	0,14
			3,0	*96,9*	—	*0,1*	*100,0*	*10,7*	*5,1*	*1,2*	*10,2*	*20,7*	*37,2*	*38,4*	*1,0*	*1,1*	*88,4*	*11,6*
5—10	7,25	17	0,02	0,93	.	0,04	0,99	0,10	0,02	0,01	0,27	0,05	0,35	0,34	0,03	0,02	0,84	0,15
			2,4	*94,1*	*0,1*	*3,4*	*100,0*	*10,6*	*1,8*	*0,6*	*27,0*	*5,3*	*34,7*	*34,3*	*3,4*	*1,9*	*84,9*	*15,1*
10—15	11,63	9	0,03	0,31	—	0,02	0,36	0,04	—	—	0,04	0,07	0,11	0,16	0,01	.	0,32	0,04
			8,6	*86,6*	—	*4,8*	*100,0*	*12,3*	—	—	*12,3*	*18,2*	*30,5*	*43,7*	*2,1*	*0,3*	*88,9*	*11,1*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON XII (D) c. d.																		
15—30	17,74	5	0,04	0,79	—	0,02	0,85	.	0,08	—	0,03	0,15	0,26	0,16	0,10	0,09	0,68	0,17
			5,4	*92,4*	—	*2,2*	*100,0*	*8,2*	*8,5*	—	*3,9*	*17,8*	*30,2*	*20,0*	*11,4*	*10,2*	*80,0*	*20,0*
2—50	8,61	41	0,03	0,74	.	0,02	0,79	.	0,03	.	0,13	0,18	0,26	0,26	0,04	0,03	0,67	0,12
			4,1	*93,1*	.	*2,8*	*100,0*	*10,3*	*3,8*	*0,5*	*16,1*	*12,8*	*33,2*	*32,5*	*5,0*	*3,8*	*84,8*	*15,2*
ZESTAWIENIE OGÓLNE [1] (A + B + C + D)																		
2—3	2,48	23	*0,11	3,65	0,18	0,01	3,96	0,43	.	0,36	0,12	0,30	0,78	1,95	0,38	0,19	3,73	0,23
			0,04	1,47	0,07	0,01	1,59	0,17	.	0,14	0,05	0,12	0,31	0,79	0,15	0,08	1,50	0,09
			2,7	*92,3*	*4,7*	*0,3*	*100,0*	*10,9*	.	*9,1*	*3,1*	*7,5*	*19,7*	*49,3*	*9,6*	*4,8*	*94,3*	*5,7*
3—5	4,00	97	*0,09	4,00	0,17	0,13	4,39	0,42	0,07	0,24	0,44	0,57	1,32	1,78	0,32	0,24	4,08	0,31
			0,09	1,00	0,04	0,03	1,09	0,10	0,02	0,06	0,11	0,14	0,33	0,44	0,08	0,06	1,01	0,08
			2,1	*91,2*	*3,8*	*2,9*	*100,0*	*9,5*	*1,7*	*5,6*	*10,0*	*12,9*	*30,2*	*40,5*	*7,3*	*5,5*	*93,0*	*7,0*
5—10	7,40	267	*0,24	6,67	0,33	0,18	7,42	0,80	0,03	0,48	0,69	0,78	1,98	2,69	0,92	0,29	6,68	0,74
			0,03	0,90	0,04	0,03	1,00	0,11	.	0,07	0,09	0,11	0,27	0,36	0,12	0,04	0,90	0,10
			3,3	*89,8*	*4,4*	*2,5*	*100,0*	*10,8*	*0,4*	*6,5*	*9,2*	*10,5*	*26,6*	*36,3*	*12,4*	*3,8*	*89,9*	*10,1*
10—15	12,27	196	*0,21	10,58	0,33	0,29	11,41	1,11	0,06	0,91	0,55	0,82	2,34	3,90	2,76	0,54	10,65	0,76
			0,02	0,86	0,03	0,02	0,93	0,09	0,01	0,07	0,04	0,07	0,19	0,32	0,23	0,04	0,87	0,06
			1,8	*92,8*	*2,9*	*2,5*	*100,0*	*9,7*	*0,6*	*7,9*	*4,9*	*7,2*	*20,6*	*34,3*	*24,1*	*4,7*	*93,4*	*6,6*
15—30	20,27	226	*0,27	14,37	0,31	0,44	15,39	1,57	0,08	0,70	0,72	1,08	2,58	5,54	3,36	0,87	13,92	1,47
			0,01	0,71	0,02	0,02	0,76	0,08	.	0,04	0,04	0,05	0,13	0,27	0,17	0,04	0,69	0,07
			1,8	*93,4*	*2,0*	*2,8*	*100,0*	*10,2*	*0,5*	*4,6*	*4,7*	*7,0*	*16,8*	*36,0*	*21,8*	*5,7*	*90,5*	*9,5*
30—50	37,04	46	*0,58	40,50	0,66	0,89	42,63	3,12	0,11	2,31	1,14	1,71	5,27	9,99	18,20	1,18	37,76	4,87
			0,02	1,09	0,02	0,02	1,15	0,09	.	0,06	0,03	0,05	0,14	0,27	0,49	0,03	1,02	0,13
			1,4	*95,0*	*1,5*	*2,1*	*100,0*	*7,3*	*0,3*	*5,4*	*2,7*	*4,0*	*12,4*	*23,4*	*42,7*	*2,8*	*88,6*	*11,4*
2—50	12,99	855	*0,24	11,04	0,32	0,30	11,90	1,15	0,06	0,71	0,64	0,88	2,29	3,99	2,83	0,54	10,80	1,10
			0,02	0,85	0,02	0,02	0,91	0,09	.	0,06	0,05	0,07	0,18	0,30	0,22	0,04	0,83	0,08
			2,0	*92,7*	*2,7*	*2,6*	*100,0*	*9,6*	*0,5*	*5,9*	*5,4*	*7,4*	*19,2*	*33,6*	*23,8*	*4,6*	*90,8*	*9,2*

[1]) Wiersze oznaczone gwiazdkami podają wyniki bilansu próbnego w przeliczeniu na 1 gospodarstwo.

OWIES

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody										
									Dla inwentarza żywego									
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	bydło	konie	trzoda	drób	razem	Na przeróbkę	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON I																		
5—10	9,44	2	0,08	1,15	0,21	—	1,44	0,28	0,03	0,55	0,03	0,08	0,70	0,21	0,05	0,05	1,29	0,15
			5,5	79,8	14,7	—	100,0	19,2	2,4	38,4	2,4	5,4	48,6	14,5	3,7	3,7	89,7	10,3
10—15	12,80	9	0,02	1,29	0,01	0,04	1,36	0,19	0,02	0,65	0,02	0,07	0,76	0,28	0,02	—	1,25	0,11
			1,6	94,6	0,6	3,2	100,0	13,9	1,5	47,8	1,5	4,9	55,7	20,7	1,3	—	91,6	8,4
15—30	20,74	18	0,02	1,29	0,02	0,01	1,34	0,14	0,05	0,67	0,09	0,01	0,82	0,13	0,19	0,01	1,29	0,05
			1,6	96,2	1,2	1,0	100,0	10,5	3,6	49,9	6,3	0,8	60,6	9,9	14,4	0,6	96,0	4,0
30—50	36,00	3	—	2,08	0,05	0,06	2,19	0,17	0,08	1,21	0,07	0,05	1,41	0,11	0,04	0,04	1,77	0,42
			—	95,3	2,1	2,6	100,0	7,7	3,5	55,1	3,4	2,5	64,5	4,9	1,7	1,9	80,7	19,3
5—50	19,23	32	0,02	1,42	0,03	0,03	1,50	0,16	0,05	0,76	0,07	0,03	0,91	0,16	0,13	0,01	1,37	0,13
			1,3	95,2	1,7	1,8	100,0	10,6	3,2	50,5	4,7	2,1	60,5	10,6	8,6	0,8	91,1	8,9
REJON II																		
2—3	2,83	1	—	0,93	—	—	0,93	0,18	—	0,64	—	0,11	0,75	—	—	—	0,93	—
			—	100,0	—	—	100,0	18,6	—	69,2	—	12,2	81,4	—	—	—	100,0	—
3—5	3,99	13	0,04	1,90	0,04	0,05	2,03	0,17	0,02	0,45	0,03	0,18	0,68	0,52	0,45	0,06	1,88	0,15
			2,0	93,6	1,8	2,6	100,0	8,4	1,0	22,0	1,3	9,4	33,7	25,7	22,3	2,7	92,8	7,2
5—10	7,59	39	0,04	1,53	0,22	0,03	1,82	0,21	0,12	0,87	0,02	0,05	1,06	0,15	0,29	0,02	1,73	0,09
			2,1	84,1	12,3	1,5	100,0	11,3	6,4	48,0	1,2	2,9	58,5	8,1	16,0	1,3	95,2	4,8
10—15	12,11	35	0,03	1,75	0,05	0,03	1,87	0,18	0,09	0,85	0,02	0,06	1,02	0,08	0,48	0,03	1,79	0,08
			1,8	93,6	2,8	1,8	100,0	9,6	4,7	45,3	1,3	3,3	54,6	4,1	25,5	1,7	95,5	4,5
15—30	21,02	30	0,02	1,26	0,05	0,02	1,35	0,18	0,05	0,65	0,03	0,05	0,78	0,12	0,19	0,01	1,28	0,07
			9,1	93,3	3,5	1,1	100,0	13,0	3,9	48,0	2,3	3,9	58,1	8,7	14,3	0,7	94,8	5,2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON II c. d.																		
30—50	34,98	11	0,06 *3,7*	1,48 *87,3*	0,10 *6,0*	0,05 *3,0*	1,69 *100,0*	0,14 *8,5*	0,05 *3,2*	0,49 *28,7*	0,02 *0,9*	0,05 *3,1*	0,61 *35,9*	0,17 *10,1*	0,43 *25,1*	0,18 *11,0*	1,53 *90,6*	0,16 *9,4*
2—50	13,87	129	0,04 *2,3*	1,48 *90,4*	0,09 *5,4*	0,03 *1,9*	1,64 *100,0*	0,17 *10,6*	0,07 *4,3*	0,69 *42,2*	0,02 *1,5*	0,06 *3,5*	0,84 *51,5*	0,14 *8,2*	0,33 *20,3*	0,07 *3,5*	1,55 *94,1*	0,09 *5,9*
REJON III																		
15—30	20,50	3	0,02 *1,6*	0,83 *87,4*	0,10 *10,9*	— —	0,95 *100,0*	0,20 *20,8*	0,04 *4,1*	0,50 *52,7*	— —	0,03 *3,4*	0,57 *60,2*	0,06 *6,1*	0,08 *8,2*	0,03 *3,6*	0,94 *98,9*	0,01 *1,1*
30—50	35,50	1	— —	0,14 *99,6*	. *0,4*	— —	0,14 *100,0*	0,03 *21,9*	. *5,1*	0,11 *73,0*	— —	— —	0,11 *78,1*	— —	— —	— —	0,14 *100,0*	— —
15—50	24,25	4	0,01 *1,5*	0,58 *88,4*	0,07 *10,1*	— —	0,66 *100,0*	0,14 *20,8*	0,03 *4,2*	0,35 *54,3*	— —	0,02 *3,2*	0,40 *51,7*	0,04 *5,6*	0,05 *7,5*	0,02 *3,4*	0,65 *99,0*	0,01 *1,0*
GRUPA REJONÓW I + II + III = s																		
2—3	2,83	1	— —	0,93 *100,0*	— —	— —	0,93 *100,0*	0,18 *18,6*	— —	0,64 *69,2*	— —	0,11 *12,2*	0,75 *81,4*	— —	— —	— —	0,93 *100,0*	— —
3—5	3,99	13	0,04 *2,1*	1,90 *93,6*	0,04 *1,8*	0,05 *2,5*	2,03 *100,0*	0,17 *8,4*	0,02 *1,0*	0,45 *22,0*	0,03 *1,3*	0,19 *9,4*	0,69 *33,7*	0,52 *25,7*	0,45 *22,3*	0,06 *2,8*	1,89 *92,9*	0,14 *7,1*
5—10	7,67	41	0,04 *2,3*	1,51 *83,8*	0,22 *12,4*	0,03 *1,5*	1,80 *100,0*	0,21 *11,7*	0,11 *6,2*	0,86 *47,5*	0,02 *1,3*	0,05 *3,0*	1,04 *58,0*	0,15 *8,4*	0,28 *15,4*	0,02 *1,4*	1,70 *94,9*	0,10 *5,1*
10—15	12,25	44	0,03 *1,7*	1,65 *93,7*	0,04 *2,5*	0,04 *2,1*	1,76 *100,0*	0,18 *10,3*	0,07 *4,2*	0,81 *45,8*	0,02 *1,3*	0,06 *3,5*	0,96 *54,8*	0,12 *6,9*	0,39 *21,5*	0,02 *1,4*	1,67 *94,9*	0,09 *5,1*
15—30	20,89	51	0,02 *1,9*	1,25 *94,1*	0,04 *3,0*	0,01 *1,0*	0,32 *100,0*	0,16 *12,4*	0,05 *3,8*	0,65 *48,8*	0,05 *3,7*	0,03 *2,8*	0,78 *59,1*	0,12 *9,1*	0,19 *14,1*	0,01 *0,7*	12,6 *95,4*	0,06 *4,6*
30—50	35,22	15	0,05 *2,7*	1,51 *89,6*	0,08 *4,9*	0,05 *2,8*	1,69 *100,0*	0,14 *8,4*	0,05 *3,3*	0,61 *35,9*	0,03 *1,6*	0,05 *2,9*	0,74 *43,7*	0,15 *8,7*	0,32 *18,8*	0,14 *8,4*	1,49 *88,0*	0,20 *12,0*
2—50	15,16	165	0,03 *2,1*	1,44 *91,4*	0,07 *4,4*	0,03 *2,1*	1,57 *100,0*	0,17 *10,8*	0,07 *4,0*	0,69 *44,3*	0,03 *2,2*	0,05 *3,2*	0,84 *53,7*	0,14 *8,8*	0,27 *17,4*	0,05 *2,8*	1,47 *93,5*	0,10 *6,5*

OWIES

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody										
									Dla inwentarza żywego									
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII 28.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	bydło	konie	trzoda	drób	razem	Na przeróbkę	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON IV																		
2—3	2,42	2	0,10	—	0,10	—	0,20	0,05	—	—	—	—	—	—	—	—	0,12	0,38
			50,0	—	*50,0*	—	*100,0*	*25,0*	—	—	—	—	—	—	—	—	*25,0*	*75,0*
3—5	4,43	2	—	0,73	—	—	0,73	0,03	—	0,41	—	0,04	0,45	0,25	—	—	0,73	—
			—	*100,0*	—	—	*100,0*	*3,8*	—	*56,7*	—	*4,9*	*61,6*	*34,6*	—	—	*100,0*	—
5—10	7,33	24	0,04	1,76	0,12	0,03	1,95	0,20	0,07	0,88	0,03	0,18	1,16	0,24	0,20	0,01	1,81	0,14
			1,8	*90,6*	*6,3*	*1,3*	*100,0*	*10,2*	*3,6*	*44,8*	*1,5*	*9,3*	*59,2*	*12,5*	*10,4*	*0,4*	*92,7*	*7,3*
10—15	12,06	22	0,06	2,42	0,02	—	2,50	0,16	0,05	1,54	0,05	0,20	1,84	0,06	0,32	0,02	2,40	0,10
			2,5	*96,6*	*0,9*	—	*100,0*	*6,3*	*2,1*	*61,4*	*2,1*	*8,1*	*73,7*	*2,2*	*13,0*	*0,7*	*95,9*	*4,1*
15—30	20,14	48	0,05	1,98	0,05	0,03	2,11	0,14	0,08	1,25	0,05	0,09	1,47	0,22	0,17	0,05	2,05	0,06
			2,6	*93,6*	*2,2*	*1,6*	*100,0*	*6,4*	*3,7*	*59,2*	*2,5*	*4,1*	*69,5*	*10,6*	*7,9*	*2,5*	*96,9*	*3,1*
30—50	37,37	15	0,02	1,02	0,01	0,03	1,08	0,09	0,09	0,55	0,02	0,06	0,72	0,12	.	0,02	0,95	0,13
			1,7	*94,9*	*0,9*	*2,5*	*100,0*	*8,3*	*8,3*	*51,0*	*2,2*	*5,3*	*66,8*	*10,8*	*0,4*	*1,9*	*88,2*	*11,8*
2—50	17,54	113	0,04	1,74	0,03	0,03	1,84	0,13	0,08	1,05	0,04	0,10	1,27	0,17	0,15	0,03	1,75	0,09
			2,3	*94,1*	*2,2*	*1,4*	*100,0*	*7,1*	*4,2*	*56,9*	*2,2*	*5,5*	*68,8*	*9,4*	*7,8*	*1,8*	*94,9*	*5,1*
REJON V																		
2—3	2,43	2	0,06	2,52	0,13	—	2,71	0,28	—	0,07	—	0,02	0,09	0,23	1,85	—	2,45	0,26
			2,2	*92,9*	*4,8*	—	*100,0*	*10,6*	—	*2,6*	—	*0,8*	*3,4*	*8,3*	*67,9*	—	*90,2*	*9,8*
3—5	4,51	4	—	1,98	0,19	0,22	2,39	0,23	—	1,23	0,05	0,05	1,34	0,04	0,38	0,24	2,23	0,16
			—	*83,0*	*7,0*	*9,0*	*100,0*	*9,5*	—	*51,6*	*2,0*	*2,3*	*55,9*	*1,8*	*1,6*	*10,1*	*93,1*	*6,9*
5—10	7,17	20	0,02	1,21	0,12	0,06	1,41	0,23	0,01	0,63	—	0,02	0,66	0,17	0,22	0,05	1,33	0,08
			1,6	*85,8*	*8,1*	*4,5*	*100,0*	*16,7*	*1,0*	*44,4*	—	*1,4*	*46,8*	*11,8*	*15,7*	*3,8*	*94,8*	*5,2*
10—15	12,13	30	0,02	1,31	0,03	0,01	1,37	0,20	0,05	0,60	0,01	0,05	0,71	0,12	0,29	0,02	1,34	0,03
			1,7	*94,9*	*2,3*	*1,1*	*100,0*	*14,9*	*3,9*	*44,1*	*0,7*	*3,5*	*52,2*	*8,1*	*21,0*	*1,2*	*97,4*	*2,6*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
								REJON V c. d.										
15—30	20,30	34	0,02	1,27	0,02	0,02	1,33	0,17	0,07	0,62	0,01	0,04	0,74	0,09	0,27	0,02	1,29	0,04
			1,4	*95,6*	*1,5*	*1,5*	*100,0*	*13,0*	*4,9*	*46,8*	*0,5*	*3,5*	*55,7*	*6,6*	*20,1*	*1,8*	*97,2*	*2,8*
30—50	32,33	2	0,06	1,90	—	0,02	1,98	0,16	—	0,96	—	0,01	0,97	—	0,81	0,02	1,96	0,02
			2,9	*95,9*	—	*1,2*	*100,0*	*7,9*	—	*48,7*	—	*0,5*	*49,2*	—	*40,8*	*1,3*	*99,2*	*0,8*
2—50	13,97	92	0,02	1,32	0,03	0,03	1,40	0,19	0,05	0,64	0,01	0,04	0,74	0,10	0,30	0,03	1,36	0,04
			1,6	*94,0*	*2,5*	*1,9*	*100,0*	*13,4*	*3,7*	*45,7*	*0,5*	*3,0*	*52,9*	*7,0*	*21,6*	*2,1*	*97,0*	*3,0*
								GRUPA REJONÓW IV + V = b										
2—3	2,42	4	0,08	1,26	0,12	—	1,46	0,17	—	0,04	—	0,01	0,05	0,11	0,92	—	1,25	0,21
			5,6	*86,3*	*8,1*	—	*100,0*	*11,5*	—	*2,5*	—	*0,7*	*3,2*	*7,7*	*63,2*	—	*85,6*	*14,4*
3—5	4,49	6	—	1,57	0,13	0,14	1,84	0,16	—	0,96	0,03	0,05	1,04	0,12	0,25	0,16	1,73	0,11
			—	*85,1*	*7,0*	*7,9*	*100,0*	*8,7*	—	*52,3*	*1,7*	*2,6*	*56,7*	*6,1*	*13,7*	*8,8*	*94,0*	*6,0*
5—10	7,26	44	0,03	1,52	0,12	0,04	0,71	0,22	0,05	0,76	0,01	0,11	0,93	0,21	0,21	0,03	1,60	0,11
			1,7	*88,9*	*6,9*	*2,5*	*100,0*	*12,5*	*2,7*	*44,7*	*0,9*	*6,3*	*54,6*	*12,2*	*12,4*	*1,7*	*93,4*	*6,6*
10—15	12,10	52	0,04	1,77	0,03	0,01	1,85	0,18	0,05	1,00	0,03	0,11	1,19	0,09	0,30	0,02	1,78	0,07
			2,1	*95,9*	*1,5*	*0,5*	*100,0*	*10,0*	*2,8*	*53,9*	*1,5*	*6,1*	*64,4*	*4,8*	*16,5*	*0,9*	*96,6*	*3,4*
15—30	20,21	82	0,04	1,67	0,04	0,03	1,78	0,15	0,07	0,99	0,03	0,07	1,16	0,17	0,21	0,04	1,73	0,05
			2,1	*94,3*	*2,0*	*1,6*	*100,0*	*8,5*	*4,1*	*55,3*	*1,9*	*3,9*	*65,2*	*9,4*	*11,7*	*2,2*	*97,0*	*3,0*
30—50	36,78	17	0,02	1,11	0,01	0,03	1,17	0,10	0,08	0,59	0,02	0,05	0,74	0,10	0,09	0,02	1,05	0,12
			1,9	*95,1*	*0,7*	*2,3*	*100,0*	*8,3*	*6,9*	*50,5*	*1,8*	*4,5*	*63,7*	*8,9*	*7,4*	*1,8*	*90,1*	*9,9*
2—50	15,94	205	0,03	1,57	0,04	0,03	1,67	0,15	0,07	0,89	0,03	0,08	1,06	0,14	0,21	0,04	1,60	0,07
			2,1	*94,1*	*2,3*	*1,5*	*100,0*	*9,2*	*4,0*	*53,2*	*1,7*	*4,6*	*63,5*	*8,6*	*27,4*	*1,9*	*95,6*	*4,4*
								REJON VI										
3—5	4,20	4	—	1,31	0,19	—	1,50	0,22	—	0,40	.	0,01	0,41	0,30	0,36	0,06	1,35	0,15
			—	*87,1*	*12,9*	—	*100,0*	*14,9*	—	*26,7*	.	*0,5*	*27,2*	*20,3*	*23,1*	*4,2*	*89,7*	*10,3*
5—10	8,09	14	0,01	1,05	0,04	0,01	1,11	0,20	.	0,39	0,07	0,03	0,49	0,14	0,21	0,01	1,05	0,06
			0,7	*95,2*	*3,4*	*0,7*	*100,0*	*18,6*	.	*35,5*	*5,3*	*3,1*	*43,9*	*12,5*	*18,3*	*1,3*	*94,6*	*5,4*
10—15	13,65	13	0,01	1,32	0,02	0,02	1,37	0,23	.	0,39	.	0,01	0,40	0,20	0,39	0,07	1,29	0,08
			1,1	*95,9*	*1,2*	*1,8*	*100,0*	*16,7*	*0,3*	*27,9*	*0,3*	*0,6*	*29,1*	*14,8*	*28,4*	*4,7*	*93,7*	*6,3*

OWIES

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody										
									Dla inwentarza żywego									
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	bydło	konie	trzoda	drób	razem	Na przeróbkę	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON VI c. d.																		
15—30	20,23	26	0,01	0,97	0,02	0,01	1,01	0,18	0,04	0,29	0,01	0,01	0,35	0,13	0,25	0,03	0,94	0,07
			0,8	*96,2*	*1,7*	*1,4*	*100,0*	*17,8*	*4,1*	*28,9*	*0,6*	*1,4*	*35,0*	*12,4*	*25,4*	*2,5*	*93,1*	*6,9*
30—50	40,54	4	0,01	1,24	0,01	.	1,26	0,23	.	0,15	—	.	0,15	0,13	0,72	.	1,23	0,03
			0,6	*98,6*	*0,8*	.	*100,0*	*18,1*	.	*11,9*	—	*0,2*	*12,1*	*10,1*	*57,5*	*0,1*	*97,9*	*2,1*
3—50	16,32	61	0,01	1,09	0,02	0,01	1,13	0,20	0,02	0,30	0,01	0,01	0,34	0,14	0,36	0,03	1,07	0,08
			0,8	*96,2*	*1,9*	*1,1*	*100,0*	*17,6*	*2,0*	*26,3*	*0,9*	*1,2*	*30,4*	*12,7*	*30,9*	*2,6*	*94,2*	*5,8*
REJON VII																		
5—10	7,79	19	0,02	0,47	0,05	0,01	0,55	0,17	.	0,20	0,03	0,01	0,24	0,04	0,09	0,01	0,55	.
			2,7	*86,3*	*9,4*	*1,6*	*100,0*	*29,8*	*0,3*	*37,0*	*4,3*	*1,5*	*43,1*	*7,7*	*17,5*	*1,4*	*99,5*	*0,5*
10—15	12,86	16	.	0,77	0,09	0,02	0,88	0,19	0,02	0,13	0,02	0,01	0,18	0,23	0,18	0,09	0,87	0,01
			0,2	*86,6*	*9,7*	*3,5*	*100,0*	*22,1*	*2,7*	*14,4*	*2,4*	*0,8*	*20,3*	*25,5*	*20,3*	*10,0*	*98,2*	*1,8*
15—30	21,52	34	0,01	0,62	0,02	0,02	0,67	0,16	0,02	0,16	0,01	0,01	0,20	0,10	0,18	0,02	0,66	0,01
			1,1	*92,1*	*3,7*	*3,1*	*100,0*	*24,1*	*3,3*	*23,5*	*1,5*	*1,5*	*29,8*	*14,8*	*24,8*	*3,6*	*97,1*	*2,9*
30—50	38,25	3	0,09	1,06	0,01	0,04	1,20	0,25	0,09	0,10	—	.	0,19	0,49	0,23	0,03	1,19	0,01
			7,1	*88,7*	*0,9*	*3,3*	*100,0*	*21,1*	*7,3*	*7,9*	—	*0,5*	*15,7*	*40,6*	*19,5*	*2,5*	*99,4*	*0,6*
5—50	16,67	72	0,01	0,68	0,04	0,02	0,75	0,18	0,03	0,15	0,01	0,01	0,20	0,15	0,17	0,03	0,73	0,02
			1,9	*89,9*	*5,1*	*3,1*	*100,0*	*23,7*	*3,5*	*20,5*	*1,7*	*1,2*	*26,9*	*20,4*	*22,4*	*4,5*	*97,9*	*2,1*
GRUPA REJONÓW VI + VII = c																		
3—5	4,20	4	—	1,31	0,19	—	1,50	0,22	—	0,40	.	0,01	0,41	0,31	0,35	0,06	1,35	0,15
			—	*87,1*	*12,9*	—	*100,0*	*14,9*	—	*26,6*	.	*0,5*	*27,2*	*20,3*	*23,1*	*4,2*	*89,7*	*10,3*
5—10	7,92	33	0,01	0,72	0,05	0,01	0,79	0,18	.	0,29	0,04	0,02	0,35	0,08	0,14	0,01	0,76	0,03
			1,5	*91,7*	*5,7*	*1,1*	*100,0*	*23,0*	*0,2*	*36,1*	*4,9*	*2,5*	*43,7*	*10,6*	*17,9*	*1,4*	*96,6*	*3,4*
10—15	13,21	29	0,01	1,02	0,05	0,03	1,11	0,21	0,01	0,25	0,01	0,01	0,28	0,21	0,28	0,08	1,06	0,05
			0,7	*91,9*	*4,9*	*2,5*	*100,0*	*20,0*	*1,3*	*22,2*	*1,2*	*0,7*	*25,4*	*19,3*	*24,9*	*7,0*	*95,6*	*4,4*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
GRUPA REJONÓW VI + VII = c c. d.																		
15—30	20,96	60	0,01	0,77	0,02	0,02	0,82	0,18	0,03	0,21	0,01	0,01	0,26	0,11	0,20	0,03	0,78	0,04
			0,9	*94,2*	*2,7*	*2,2*	*100,0*	*20,8*	*3,7*	*26,4*	*0,9*	*1,5*	*32,5*	*13,6*	*25,1*	*3,1*	*95,1*	*4,9*
30—50	39,56	7	0,04	1,16	0,01	0,02	1,24	0,24	0,04	0,13	—	.	0,17	0,28	0,52	0,01	1,22	0,02
			3,2	*94,6*	*0,8*	*1,4*	*100,0*	*19,2*	*2,9*	*10,4*	—	*0,3*	*13,6*	*22,4*	*42,2*	*1,1*	*98,5*	*1,5*
2—50	16,51	133	0,01	0,86	0,03	0,02	0,92	0,19	0,02	0,22	0,01	0,01	0,26	0,15	0,25	0,03	0,88	0,04
			1,3	*93,5*	*3,3*	*1,9*	*100,0*	*20,3*	*2,7*	*23,3*	*1,2*	*1,9*	*28,8*	*16,1*	*27,2*	*3,4*	*95,8*	*4,2*
GRUPA REJONÓW a + b + c = A																		
2—3	2,51	5	0,06	1,19	0,09	—	1,34	0,17	—	0,17	—	0,04	0,21	0,09	0,71	—	1,18	0,16
			4,7	*88,5*	*6,8*	—	*100,0*	*12,6*	—	*12,9*	—	*2,5*	*15,4*	*6,5*	*53,3*	—	*87,8*	*12,2*
3—5	4,15	23	0,02	1,70	0,09	0,07	1,88	0,18	0,01	0,58	0,02	0,12	0,73	0,37	0,38	0,09	1,74	0,14
			1,2	*90,3*	*4,8*	*3,7*	*100,0*	*9,4*	*0,6*	*31,0*	*1,2*	*6,3*	*39,1*	*19,5*	*20,0*	*4,7*	*92,7*	*7,3*
5—10	7,59	118	0,03	1,28	0,13	0,03	1,47	0,20	0,06	0,66	0,03	0,06	0,81	0,15	0,21	0,02	1,39	0,08
			1,9	*87,2*	*9,1*	*1,8*	*100,0*	*13,8*	*3,8*	*44,6*	*1,7*	*4,3*	*54,4*	*10,3*	*14,6*	*1,5*	*94,6*	*5,4*
10—15	12,41	125	0,03	1,54	0,04	0,02	1,63	0,19	0,05	0,75	0,02	0,07	0,89	0,13	0,33	0,03	1,57	0,06
			1,7	*94,4*	*2,5*	*1,4*	*100,0*	*11,6*	*3,1*	*45,5*	*1,5*	*4,2*	*54,3*	*8,0*	*19,8*	*2,1*	*95,8*	*4,2*
15—30	20,62	193	0,03	1,28	0,03	0,02	1,36	0,16	0,05	0,65	0,03	0,04	0,77	0,14	0,20	0,03	1,30	0,06
			1,8	*94,2*	*2,4*	*1,6*	*100,0*	*11,9*	*3,9*	*48,1*	*2,2*	*3,1*	*57,3*	*10,1*	*14,9*	*2,0*	*96,2*	*3,8*
30—50	36,62	39	0,03	1,27	0,04	0,03	1,37	0,14	0,06	0,51	0,02	0,04	0,63	0,15	0,26	0,07	1,25	0,12
			2,5	*92,5*	*2,6*	*2,4*	*100,0*	*10,2*	*4,6*	*36,9*	*1,4*	*3,0*	*45,9*	*11,2*	*18,6*	*4,7*	*90,6*	*9,4*
2—50	15,84	503	0,03	1,33	0,05	0,02	1,43	0,17	0,05	0,64	0,03	0,05	0,77	0,14	0,24	0,04	1,36	0,07
			1,9	*93,1*	*3,3*	*1,7*	*100,0*	*11,7*	*3,8*	*44,9*	*1,8*	*3,5*	*54,0*	*10,0*	*16,7*	*2,5*	*94,9*	*5,1*
R E J O N VIII																		
2—3	2,65	4	0,21	3,24	0,21	0,03	3,69	0,27	1,07	1,66	—	0,07	2,80	0,22	0,17	0,09	3,55	0,14
			5,6	*87,8*	*5,7*	*0,9*	*100,0*	*7,7*	*28,9*	*45,1*	—	*1,9*	*75,9*	*5,9*	*4,5*	*2,2*	*96,2*	*3,8*
3—5	4,04	16	0,19	2,51	0,16	0,11	2,97	0,26	0,05	1,65	0,12	0,24	2,06	0,15	0,17	0,08	2,72	0,25
			6,4	*84,5*	*5,4*	*3,7*	*100,0*	*8,9*	*1,6*	*55,4*	*4,2*	*8,2*	*69,4*	*5,1*	*5,8*	*2,6*	*91,8*	*8,2*
5—10	7,36	40	0,02	1,96	0,06	0,07	2,11	0,26	0,03	1,27	0,01	0,10	1,41	0,06	0,17	0,08	1,98	0,13
			0,9	*93,1*	*2,7*	*3,3*	*100,0*	*12,0*	*1,4*	*59,9*	*0,8*	*4,7*	*66,8*	*2,9*	*8,2*	*3,8*	*93,7*	*6,3*

OWIES

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody										
									Dla inwentarza żywego									
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	bydło	konie	trzoda	drób	razem	Na przeróbkę	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON VIII c. d.																		
10—15	12,15	25	0,04	2,09	0,11	0,05	2,29	0,23	0,07	1,31	0,05	0,06	1,49	0,08	0,31	0,03	2,14	0,15
			1,8	*91,4*	*4,5*	*2,3*	*100,0*	*9,9*	*3,0*	*57,2*	*2,0*	*2,9*	*65,1*	*3,5*	*13,4*	*1,4*	*93,3*	*6,7*
15—30	18,46	12	0,12	1,93	0,04	0,01	2,10	0,24	0,08	1,06	0,01	0,01	1,16	0,05	0,39	0,03	1,87	0,23
			5,9	*91,9*	*1,8*	*0,4*	*100,0*	*11,4*	*3,8*	*50,1*	*0,7*	*0,7*	*55,3*	*2,5*	*18,7*	*1,4*	*89,3*	*10,7*
30—50	38,88	4	0,02	1,94	—	0,01	1,97	0,13	0,09	1,07	—	0,01	1,17	0,15	0,35	0,02	1,82	0,15
			0,8	*98,5*	—	*0,7*	*100,0*	*6,7*	*4,5*	*54,2*	—	*0,5*	*59,2*	*7,7*	*17,3*	*1,2*	*92,1*	*7,9*
2—50	10,40	101	0,06	2,03	0,07	0,05	2,21	0,23	0,07	1,23	0,03	0,07	1,40	0,09	0,27	0,05	2,04	0,17
			2,7	*92,3*	*3,0*	*2,0*	*100,0*	*10,2*	*3,3*	*55,7*	*1,3*	*3,0*	*63,3*	*3,9*	*12,7*	*2,2*	*92,3*	*7,7*
REJON IX																		
2—3	2,48	9	0,01	1,60	0,06	—	1,67	0,26	0,05	0,52	0,16	0,17	0,90	0,20	0,05	0,11	1,52	0,15
			0,7	*95,4*	*3,9*	—	*100,0*	*15,5*	*3,1*	*30,9*	*9,9*	*9,9*	*53,8*	*12,5*	*2,7*	*6,8*	*91,3*	*8,7*
3—5	3,92	41	0,03	1,65	0,11	0,04	1,83	0,27	0,06	0,78	0,07	0,23	1,14	0,05	0,20	0,04	1,70	0,13
			1,7	*89,7*	*6,3*	*2,3*	*100,0*	*14,8*	*3,1*	*42,4*	*3,9*	*12,4*	*61,8*	*3,0*	*11,1*	*2,1*	*92,8*	*7,2*
5—10	7,06	78	0,09	2,08	0,04	0,03	2,24	0,27	0,05	1,11	0,05	0,15	1,36	0,03	0,35	0,03	2,04	0,20
			4,0	*92,6*	*1,9*	*1,5*	*100,0*	*11,9*	*2,2*	*49,3*	*2,2*	*6,9*	*60,6*	*1,2*	*16,0*	*1,4*	*91,1*	*8,9*
10—15	11,82	27	0,02	1,84	0,03	0,04	1,93	0,18	0,03	0,91	0,01	0,07	1,02	0,07	0,48	0,05	1,80	0,13
			1,0	*95,5*	*1,6*	*1,9*	*100,0*	*9,6*	*1,6*	*47,2*	*0,6*	*3,6*	*53,0*	*3,6*	*24,2*	*2,8*	*93,2*	*6,8*
15—30	18,47	12	0,16	2,74	0,06	0,03	3,01	0,33	0,05	1,06	.	0,08	1,19	0,07	0,71	0,04	2,34	0,67
			5,2	*91,5*	*2,1*	*1,2*	*100,0*	*10,8*	*1,5*	*35,4*	.	*2,6*	*39,5*	*2,5*	*23,4*	*1,4*	*77,6*	*22,4*
30—50	39,03	3	0,08	1,56	—	0,01	1,65	0,23	0,01	0,66	—	0,03	0,70	0,09	0,20	0,03	1,25	0,40
			4,9	*94,2*	—	*0,9*	*100,0*	*13,8*	*0,6*	*40,3*	—	*2,0*	*42,9*	*5,5*	*12,1*	*1,6*	*75,9*	*24,1*
2—50	8,19	170	0,08	2,03	0,05	0,03	2,19	0,25	0,04	0,97	0,03	0,13	1,17	0,06	0,40	0,04	1,92	0,27
			3,4	*92,9*	*2,2*	*1,5*	*100,0*	*11,8*	*1,9*	*44,4*	*1,5*	*5,5*	*53,3*	*2,5*	*18,4*	*1,8*	*87,8*	*12,2*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON X																		
2—3	2,47	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3—5	4,02	3	0,14	0,56	0,01	0,04	0,75	0,04	0,08	0,52	—	0,02	0,63	—	—	.	0,67	0,08
			18,2	*75,3*	*1,6*	*4,9*	*100,0*	*4,9*	*10,9*	*69,4*	—	*3,4*	*83,7*	—	—	*0,4*	*89,0*	*11,0*
5—10	7,94	7	.	0,78	—	0,01	0,79	0,06	0,05	0,23	—	—	0,28	—	—	0,29	0,63	0,16
			0,5	*98,9*	—	*0,6*	*100,0*	*8,2*	*5,8*	*29,4*	—	—	*35,2*	—	—	*36,1*	*79,5*	*20,5*
10—15	12,80	2	0,12	0,98	—	—	1,10	0,16	—	0,63	—	—	0,63	—	0,20	0,02	1,01	0,09
			10,7	*89,3*	—	—	*100,0*	*14,6*	—	*57,6*	—	—	*57,6*	—	*18,0*	*1,8*	*92,0*	*8,0*
15—30	16,97	3	—	0,40	—	—	0,40	0,10	0,05	0,21	—	.	0,26	—	—	0,04	0,40	—
			—	*100,0*	—	—	*100,0*	*23,7*	*13,6*	*51,8*	—	*1,2*	*66,6*	—	—	*9,7*	*100,0*	—
2—30	8,42	18	0,03	0,63	.	0,01	0,67	0,07	0,05	0,30	—	.	0,35	—	0,04	0,12	0,59	0,08
			4,8	*94,4*	*0,1*	*0,7*	*100,0*	*11,8*	*6,3*	*45,3*	—	*0,5*	*52,1*	—	*5,0*	*19,1*	*88,0*	*12,0*
GRUPA REJONÓW VIII + IX + X = B																		
2—3	2,52	16	0,06	1,74	0,09	0,01	1,90	0,22	0,31	0,73	0,09	0,11	1,24	0,17	0,07	0,08	1,78	0,12
			3,2	*91,5*	*4,8*	*0,5*	*100,0*	*11,6*	*16,2*	*38,2*	*4,8*	*5,8*	*65,0*	*9,2*	*3,6*	*4,4*	*93,8*	*6,2*
3—5	3,96	60	0,08	1,83	0,12	0,06	2,09	0,26	0,06	1,00	0,08	0,22	1,36	0,08	0,18	0,05	1,93	0,16
			3,8	*87,5*	*5,9*	*2,8*	*100,0*	*12,3*	*2,7*	*47,9*	*3,9*	*10,6*	*65,1*	*3,7*	*8,8*	*2,5*	*92,4*	*7,6*
5—10	7,21	125	0,06	1,96	0,04	0,04	2,10	0,25	0,04	1,10	0,04	0,13	1,31	0,03	1,28	0,06	1,93	0,17
			2,9	*92,9*	*2,1*	*2,1*	*100,0*	*11,8*	*2,1*	*52,3*	*1,7*	*5,9*	*62,0*	*1,7*	*13,2*	*2,9*	*91,6*	*8,4*
10—15	12,01	54	0,03	1,93	0,06	0,04	2,06	0,20	0,05	1,09	0,03	0,06	1,23	0,07	0,39	0,04	1,93	0,13
			1,6	*93,2*	*3,1*	*2,1*	*100,0*	*9,8*	*2,3*	*52,6*	*1,3*	*3,1*	*59,3*	*3,5*	*18,5*	*2,1*	*93,2*	*6,8*
15 — 30	18,30	27	0,13	2,13	0,05	0,02	2,33	0,26	0,06	0,97	0,01	0,04	1,08	0,06	0,49	0,04	1,93	0,40
			5,5	*91,8*	*1,9*	*0,8*	*100,0*	*11,2*	*2,7*	*41,6*	*0,3*	*1,8*	*46,4*	*2,4*	*21,1*	*1,6*	*82,7*	*17,3*
30—50	38,94	7	0,04	1,78	—	0,01	1,83	0,17	0,06	0,90	—	0,02	0,98	0,12	0,28	0,02	1,57	0,26
			2,4	*96,9*	—	*0,7*	*100,0*	*9,4*	*3,0*	*48,8*	—	*1,1*	*52,9*	*6,9*	*15,3*	*1,3*	*85,8*	*14,1*
2—50	8,97	289	0,07	1,95	0,05	0,04	2,11	0,23	0,05	1,04	0,03	0,09	1,21	0,07	0,33	0,05	1,89	0,22
			3,2	*92,6*	*2,5*	*1,7*	*100,0*	*11,0*	*2,6*	*49,2*	*1,4*	*4,4*	*57,6*	*3,1*	*15,8*	*2,2*	*89,7*	*10,3*

OWIES

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody										
									Dla inwentarza żywego									
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	bydło	konie	trzoda	drób	razem	Na przeróbkę	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON XI (C)																		
2—3	2,42	1	—	2,19	—	—	2,19	0,15	0,05	—	—	0,28	0,33	—	1,44	0,27	2,19	
			—	*100,0*	—	—	*100,0*	*6,8*	*2,3*	—	—	*12,9*	*15,2*	—	*65,8*	*12,2*	*100,0*	—
3—5	4,00	5	0,02	3,30	0,16	.	3,48	0,44	0,02	1,97	0,03	0,08	2,10	0,49	0,07	0,18	3,28	0,20
			0,7	*94,9*	*4,3*	*0,1*	*100,0*	*12,6*	*0,5*	*56,8*	*0,8*	*2,3*	*60,4*	*14,0*	*2,1*	*5,1*	*94,2*	*5,8*
5—10	8,22	7	0,07	3,07	—	0,03	3,17	0,41	0,02	2,07	.	12,3	2,22	0,16	0,11	0,11	3,01	0,16
			2,2	*96,7*	—	*1,1*	*100,0*	*13,0*	*0,6*	*65,3*	*0,1*	*3,9*	*69,9*	*5,3*	*3,5*	*3,3*	*95,0*	*5,0*
10—15	12,46	8	0,11	3,57	0,04	0,07	3,79	0,34	0,25	2,11	—	0,26	2,62	0,36	0,20	0,08	3,60	0,19
			2,8	*94,2*	*1,1*	*1,9*	*100,0*	*9,0*	*6,7*	*55,6*	—	*6,9*	*69,2*	*9,4*	*5,2*	*2,1*	*94,9*	*5,1*
15—30	17,36	1	0,05	3,95	—	—	4,00	0,47	0,29	2,76	.	0,08	3,13	0,23	0,17	—	4,00	—
			1,2	*98,8*	—	—	*100,0*	*11,5*	*7,3*	*69,2*	.	*1,9*	*78,4*	*5,8*	*4,3*	—	*100,0*	—
2—30	8,96	22	0,08	3,41	0,04	0,05	3,58	0,38	0,16	2,12	.	0,19	2,47	0,30	0,17	0,09	3,41	0,17
			2,2	*95,4*	*0,9*	*1,5*	*100,0*	*10,6*	*4,5*	*59,2*	*0,1*	*5,2*	*69,0*	*8,4*	*4,9*	*2,5*	*95,4*	*4,6*
REJON XII (D)																		
2—3	1,79	1	—	2,89	—	—	2,89	0,56	—	—	0,07	0,12	0,19	—	1,76	0,38	3,89	—
			—	*100,0*	—	—	*100,0*	*19,2*	—	—	*2,3*	*4,4*	*6,7*	—	*60,8*	*13,3*	*100,0*	—
3—5	3,86	9	0,10	1,93	0,18	—	2,21	0,38	0,16	1,07	0,04	0,07	2,34	0,18	0,09	0,10	2,09	0,12
			4,5	*87,2*	*8,3*	—	*100,0*	*17,1*	*7,2*	*48,3*	*1,6*	*3,3*	*60,4*	*7,9*	*3,9*	*5,4*	*94,7*	*5,3*
5—10	7,25	17	0,03	1,98	0,13	0,04	2,18	0,34	0,25	1,06	0,07	0,10	1,47	0,06	0,08	0,12	2,07	0,11
			1,5	*90,9*	*5,8*	*1,8*	*100,0*	*15,8*	*11,2*	*48,4*	*3,3*	*4,4*	*67,3*	*2,7*	*3,7*	*5,5*	*95,0*	*5,0*
10—15	11,63	9	0,13	3,73	0,06	0,17	4,09	0,43	0,12	1,99	0,07	0,13	2,31	0,25	0,51	0,03	3,53	0,56
			3,1	*91,2*	*1,6*	*4,1*	*100,0*	*10,5*	*2,9*	*48,7*	*1,8*	*3,2*	*56,6*	*5,8*	*12,5*	*0,8*	*86,2*	*13,8*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON XII (D) c. d.																		
15—30	17,74	5	0,26	2,88	0,10	0,02	3,26	0,30	0,23	1,22	—	0,06	1,51	0,04	0,79	0,12	2,76	0,50
			7,8	88,3	3,1	0,8	100,0	9,1	6,9	37,4	—	2,0	46,3	1,3	24,1	3,9	84,7	15,3
2—30	8,61	41	0,12	2,73	0,11	0,07	3,03	0,36	0,19	1,37	0,05	0,10	1,71	0,12	0,40	0,10	2,69	0,34
			4,1	90,1	3,5	2,3	100,0	12,0	6,4	45,3	1,6	3,2	56,5	3,9	13,1	3,2	88,7	11,3
ZESTAWIENIE OGÓLNE [1] (A + B + C + D)																		
2—3	2,48	23	*0,14	4,16	0,21	0,01	4,52	0,54	0,55	1,36	0,17	0,25	2,33	0,35	0,80	0,21	4,23	0,29
			3,06	1,67	0,08	0,01	1,82	0,22	0,22	0,55	0,07	0,10	0,94	0,14	0,32	0,08	1,70	0,12
			3,1	91,9	4,6	0,4	100,0	11,9	12,1	30,2	3,7	5,5	51,5	7,8	17,7	4,6	93,5	6,5
3—5	4,00	97	*0,26	7,53	0,48	0,22	8,49	1,05	0,21	3,82	0,24	0,70	4,97	0,71	0,87	0,28	7,88	0,61
			0,06	1,89	0,12	0,05	2,12	0,26	0,05	0,95	0,06	0,18	1,24	0,18	0,22	0,07	1,97	0,15
			3,1	88,7	5,7	2,5	100,0	12,3	2,4	45,0	2,9	8,3	58,6	8,4	10,2	3,3	92,8	7,2
5—10	7,40	267	*0,33	12,49	0,66	0,26	13,74	1,77	0,45	6,86	0,24	0,70	8,25	0,70	1,71	0,36	12,79	0,95
			0,04	1,69	0,09	0,04	1,86	0,24	0,06	0,93	0,03	0,09	1,11	0,09	0,24	0,05	1,73	0,13
			2,4	90,9	4,8	1,9	100,0	12,9	3,2	49,9	1,7	5,3	60,1	5,1	12,4	2,6	93,1	6,9
10—15	12,27	196	*0,46	22,41	0,58	0,45	23,90	2,58	0,75	11,63	0,31	0,97	13,66	1,58	4,20	0,47	22,49	1,41
			0,04	1,81	0,05	0,04	1,94	0,21	0,06	0,95	0,02	0,08	1,11	0,13	0,34	0,04	1,83	0,11
			1,9	93,8	2,4	1,9	100,0	10,8	3,1	48,7	1,3	4,0	57,1	6,6	17,7	1,9	94,1	5,9
15—30	20,27	226	*0,82	28,62	0,70	1,43	30,57	3,56	1,19	14,31	0,53	0,87	16,90	2,57	4,95	0,60	28,58	1,99
			0,04	1,41	0,03	0,02	1,51	0,17	0,06	0,71	0,03	0,04	0,84	0,13	0,24	0,03	1,41	0,10
			2,7	93,6	2,3	1 4	100,0	11,6	3,9	46,8	1,8	2,8	55,3	8,4	16,3	1,9	93,5	6,5
30—50	37,04	46	*1,32	50,04	1,13	1,09	53,58	5,39	2,28	21,09	0,59	1,42	25,38	5,51	9,61	2,16	48,05	5,54
			0,04	1,35	0,03	0,03	1,45	0,14	0,06	0,57	0,01	0,04	0,68	0,16	0,26	0,06	1,30	0,15
			2,5	93,4	2,1	2,0	100,0	10,1	4,2	39,4	1,1	2,6	47,3	10,3	17,9	4,1	89,7	10,3
2—50	12,99	855	*0,53	20,26	0,65	0,38	21,82	2,51	0,79	10,20	0,35	0,83	12,17	1,65	3,44	0,53	20,30	1,52
			0,04	1,56	0,05	0,03	1,68	0,19	0,06	0,78	0,03	0,06	0,93	0,13	0,27	0,04	1,56	0,12
			2,4	92,8	2,9	1,9	100,0	11,5	3,6	46,7	1,6	3,8	55,7	7,5	15,9	2,4	93,0	7,0

[1]) Wiersze oznaczone gwiazdkami podają wyniki bilansu próbnego w przeliczeniu na 1 gospodarstwo.

ZIEMNIAKI

Gospodarstwa: Grupy ha	Gospodarstwa: Przeciętny obszar ha	Gospodarstwa: Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Przychody: Zbiór	Przychody: Kupno	Przychody: Różne	Przychody: Razem	Rozchody: Sadzenie	Rozchody: Dla inwentarza żywego: bydło	Rozchody: Dla inwentarza żywego: konie	Rozchody: Dla inwentarza żywego: trzoda	Rozchody: Dla inwentarza żywego: drób	Rozchody: Dla inwentarza żywego: razem	Rozchody: Dla gospodarstwa domowego	Rozchody: Sprzedaż	Rozchody: Różne	Rozchody: Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON I																		
5—10	9,44	2	0,13	19,76	—	—	19,89	2,75	2,04	1,34	8,72	0,80	12,88	2,68	—	0,79	19,10	0,79
			0,7	*99,3*	—	—	*100,0*	*13,8*	*10,2*	*6,7*	*43,8*	*4,0*	*64,8*	*13,4*	—	*4,0*	*96,0*	*4,0*
10—15	12,80	9	0,37	21,04	—	—	21,41	2,62	1,65	3,44	8,23	0,88	14,20	1,70	0,26	0,80	19,58	1,83
			1,7	*98,3*	—	—	*100,0*	*12,2*	*7,7*	*16,1*	*38,4*	*4,1*	*66,3*	*7,9*	*1,4*	*3,8*	*91,5*	*8,5*
15—30	20,74	18	0,20	18,57	0,10	0,03	18,90	2,35	1,64	1,10	9,74	0,55	13,04	0,92	1,20	0,71	18,22	0,68
			1,1	*98,2*	*0,5*	*0,2*	*100,0*	*12,4*	*8,6*	*5,8*	*51,6*	*2,9*	*68,9*	*4,9*	*6,3*	*3,9*	*96,4*	*3,6*
30—50	36,00	3	0,07	17,79	—	0,26	18,12	2,56	1,24	0,82	8,96	0,41	11,43	0,89	2,49	0,29	17,66	0,46
			0,4	*98,2*	—	*1,4*	*100,0*	*14,1*	*6,8*	*4,5*	*49,4*	*2,3*	*63,0*	*4,9*	*13,8*	*1,6*	*97,4*	*2,6*
5—50	19,23	32	0,21	18,93	0,06	0,07	19,27	2,45	1,59	1,49	9,29	0,59	12,96	1,12	1,21	0,66	18,40	0,87
			1,1	*98,2*	*0,3*	*0,4*	*100,0*	*12,7*	*8,2*	*7,7*	*48,2*	*3,2*	*67,3*	*5,8*	*6,3*	*3,3*	*95,5*	*4,5*
REJON II																		
2—3	2,83	1	2,36	34,69	—	—	37,05	0,39	2,27	8,64	0,55	2,92	14,38	7,55	5,10	—	29,42	7,63
			6,4	*93,6*	—	—	*100,0*	*6,5*	*6,1*	*23,3*	*1,5*	*7,9*	*38,8*	*20,4*	*13,7*	—	*79,4*	*20,6*
3—5	3,99	13	0,60	24,79	0,54	0,03	25,96	2,77	2,16	0,62	7,43	1,42	11,63	5,99	2,25	1,99	24,63	1,33
			2,3	*95,5*	*2,1*	*0,1*	*100,0*	*10,7*	*8,3*	*2,4*	*28,6*	*5,5*	*44,8*	*23,1*	*8,7*	*7,6*	*94,9*	*5,1*
5—10	7,59	39	0,51	19,83	0,15	0,01	20,50	2,22	1,93	1,55	5,67	0,94	10,09	3,19	2,65	1,35	19,50	1,00
			2,5	*96,7*	*0,7*	*0,1*	*100,0*	*10,8*	*9,4*	*7,6*	*27,6*	*4,6*	*49,2*	*15,6*	*12,9*	*6,7*	*95,2*	*4,8*
10—15	12,11	35	0,65	17,63	0,29	0,02	18,58	2,17	1,94	0,92	5,45	0,73	9,04	2,41	3,05	1,23	17,90	0,68
			3,4	*94,9*	*1,6*	*0,1*	*100,0*	*11,7*	*10,5*	*4,9*	*29,4*	*3,9*	*48,7*	*12,9*	*16,4*	*6,6*	*96,3*	*3,7*
15—30	21,02	30	0,43	15,62	0,20	0,01	16,26	1,75	1,52	0,97	5,70	0,88	9,07	2,18	1,30	1,19	15,49	0,77
			2,7	*96,1*	*1,2*	.	*100,0*	*10,8*	*9,3*	*5,9*	*35,1*	*5,4*	*55,7*	*13,4*	*8,0*	*3,3*	*95,3*	*4,7*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON II c. d.																		
30—50	34,98	11	0,84	12,79	.	0,07	13,70	1,67	1,44	0,77	4,86	0,74	7,81	1,34	0,81	0,81	12,44	1,26
			6,1	*93,4*	.	*0,5*	*100,0*	*12,2*	*10,5*	*5,6*	*35,5*	*5,4*	*57,0*	*9,8*	*5,9*	*5,9*	*90,8*	*9,2*
2—50	13,87	129	0,59	16,48	0,18	0,02	17,27	1,94	1,69	1,01	5,50	0,84	9,04	2,34	1,87	1,16	16,35	0,92
			3,4	*95,4*	*1,1*	*0,1*	*100,0*	*11,2*	*9,8*	*5,9*	*31,8*	*4,9*	*52,4*	*13,5*	*10,8*	*7,0*	*94,7*	*5,3*
REJON III																		
15—30	20,50	3	0,03	9,56	0,08	—	9,67	1,12	1,61	1,27	3,64	0,13	6,64	0,87	0,13	0,70	9,46	0,21
			0,3	*98,9*	*0,8*	—	*100,0*	*11,6*	*16,6*	*13,1*	*37,6*	*1,3*	*68,7*	*9,0*	*1,3*	*7,2*	*97,8*	*2,2*
30—50	35,50	1	—	1,07	0,04	0,15	1,26	0,20	0,11	—	0,48	0,01	0,60	0,16	0,30	—	1,26	—
			—	*85,2*	*3,0*	*11,8*	*100,0*	*15,9*	*8,5*	—	*38,1*	*0,9*	*47,5*	*12,8*	*23,8*	—	*100,0*	—
15—50	24,25	4	.	6,48	0,06	0,05	6,59	0,78	1,06	0,81	2,48	0,08	4,43	0,62	0,19	0,44	6,46	0,13
			0,3	*97,9*	*1,0*	*0,8*	*100,0*	*11,9*	*16,1*	*12,2*	*37,6*	*1,3*	*67,2*	*9,2*	*2,9*	*6,8*	*98,0*	*2,0*
GRUPA REJONÓW *I + II + III = a*																		
2—3	2,83	1	2,36	34,69	—	—	37,05	2,39	2,27	8,64	0,55	2,92	14,38	7,55	5,10	—	29,42	7,63
			6,4	*93,6*	—	—	*100,0*	*6,5*	*6,1*	*23,3*	*1,5*	*7,9*	*38,8*	*20,4*	*13,7*	—	*79,4*	*20,6*
3—5	3,99	13	0,61	24,78	0,54	0,03	25,96	2,77	2,16	0,62	7,43	1,42	11,63	5,99	2,25	1,99	24,63	1,33
			2,3	*95,4*	*2,1*	*0,2*	*100,0*	*10,7*	*8,3*	*2,3*	*28,6*	*5,5*	*44,8*	*23,1*	*8,6*	*7,7*	*94,9*	*5,1*
5—10	7,67	41	0,49	19,82	0,14	0,01	20,46	2,25	1,94	1,54	5,85	0,93	10,26	3,16	2,49	1,32	19,48	0,98
			2,4	*96,9*	*0,7*	.	*100,0*	*11,0*	*9,5*	*7,5*	*28,6*	*4,5*	*50,1*	*15,4*	*12,2*	*6,5*	*95,2*	*4,8*
10—15	12,25	44	0,58	18,35	0,23	0,02	19,18	2,27	1,88	1,46	6,04	0,76	10,14	2,25	2,46	1,13	18,25	0,93
			3,0	*95,7*	*1,2*	*0,1*	*100,0*	*11,8*	*9,8*	*7,6*	*31,5*	*3,9*	*52,8*	*11,7*	*12,8*	*6,1*	*95,2*	*4,8*
15—30	20,89	51	0,33	16,30	0,16	0,02	16,81	1,93	1,56	1,03	7,00	0,73	10,32	1,66	1,20	0,99	16,10	0,71
			1,9	*97,1*	*0,9*	*0,1*	*100,0*	*11,4*	*9,3*	*6,1*	*41,7*	*4,3*	*61,4*	*9,9*	*7,1*	*6,0*	*95,8*	*4,2*
30—50	35,22	15	0,63	13,02	.	0,11	13,76	1,76	1,31	0,73	5,40	0,62	8,06	1,17	1,12	0,64	12,75	1,01
			4,6	*94,6*	.	*0,8*	*100,0*	*12,7*	*9,5*	*5,4*	*39,2*	*4,5*	*58,6*	*8,5*	*8,2*	*4,7*	*92,7*	*7,3*
2—50	15,16	165	0,47	16,69	0,15	0,04	17,35	2,02	1,64	1,12	6,32	0,75	9,83	1,97	1,64	1,01	16,47	0,87
			2,7	*96,2*	*0,9*	*0,2*	*100,0*	*11,7*	*9,4*	*6,5*	*36,4*	*4,3*	*56,6*	*11,4*	*9,5*	*5,8*	*95,0*	*5,0*

ZIEMNIAKI

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody										
									Dla inwentarza żywego									
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Sadzenie	bydło	konie	trzoda	drób	razem	Dla gospodarstwa domowego	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON IV																		
2—3	2,42	2	0,82	41,14	0,41	—	42,37	4,33	4,58	2,07	17,74	3,77	28,16	4,31	1,44	0,52	38,76	3.61
			1,9	*97,1*	*1,0*	—	*100,0*	*10,2*	*10,8*	*4,9*	*41,9*	*8,9*	*66,5*	*10,2*	*3,4*	*1,2*	*91,5*	*8,5*
3—5	4,43	2	0,73	16,78	0,85	—	18,36	3,04	0,05	—	7.81	1,12	8,98	1,79	—	3,87	17,68	0,68
			4,0	*91,4*	*4,6*	—	*100,0*	*16,6*	*0,2*	—	*42,6*	*6,1*	*48,9*	*9,8*	—	*21,0*	*96,3*	*3,7*
5—10	7,33	24	0,24	17,20	0,16	0,12	17.72	2.13	1,35	0,39	7,06	1,29	10,09	2,98	0,68	0,83	16,71	1,01
			1,3	*97,0*	*0,9*	*0,8*	*100,0*	*12,0*	*7,6*	*2,2*	*39,8*	*7,3*	*56,9*	*16,8*	*3,9*	*4,7*	*94,3*	*5,7*
10—15	12,06	22	0,35	14,11	0,35	—	14,81	1,99	1,23	0,76	5,72	1.22	8,93	2,02	0,34	0,66	13,94	0,87
			2,4	*95,3*	*2,3*	—	*100,0*	*13,4*	*8,3*	*5,1*	*38.6*	*8,2*	*60,2*	*13,7*	*2,3*	*4,5*	*94,1*	*5,9*
15—30	20,14	48	0,39	14,78	0,25	0,07	15,49	1,97	1,32	0,88	6,75	0,54	9,49	1,62	1,10	0,89	15,07	0,42
			2,5	*95,4*	*1,6*	*0,5*	*100,0*	*12,7*	*8,5*	*5,8*	*43,6*	*3,5*	*61,4*	*10,4*	*7,1*	*5,7*	*97,3*	*2,7*
30—50	37,37	15	0,24	8,81	0,05	—	9,10	1,44	0,46	0,50	4,22	0,33	5,51	1,34	0,13	0,37	8,79	0,31
			2,7	*96,7*	*0,6*	—	*100,0*	*15,8*	*5,1*	*5,5*	*46,3*	*3,6*	*60,5*	*14,8*	*1,4*	*4,2*	*96,7*	*3,3*
2—50	17,54	113	0,33	13,29	0,20	0,05	13,87	1,85	1,07	0,72	5,95	0,65	8,39	1,72	0,68	0,72	13,36	0,51
			2,4	*95,8*	*1,4*	*0,4*	*100,0*	*13,3*	*7.7*	*5.2*	*42,9*	*4,7*	*60,5*	*12,4*	*4,9*	*5,2*	*96,3*	*3,7*
REJON V																		
2—3	2,43	2	1,23	37,49	0,01	—	38,73	5,76	5,24	2,80	7,54	1,22	16,80	3,39	8,68	2,88	37,51	1,22
			3,2	*96,8*	.	—	*100,0*	*14,8*	*13,5*	*7,2*	*19,5*	*3,2*	*43,4*	*8,8*	*22,5*	*7,4*	*96,9*	*3,1*
3—5	4,51	4	0,02	19,59	0,68	0,22	20,51	4,26	3,94	0,45	4,88	1,64	10,91	2,19	0,08	2,85	20,29	0,22
			0,1	*95,5*	*3,3*	*1,1*	*100,0*	*20,8*	*19,2*	*2,1*	*23,8*	*8,0*	*53,1*	*10,7*	*0,4*	*13,9*	*98,9*	*1,1*
5—10	7,17	20	0,77	16,43	0,56	0,05	17,81	2,06	1,58	0,83	6,10	1,05	9,56	2,78	1,45	0,99	16,84	0,97
			4,3	*92,2*	*3,2*	*0,3*	*100,0*	*11,6*	*8,9*	*4,6*	*34,3*	*5,9*	*53,7*	*15,6*	*8,2*	*5,5*	*94,6*	*5,4*
10—15	12,13	30	0,23	14,93	0,19	0,11	15,46	1,65	2,41	0,89	5,06	0,51	8,87	2,28	1,34	0,65	14,79	0,67
			1,5	*96,6*	*1.2*	*0,7*	*100,0*	*10,7*	*15,6*	*5,8*	*32,7*	*3,3*	*57,4*	*14,8*	*8,5*	*4,3*	*95,7*	*4,3*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON V c. d.																		
15—30	20,30	34	0,17	9,86	0,18	0,03	10,24	1,25	1,26	0,52	3,75	0,34	5,87	1,24	0,92	0,63	9,91	0,33
			1,6	96,4	1,7	0,3	100,0	12,2	12,3	5,1	36,6	3,4	57,4	12,1	8,9	6,2	96,8	3,2
30—50	32,33	2	0,03	9,28	0,04	—	9,35	1,13	0,29	—	3,36	0,54	4,19	1,13	1,63	0,59	8,67	0,68
			0,3	99,2	0,5	—	100,0	12,1	3,1	—	35,9	5,8	44,8	12,1	17,4	6,3	92,7	7,3
2—50	13,97	92	0,25	12,24	0,22	0,05	12,76	1,51	1,62	0,64	4,39	0,50	7,16	1,72	1,15	0,71	12,25	0,51
			1,9	95,9	1,8	0,4	100,0	11,8	12,7	5,1	34,4	3,9	56,1	13,5	9,0	5,6	96,0	4,0
GRUPA REJONÓW IV + V = b																		
2—3	2,42	4	1,03	39,31	0,21	—	40,55	5,04	4,91	2,44	12,64	2,49	22,48	3,85	5,07	1,70	38,14	2,41
			2,5	96,9	0,6	—	100,0	12,4	12,1	6,0	31,2	6,1	55,4	9,5	12,5	4,3	94,1	5,9
3—5	4,49	6	0,26	18,67	0,73	0,15	19,81	3,86	2,66	0,30	5,84	1,48	10,28	2,06	0,05	3,18	19,43	0,38
			1,3	94,3	3,7	0,7	100,0	19,5	13,4	1,5	29,5	7,5	51,9	10,4	0,3	16,0	98,1	1,9
5—10	7,26	44	0,48	16,85	0,34	0,09	17,76	2,10	1,45	0,59	6,63	1,18	9,85	2,89	1,03	0,90	16,77	0,99
			2,7	94,9	1,9	0,5	100,0	11,8	8,2	3,3	37,3	6,6	55,4	16,3	5,8	5,1	94,4	5,6
10—15	12,10	52	0,28	14,58	0,26	0,06	15,18	1,79	1,92	0,84	5,34	0,80	8,90	2,17	0,91	0,66	14,43	0,75
			1,8	96,1	1,7	0,4	100,0	11,8	12,6	5,5	35,2	5,3	58,6	14,3	6,0	4,3	95,0	5,0
15—30	20,21	82	0,30	12,73	0,22	0,05	13,30	1,67	1,29	0,74	5,50	0,46	7,99	1,46	1,02	0,78	12,92	0,38
			2,3	95,7	1,6	0,4	100,0	12,5	9,7	5,5	41,4	3,4	60,0	11,0	7,7	5,9	97,1	2,9
30—50	36,78	17	0,22	8,86	0,05	—	9,13	1,41	0,44	0,45	4,13	0,35	5,37	1,32	0,28	0,40	8,78	0,35
			2,4	97,0	0,6	—	100,0	15,4	4,9	4,9	45,2	3,8	58,8	14,5	3,1	4,4	96,2	3,8
2—50	15,94	205	0,30	12,87	0,21	0,05	13,43	1,71	1,29	0,69	5,34	0,59	7,91	1,72	0,86	0,72	12,92	0,51
			2,2	95,8	1,6	0,4	100,0	12,8	9,6	5,1	39,7	4,4	58,8	12,8	6,4	5,5	96,2	3,8
REJON VI																		
3—5	4,20	4	0,21	21,15	0,30	1,98	23,64	2,07	2,28	0,60	8,27	0,60	11,75	5,38	0,83	0,94	20,97	2,67
			0,9	89,5	1,3	8,3	100,0	8,8	9,6	2,5	35,1	2,5	49,7	22,8	3,5	3,9	88,7	11,3
5—10	8,09	14	0,19	12,73	0,14	0,08	13,14	1,60	1,74	0,45	3,79	0,34	6,32	2,26	1,02	0,56	11,76	1,38
			1,4	96,8	1,1	0,7	100,0	12,1	13,3	3,4	28,8	2,6	48,1	17,2	7,8	4,3	89,5	10,5
10—15	13,65	13	0,44	12,29	0,05	—	12,77	1,43	2,17	0,79	3,25	0,36	6,57	1,55	1,71	0,68	11,95	0,82
			3,4	96,2	0,4	—	100,0	11,2	17,1	6,2	25,4	2,8	51,5	12,1	13,4	5,4	93,6	6,4

ZIEMNIAKI

Gospodarstwa: Grupy ha	Gospodarstwa: Przeciętny obszar ha	Gospodarstwa: Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1 VII.28.	Przychody: Zbiór	Przychody: Kupno	Przychody: Różne	Przychody: Razem	Rozchody: Sadzenie	Rozchody: Dla inwentarza żywego: bydło	Rozchody: Dla inwentarza żywego: konie	Rozchody: Dla inwentarza żywego: trzoda	Rozchody: Dla inwentarza żywego: drób	Rozchody: Dla inwentarza żywego: razem	Rozchody: Dla gospodarstwa domowego	Rozchody: Sprzedaż	Rozchody: Różne	Rozchody: Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON VI c. d.																		
15—30	20,23	26	0,14	8,78	0,11	0,12	9,15	1,04	1,62	0,31	2,14	0,18	4,25	1,44	1,19	0,81	8,73	0,42
			1,5	96,0	1,2	1,3	100,0	11,3	17,7	3,5	23,4	1,8	46,4	15,8	13,0	8,8	95,3	4,7
30—50	40,54	4	0,05	9,12	0,10	0,06	9,33	1,28	2,10	1,17	1,17	0,16	4,60	1,12	1,79	0,45	9,24	0,09
			0,5	97,8	1,1	0,6	100,0	13,7	22,5	12,5	12,5	1,7	49,3	11,9	19,2	4,8	99,0	10,0
3—50	16,32	61	0,18	10,12	0,10	0,12	10,52	1,23	1,82	0,56	2,47	0,23	5,08	1,57	1,35	0,70	9,93	0,59
			1,7	96,2	1,0	1,1	100,0	1,3	17,3	5,3	23,5	2,2	48,3	14,9	12,9	7,0	94,4	5,6
REJON VII																		
5—10	7,79	19	0,17	6,82	0,13	0,06	7,18	1,13	0,57	0,21	1,91	0,21	2,90	2,21	0,30	0,55	7,07	0,11
			2,4	94,9	1,8	0,9	100,0	15,8	7,9	2,9	26,7	2,9	40,4	30,8	4,1	7,3	98,4	1,6
10—15	12,86	16	0,06	6,59	0,18	.	6,83	0,98	0,76	0,19	1,86	0,16	2,97	1,76	0,57	0,43	6,71	0,12
			0,9	96,4	2,7	.	100,0	14,3	11,2	2,8	27,3	2,3	43,6	25,9	8,4	6,1	98,3	1,7
15—30	21,52	34	0,09	5,58	0,07	0,02	5,76	0,78	0,84	0,35	1,37	0,17	2,73	1,19	0,62	0,30	5,62	0,14
			1,6	96,9	1,2	0,3	100,0	13,6	14,6	6,0	23,8	3,0	47,4	20,5	10,9	5,1	97,5	2,5
30—50	38,25	3	0,12	4,86	0,17	0,01	5,16	0,76	0,36	0,13	1,79	0,04	2,32	1,37	0,04	0,45	4,94	0,22
			2,3	94,2	3,2	0,3	100,0	14,6	7,0	2,6	34,6	0,8	45,0	26,6	0,8	8,6	95,6	4,4
5—50	16,67	72	0,10	5,83	0,10	0,03	6,06	0,86	0,75	0,28	1,56	0,16	2,75	1,43	0,52	0,36	5,92	0,14
			1,6	96,3	1,7	0,4	100,0	14,1	12,4	4,6	25,7	2,7	45,4	23,6	8,6	5,9	97,6	2.4
GRUPA REJONÓW VI + VII = c																		
3—5	4,20	4	0,21	21,15	0,30	1,98	23,64	2,07	2,28	0,60	8,27	0,60	11,75	5,38	0,83	0,94	20,97	2,67
			0,9	89,5	1,2	8,4	100,0	8,7	9,6	2,5	35,1	2,5	49,7	22,8	3,5	4,0	88,7	11,3
5—10	7,92	33	0,18	9,38	0,14	0,07	9,77	1,33	1,08	0,31	2,73	0,26	4,38	2,23	0,61	0,55	9.10	0,67
			1,8	96,1	1,4	0,7	100,0	13,7	11,0	3,2	27,9	2,7	44,8	22,9	6,2	5,6	93,2	6,8
10—15	13,21	29	0,23	9,23	0,12	.	9,58	1,19	1,41	0,47	2,51	0,25	4,64	1,66	1,10	0,55	9,14	0,44
			2,4	96,3	1,3	.	100,0	12,4	14,8	4,9	26,1	2,6	48,4	17,4	11,4	5,8	95,4	4,6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
GRUPA REJONÓW VI + VII = c c. d.																		
15—30	20,96	60	0,11	6,92	0,08	0,06	7,17	0,89	1,17	0,33	1,69	0,17	3,36	1,30	0,86	0,50	6,91	0,26
			1,5	96,4	1,2	0,9	100,0	12,4	16,2	4,6	23,6	2,4	46,8	18,1	12,0	7,1	96,4	3,6
30—50	39,56	7	0,08	7,36	0,13	0,03	7,60	1,06	1,38	0,74	1,43	0,11	3,66	1,22	1,06	0,55	7,45	0,15
			1,0	96,7	1,7	0,5	100,0	14,0	18,2	9,7	18,8	1,4	48,1	16,1	14,0	5,8	98,0	2,0
3—50	16,51	133	0,14	7,78	0,10	0,06	8,08	1,02	1,23	0,42	1,97	0,19	3,81	1,49	0,90	0,52	7,74	0,34
			1,7	96,2	1,3	0,8	100,0	12,7	15,3	5,0	24,4	2,4	47,1	18,5	11,1	6,3	95,7	4,3
GRUPA REJONÓW a + b + c = A																		
2—3	2,51	5	1,33	38,27	0,16	—	39,76	4,44	4,32	3,84	9,90	2,58	20,64	4,69	5,08	1,32	36,17	3,59
			3,3	96,2	0,5	—	100,0	11,2	10,8	9,8	24,9	6,5	51,9	11,8	12,8	3,3	91,0	9,0
3—5	4,15	23	0,44	22,42	0,55	0,41	23,82	2,95	2,32	0,53	7,13	1,29	11,27	4,76	1,38	2,16	22,52	1,30
			1,8	94,2	2,3	1,7	100,0	12,4	9,7	2,2	29,9	5,4	47,2	20,1	5,8	8,1	94,5	5,5
5—10	7,59	118	0,39	15,72	0,21	0,05	16,37	1,93	1,51	0,84	5,22	0,83	8,40	2,79	1,42	0,94	15,48	0,89
			2,4	96,0	1,3	0,3	100,0	11,8	9,2	5,2	31,8	5,2	51,4	17,0	8,6	5,7	94,5	5,5
10—15	12,41	125	0,37	14,57	0,22	0,03	15,19	1,81	1,78	0,96	4,88	0,66	8,28	2,07	1,49	0,80	14,45	0,74
			2,4	95,9	1,4	0,3	100,0	11,9	11,7	6,3	32,1	4,3	54,4	13,7	9,8	5,3	95,1	4,9
15—30	20,62	193	0,25	11,85	0,15	0,05	12,30	1,49	1,32	0,69	4,70	0,44	7,15	1,46	1,02	0,75	11,87	0,43
			2,0	96,3	1,3	0,4	100,0	12,1	10,8	5,5	38,2	3,6	58,1	11,9	8,3	6,1	96,5	3,5
30—50	36,62	39	0,34	10,10	0,05	0,05	10,54	1,47	0,95	0,61	4,08	0,40	6,04	1,24	0,74	0,50	9,99	0,55
			3,2	95,8	0,5	0,5	100,0	13,9	8,9	5,8	38,5	3,9	57,1	11,8	7,1	4,8	94,7	5,3
2—50	15,84	503	0,31	12,67	0,16	0,05	13,19	1,62	1,38	0,75	4,72	0,53	7,38	1,74	1,12	0,75	12,61	0,58
			2,3	96,1	1,2	0,4	100,0	12,3	10,5	5,7	35,7	4,0	55,9	13,2	8,5	5,6	95,6	4,4
REJON VIII																		
2—3	2,65	4	0,89	29,06	0,39	—	30,34	3,33	3,13	2,15	5,39	1,11	11,78	7,09	1,65	6,21	25,06	5,28
			2,9	95,8	1,3	—	100,0	11,1	10,3	7,1	17,8	3,7	38,8	23,3	5,4	4,0	82,6	17,4
3—5	4,04	16	0,86	18,02	0,41	0,26	19,55	2,19	2,74	0,62	6,32	0,84	10,52	3,83	0,94	0,68	18,16	1,39
			4,4	92,2	2,1	1,3	100,0	11,2	14,0	3,2	32,3	4,3	53,8	19,6	4,8	3,5	92,9	7,1
5—10	7,36	40	0,60	17,39	0,14	0,02	18,15	1,79	3,52	0,84	4,64	0,62	9,62	2,28	1,62	1,20	16,51	1,64
			3,3	95,8	0,8	0,1	100,0	9,9	19,4	4,6	25,6	3,4	53,0	12,5	8,9	6,6	90,9	9,1

ZIEMNIAKI

Gospodarstwa: Grupy ha	Gospodarstwa: Przeciętny obszar ha	Gospodarstwa: Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Przychody: Zbiór	Przychody: Kupno	Przychody: Różne	Przychody: Razem	Rozchody: Sadzenie	Rozchody: Dla inwentarza żywego: bydło	Rozchody: Dla inwentarza żywego: konie	Rozchody: Dla inwentarza żywego: trzoda	Rozchody: Dla inwentarza żywego: drób	Rozchody: Dla inwentarza żywego: razem	Rozchody: Dla gospodarstwa domowego	Rozchody: Sprzedaż	Rozchody: Różne	Rozchody: Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON VIII c. d.																		
10—15	12,15	25	0,42	18,17	0,16	0,03	18,78	1,88	2,49	1,41	5,90	0,70	10,50	2,01	2,03	1,26	17,68	1,10
			2,2	*96,8*	*0,9*	*0,1*	*100,0*	*10,0*	*13,3*	*7,5*	*31,4*	*3,7*	*55,9*	*10,7*	*10,8*	*6,7*	*94,1*	*5,9*
15—30	18,46	12	0,66	11,98	0,01	—	12,65	1,49	2,02	0,59	3,13	0,41	6,15	1,34	0,72	0,28	9,98	2,67
			5,2	*94,6*	*0,2*	—	*100,0*	*11,8*	*15,9*	*4,7*	*24,7*	*3,3*	*48,6*	*10,6*	*5,7*	*2,2*	*78,9*	*21,1*
30—50	38,88	4	0,34	11,87	0,01	0,06	12,28	0,95	2,17	1,20	4,34	0,38	8,09	1,12	1,10	0,47	11,73	0,55
			2,8	*96,6*	*0,1*	*0,5*	*100,0*	*7,7*	*17,7*	*9,8*	*35,3*	*3,1*	*65,8*	*9,2*	*8,9*	*3,9*	*95,5*	*4,5*
2—50	10,40	101	0,54	15,81	0,12	0,04	16,51	1,67	2,65	1,01	4,75	0,58	8,99	1,97	1,43	0,89	14,95	0,16
			3,3	*95,8*	*0,7*	*0,2*	*100,0*	*10,1*	*16,1*	*6,1*	*28,8*	*3,5*	*54,5*	*11,9*	*8,6*	*5,4*	*90,5*	*9,5*
REJON IX																		
2—3	2,48	9	1,20	23,17	0,13	0,02	24,52	3,06	3,77	0,63	4,54	1,58	10,52	5,62	0,29	0,95	20,44	4,08
			4,9	*94,5*	*0,5*	*0,1*	*100,0*	*12,5*	*15,4*	*2,6*	*18,5*	*6,5*	*42,9*	*22,9*	*1,2*	*3,8*	*83,3*	*16,7*
3—5	3,92	41	0,57	20,80	0,26	0,05	21,68	2,75	3,92	0,48	4,34	1,12	9,89	4,54	1,43	0,96	19,57	2,11
			2,6	*96,0*	*1,2*	*0,2*	*100,0*	*12,7*	*28,1*	*2,2*	*20,1*	*5,2*	*45,6*	*21,0*	*6,6*	*4,4*	*90,3*	*9,7*
5—10	7,06	78	0,51	16,63	0,12	0,07	17,33	1,96	3,05	0,76	4,09	0,63	8,53	3,05	1,30	0,74	15,58	1,75
			3,0	*95,9*	*0,7*	*0,4*	*100,0*	*11,3*	*17,6*	*4,4*	*23,6*	*3,6*	*49,2*	*17,6*	*7,5*	*4,3*	*89,9*	*10,1*
10—15	11,82	27	0,41	14,09	0,01	0,10	14,61	1,65	2,67	0,61	3,98	0,43	7,69	1,58	1,65	0,86	13,43	1,18
			2,8	*96,5*	*0,1*	*0,6*	*100,0*	*11,3*	*18,3*	*4,1*	*27,2*	*3,0*	*52,6*	*10,8*	*11,3*	*5,9*	*91,9*	*8,1*
15—30	18,47	12	0,39	14,19	0,12	—	14,70	1,65	3,26	0,82	3,42	0,49	7,99	1,77	1,55	0,53	13,49	1,21
			2,7	*96,5*	*0,8*	—	*100,0*	*11,2*	*22,2*	*5,6*	*23,3*	*3,3*	*54,4*	*12,1*	*10,5*	*3,6*	*91,8*	*8,2*
30—50	39,03	3	0,13	9,85	—	—	9,98	0,88	2,98	0,15	1,25	0,20	4,58	0,35	2,85	0,70	9,36	0,62
			1,3	*98,7*	—	—	*100,0*	*8,8*	*29,8*	*1,5*	*12,5*	*2,1*	*45,9*	*3,5*	*28,6*	*7,0*	*93,8*	*6,2*
2—50	8,19	170	0,45	15,67	0,10	0,06	16,28	1,86	3,10	0,65	3,76	0,60	8,11	2,50	1,54	0,76	14,77	1,51
			2,8	*96,3*	*0,6*	*0,3*	*100,0*	*11,4*	*19,1*	*4,0*	*23,2*	*3,7*	*50,0*	*15,3*	*9,5*	*4,5*	*90,7*	*9,3*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON X																		
2—3	2,47	3	—	18,68	—	—	8,68	3,10	4,01	0,02	4,32	1,32	9,67	4,08	0,05	0,41	17,31	1,37
			—	*100,0*	—	—	*100 0*	*16,6*	*21,5*	*0,1*	*23,1*	*7,1*	*51,8*	*21,8*	*0,2*	*2,2*	*92,6*	*7,4*
3—5	4,02	3	1,31	24,75	0,62	0,36	27,04	2,81	4,39	0,20	11,26	1,32	17,17	2,53	0,20	—	22,71	4,33
			4,8	*91,5*	*2,3*	*1,4*	*100,0*	*10,4*	*16,2*	*0,8*	*41,6*	*4,9*	*63,5*	*9,4*	*0,7*	—	*84,0*	*16,0*
5—10	7,94	7	0,44	16,84	—	—	17,28	1,76	2,20	0,10	4,46	0,50	7,26	2,29	1,90	1,55	14,76	2,52
			2,6	*97,4*	—	—	*100,0*	*10,2*	*12,7*	*0,6*	*25,8*	*2,9*	*42,0*	*13,3*	*11,0*	*8,9*	*85,4*	*14,6*
10—15	12,80	2	0,98	11,29	—	0,04	12,31	1,79	2,34	1,09	3,63	0,03	7,09	1,25	0,48	1,34	11,95	0,36
			7,9	*91,8*	—	*0,3*	*100,0*	*14,6*	*19,0*	*8,9*	*29,4*	*0,3*	*57,6*	*10,2*	*3,9*	*10,8*	*97,1*	*2,9*
15—30	16,97	3	—	19,11	—	—	19,11	2,36	3,15	0,87	4,69	0,24	8,95	2,02	0,96	3,40	17,69	1,42
			—	*100,0*	—	—	*100,0*	*12,4*	*16,5*	*4,6*	*24,5*	*1,2*	*46,8*	*10,6*	*5,0*	*17,7*	*92,5*	*7,5*
2—30	8,42	18	0,43	17,33	0,05	0,04	17,90	2,12	2,81	0,53	4,93	0,43	8,70	2,13	1,12	1,96	16,03	1,87
			2,4	*97,1*	*0,3*	*0,2*	*100,0*	*11,8*	*15,7*	*2,9*	*27,5*	*2,5*	*48,6*	*11,9*	*6,2*	*11,0*	*89,5*	*10,5*
GRUPA REJONÓW VIII + IX + X = B																		
2—3	2,52	16	0,90	23,89	0,18	0,01	24,98	3,14	3,65	0,92	4,72	1,41	10,70	5,72	0,60	0,92	21,08	3,90
			3,6	*95,7*	*0,7*	.	*100,0*	*12,6*	*14,6*	*3,7*	*18,9*	*5,6*	*42,8*	*22,9*	*2,4*	*3,6*	*84,03*	*15,7*
3—5	3,96	60	0,68	20,24	0,32	0,12	21,36	2,60	3,62	0,51	5,25	1,05	10,43	4,25	1,23	0,83	19,34	2,02
			3,1	*84,8*	*1,5*	*0,6*	*100,0*	*12,2*	*17,0*	*2,4*	*24,6*	*4,9*	*48,9*	*19,9*	*5,8*	*3,9*	*90,5*	*9,5*
5—10	7,21	125	0,54	16,89	0,12	0,05	17,60	1,89	3,15	0,74	4,30	0,62	8,81	2,75	1,44	0,94	15,83	1,76
			3,0	*96,0*	*0,7*	*0,3*	*100,0*	*10,7*	*17,9*	*4,3*	*24,4*	*3,5*	*50,1*	*15,6*	*8,2*	*5,4*	*90,0*	*10,0*
10—15	12,01	54	0,44	15,89	0,08	0,06	16,47	1,76	2,57	1,00	4,86	0,54	8,98	1,77	1,78	1,06	15,36	1,11
			2,6	*96,5*	*0,5*	*0,4*	*100,0*	*10,7*	*15,6*	*6,1*	*29,5*	*3,3*	*54,5*	*10,7*	*10,8*	*6,5*	*93,2*	*6,8*
15—30	18,30	27	0,47	13,70	0,06	—	14,23	1,66	2,69	0,72	3,42	0,43	7,26	1,61	1,11	0,72	12,35	1,88
			3,3	*96,3*	*0,4*	—	*100,0*	*11,6*	*18,9*	*5,1*	*24,0*	*3,0*	*51,0*	*11,3*	*7,8*	*5,1*	*86,8*	*13,2*
30—50	38,94	7	0,25	11,00	—	0,04	11,29	0,92	2,52	0,75	3,01	0,30	6,58	0,79	1,85	0,57	10,71	0,58
			2,2	*97,4*	—	*0,4*	*100,0*	*8,2*	*22,3*	*6,6*	*2,7*	*0,4*	*58,2*	*7,0*	*16,4*	*5,0*	*94,8*	*5,2*
2—50	8,97	289	0,49	15,83	0,10	0,05	16,47	1,79	2,90	0,79	4,23	0,58	8,50	2,26	1,48	0,89	14,92	1,55
			3,0	*96,1*	*0,6*	*0,3*	*100,0*	*10,9*	*17,7*	*4,9*	*25,6*	*3,5*	*51,7*	*13,7*	*8,9*	*5,4*	*90,6*	*9,4*

ZIEMNIAKI

Gospodarstwa: Grupy ha	Gospodarstwa: Przeciętny obszar ha	Gospodarstwa: Ilość	Przychody: Pozostałość w dniu 1.VII.28.	Przychody: Zbiór	Przychody: Kupno	Przychody: Różne	Przychody: Razem	Rozchody: Sadzenie	Rozchody: Dla inwentarza żywego: bydło	Rozchody: Dla inwentarza żywego: konie	Rozchody: Dla inwentarza żywego: trzoda	Rozchody: Dla inwentarza żywego: drób	Rozchody: Dla inwentarza żywego: razem	Rozchody: Dla gospodarstwa domowego	Rozchody: Sprzedaż	Rozchody: Różne	Rozchody: Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.29.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
								REJON XI (C)										
2—3	2,42	1	0,41	18,55	—	—	18,96	2,00	1,69	—	—	—	1,69	10,64	3,81	0,41	18,55	0,41
			2,2	*97,8*	—	—	*100,0*	*10,5*	*8,9*	—	—	—	*8,9*	*56,1*	*20,1*	*2,2*	*97,8*	*2,2*
3—5	4,00	5	0,45	29,75	0,97	—	31,17	4,34	3,19	0,35	7,44	0,52	11,50	4,90	5,73	1,06	27,53	3,64
			1,4	*95,5*	*3,1*	—	*100,0*	*13,9*	*10,2*	*1,1*	*23,9*	*1,6*	*36,8*	*15,9*	*18,4*	*3,3*	*88,3*	*11,7*
5—10	8,22	7	0,04	21,02	—	0,02	22,08	2,82	1,04	0,29	7,62	0,54	9,49	3,48	4,53	0,39	20,71	1,37
			4,7	*95,2*	—	*0,1*	*100,0*	*12,7*	*4,7*	*1,4*	*34,5*	*2,4*	*43,0*	*15,8*	*20,5*	*1,8*	*93,8*	*6,2*
10—15	12,46	8	0,58	18,69	0,06	0,05	19,38	2,50	2,50	0,63	4,81	0,56	8,50	2,38	4,03	0,38	17,79	1,59
			2,9	*96,5*	*0,4*	*0,2*	*100,0*	*12,9*	*12,9*	*3,3*	*24,8*	*2,9*	*43,9*	*12,3*	*20,8*	*1,9*	*91,8*	*9,2*
15—30	17,36	1	0,30	15,56	0,14	—	16,00	2,45	0,81	0,01	6,35	0,72	7,89	1,49	3,31	—	15,14	0,86
			1,9	*97,2*	*0,9*	—	*100,0*	*15,3*	*5,0*	.	*39,8*	*4,5*	*49,3*	*9,3*	*20,7*	—	*94,6*	*5,4*
2—30	8,96	22	0,67	20,22	0,14	0,03	21,06	2,76	1,99	0,44	5,98	0,55	8,96	2,98	4,28	0,43	19,41	1,65
			3,2	*96,0*	*0,7*	*0,1*	*100,0*	*13,1*	*9,4*	*2,1*	*28,4*	*2,6*	*42,5*	*14,2*	*20,3*	*2,0*	*92,1*	*7,9*
								REJON XII (D)										
2—3	1,79	1	—	24,19	—	0,05	24,24	2,22	0,63	—	4,58	1,31	6,52	13,84	—	—	22,58	1,66
			—	*99,8*	—	*0,2*	*100,0*	*9,1*	*2,6*	—	*18,9*	*5,4*	*26,9*	*57,1*	—	—	*93,1*	*6,9*
3—5	3,86	9	1,00	17,79	0,08	—	18,87	2,42	2,95	0,16	5,23	0,52	8,86	4,82	0,49	0,79	17,40	1,47
			5,3	*94,3*	*0,4*	—	*100,0*	*12,8*	*15,6*	*0,9*	*27,7*	*2,7*	*46,9*	*25,6*	*2,6*	*4,3*	*92,2*	*7,8*
5—10	7,25	17	0,42	16,02	0,08	0,02	16,54	2,22	2,79	0,07	4,00	0,49	7,35	4,00	0,34	0,89	14,80	1,74
			2,6	*96,8*	*0,5*	*0,1*	*100,0*	*13,4*	*16,9*	*0,4*	*24,2*	*2,9*	*44,4*	*24,1*	*2,3*	*5,3*	*89,5*	*10,5*
10—15	11,63	9	0,66	16,24	0,07	0,03	17,00	2,10	2,98	0,25	4,52	0,54	8,29	2,12	2,07	0,60	15,18	1,81
			3,8	*95,6*	*0,4*	*0,2*	*100,0*	*12,4*	*17,5*	*1,5*	*26,5*	*3,2*	*48,7*	*12,5*	*12,2*	*3,5*	*89,3*	*10,7*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
REJON XII (D) c. d.																		
15—30	17,74	5	0,44	11,94	—	0,07	12,45	1,48	1,21	.	3,20	0,26	4,67	2,02	2,54	0,83	11,54	0,91
			3,5	95,8	—	0,7	100,0	11,9	9,7	.	25,7	2,1	37,5	16,2	20,4	6,7	92,7	7,3
2—30	8,61	41	0,55	15,28	0,06	0,03	15,92	2,02	2,46	0,11	4,08	0,45	7,10	3,07	1,42	0,78	14,39	1,53
			3,5	96,0	0,3	0,2	100,0	12,7	15,4	0,7	25,6	2,8	44,6	19,4	8,9	4.8	90,4	9.6
ZESTAWIENIE OGÓLNE [1]) (A + B + C + D)																		
2—3	2,48	23	*2,34	66,66	0,40	0,02	69,42	8,32	8,98	3,71	14,04	3,99	30,72	14,80	4,22	1,05	60,44	8,98
			0,94	26,83	0,16	0,01	27,94	3,35	3,61	1,49	5,65	1,62	12,37	5,96	1,70	0,95	24,33	3,61
			3,4	96,0	0,6	.	100,0	11,9	12,9	5,3	20,4	5,7	44,3	21,3	6,2	3,4	87,1	12,9
3—5	4,00	97	*2,56	84,26	1,55	0,70	89,07	11,05	12,89	1,89	23,32	4,14	42,24	17,86	5,74	1,61	81,55	7,52
			0,64	21,04	0,39	0,18	22,25	2,76	3,22	0,47	5,82	1,04	10,55	4,46	1,45	1,15	20,37	1,88
			2,9	94,6	1,7	0,8	100,0	12,4	14,4	2,1	26,2	4,7	47,4	20,1	6,4	5,2	91,5	8,5
5—10	7,40	267	*3,55	121,68	1,15	0,37	126,75	14,49	17,22	5,45	35,50	5,19	63,36	21,25	10,77	2,52	116,70	10,05
			0,48	16,43	0,15	0,05	17,11	1,96	2,33	0,73	4,79	0,70	8,55	2,87	1,45	0,92	15,75	1,36
			2,8	96,0	0,9	0,3	100,0	11,4	13,6	4,3	28,0	4,1	50,0	16,8	8,5	5,4	92,1	7,9
10—15	12,27	196	*5,03	186,19	2,03	0,50	193,76	22,55	25,48	11,39	59,64	7,55	104,06	24,63	20,90	3,07	182,47	11,28
			0,41	15,17	0,17	0,04	15,79	1,84	2,08	0,93	4,86	0,61	8,48	2,01	1,70	0,84	14,87	0,92
			2,6	96,1	1,0	0,3	100,0	11,6	13,2	5,9	30,8	3,9	53,8	12,7	10,8	5,3	94,2	5,8
15—30	20,27	226	*5,60	244,58	2,95	0,85	253,98	30,65	29,76	13,69	92,01	8,80	144,26	30,18	21,62	5,99	241,86	12,12
			0,28	12,06	0,15	0,04	12,53	1,51	1,47	0,68	4,54	0,43	7,12	1,49	1,06	0,75	11,93	0,60
			2,2	96,3	1,2	0,3	100,0	12,1	11,7	5,4	36,2	3,5	56,8	11,9	8,5	5,9	95,2	4,8
30—50	37,04	46	*12,16	379,45	1,53	1,76	394,90	51,18	44,34	23,41	144,60	14,33	226,68	43,45	34,12	8,15	374,20	20,70
			0,33	10,25	0,04	0,05	10,67	1,38	1,20	0,63	3,91	0,39	6,13	1,17	0,92	0,51	10,11	0,56
			3,1	96,1	0,4	0,4	100,0	12,9	11,3	5,9	36,6	4,6	57,4	11,0	8,6	4,9	94,8	5,2
2—50	12,99	855	*4,75	177,10	1,87	0,63	184,35	22,03	23,18	9,50	59,87	7,03	99,58	25,02	16,47	3,73	173,21	11,14
			0,37	13,62	0,14	0,06	14,19	1,69	1,78	0,73	4,61	0,54	7,66	1,93	1,27	0,78	13,33	0,86
			2,6	96,0	1,0	0,4	100,0	11,9	12,6	5,2	32,5	3,7	54,0	13,6	8,9	5,5	93,9	6,1

[1]) Wiersze oznaczone gwiazdkami podają wyniki bilansu próbnego w przeliczeniu na 1 gospodarstwo.

II. ZESTAWIENIA LICZBOWE PRÓBNEGO BILANSU ZIEMIOPŁODÓW ZA ROK 1927/28.

Uwagi ogólne:

I.

Zestawienia liczbowe zawierają obliczenia bilansu pszenicy, żyta, jęczmienia owsa i ziemniaków przeciętnie dla gospodarstw zbadanych z całej Polski.

II.

Dane liczbowe odnoszące się do poszczególnych grup wielkości gospodarstw zbadanych wyrażone są w następujący sposób:

1) górny wiersz oznacza bilans w q w przeliczeniu *na 1 gospodarstwo*,
2) środkowy wiersz oznacza bilans w q w przeliczeniu *na 1 ha użytków rolnych*,
3) dolny wiersz (kursywa) oznacza bilans *w % obrotu*.

III.

Bilans ziemiopłodów zawiera obliczenia przeciętne ze wszystkich gospodarstw zbadanych, t. j. obejmuje także gospodarstwa nie mające obrotu.

IV.

Brak obrotu danym ziemiopłodem lub brak poszczególnych pozycyj obrotowych oznaczono kreską —. Dane liczbowe mniejsze od 0,01 q lub od 0,01% oznaczono kropką.

PSZENICA

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody						
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.27	Zbiory	Kupno	Różne	Razem	Siew	Dla inwentarza	Na przemiał	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.28
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ZESTAWIENIE OGÓLNE														
			0,03	4.94	0,17	0,01	5,15	0,72	0,14	2,91	0,74	0,29	4,80	0,35
2—3	2,41	15	0,01	2,05	0,07	.	2,13	0,30	0,06	1,20	0,31	0,12	1,99	0,14
			0,52	*96,07*	*3,25*	*0.16*	*100,0*	*13,97*	*2,68*	*56,48*	*14,51*	*5,71*	*93,38*	*6,62*
			0,14	5,96	0,12	0,13	6,35	0,84	0,12	3,30	1,50	0,30	6,06	0,29
3—5	3,82	94	0,01	1,85	0,04	0,04	1,97	0,26	0,04	1,04	0,47	0,08	1,89	0,08
			2,15	*93,94*	*1,82*	*2,09*	*100,0*	*13,21*	*1,82*	*52,05*	*23,77*	*4,69*	*95,54*	*4,46*
			0,34	10,54	0,28	0,32	11,48	1,40	0,20	4,37	4,41	0,52	10,90	0,58
5—10	7,13	241	0,05	1,47	0,04	0,05	1,61	0,20	0,03	0,61	0,62	0,07	1,53	0,08
			3,0	*91,71*	*2,41*	*2,88*	*100,0*	*12,21*	*1,77*	*38,05*	*38,37*	*4,55*	*94,95*	*5,05*
			0,53	17,36	0,29	0,32	18,50	2,14	0,30	4,73	9,58	0,95	17,70	0,80
10—15	11,75	190	0,04	1,48	0,03	0,02	1,57	0,18	0,03	0,40	0,82	0,08	1,51	0,06
			2,86	*93,81*	*1,61*	*1,72*	*100,0*	*11,57*	*1,61*	*25,52*	*51,75*	*5,19*	*95,64*	*4,36*
			0,73	25,07	0,41	0,95	27,16	2,61	0,31	4,76	16,58	1,91	26,17	0,99
15—30	19,36	207	0,04	1,29	0,02	0,05	1,40	0,13	0,02	0,25	0,86	0,09	1,35	0,05
			2,69	*92,30*	*1,53*	*3,48*	*100,0*	*9,60*	*1,15*	*17.52*	*61,06*	*7,03*	*96,36*	*3,64*
			0,41	48,32	0,66	1,52	50,91	5,0	0,33	4,98	33,46	4,96	48,73	2,18
30—50	36,15	57	0,01	1,33	0,02	0,05	1,41	0,14	0,01	0,13	0,92	0,15	1,35	0,06
			0,80	*94,91*	*1,30*	*2,99*	*100,0*	*9,82*	*0,64*	*9,79*	*65,73*	*9,74*	*95,72*	*4,28*
			0,47	18,07	0,33	0,53	19,40	2,08	0,25	4,52	10,45	1,28	18,58	0,82
2—50	12,95	804	0,04	1,39	0,03	0,04	1,50	0,16	0,02	0,35	0,82	0,08	1,43	0,07
			2,40	*93,11*	*1,68*	*2,81*	*100,0*	*10,73*	*1,31*	*23,29*	*53,88*	*6,56*	*95,77*	*4,23*

ŻYTO

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody						
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.27.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	Dla inwentarza	Na przemiał	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.28
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ZESTAWIENIE OGÓLNE														
			0,11	6,80	0,54	0,39	7,84	1,0	0,52	4,72	0,52	0,78	7,54	0,30
2—3	2,41	15	0,04	2,82	0,23	0,15	3,24	0,42	0,23	2,03	0,22	0,22	3,12	0,12
			1,36	*86,74*	*6,90*	*5.0*	*100.0*	*12,70*	*7.02*	*62,26*	*6,72*	*7.45*	*96,15*	*3,85*
			0,30	10,96	0,84	0,56	12,66	1,68	0,68	7,25	1,68	0,67	11,96	0,70
3 –5	3,82	94	0,07	2,85	0,21	0,14	3,27	0,40	0,18	1,88	0,40	0,26	3,12	0,15
			2,38	*86,52*	*6,60*	*4,50*	*100,0*	*13,28*	*5,38*	*57,43*	*13,29*	*5,09*	*94,47*	*5,53*
			0,65	18,76	0,79	0,85	21,05	3,10	1,79	9,62	4,08	1,32	19,91	1,14
5—10	7,13	241	0,09	2,62	0,12	0,11	2,94	0;43	0,25	1,34	0,57	0,19	2,78	0,16
			3,10	*89,18*	*3,74*	*3,98*	*100.0*	*14,76*	*8,52*	*45,67*	*19,38*	*6,25*	*94,58*	*5,42*
			1,10	30,71	0,97	1,13	34,11	4,72	3,12	13,26	8,84	2,59	32,53	1,58
10—15	11,75	190	0,09	2,60	0,09	0,12	2,90	0,40	0,26	1,14	0,75	0,21	2.76	0,14
			3,20	*90,0*	*2,84*	*3,96*	*100,0*	*13,86*	*9,11*	*38,87*	*25,90*	*7,63*	*95,37*	*4,63*
			1,25	50,31	0,88	1,51	53,95	7,20	5.18	17,30	16,05	5,78	51,51	2,44
15—30	19,36	207	0,06	2,59	0,05	0,08	2,78	0,37	0,27	0,88	0,83	0,31	2,60	0,12
			2,32	*93,25*	*1,63*	*2,80*	*100,0*	*13,30*	*9,62*	*32,04*	*29,76*	*10,75*	*95,47*	*4,53*
			3,24	97,0	5,62	5.12	110,98	11,60	8,62	28,16	41,42	15,70	105,50	5,48
30—50	36,15	57	0,09	2,68	0,15	0,14	3,06	0,32	0.23	0,79	1,14	0,43	2,91	0,15
			2,92	*87,40*	*5,07*	*4,61*	*100,0*	*10,47*	*7,76*	*25,38*	*37,33*	*14,12*	*95,06*	*4,94*
			1,04	34,22	0,77	1,85	37,88	4,95	3,32	13,43	10,62	3,73	36,05	1,83
2—50	12,95	804	0,09	2,63	0,10	0,09	2,91	0,38	0,26	1,03	0,82	0,28	2,77	0,14
			2,76	*90,36*	*3,18*	*3,70*	*100,0*	*13,08*	*8,76*	*35,49*	*28,06*	*9.79*	*95,18*	*4,82*

JĘCZMIEŃ

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody						
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.27.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	Dla inwentarza	Na przemiał i na przeróbkę	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.28.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ZESTAWIENIE ÓGÓLNE														
2—3	2,41	15	0,09	3,14	0,33	0,06	3,62	0,51	1,92	1,04	—	0,01	3,48	0,14
			0,04	1,30	0,13	0,03	1,50	0,21	0,80	0,43	—	.	1,44	0,06
			2,46	*86,55*	*9,23*	*1,76*	*100,0*	*14,18*	*53,06*	*28,62*	—	*0,22*	*96,08*	*3,92*
3—5	3,82	94	0,04	3,53	0,19	0,04	3,80	0,51	1,48	1,50	0,22	0,03	3.74	0,06
			0,01	0,92	0,05	0,01	0,99	0,13	0,39	0,40	0,06	.	0,98	0,01
			1,11	*93,02*	*5,08*	*0,79*	*100,0*	*13,14*	*38,18*	*39,47*	*5,78*	*1,03*	*98,53*	*1,47*
5—10	7,13	241	0,12	4,70	0,26	0,15	5,23	0,72	1,66	1,90	0,54	0,20	5,02	0,21
			0,02	0,65	0,04	0,02	0,73	0,10	0,23	0,26	0,09	0,02	0,70	0,03
			2,22	*90,19*	*4,93*	*2,66*	*100,0*	*13,71*	*31,70*	*36,50*	*10,37*	*3,72*	*96,0*	*4,0*
10—15	11,75	190	0,14	7,40	0,40	0,29	8,23	1,11	2,35	2,90	1,13	0,48	7,97	0,26
			0,01	0,64	0,03	0,02	0,70	0,09	0,20	0,25	1,10	0,04	0,68	0,02
			1,64	*89,92*	*4,83*	*3,61*	*100,0*	*13,43*	*28,44*	*35,25*	*13,68*	*6,02*	*96,82*	*3,18*
15—30	19,36	207	0,24	9,38	0,63	0,14	10,39	1,34	2,40	3,66	2,24	0,32	9,96	0,43
			0,01	0,49	0,03	.	0,53	0,07	0,13	0,19	0,12	.	0,51	0,02
			2,32	*90,27*	*6,07*	*1,32*	*100,0*	*12,89*	*23,14*	*35,19*	*21,58*	*3,06*	*95,86*	*4,14*
30—50	36,15	57	0,44	33,12	0,93	0,32	34,81	3,15	5,83	7,95	14,44	2,25	33,62	1,19
			0,01	0,92	0,02	0,01	0,96	0,09	0,16	0,21	0,41	0,06	0,93	0,03
			1,25	*95,16*	*2,66*	*0,93*	*100,0*	*9,06*	*16,75*	*22,81*	*41,48*	*6,48*	*96,58*	*3,42*
2—50	12,95	804	0,17	8,39	0,43	0,17	9,16	1,11	2,29	2,95	2,06	0,43	8,84	0,32
			0,01	0,66	0,03	0,01	0,71	0,09	0,18	0,23	0,16	0,02	0,68	0,03
			1,81	*91,61*	*4,66*	*1,92*	*100,0*	*12,15*	*24,99*	*32,25*	*22,42*	*4,60*	*96,41*	*3,59*

OWIES

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody						
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.27.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	Dla inwentarza	Na przeróbkę	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.28.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ZESTAWIENIE OGÓLNE														
			0,02	4,05	0,51	0,10	4,68	1,11	2,94	0,01	0,25	0,14	4,45	0,23
2—3	2,41	15	.	1,68	0,22	0,03	1,93	0,47	1,22	.	0,10	0,02	1,84	0,09
			0,36	*86,62*	*10,88*	*2,14*	*100,0*	*23,80*	*62,81*	*0,21*	*5,27*	*3,09*	*95,18*	*4,82*
			0,10	12,51	2,88	0,20	15,69	1,81	12,80	—	0,69	0,25	15,55	0,14
3—5	3,82	94	0,03	3,27	0,75	0,05	4,10	0,47	3,35	—	0,18	0,03	4,06	0,04
			0,67	*79,73*	*18,36*	*1,24*	*100,0*	*11,57*	*81,57*	—	*4,38*	*1,56*	*99,08*	*0,92*
			0,17	11,27	0,58	0,16	12,18	1,75	8,51	.	1,47	0,22	11,95	0,23
5—10	7,13	241	0,02	1,59	0,08	0,01	1,70	0,24	1,21	.	0,21	0,01	1,67	0,03
			1,44	*92,47*	*4,74*	*1,35*	*100,0*	*14,35*	*69,54*	*0,04*	*12,12*	*2,03*	*98,08*	*1,92*
			0,36	17,74	0,62	0,19	18,91	2,45	13,47	0,01	2,22	0,19	18,34	0,57
10—15	11,75	190	0,03	1,51	0,06	.	1,60	0,21	1,16	.	0,19	.	1,56	0,04
			1,87	*93,81*	*3,28*	*1,04*	*100,0*	*12,91*	*71,20*	*0,06*	*11,75*	*1,10*	*96,95*	*3,04*
			0,48	25,89	0,89	0,36	27,62	3,36	19,40	.	3,52	0,50	26,78	0,84
15—30	19,36	207	0,03	1,34	0,05	.	1,42	0,17	0,99	.	0,18	0,04	1,38	0,04
			1,72	*93,72*	*3,21*	*1,35*	*100,0*	*12,15*	*70,21*	.	*12,73*	*1,86*	*96,95*	*3,05*
			1,19	35,81	1,25	0,89	39,14	4,72	25,70	0,01	5,93	1,12	37,48	1,66
30—50	36,15	57	0,03	0,99	0,04	0,02	1,08	0,13	0,73	.	0,16	0,02	1,04	0,04
			3,04	*91,50*	*3,19*	*2,27*	*100,0*	*12,06*	*65,63*	*0,03*	*15,16*	*2,86*	*95,74*	*4,26*
			0,35	18,31	0,98	0,29	19,93	2,54	14,10	.	2,39	0,34	19,37	0,56
2—50	12,95	804	0,03	1,41	0,08	0,01	1,53	0,20	1,09	.	0,18	0,02	1,49	0,04
			1,78	*91,89*	*4,94*	*1,39*	*100,0*	*12,71*	*70,68*	*0,03*	*11,94*	*1,14*	*97,18*	*2,82*

ZIEMNIAKI

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody						
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.27.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Sadzenie	Dla inwentarza	Dla gosp. domowego	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.28
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ZESTAWIENIE OGÓLNE														
2—3	2,41	15	0,34	54,62	1,38	0,29	56,63	7,19	23,0	14,07	9,11	1,24	54,61	2,02
			0,14	22,64	0,57	0,11	23,46	2,98	9,54	5,83	3,77	0,50	22,62	0,84
			0,60	*96,46*	*2,43*	*0,51*	*100,0*	*12,70*	*40,63*	*24,84*	*16,08*	*2,18*	*96,43*	*3,57*
3—5	3,82	94	0,74	75,87	1,19	0,25	78,05	10,40	38,53	20,30	3,05	3,16	75,44	2,61
			0,19	19,83	0,31	0,05	20,38	2,72	10,07	5,31	0,81	0,79	19,70	0,68
			0,95	*97,22*	*1,52*	*0,31*	*100,0*	*13,32*	*49,38*	*26,0*	*3,91*	*4,05*	*96,66*	*3,34*
5—10	7,13	241	1,82	117,72	3,35	0,32	123,21	15,17	64,55	23,25	9,21	5,58	117,76	5,45
			0,25	16,51	0,47	0,03	17,26	2,13	9,04	3,26	1,29	0,78	16,50	0,76
			1,47	*95,55*	*2,72*	*0,26*	*100,0*	*12,31*	*52,39*	*18,87*	*7,48*	*4,53*	*95,58*	*4,42*
10—15	11,75	190	2,69	174,43	2,95	0,28	180,35	19,05	100,68	26,75	18,56	3,71	174,75	5,60
			0,23	14,84	0,25	0,02	15,34	1,62	8,57	2,28	1,58	0,81	14,86	0,48
			1,49	*96,71*	*1,64*	*0,16*	*100,0*	*10,56*	*55,83*	*14,83*	*10,29*	*5,38*	*96,89*	*3,11*
15—30	19,36	207	3,83	232,50	5,29	0,62	242,24	28,60	138,39	31,69	23,21	11,73	233,62	8,62
			0,20	12,02	0,27	0,02	12,51	1,48	7,15	1,64	1,20	0,59	12,06	0,45
			1,58	*95,99*	*2,18*	*0,25*	*100,0*	*11,81*	*57,14*	*13,08*	*9,58*	*4,83*	*96,44*	*3,56*
30—50	26,15	57	5,74	353,18	8,03	0,31	367,26	42,28	227,83	39,88	30,25	16,76	357,0	10,26
			0,16	9,78	0,22	.	10,16	1,17	6,31	1,10	0,84	0,46	9,88	0,28
			1,56	*96,17*	*2,19*	*0,08*	*100,0*	*11,51*	*62,02*	*10,86*	*8,24*	*4,58*	*97,21*	*2,79*
2—50	12,95	804	2,67	171,30	3,81	0,36	178,14	20,76	99,86	26,91	15,79	8,57	171,89	6,25
			0,21	13,22	0,30	0,01	13,74	1,60	7,70	2,07	1,22	0,67	13,26	0,48
			1,50	*96,15*	*2,13*	*0,22*	*100,0*	*11,65*	*56,07*	*15,12*	*8,87*	*4,78*	*96,49*	*3,51*

III. ZESTAWIENIA LICZBOWE PRÓBNEGO BILANSU ZIEMIOPŁODÓW ZA ROK 1926/27.

U w a g i o g ó l n e:

I.

Zestawienia liczbowe zawierają obliczenia bilansu pszenicy, żyta, jęczmienia, owsa i ziemniaków przeciętnie dla gospodarstw zbadanych z całej Polski.

II.

Dane liczbowe odnoszące się do poszczególnych grup wielkości gospodarstw zbadanych wyrażone są w następujący sposób:

1) górny wiersz oznacza bilans w q w przeliczeniu *na 1 gospodarstwo*,
2) środkowy wiersz oznacza bilans w q w przeliczeniu *na 1 ha użytków rolnych*,
3) dolny wiersz (kursywa) oznacza bilans *w % obrotu.*

III.

Bilans ziemiopłodów zawiera obliczenia przeciętne ze wszystkich gospodarstw zbadanych, t. j. obejmuje także gospodarstwa nie mające obrotu.

IV.

Brak obrotu danym ziemiopłodem lub brak poszczególnych pozycyj obrotowych oznaczono kreską —. Dane liczbowe mniejsze od 0,01 q lub od 0,01% oznaczono kropką.

PSZENICA

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody						
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.26.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	Dla inwentarza	Na przemiał	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.27.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ZESTAWIENIE OGÓLNE														
			0,17	4,21	0,11	0,87	5,36	0,76	0,02	2,41	1,73	0,18	5,10	0,26
2—3	2,48	14	0,07	1,70	0,04	0,35	2,16	0,30	0,01	0,97	0,70	0,08	2,06	0,10
			3,17	*78,55*	*2,05*	*16,23*	*100,0*	*14,18*	*0,37*	*44,96*	*32,28*	*3,56*	*95,15*	*4,85*
			0,33	4,88	—	0,27	5,48	0,85	0,07	3,04	0,90	0,20	5,06	0,42
3—5	4,05	44	0,08	1,21	—	0,06	1,35	0,22	0,02	0,74	0,22	0,05	1,23	0,10
			6,02	*89,05*	—	*4,93*	*100,0*	*15,51*	*1,28*	*55,48*	*16,42*	*3,65*	*92,34*	*7,66*
			0,57	9,58	0,19	0,17	10,51	1,68	0,23	4,29	3,26	0,68	10,14	0,37
5—10	7,04	131	0,08	1,38	0,02	0,01	1,49	0,24	0,03	0,62	0,46	0,09	1,44	0,05
			5,42	*91,15*	*1,81*	*1,62*	*100,0*	*15,98*	*2,19*	*40,82*	*31,02*	*6,47*	*96,48*	*3,52*
			0,68	16,21	0,14	0,33	17,36	2,41	0,16	5,25	7,35	1,13	16,30	1,06
10—15	11,53	100	0,07	1,41	0,01	0,02	1,51	0,21	0,01	0,45	0,65	0,10	1,42	0,09
			3,92	*93,37*	*0,81*	*1,90*	*100,0*	*13,88*	*0,92*	*30,24*	*42,34*	*6,51*	*93,89*	*6,11*
			1,19	22,93	0,44	0,31	24,87	3,36	0,24	4,87	14,75	1,30	24,52	0,35
15—30	19,01	113	0,07	1,21	0,02	0,01	1,31	0,18	0,01	0,25	0,79	0,06	1,29	0,02
			4,78	*92,20*	*1,77*	*1,25*	*100,0*	*13,51*	*0,96*	*19,58*	*59,31*	*5,23*	*98,59*	*1,41*
			1,40	26,13	0,15	0,58	28,26	3,93	0,08	4,49	13,89	1,33	23,72	4,54
30—50	34,55	30	0,04	0,76	.	0,02	0,82	0,11	.	0,13	0,41	0,04	0,69	0,13
			4,95	*92,46*	*0,54*	*2,05*	*100,0*	*13,91*	*0,28*	*15,89*	*49,15*	*4,70*	*83,94*	*16,06*
			0,78	15,10	0,22	0,31	16,41	2,33	0,18	4,48	7,67	0,93	15,59	0,82
2—50	12,67	432	0,06	1,19	0,02	0,02	1,29	0,18	0,01	0,36	0,60	0,08	1,23	0,06
			4,75	*92,02*	*1,34*	*1,89*	*100,0*	*14,20*	*1,10*	*27,30*	*48,74*	*5,66*	*95,00*	*5,00*

ŻYTO

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody						
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.26.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	Dla inwentarza	Na przemiał	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.27.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ZESTAWIENIE OGÓLNE														
2—3	2,48	14	0,63	7,57	0,23	0,03	8,46	1,3 7	0,93	4,56	1,06	0,14	8,06	0,40
			0,26	3,05	0,09	0,01	3,41	0,55	0,37	1,84	0,43	0,06	3,25	0,16
			7,45	*89,48*	*2,72*	*0,35*	*100,0*	*16,19*	*10,99*	*53,90*	*12,53*	*1,66*	*95,27*	*4,73*
3—5	4,05	44	0,70	10,79	0,44	0,46	12.39	2,0 6	0,60	7,25	1,60	0,64	12,15	0,24
			0,17	2,65	0,11	0.12	3,05	0,51	0,15	1,78	0,39	0,16	2,99	0,06
			5,65	*87,09*	*3,55*	*3,71*	*100,0*	*16,63*	*4,84*	*58,51*	*12,91*	*5,17*	*98,06*	*1,94*
5—10	7,04	131	1,18	17,60	0,44	0,96	20,18	3 ,0	1,42	9,91	4,19	1,24	19,84	0,34
			0.17	2,50	0.06	0,13	2,86	0,44	0,20	1,40	0,59	0,18	2,81	0,05
			5,85	*87,21*	*2,18*	*4,76*	*100,0*	*15,26*	*7,04*	*49,11*	*20,76*	*6,17*	*98,32*	*1,68*
10—15	11,53	100	2,13	33,26	0,57	1,45	37,41	4,71	3,63	16,03	10,37	1,92	36,66	0,75
			0,18	2,88	0,05	0,13	3,24	0,41	0,32	1,39	0,90	0,16	3,18	0,06
			5,69	*88,91*	*1,52*	*3,88*	*100,0*	*12,59*	*9,70*	*42,85*	*27,73*	*5,13*	*98,00*	*2,00*
15—30	19,01	113	2,26	46,48	1,03	1,82	51,59	7,52	4,43	17,13	17,88	3,04	50,00	1,59
			0,12	2,45	0.05	0,09	2,71	0,40	0,23	0,91	0,94	0,15	2,63	0,08
			4,38	*90,09*	*2,00*	*3,53*	*100,0*	*14,58*	*8,59*	*33,20*	*34,66*	*5,89*	*96,92*	*3,08*
30—50	34,55	30	2,73	76,66	1,55	3,03	83,97	11,50	5,22	27,44	28,38	10,29	82,83	1,14
			0,08	2,22	0,04	0,09	2,43	0,33	0,15	0,79	0,83	0,30	2,40	0,03
			3,25	*91,29*	*1,85*	*3,61*	*100,0*	*13,70*	*6,21*	*32,68*	*33,80*	*12,25*	*98,64*	*1,36*
2—50	12,67	432	1,72	31,87	0,69	1,36	35,64	5,05	2,88	13,98	10,52	2,40	34,83	0,81
			0,14	2,52	0,06	0,09	2,81	0,40	0,23	1,11	0,83	0,18	2,75	0,06
			4,83	*89,42*	*1,94*	*3,81*	*100,0*	*117*	*8,08*	*39,23*	*29,52*	*6,73*	*97,73*	*2,27*

JĘCZMIEŃ

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody						
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.26.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	Dla inwentarza	Na przemiał i na przeróbkę	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.27.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ZESTAWIENIE OGÓLNE														
			0,06	2,57	0,36	0,17	3,16	0,33	0,72	1,87	0,05	0,01	2,98	0,18
2—3	2,48	14	0,03	1,03	0,15	0,02	1,28	0,13	0,29	0,76	0,02	0,01	1,21	0,07
			1,90	*81,33*	*11,39*	*5,38*	*100,0*	*10,44*	*22,78*	*59,18*	*1,58*	*0,32*	*94,30*	*5,70*
			0,09	3,86	0,37	0,10	4,42	0,63	1,58	1,85	0,15	0,07	4,28	0,14
3—5	4,05	44	0,02	0,96	0,09	0,02	1,09	0,15	0,39	0,45	0,04	0,02	1,05	0,04
			2,04	*87,33*	*8,37*	*2,26*	*100,0*	*14,25*	*35,75*	*41,86*	*3,39*	*1,58*	*96,83*	*3,17*
			0,18	5,52	0,20	0,10	6,0	0,67	1,98	2,37	0,46	0,32	5,80	0,20
5—10	7,04	131	0,03	0,78	0,03	0,01	0,85	0,09	0,28	0,33	0,07	0,05	0,82	0,03
			3,00	*92,00*	*3,33*	*1,67*	*100,0*	*11,17*	*33,00*	*39,50*	*7,67*	*5,33*	*96,67*	*3,33*
			0,35	7,45	0,15	0,14	8,09	0,96	2,71	2,95	0,93	0,38	7,93	0,16
10—15	11,53	100	0,03	0,64	0,01	0,02	0,70	0,08	0,23	0,26	0,08	0,04	0,69	0,01
			4,33	*92,09*	*1,85*	*1,73*	*100,0*	*11,87*	*33,50*	*36,46*	*11,49*	*4,70*	*98,02*	*1,98*
			0,30	11,08	0,40	0,24	12,02	1,39	3,00	4,31	2,41	0,57	11,68	0,34
15—30	19,01	113	0,01	0,58	0,02	0,02	0,63	0,07	0,16	0,23	0,13	0,02	0,61	0,02
			2,49	*92,18*	*3,33*	*2,0*	*100,0*	*11,56*	*24,96*	*35,86*	*20,05*	*4,74*	*97,17*	*2,83*
			0,94	17,95	0,17	0,21	19,27	1,98	3,39	7,41	4,23	0,79	17,80	1,47
30—50	34,55	30	0,03	0,52	0,01	.	0,56	0,06	0,10	0,22	0,12	0,02	0,52	0,04
			4,88	*93,15*	*0,88*	*1,09*	*100,0*	*10,28*	*17,59*	*38,45*	*21,95*	*4,10*	*92,37*	*7,63*
			0,27	8,04	0,26	0,16	8,73	1,00	2,43	3,29	1,30	0,40	8,42	0,31
2—50	12,67	432	0,02	0,63	0,03	0,01	0,69	0,08	0,20	0,27	0,10	0,02	0,67	0,02
			3,09	*92,10*	*2,98*	*1,83*	*100,0*	*11,45*	*27,84*	*37,69*	*14,89*	*4,58*	*96,45*	*3,55*

OWIES

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody						
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	pozostałość w dniu 1.VII.26.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Siew	Dla inwentarza	Na przeróbkę	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.27.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ZESTAWIENIE OGÓLNE														
			0,07	3,99	0,14	0,06	4,26	0,86	2,41	0,09	0,63	0,12	4,11	0,15
2—3	2,48	14	0,03	1,60	0,06	0,03	1,72	0,35	0,98	0,03	0,26	0,04	1,66	0,06
			1,64	*93,66*	*3,29*	*1,41*	*100,0*	*20,19*	*56,57*	*2,11*	*14,79*	*2,82*	*96,48*	*3,52*
			0,15	8,02	0,96	0,21	9,34	1,82	5,86	0,36	1,03	0,14	9,21	0,13
3 – 5	4,05	44	0,04	1,98	0,23	0,05	2,30	0,46	1,45	0,09	0,25	0,02	2,27	0,03
			1,60	*85,87*	*10,28*	*2,25*	*100,0*	*19,49*	*62,74*	*3,85*	*11,03*	*1,50*	*98,61*	*1,39*
			0,06	11,69	0,56	0,37	12,68	1,80	8,80	0,11	1,41	0,23	12,35	0,33
5—10	7,04	131	0,01	1,67	0,08	0,04	1,80	0,26	1,25	0,02	0,20	0,02	1,75	0,05
			0,47	*92,19*	*4,42*	*2,92*	*100,0*	*14,20*	*69,40*	*0,87*	*11,12*	*1,81*	*97,40*	*2,60*
			0,47	17,64	0,72	0,39	19,22	2,48	12,71	0,13	2,80	0,39	18,51	0,71
10—15	11,53	100	0,04	1,53	0,07	0,03	1,67	0,21	1,12	0,01	0,24	0,03	1,61	0,06
			2,44	*91,78*	*3,75*	*2,03*	*100,0*	*12,90*	*66,13*	*0,68*	*14,57*	*2,03*	*96,31*	*3,69*
			0,58	22,96	0,88	0,51	24,93	3,28	16,45	0,04	4,18	0,33	24,28	0,65
15—30	19,01	113	0,03	1,20	0,05	0,03	1,31	0,17	0,88	.	0,22	0,01	1,28	0,03
			2,33	*92,10*	*3,53*	*2,04*	*100,0*	*13,16*	*65,98*	*0,16*	*16,77*	*1,32*	*97,39*	*2,61*
			0,91	35,70	0,88	0,90	38,39	6,76	24,11	—	5,49	0,85	37,21	1,18
30—50	34,55	30	0,03	1,03	0,03	0,02	1,11	0,21	0,70	—	0,16	0,01	1,08	0,03
			2,37	*92,99*	*2,29*	*2,35*	*100,0*	*17,61*	*62,80*	—	*14,30*	*2,22*	*96,93*	*3,07*
			0,36	17,06	0,73	0,42	18,57	2,65	12,28	0,13	2,68	0,30	18,04	0,53
2—50	12,67	432	0,03	1,35	0,06	0,03	1,47	0,21	0,99	0,01	0,21	0,01	1,43	0,04
			1,94	*91,87*	*3,93*	*2,26*	*100,0*	*14,27*	*66,13*	*0,70*	*14,43*	*1,62*	*97,15*	*2,85*

ZIEMNIAKI

Gospodarstwa			Przychody					Rozchody						
Grupy ha	Przeciętny obszar ha	Ilość	Pozostałość w dniu 1.VII.26.	Zbiór	Kupno	Różne	Razem	Sadzenie	Dla inwentarza	Dla gosp. domowego	Sprzedaż	Różne	Razem	Pozostałość w dniu 30.VI.27.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ZESTAWIENIE OGÓLNE														
			0,37	64,23	0,64	0,17	65,41	9,67	29,95	20,19	2,58	0,90	63,29	2,12
2—3	2,48	14	0,15	25,88	0,26	0,07	26,36	3,90	12,07	8,14	1,04	0,35	25,50	0,86
			0,57	*98,19*	*0,98*	*0,26*	*100,0*	*14,78*	*45,79*	*30,87*	*3,94*	*1,38*	*96,76*	*3,24*
			0,77	74,07	3,32	0,06	78.22	10,67	32,62	23.78	5,68	1,69	74,44	3,78
3—5	4,05	44	0,19	18,26	0,82	0,01	19,28	2,62	8,05	5,86	1,40	0,42	18,35	0,93
			0,98	*94,69*	*4,25*	*0,08*	*100,0*	*13,64*	*41,70*	*30,10*	*7,26*	*2,17*	*95,17*	*4,83*
			3,26	94,83	1,82	0,34	100,25	13,92	49,27	21,99	8,76	2,50	96,44	3,81
5—10	7,04	131	0,46	13,47	0,26	0,04	14,23	1,98	7,0	3,12	1,24	0,35	13,69	0,54
			3,25	*94,59*	*1,82*	*0,34*	*100,0*	*13,89*	*49,15*	*21,93*	*8,74*	*2,49*	*96,20*	*3,80*
			2,99	137,58	2,92	0,32	143,81	19,19	69,39	27,43	16,82	4,23	137,06	6,75
10—15	11,53	100	0,26	11,93	0,25	0,03	12,47	1,66	6,02	2,37	1,46	0,37	11,88	0,59
			2,08	*95,67*	*2,03*	*0,22*	*100,0*	*13.34*	*48,25*	*19,08*	*11,70*	*2,94*	*95,31*	*4,69*
			5,11	187,78	1,61	0,43	194,93	25,07	100,39	31,39	13,35	11,20	181,40	13,53
15—30	19,01	113	0,27	9,88	0,08	0,02	10,25	1,32	5,28	1,66	0,70	0,58	9,54	0,71
			2,62	*96,33*	*0,83*	*0,22*	*100,0*	*12,86*	*51,50*	*16,10*	*6,85*	*5,75*	*93,06*	*6,94*
			9,75	260,52	5,34	0,10	275,71	37,56	157,95	44,06	18,43	5,63	263,63	12,08
30—50	34,55	30	0,27	7,55	0,15	.	7,98	1,09	4,57	1,28	0,54	0,15	7,63	0,35
			3,54	*94,49*	*1,94*	*0,03*	*100,0*	*13,62*	*7,29*	*15,99*	*6,68*	*2,04*	*95,62*	*4,38*
			3,78	137,45	2,38	0,30	143,91	19,23	72,52	27,34	11,98	5,29	136,36	7,55
2—50	12,67	432	0,30	10,85	0,19	0,02	11,36	1,52	5,72	2,16	0,94	0,42	10,76	0,60
			2,63	*95,51*	*1,65*	*0,21*	*100,0*	*13.36*	*50,39*	*19,0*	*8,32*	*3,68*	*94,75*	*5,25*

BIBLJOTEKA PUŁAWSKA * SERJA PRAC SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH

(Wydawnictwa Wydziału Ekonomiki Rolnej Drobnych Gospodarstw Wiejskich)

			Cena zł.
Nr. 1.	Nowy sposób ujmowania kształtu rozłogu ziemi. Prof. *S. Moszczeński*, Warszawa 1927	2.—
Nr. 2.	Kształtowanie się cen na ważniejsze artykuły w Polsce. *E. Szturm de Sztrem*, Warszawa 1927	2.—
Nr. 3.	Budżety 6 gospodarstw wsi Czahary w powiecie zbaraskim (r. 1925/26). *J. Warężak*, Warszawa 1927	5.—
Nr. 4.	Budżety 4 gospodarstw wsi Albigowej w powiecie łańcuckim (r. 1925/26). Dr. *S. Inglot*; Warszawa 1927	5.—
Nr. 5.	Rybna i Kaszów, wsie powiatu krakowskiego. Inż. roln. *M. Sowiński*, Warszawa 1928	4.—
Nr. 6.	Góra Bałdrzychowska i Byczyna, wsie powiatu łęczyckiego. *Wincenty Gortat*, Warszawa 1928	3.50
Nr. 7.	Stan gospodarstw włościańskich w powiecie wadowickim. Inż. roln. *F. Dziedzic*, Warszawa 1928	6.50
Nr. 8.	Zwyczaje spadkowe włościan w Polsce, część I (wojew. południowe). *K. Kowalski*, dr. *S.* i *K. Grzybowscy* oraz *K. Karpiniec*, Warszawa 1928	3.—
Nr. 9.	Zwyczaje spadkowe włościan w Polsce, część II (województwa zachodnie). *J. Górski* i *St. Kuczkowski*, Warszawa, 1929	3.—
Nr. 10.	Zwyczaje spadkowe włościan w Polsce, część III (województwa centralne). *J. Górski*, *W. Jaskłowski*, *K. Kowalski* i dr. *J. Wasilkowski*, Warszawa 1929	4.—
Nr. 11.	Zwyczaje spadkowe włościan w Polsce, część IV (województwa wschodnie). *A. Bobkowski*, *E. Muzykant*, *K. Petrusewicz* i dr. *W. Staniewicz*, Warszawa 1929	5.—
Nr. 12.	Zwyczaje spadkowe włościan w Polsce, część V. *J. Bekerman* i dr. *J. Rafacz*, Warszawa 1929	2.50
Nr. 13.	Badania nad rentownością gospodarstw włościańskich w r. 1926/27, część I i II Inż. *J. Curzytek*, Warszawa 1929	5.—
Nr. 14.	Okalina i Czerników, wsie powiatu opatowskiego. *A. Dzierżawski*, Warszawa 1929	3.—
Nr. 15.	Stosunki rolnicze pow. będzińskiego i zawierckiego. *W. Bronikowski*, Warszawa 1929	6.—
Nr. 16	Opis i reorganizacja gospodarstwa włościańskiego (pow. Wadowice). Inż. *S. Kwapień*, Warszawa 1929	2.—
Nr. 17.	Trzy Kurzyny, wsie powiatu niskiego. *F. Guściora*, Warszawa 1929	3.—
Nr. 18.	Spółdzielczość w rolnictwie polskiem. Dr. inż. *T. Kłapkowski*, Warszawa 1929	5.—
Nr. 19.	Zasady organizacji gospodarstw małych. Inż. *T. Janikowski*, Warszawa 1929	7.—
Nr. 20.	Badania nad opłacalnością gospodarstw włościańskich w r. 1927/28, część I i II. Warszawa 1929/30	5.—
Nr. 21.	Reorganizacja gospodarstwa włościańskiego w powiecie wadowickim. Inż. roln. *P. Sajdak*, Warszawa 1930	2.—
Nr. 22.	Próba organizacji gospodarstwa włościańskiego w pow. żółkiewskim Inż. roln. *H. Romanowski*, Warszawa 1930	2.—
Nr. 23.	Planowanie organizacji gospodarstwa drobnego w pow. jarosławskim. Inż. roln. *K. Majewski*, Warszawa 1930	2.—
Nr. 24.	Przykład reorganizacji gospodarstwa rolnego (pow. Międzychód). *J. Lipowski*, Warszawa 1930	2.—

SKŁAD GŁÓWNY: KSIĘGARNIA ROLNICZA T. O. R. w WARSZAWIE, MAZOWIECKA 10